

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Lukáš Frantál

**Rekreační využití vodních nádrží v Česku
se zaměřením na
Lipno, Máchovo jezero, Seč a Nové Mlýny**

The Recreational Utilisation of Czech Reservoirs with Focus on
Lipno Reservoir, Mácha's Lake, Seč and Nové Mlýny

Diplomová práce

Praha 2009

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Na tomto místě bych rád poděkoval RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost, představitelům jednotlivých obcí za poskytnutí potřebných informací a materiálů, své rodině a přátelům za podporu a v neposlední řadě všem, kteří se mnou spolupracovali v rámci dotazníkového šetření.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a informačních zdrojů.

V Praze dne

Obsah

Seznam zkratk, tabulek, grafů, obrázků a příloh	3
1 Úvod	7
2 Rešerše literatury	10
2. 1 Obecná literatura týkající se cestovního ruchu.....	10
2. 2 Literatura vztahující se k vodním nádržím	12
2. 3 Základní terminologie cestovního ruchu	16
2. 4 Teoretické zarámování	20
3 Metodika a struktura práce	29
4 Význam cestovního ruchu pro Česko	33
4. 1 Vodní nádrže v Česku a jejich význam pro cestovní ruch	37
4. 2 Diferenciace nádrží z hlediska významu rekreačního využití	43
5 Společné předpoklady a determinanty rozvoje cestovního ruchu v zázemí nadregionálně významných vodních nádrží Česka	47
6 Kvalita vody v nádržích, vzájemný vztah rekreace a kvality vody	58
6. 1 Aplikace na sledované vodní nádrže	61
7 Charakteristika vodních nádrží a zhodnocení jejich předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu	67
7. 1 Vodní nádrž Lipno	67
7. 2 Máchovo jezero	74
7. 3 Vodní nádrž Seč	79
7. 4 Vodní nádrž Nové Mlýny	84
8 Výsledky dotazníkového šetření	90
8. 1 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti vodní nádrže Seč	92
8. 2 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti vodní nádrže Nové Mlýny	99
9 Srovnání sledovaných lokalit z hlediska cestovního ruchu	106
9. 1 Aplikace Butlerova destinačního cyklu	112
10 Závěr	114
11 Seznam literatury	119
12 Přílohy	128

Seznam zkratk

CEV – Centrum ekologické výchovy

CR – Cestovní ruch

ČOV – Čistírna odpadních vod

ČSÚ – Český statistický úřad

ČTK – Česká tisková kancelář

ČÚZK – Český úřad zeměměřičský a katastrální

CHKO – Chráněná krajinná oblast

IGU LUCC – International Geographical Union Land Use and Cover Changes

KČT – Klub českých turistů

KHS – Krajská hygienická stanice

k. ú. – Katastrální území

LZ – Lidské zdroje

MAS – Místní akční skupina

MFF – Ministerstvo financí České republiky

MMR – Ministerstvo místního rozvoje České republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MZe – Ministerstvo zemědělství České republiky

NP – Národní park

NPR – Národní přírodní rezervace

OIR – Objekty individuální rekreace

PRVK – Plán rozvoje vodovodů a kanalizace

ROH – Revoluční odborové hnutí

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

SZÚ – Státní zdravotní ústav

ŠED – Šumavská elektrická dráha

UNWTO – United Nations World Tourism Organization

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ÚP – Územní plán

VD – Vodní dílo

VN – Vodní nádrž

VCR – Vázaný cestovní ruch

WCED – World Commission on Environment and Development

ŽP – Životní prostředí

Seznam tabulek

- Tab. č. 1: Základní struktura využití ploch v Česku ve vybraných letech
- Tab. č. 2: Umělé vodní nádrže v Česku (bez rybníků) v roce 2006
- Tab. č. 3: Velikost území a základní demografické ukazatele v zázemí nadregionálně významných nádrží Česka v roce 2008
- Tab. č. 4: Současná dopravní dostupnost nádrží Česka s nadregionálním významem
- Tab. č. 5: Koupací vody a jejich kvalita v Česku v letech 2004-2006
- Tab. č. 6: Počet OIR a lůžková kapacita na Lipensku v roce 2008
- Tab. č. 7: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti přehradní nádrže Seč
- Tab. č. 8: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti přehradní nádrže Seč
- Tab. č. 9: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti novomlýnských nádrží
- Tab. č. 10: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti novomlýnských nádrží
- Tab. č. 11: Srovnání vybraných aspektů rozvoje CR v zázemí sledovaných nádrží

Seznam grafů

- Graf č. 1: Kvalita vnitrozemských koupacích vod v členských státech EU v roce 2005
- Graf č. 2: Jakost vody v nadregionálně významných vodních nádržích v koupací sezóně 2008
- Graf č. 3, 4: Země trvalého bydliště respondentů
- Graf č. 5, 6: Věková struktura respondentů
- Graf č. 7, 8: Vzdělanostní struktura respondentů
- Graf č. 9: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Seč)
- Graf č. 10: Frekvence návštěv oblasti (Seč)
- Graf č. 11: Forma ubytování turistů v oblasti přehradní nádrže Seč
- Graf č. 12: Informační zdroje (Seč)
- Graf č. 13, 14: Charakter trávení volného času (Seč)
- Graf č. 15, 16: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Seč)
- Graf č. 17, 18, 19: Hodnocení kvality služeb v oblasti přehradní nádrže Seč
- Graf č. 20: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Nové Mlýny)
- Graf č. 21: Frekvence návštěv oblasti (Nové Mlýny)
- Graf č. 22: Forma ubytování turistů v oblasti přehradní nádrže Nové Mlýny
- Graf č. 23: Informační zdroje (Nové Mlýny)
- Graf č. 24, 25: Charakter trávení volného času (Nové Mlýny)
- Graf č. 26, 27: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Nové Mlýny)

Graf č. 28, 29, 30: Hodnocení kvality služeb v oblasti novomlýnských nádrží

Graf č. 31: Příjmy jednotlivých obcí z rekreačních poplatků v letech 2001-2007 v tis. Kč

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Jednotlivé fáze životního cyklu destinace

Obr. č. 2: Schéma faktorů ovlivňujících míru a intenzitu rekreačního využití vodní nádrže

Obr. č. 3: Aplikace životního cyklu destinace na sledované vodní nádrže

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vodní nádrže nadregionálního významu v roce 2009

Příloha č. 2: Vodní nádrže v povodí řeky Vltavy (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Příloha č. 3: Vodní nádrže v povodí řeky Labe (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Příloha č. 4: Vodní nádrže v povodí řeky Ohře (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Příloha č. 5: Vodní nádrže v povodí řeky Moravy (podle české správy vodních děl)
v roce 2008

Příloha č. 6: Vodní nádrže v povodí řeky Odry (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Příloha č. 7: Letní rekreace a turistika u vody v Česku v roce 2006

Příloha č. 8: CR v obci Černá v Pošumaví v letech 2005-2009

Příloha č. 9: CR v obci Frymburk v letech 2005-2009

Příloha č. 10: CR v obci Nová Pec v letech 2005-2009

Příloha č. 11: CR v obci Horní Planá v letech 2005-2009

Příloha č. 12: CR v obci Lipno nad Vltavou v letech 2005-2009

Příloha č. 13: CR v obci Přední Výtoň v letech 2005-2009

Příloha č. 14: CR v obci Doksy v letech 2005-2009

Příloha č. 15: CR v obci Seč 2005-2009

Příloha č. 16: Kvalita vody nadregionálně významných nádrží Česka v letech 2004-2008

Příloha č. 17: Dotazník pro návštěvníky blíže zkoumaných oblastí (v češtině)

Příloha č. 18: Obrazová galerie

Abstrakt:

Práce se zabývá jednou z tradičních forem cestovního ruchu Česka, kterou je rekreace u vody. K významným lokalitám vyhledávaným za tímto účelem jsou v prostředí Česka především přehradní nádrže a rybníky. Za atraktivní jsou považovány tyto lokality nejen domácími, ale v posledních letech i zahraničními turisty. Práce hodnotí celkový potenciál Česka pro tuto formu rekreace, analyzuje společné předpoklady pro její rozvoj v zázemí rekreačně významných vodních nádrží Česka, zároveň poukazuje na různorodost aspektů prostředí ovlivňujících tento rozvoj. Blíže se soustředí na analýzu, zhodnocení vývoje a významu rekreace u vodních nádrží Lipno, Máchovo jezero, které jsou tradičně nejvyhledávanějšími oblastmi letní rekreace, a dalších dvou významných oblastí: vodní nádrže Seč a Nových Mlýnů. Na základě dotazníkového a terénního šetření jsou následně vodní nádrže z hlediska rekreačního využití vzájemně porovnávány, nastíněn je i jeho další možný rozvoj v jejich širším zázemí.

Klíčová slova: cestovní ruch Česka, vodní nádrž, Lipno, Máchovo jezero, Seč, Nové Mlýny

Abstract:

This thesis deals with one of the traditional forms of tourism in the Czech Republic, which is recreation by the water reservoirs and ponds. These places are attractive not only for Czech tourists, but in recent years also for foreigners. The study judges the potencial of the Czech Republic for this kind of tourism, analyses preconditiones for its development in the neighbourhood of water reservoirs and points out the diversity of environment aspects that influence this development. Water reservoirs Lipno, Mácha Lake, Seč and Nové Mlýny were chosen as case studies. These studies were made through questionnaires and field surveys and these chosen localities are compared. The possibility of their future development is included.

Keywords: tourism of the Czech Republic, water reservoir, Lipno, Mácha's Lake, Seč, Nové Mlýny

1 Úvod

Cestovní ruch (dále jen CR) a rekreace představují jedno z významných, dynamicky se rozvíjejících hospodářských odvětví nejen ve vyspělých zemích světa, ale i v mnoha zemích rozvojových. Ačkoliv se můžeme dočíst o existenci aktivit spojených s CR probíhajících již v 19. století (Štěpánek, Šíp, Kopačka 2001), kdy CR se promítal zpravidla pouze do života společenských elit navyšující jejich kvalitu života, masivní rozvoj tohoto odvětví je zaznamenáván až od poloviny 20. století a zahrnuje již širokou veřejnost. Jedná se tak o poměrně mladé hospodářské odvětví. Není náhodou, že hlavní proudy bohatších sociálních vrstev směřovaly do pobřežních oblastí, v nichž se posléze utvářely první destinace CR. Fenomén CR a rekreace je spojen zejména s rozvojem lidské mobility, která obecně představovala významné posuny ve vývoji společnosti vůbec, a rozvojem fondu volného času s jeho neustále rostoucím podílem v životě lidí. CR začal prostupovat lidským životem napříč společenskými vrstvami v mnoha směrech a stal se tak integrální součástí vývoje postindustriální společnosti. Šíře záběru problematiky CR si vyžaduje multidisciplinární přístup a tak se stal předmětem studia mnohých sociálních věd a vědních oborů. Mezi vědy zabývající se problematikou CR se zařadila i geografie se svým specifickým přístupem ke studiu prostoru a jeho vazeb. Zájem o problematiku CR začal sílit zejména po druhé světové válce. S vývojem hierarchie lidských potřeb a možností jejich uspokojování dochází k nárůstu komplexity a diverzity těchto vazeb.

V dnešní postmoderní době dochází prostřednictvím působení různých faktorů a procesů ke změnám životního stylu lidí, který klade poměrně vysoké nároky na lidský organismus a představuje pro něj určitou tělesnou a psychickou zátěž. Zde se tak nabízí prostor pro CR a rekreaci jako vhodný prostředek k regeneraci sil. Tato diplomová práce se zabývá právě jednou z tradičních forem CR, kterou rekreace u vody bezesporu je. K významným lokalitám vyhledávaným zejména v letní sezóně za účelem rekreace patří obecně vodní plochy a jejich pobřeží. Za atraktivní jsou považovány tyto lokality jak domácími, tak i zahraničními návštěvníky. V Česku funkci vodních ploch zastávají vodní nádrže – především rybníky a přehradní nádrže, které se staly nedílnou součástí krajiny Česka.

Tato diplomová práce navazuje na bakalářskou práci zabývající se problematikou rekreačního využití vodních ploch v Česku (Frantál 2007). Rozšiřuje studium problematiky nejen v obecné rovině detailnějším a širším rozpracováním nastíněných aspektů rozvoje CR v oblastech přiléhajících k významným vodním nádržím, ale i analýzou stavu a rozvoje CR v dalších dvou oblastech. K předešlým dvěma podrobněji sledovaným oblastem, jež tradičně

patří v letním období k vyhledávaným místům a z hlediska letní pobytové rekreace u vody v Česku jsou označovány za nejvýznamnější – Lipno, Máchovo jezero (Vystoupil a kol. 2006), byly vybrány další dvě vodní nádrže – Seč a Nové Mlýny. Podle klasifikace uvedené v Atlase cestovního ruchu České republiky (rozvedena v kap. 4.2) patří i tyto dvě lokality do kategorie nádrží nadregionálního významu. Dostáváme tak poměrně heterogenní soubor 4 oblastí, v jejichž zázemí měl rozvoj CR rozdílné počátky a probíhá ve značně odlišném sociálněgeografickém i fyzickogeografickém prostředí. Získáváme tím komplexnější náhled na celou problematiku rekreace vázané na vodní nádrže.

CR je ve zmíněných oblastech jedním z faktorů značně ovlivňujících život místních lidí. Stimuluje kvantitativní i kvalitativní změny ve funkčním využití území. Pro místní obce aktivity spojené s CR na jedné straně generují důležité finanční příjmy rozpočtů obcí, jsou impulsem k rozvoji malého a středního podnikání a vedou tím sekundárně i k vzniku nových pracovních příležitostí. Pozitivně ovlivňují vývoj oblastí i v mnoha dalších směrech. Na druhé straně přináší pro zúčastněné obce také určité povinnosti spojené se zajištěním patřičné infrastruktury a služeb či v oblasti řízení a plánování rozvoje obcí. Za určitých předpokladů může mít CR i negativní dopady související s nadměrným zatížením území odrážející se zejména ve stavu životního prostředí. Dochází k interakci různých životních stylů a kultur jednotlivých skupin aktérů CR využívajících prostředí svým specifickým způsobem, jež mohou mít pozitivní i negativní dopady. Ne vždy je uspokojení potřeb jedné skupiny v souladu s využíváním prostředí pro uspokojení potřeby ostatních skupin a může tak docházet k sociálnímu napětí.

Aby se mohl CR v dané oblasti rozvíjet, je nutno vytvářet vhodné podmínky a zázemí pro jeho účastníky. Proto je vhodné sledovat vývoj, předpoklady a míru využití potenciálu CR a to nejen na celostátní úrovni, ale i přímo v jednotlivých turistických regionech a oblastech. Na základě regionálního studia pak vytvářet příslušné strategické a rozvojové dokumenty, jejichž cílem by měla být vhodná a přiměřená aktivace regionálního potenciálu a využití předpokladů pro rozvoj území i s ohledem na potřeby místních obyvatel. Tyto dokumenty by se pak měly stát součástí lokální či širší regionální politiky. K výběru tohoto tématu mě vedla i osobní motivace, protože v jedné ze sledovaných lokalit trvale bydlím a tudíž mi není lhostejné další směřování tamního regionálního vývoje.

Cíle práce

- Analyzovat a zhodnotit potenciál CR vázaného na vodní plochy v Česku.
- Zjistit, jakou roli hrála či hraje rekreace při záměru výstavby vodních nádrží.
- Identifikovat společné předpoklady a determinanty rozvoje CR v zázemí vodních nádrží na základě analýzy 15 nadregionálně významných nádrží Česka.
- Definovat společné znaky geografické polohy těchto lokalit.

Pro 4 blíže sledované lokality

- Analyzovat vývoj postavení a význam CR v zázemí sledovaných vodních nádrží, nastínit směry jeho dalšího možného rozvoje v souladu se zásadami udržitelného rozvoje.
- Zjistit, jakým způsobem došlo či dochází ke změnám využití území s rozvojem CR, zda dochází ke změnám intenzity a způsobu využití území CR.
- Aplikovat Butlerovu teorii životního cyklu destinace CR.

Dílčí otázky

- Jaké rozdíly najdeme mezi rekreací ve sledovaných oblastech, která rekreační využití jsou případně dominantní?
- Jaká je struktura návštěvníků, existuje „typický návštěvník“ jednotlivých oblastí a specifické způsoby rekreace či soubor provozovaných aktivit?
- Do jaké míry se projevuje efekt sezónnosti, jaké jsou faktory podmiňující tento stav a reálné možnosti tento stav změnit?
- Jaká je aktivita veřejných orgánů a snaha usměrňovat rozvoj CR?

2 Rešerše literatury

Stejně tak jako aktivity spojené s CR, tak i vědecky zaměřené publikace se intenzivněji a systematictěji věnují problematice CR až ve 20. století, zejména pak od jeho druhé poloviny. A to i přesto, že aktivity primárně sledující rekreační účely se začínají významněji objevovat již v polovině 19. století (jeho novodobý vznik je často spojován s průběhem průmyslové revoluce). V této době CR přestává být „exkluzivní“ záležitostí, zahrnuje širší spektrum sociálních skupin a umožňuje tak zapojení širší masy lidí. To je umožněno mimo jiné rozvojem dopravy, celkově se zlepšuje materiálně-technická základna, vznikají instituce provázané na aktivity v CR. Rostoucí dynamika rozvoje CR jako fenoménu tak má za následek i větší pozornost a odezvu v prvních vědeckých publikacích. Vzhledem k multidisciplinaritě a komplexnosti tohoto odvětví se setkáváme nejen s geograficky zaměřenou literaturou, ale i s literaturou věnující pozornost problematice i z ekonomického či sociologického pohledu. Systematické zkoumání počíná od 20. let 20. století, vědecký výzkum od 50. let, následovaný v 60. letech sociologickým obdobím a obdobím exaktních metod a vědecké kritiky (Vystoupil, Wokoun 1987, Toušek, Kunc, Vystoupil 2008). V Česku je růst významu CR spojen s prvními organizacemi vznikajícími již koncem 19. století (Klub českých turistů vznikl v roce 1888), podniky orientující se na CR se objevují v meziválečném období (např. vznik Čedoku v roce 1920) (Holeček, Mariot, Střída 2001, Hesková 2006). K výraznějšímu rozvoji CR však dochází až v poválečném období a v druhé polovině 20. století a proto i česká literatura se objevuje až od 50. let zmíněného století (Vágner 1999). V rešerši literatury je věnována pozornost nejdříve publikacím zabývajícím se CR v obecné rovině. Následně pak budou zmíněny práce s vazbou na studium rekreace u vodních nádrží v Česku. Poslední podkapitola v této části je věnována diskusi teorií, respektive teoretických konceptů CR, které mají spojitost s tématem této práce a lze je aplikovat na výzkum rekreace u vodních nádrží. Některé jejich zásadní poznatky budou dále využity.

2.1 Obecná literatura o cestovním ruchu

První česky psané publikace týkající se CR se zaměřují zejména na vymezení oblasti studia a objasnění tohoto pojmu, klasifikování jeho druhů a forem. Mnohdy se pak regionálně zaměřují na přírodní a kulturní podmínky nejen pro účely rekreace a mají tak regionálně popisný charakter. Takového charakteru je řada učebnic a skript určených pro potřeby výuky na středních a zejména pak na vysokých školách. Jmenujme např. Zeměpis cestovního ruchu (Holeček, Mariot, Střída 2001) soustředící se na problematiku CR jako společenského jevu

dnešní doby. Autoři se věnují jeho rozboru jednak v regionech (krajích) Česka, jednak na makroregionální úrovni v rámci světa. V kapitolách věnovaných CR Česka se učebnice omezuje spíše pouze na regionálně utříděný výčet významných středisek CR. Pro vysoké školy jsou určeny podrobněji zpracovaná skripta (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). Ekonomický pohled na danou problematiku přináší poměrně komplexně pojatá práce Heskové (2006). Autorka vysvětluje systém CR, podrobně popisuje jeho historický vývoj ve světě a zejména pak specifika vývoje v Česku. Obsáhla je část věnovaná ekonomické stránce CR. Zajímavé jsou kapitoly o typologii a specifických podniku CR, o jeho hospodářských a sociálních vlivech. Autorka nově přináší doposud spíše opomíjené téma institucionálního rámce CR Česka. Poměrně zdařilou prací jsou i skripta od autorů Trnková a kol. (1995). Autoři se navíc zabývají CR na úrovni jeho ekonomických, sociálních, kulturních dopadů a dopadů na životní prostředí (pozitivní i negativní). Z ekonomicky zaměřených prací můžeme dále zmínit titul určený pro Fakultu informatiky a managementu univerzity v Hradci Králové (Štýrský 2005). Práce nastiňuje problematiku geografie světového hospodářství a podobně jako ostatní vysokoškolské učebnice popisuje CR v jednotlivých regionech s důrazem na Evropu, v ostatních regionech pouze velmi povrchně. Ve velmi obecném duchu se nese práce od Hraly (2005).

Mezi počáteční česky, resp. slovensky psanou literaturu zabývající se CR více na vědecké úrovni je práce P. Mariota (1983), ve které se autor podrobněji věnuje rozboru faktorů a předpokladů pro rozvoj CR. Ty dělí dle funkčně-chorologického hlediska na lokalizační, realizační a selektivní. Toto dělení je obecně respektováno a následně přejímáno i dalšími autory. Vztahem CR a rekreace se podrobněji zabývá Vystoupil, Wokoun (1987). Za přínosné lze považovat pozornost věnovanou pozitivním a negativním interakcím návštěvníků a turistů s životním prostředím, typologii míst a rajonizaci CR a rekreace. V souvislosti s CR zmiňují problematiku územního plánování, podružně se věnují rekreačním aktivitám. Nutné je však přihlédnout k době, kdy byla práce napsána, protože opomíjí některé formy CR, které v té době ještě nebyly rozvinuty. Velice užitečnou publikací napomáhající orientaci v problematice CR je Výkladový slovník cestovního ruchu od Páskové a Zelenky (2002). Velice zdařilé svým ojedinělým záběrem a komplexností vnímání CR jsou i další práce této autorky. Především její disertační práce vyčerpávajícím způsobem podává pohled na doposud publikované teorie, koncepty a specificky zaměřené výzkumy spojené s CR a zaměřuje se i na jejich podrobnou kritiku. Bližší pozornost je pak věnována vlivům CR, které jsou následně aplikovány na významnou destinaci CR Česka-Český Krumlov (Pásková 2003). Svě poznatky shrnula a rozšířila o problematiku udržitelnosti CR v následně vydaných skriptech

(Pásková 2008). Užitečné informace týkající se CR v Česku přináší i různá periodika např. COT Business, který uveřejňuje trendy CR v Česku podložené aktuálními statistickými daty, regionálně či tématicky se věnuje CR především z marketingového hlediska. Zde byl i publikován článek vycházející z předešlé bakalářské práce (Frantál 2008). Jiným českým periodikem je Czech Hospitality and Tourism Papers vydávaný Vysokou školou hotelu v Praze. Zde jsou články zaměřené na CR především z pohledu jeho marketingu, řízení a koordinace subjekty různé řádovostní úrovně veřejné i soukromé sféry.

Rozmanitější je pak literatura psaná v cizích jazycích, především v angličtině. Ze zahraniční literatury věnované rekreaci a CR jmenujme Recreational Tourism (Ryan 2003) popisující ekonomické, sociální a psychologické faktory determinující požadavky na rekreaci. Práce opět řeší dopady CR dělené do 3 skupin na ekonomické, dopady na životní prostředí a sociální dopady. Coppock, Duffield (1975) se věnují problematice pasivní a aktivní rekreace. Přínosnou publikací komplexně se věnující problematice druhého bydlení a mající přesah i do jiných forem CR je kniha editovaných článků s názvem Tourism, Mobility and second Homes (Hall, Müller 2004). Ostatní zahraniční publikace byly využity v užší návaznosti na téma této diplomové práce a budou uvedeny níže.

2. 2 Literatura vztahující se k vodním nádržím

Dříve než přistoupíme k literatuře týkající se vodních nádrží, je vhodné definovat tento termín. Vodní nádrž chápeme prostor sloužící k dlouhodobějšímu zadržování vody. Vzniká buď přirozeně, pak se jedná o přírodní vodní nádrž – jezero, nebo uměle výstavbou přehrady (hráze), v tomto případě se jedná o rybníky či údolní nádrže (Kestřánek a kol. 1984). Odborná vodohopodářská veřejnost striktně rozlišuje termíny vodní nádrž a přehrada. Vodní nádrž je označován prostor, kde je voda zadržována, přehrada je samotná stavba, která vytvoření umělé vodní nádrže umožnila (Broža a kol. 2005). V obecné češtině se často význam slova přehrada metonymicky přenesl na celou přehradní nádrž.

Literatura věnovaná čistě vodním nádržím se etabluje spíše z prací technicky zaměřených na stavbu těchto děl. Většina titulů pouze charakterizuje kvantitativní vývoj vzniku, datuje vznik jednotlivých vodních nádrží, popisuje technické parametry a stavební zvláštnosti, případně vysvětluje obecně funkci vodních nádrží v prostředí a důvody jejich výstavby. Navíc se jedná zpravidla o starší literaturu. Takovým příkladem je titul Vodní nádrže a přehrad (Kratochvíl 1961). Podrobný přehled hydronym podává titul zpracovaný Kestřánkem a kol. (1984), který kromě abecedního přehledu vodních nádrží popisuje

hydrografickou pozici Česka. Snahou této práce je sjednotit hydrografické názvosloví. Patrně nejaktuálnější prací zabývající se vodními nádržemi je titul s názvem Přehrady Čech, Moravy a Slezska (Broža a kol. 2005). Publikace přináší ucelený popis a charakteristiku nejvýznamnějších vodních děl Česka. Nicméně opět se jedná o technickou dokumentaci výstavby vodních děl a technologických zařízení přehradních těles. O vazbě vodních nádrží a rekreačním využití se autor zmiňuje jen velice okrajově. Geograficky více zaměřenou literaturou je práce Kříže (1996), která je ovšem velmi stručná, zaměřená fyzickogeograficky a omezuje se spíše na výčet a lokalizaci vodních nádrží. Jezerům České republiky se podrobně věnuje Jánský, Šobr a kol. (2003). Vzhledem k velikosti českých jezer však nelze uvažovat o jejich rekreačním využití. Titulem slibujícím dle názvu zaměření na vodní nádrže z pohledu rekreačního využití je sborník referátů z VI. konference o biosféře s názvem Využití vodních ploch k rekreaci Říha (1974). Sborník je ovšem vzhledem k době jeho vzniku poplatný režimu, referáty mnohdy psány nevědecky, autoři se často ani nevěnují danému tématu.

Publikací tématicky zaměřených na problém rozvoje rekreace u vodních nádrží není mnoho. Částečně se věnují této problematice některé diplomové práce v rámci studie CR v určitém regionu či v rámci užšího segmentu problematiky CR v oblasti konkrétní nádrže. Dostupná zahraniční literatura také spíše opomíjí toto téma. Výjimkou je práce z geografického institutu v Salzburgu, nazvaná Fremdenverkehr im Trumer Seengebiet (Salletmaier 1993). V teoretickém úvodu se věnuje historickému přechodu doslova od „pracovní společnosti“ ke „společnosti volného času“, zabývá se teoriemi volného času, jeho diferenciací a vztahu k CR. Pro tuto práci je však přínosnější druhá část věnovaná vývoji a stavu CR v oblasti Trumersee, do níž autor zahrnuje jezera Obertramersee, Mattsee (Niedertrumersee) a Grabersee ležící severně od Salzburgu. Přináší komplexní a podrobný historický pohled na rozvoj CR v této oblasti od počátečních fází sahajících do druhé poloviny 19. století podložený z pohledu vývoje území mnoha zajímavými daty. Věnuje se zejména dynamice rozvoje, poukazuje na křivky vývoje včetně krize masového turismu. Hodnotí potenciály a problémy, vybavení turistickou infrastrukturou v jednotlivých obcích a porovnává je, hodnotí organizační strukturu CR, poukazuje na možnosti integrace CR se zemědělstvím apod. Příkládá výsledky dotazníkových šetření zaměřených například na preferované aktivity návštěvníků oblasti, statistiku přenocování dle obcí a druhu ubytování. Užitečným dílem z pohledu rekreace a CR nejen vzhledem k vodním nádržím je Atlas cestovního ruchu České republiky vydaný MMR ve spolupráci s Masarykovou Univerzitou v Brně (Vystoupil a kol. 2006).

Rekreačnímu využití vodních nádrží v Česku se věnuje článek zveřejněný v periodiku Czech Hospitality and Tourism Papers: Rekreační u vodních ploch v České republice (Navrátil, Švec 2008). Zabývá se v obecné rovině rekreačními aktivitami vázanými na vodní plochy, přičemž je rozlišují na aktivity závislé na vodě (bezprostřední kontakt s vodou) a aktivity vodou podporované (turistika, cykloturistika). U druhé skupiny aktivit pak poukazují na roli vodních ploch jako na útvary přispívající k celkovému prožitku rekreanta, zdůrazňující význam estetického pozadí, uklidňující a uvolňující efekt působící na člověka při provozování outdoorových rekreačních aktivit. Ve výzkumné části se zaměřili na 5 jihočeských lokalit (Staňkovský rybník, Veselské pískovny, Orlík, Komorník a Ratmírovský rybník) a 2 vodní nádrže mimo tento region – Seč a Pastviny, přičemž nebyl nijak zdůvodněn výběr právě těchto lokalit. Formou řízených rozhovorů byly zjišťovány rekreační význam vodních nádrží (kap. 4.2), identifikovány problémy, s kterými se nejčastěji rekreanti setkávají, rekreační aktivity, které zde provozují. Ve výsledku jedinou další dostupnou literaturou věnující se problematice rekreačního využití vodních nádrží jsou diplomové či bakalářské práce geografické sekce Přírodovědecké fakulty. Přestože se většina z nich spíše soustředí na výzkum a analýzu CR v rámci určitého regionu (většinou okresu), zmiňují se o rekreačním významu vodních nádrží náležejících do jimi zkoumaných regionů. Diplomovou prací zabývající se přímo CR a rekreací v oblasti Lipenska je práce Benešové (2005). Poměrně podrobně zde analyzuje předpoklady pro rozvoj CR v této oblasti. Rekreační využití v zázemí Brna s důrazem na Brněnskou přehradu uvádí Zatloukalová (2005). Goldová (2004) zmiňuje význam rekreačního využití vodních ploch na Znojemsku spíše okrajově, přesto sama poukazuje na velký význam těchto lokalit pro rozvoj CR. Dílčí informace o rekreačním využití vodních nádrží poskytují diplomové práce zaměřené na problematiku druhého bydlení v určitém regionu, např. Domalewski (2003). Vázaným cestovním ruchem (VCR) se zabývá v území spadajícím částečně k vodní nádrži Orlík Voborníková (2005). Nejnovějšími pracemi věnujícími se CR vázanému čistě ke konkrétní vodní nádrži jsou bakalářské práce Levé (2007) a Bartoška (2008). Levá se věnuje problematice VCR v oblasti Máchova jezera. Nejprůnosnější částí její práce je kvalitně zpracovaná analýza vývoje významu VCR a s konkrétními příklady objektů od jejich počátků, přes období jejich transformace po roce 1989 až k reálným možnostem jejich dalšího vývoje.

Literatura vztahující se k regionální problematice blíže zkoumaných oblastí, ať už na obecné úrovni nebo vzhledem k CR, je hůře dostupná. Region Mikulovska a Lipenska je poměrně podrobně z pohledu CR rozebírán ve zvláštním čísle periodika Czech Hospitality and Tourism Papers. Lipensko (Nejdl 2008) je zde analyzováno v rámci širšího

českokrumlovského regionu, poukazováno je na dvě odlišné destinace v rámci tohoto území (vhodně se doplňující) – Český Krumlov a Lipensko. Pro území Lipenska se zdůrazňuje význam CR, který je vnímán jako „téměř jediná ekonomická aktivita, která je schopna generovat ekonomické zdroje a vytvářet pracovní příležitosti“ (Nejdl 2008 str. 57). Větší pozornost je věnována problematice sezónnosti (Semeniuk 2008). Ta je hodnocena podle mého názoru na nepříliš vhodném segmentu trhu CR- potravinářském odvětví, navíc v zastoupení pouze jednoho konkrétního firemního řetězce (bez uvážení konkurence). Rozdílná výše příjmů v rámci roku podle mého názoru dostatečně nereflektuje změny v celkové intenzitě rekreačního využití území. Opomíjena je nejen konkurence, ale i poloha obchodů v rámci obcí. Relevantním důvodem výběru této sítě je její zastoupení ve více obcích Lipenska a možnost srovnání v rámci vyšších územních celků. Podle mého názoru budou kromě jiných faktorů rozdílné výše ovlivněny odlišným charakterem rekreačního využití území v rámci jednotlivých období roku spojeným s rozdílnými návyky rekreatantů (týkající se i nákupů potravin). Více vypovídající by byla analýza využití lůžkové kapacity. Nicméně se jedná o pohled na jedno z podnikatelských odvětví bezpochyby ovlivněné rekreačním využitím území. Přínosným, zejména v otázce stávajícího plánování rozvoje CR v území (aktivita samosprávy), marketingu CR, managementu destinace v rámci regionu Mikulovska a možnosti dalšího směřování CR v tomto území, je článek v témže čísle výše zmíněného periodika. Kromě toho přináší ucelené hodnocení potenciálu území pro CR (analýza nabídky, poptávky), hodnocení struktury návštěvnosti na základě několika realizovaných šetření na úrovni jihomoravského kraje a turistického regionu Jižní Morava (Vystoupil, Šauer, Holešínská 2008). Ostatní dostupná literatura se zabývá většinou přírodním rázem oblastí či ochranou přírody. Takovým příkladem jsou edice svazků s názvem Chráněné oblasti ČR (Albrecht a kol. 2003). Početná skupina literatury má charakter průvodců. Na informace je však nutno pohlížet s určitým nadhledem a pokud možno ověřovat je z jiných zdrojů. To platí i pro využití novinové články z deníků MF Dnes a Hospodářských novin. Regionální informace poskytují oficiální internetové stránky obcí a regionů. Jsou zde dostupné i některé dokumenty týkající se územního rozvoje obcí v rámci svazků obcí, údaje o ubytovacích zařízeních a další informace. Nutné je však k nim přistupovat kriticky, protože se zpravidla jedná o informace s cílem propagace daných lokalit. Územně plánovací dokumenty typu programů či strategií rozvoje vyšších územních celků (zpravidla krajů) jsou dostupné na internetových stránkách příslušných krajů. Při sestavování dotazníku a jejich následnému vyhodnocení byla využita práce Hendla (2005) a Dismana (2000), které podrobně rozebírají jednotlivé formy kvalitativního výzkumu a uvádějí názorné příklady.

2.3 Základní terminologie cestovního ruchu

Účelem této kapitoly je vysvětlit některé základní termíny spojené s CR, které budou nadále v této diplomové práci používány. Mnohdy dochází k zaměňování některých odborných termínů, některé mají několik významově širších či užších definic či možných úhlů pohledu. Proto je také vhodné vymezit kontext termínů, v kterém budou nadále používány. Vzhledem ke komplexitě problematiky CR, které se věnuje mnoho oborů z různých pohledů, která zahrnuje široké spektrum aktivit i osob v něm zainteresovaných, objevují se v odborné literatuře různé definice odrážející multidisciplinaritu konkrétních jevů. Na tuto komplexitu a složitost poukazuje mnohotvárnost definic samotného pojmu cestovní ruch. Za základní definici, která zohledňuje prostorové, časové, i motivační hledisko, lze považovat definici Mezinárodní organizace CR UNWTO. Ta označuje cestovní ruch za „činnost lidí, spočívající v cestování a pobytu mimo místo jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho uceleného roku za účelem využití volného času, obchodu a jinými účely“ (Holeček, Mariot, Střída 1999, s. 14). Tato definice se v podstatě shoduje s vymezením pojmu účastníka CR toutéž organizací (Ryan 2003). Definice CR výše uvedená ovšem nahlíží na CR pouze skrze samotný akt cestování z pohledu účastníka jako migrujícího aktéra. Postrádá celkový pohled na prostředí, v kterém se tato činnost odehrává (včetně osob, institucí a služeb v ní poskytovaných). Ucelenější pohled nabízí ve svém Výkladovém slovníku cestovního ruchu Pásková a Zelenka (2002). Ti definují CR jako „komplexní společenský jev zahrnující aktivity účastníků CR, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami určenými pro potřeby účastníků CR včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, dále aktivity spojené s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro CR, souhrn politických a veřejně správních aktivit, reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 45). Štěpánek, Kopačka, Šíp (2001) zdůrazňují význam struktury a integrační vazby mezi jednotlivými prvky CR jako systému obecně, mající svou hierarchii a úroveň vzájemných souvislostí. Tím už se dostáváme blíže k pohledu a úkolům studia geografie v rámci CR. Geografie CR jako věda sleduje nejen popis a analýzu území s určitým stupněm potenciálu a předpokladů pro rozvoj CR, zákonitosti a faktické rozmístění CR, ale podchycuje i vazby, zákonitosti prostorových aspektů interakce mezi CR a rekreací na straně jedné a krajinou na straně druhé (Mariot 1983), studuje činitele rozvoje. V neposlední řadě analyzuje vliv CR na změny ve struktuře a rozmístění hospodářství v oblasti jeho realizace, poukazuje na vhodné formy CR s respektováním přírodních, kulturních a společenských podmínek území, ochrany ŽP (Pásková, Zelenka 2002).

S CR úzce souvisí termín rekreace, který zároveň vymezuje vztahy k CR a volnému času. Pojmy CR a rekreace se překrývají pouze z části, protože ne každý CR je rekreací a ne každá rekreace musí být nutně spojena s účastí na CR. Otázkou pro mnohé autory také zůstává vzájemná hierarchie. Poměrně podrobně se vymezením tohoto pojmu věnují Wokoun a Vystoupil (1987), kteří zdůrazňují v obsahu termínu rekreace zejména podstatu a účel provozovaných aktivit, které by měly přinášet fyziologické zotavení, psychické uvolnění a představovat protiváhu vůči nepříznivým vlivům běžného života, přičemž není nutně spojeno s pohybem a pobytem osob mimo jejich obvyklé prostředí. Na druhé straně poukazují i na to, že zpravidla je rekreace obecně vnímána jako pobyt v území s výraznou dominancí přírodních prvků – tedy ve volné krajině či venkovském prostředí. Lze předpokládat, že i v dnešní době má tento typ krajiny dominantní zastoupení v rekreačním vyžití. Podobně na pojem rekreace a volného času s doplněným společenským významem těchto jevů nahlíží Velký sociologický slovník (Maříková a kol. 1996). Uváděn je relaxační, regenerační, kompenzační význam rekreace a řada jejích funkcí – zdravotně preventivní, léčebnou, rehabilitační, je prostředkem pro navázání společenských kontaktů, má i kognitivní a výchovný význam. Podle Páskové a Zelenky (2002) se jedná o souhrn odpočinkových aktivit provozovaných ve volném čase. Na rekreaci se zde pohlíží jako na jednu z forem CR – rekreační cestovní ruch. V širším pojetí se rekreací chápe využití volného času, jehož součástí může být aktivní pohyb, aktivní nebo pasivní účast na různých akcích, cestování, turistika. To, co je pro všechny aktivity společné, je vždy účel těchto aktivit – relaxace. Gardavský (1986) hovoří o rekreaci jako o jedné z nejvýznamnějších a nejkomplexnějších součástí volnočasových aktivit, jejímž obsahem není produkt, ale prožitek a poukazuje na její heterogenitu v oblasti činností a aktivit, které v sobě zahrnuje. Rekreaci dává do souvislosti s růstem podílu volného času, růstem životní úrovně, zvyšující se mobilitou a s měnícím se způsobem života společnosti vůbec. V této práci bude pohlíženo na termín rekreace v jeho užším pojetí, tedy jako na jednu ze základních forem CR zahrnující celou škálu volnočasových aktivit.

CR lze rozlišovat podle různých hledisek a kritérií do mnoha kategorií, přičemž volba kritérií odpovídá mnohdy samotnému účelu typologizace a dochází tak k vzájemnému prolínání a označování stejného jevu různými termíny. Jedním z možných a nejčastěji užívaných základních dělení CR je na druhy a formy CR. Formy CR u drtivé většiny autorů sledují obsahové a motivační hledisko návštěvníků (příp. turistů) při jejich účasti na CR, případně převládající charakter jejich aktivit. Jednotlivé formy CR mají specifické požadavky na přítomnost určitých druhů služeb, technologií a uspokojení potřeb poptávky. Jejich rozvoj

tak může vést k navázání jiných forem CR. Přehled forem CR má vždy spíše taxativní charakter a nikdy nemůže být konečný. Jednotlivé formy nelze striktně od sebe oddělovat, mnohdy se vzájemně prolínají. Typologizace je tak spíše samoučelná, někteří autoři používají různé synonymní termíny pro obsahově stejné formy CR. Jednou ze základních a stále dominantních forem CR je i rekreační CR, jímž se tato práce ve zmíněných oblastech zabývá.

Kritérii pro druhové členění bývají různé aspekty a charakteristiky týkající se např. délky pobytu, organizace pobytu, počtu zúčastněných osob, zdrojové oblasti, vlivu na přírodní prostředí apod. Většinou pak má dělení podle jednotlivých druhových hledisek duální charakter. Zásadním druhovým kritériem, mnohými autory respektovaným, je hromadnost (počet zúčastněných osob), podle něž se dělí CR na individuální a skupinový (resp. krajní forma masový). Od toho se odvíjí i způsob organizace CR (organizovaný vs. neorganizovaný CR), jejímž hlediskem je účast zprostředkujícího subjektu (např. cestovní kanceláře), či měkký a tvrdý CR, který reflektuje míru vlivu CR na zatížení environmentálního prostředí. Vzhledem k zaměření problematiky této práce je vhodné vysvětlit termíny vázaný CR (dále VCR) a volný CR.

Pod pojmem VCR se rozumí účast na CR, která je podmíněna splněním předem stanovených kritérií, např. členství v nějaké organizaci, a je hrazena zpravidla z části účastníkem a z části příslušnou organizací, firmou, státem nebo odbory. VCR ve specifickém historickogeografickém vývoji prostředí Česka byl významný zejména před rokem 1989. Odehrával se formou výběrových rekreačních pobytů ROH, podnikových rekreací či lázeňských a ozdravných pobytů. Význam takto pojatého VCR významně poklesl, svým způsobem však tento druh CR pokračuje prostřednictvím nových moderních forem vykazující jeho společné znaky a charakter – incentivní či kongresový CR. Opakem vázaného je volný CR – tedy bez výběru účastníků podle stanovených podmínek a plně hrazený z finančních prostředků účastníka. Z hlediska prostorového kontextu (území států) a státní příslušnosti občanů dělíme CR na národní, zahraniční a vnitrostátní CR. Jakýmsi ekonomickým ekvivalentem tohoto dělení podle toho, zda finanční prostředky generované na území daného státu zůstávají, či jsou lidmi spotřebovány za služby v zahraničí, je CR aktivní, pasivní a domácí. Vnitrostátní CR se odehrává na území daného státu a zahrnuje jednak domácí CR – tzn. občany pobývajících a spotřebovávajících finanční prostředky na území vlastního státu (alokace prostředků uvnitř státu) a aktivní CR – příjíždivší zahraniční návštěvníci (též angl. incoming) představující příliv devizových prostředků. Pod pasivním CR (angl. outgoing) rozumíme výjezd občanů do zahraničí a odliv finančních prostředků prostřednictvím útraty za poskytované služby v zahraničí.

Rozdílně se vykládá význam termínů potenciál a předpoklady CR, stejně jako potenciál či únosná kapacita území (Bína a kol. 2001). Potenciál území je podmíněn primárními zdroji (přírodního i společenského charakteru), které jsou schopny přilákat určitý objem návštěvnosti a podporovat určitý objem rozvoje CR na daném území. Záleží pak na konkrétních institucích podílejících se na tvorbě managementu destinace do jaké míry, jakou formou a jakým tempem využijí tohoto potenciálu k rozvoji CR v dané destinaci. Tyto parametry rozvoje a jakou měrou bude vývoj samovolný či řízený pak určuje úroveň propracovanosti a strategie jednotlivých dokumentů. Podle náročnosti aktivace se rozlišují potenciály vyšších a nižších řádů (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001), s tím, že k aktivaci potenciálu nižšího řádu je potřeba vyvinout méně iniciativy a intervence, případně dochází k jeho aktivaci samovolně. Předpoklady zahrnují širší pojem obsahující vnitřní i vnější podmínky pro rozvoj CR. Podle funkčně - chorologického členění (Mariot 1983) lze tyto předpoklady dělit na lokalizační, selektivní a realizační. Pozitivem tohoto dělení je jeho výstižnost, srozumitelnost a možnost hodnocení celého zájmového území různých velikostních a hierarchických úrovní.

- *Lokalizační:* pro možnosti rozvoje CR primární a do značné míry determinují přítomnost aktivit spojených s CR, při rozhodování návštěvníků o cílové destinaci hrají u pobytových forem CR významnou roli, stejně tak významnou roli hrají u podnikatelů a investorů poskytující služby CR již při samotném podnikatelském nebo investičním záměru. Přirozeně nám tak umožňuje primární diferenciaci atraktivity cílových destinací. Při analýze lokalizačních předpokladů se zpravidla hodnotí zvláště přírodní a kulturně-historické předpoklady.
- *Selektivní:* odráží různé demografické charakteristiky, administrativní, politické, ekonomické, urbanizační a jiné charakteristiky včetně jejich vývojových trendů, vyjadřují způsobilost obyvatel dané oblasti podílet se na CR aktivně či pasivně, tedy přijímat účastníky CR i stávat se jimi (Holeček, Mariot, Střída 2001).
- *Realizační:* tvoří vlastní infrastrukturu CR s potřebnými službami a možnostmi pro využití všech ostatních předpokladů pro úspěšný rozvoj CR, umožňují uskutečňovat požadavky a uspokojovat potřeby rekreantů. Za primární infrastrukturu se považují ubytovací a stravovací zařízení, důležité jsou i ovšem informační zázemí, dopravní systém, možnosti pro provozování volnočasových aktivit a další. Podle mého názoru pestrost, kvantita i kvalita realizačních předpokladů reaguje na předešlé dva typy předpokladů, bez

nichž by některé služby bezpochyby nebyly provozovány. Dále se předpoklady tohoto typu vzájemně posilují a mají kumulativní charakter.

Dalším termínem, který je potřeba vysvětlit v souvislosti této práce je destinace CR. Tímto termínem rozumíme území různého měřítka (stát, region, obec apod.), který si účastník CR ruchu vybírá jako své cílové místo pobytu (např. Attl, Nejdí 2004). Citlivější vymezení tohoto termínu nabízí Pásková (2008), v jejímž pojetí je destinace vnímána jako územní celek vyznačující se společným přístupem při využívání potenciálu na základě sdílení společných předpokladů pro rozvoj CR, sdílenou kapacitou území, společným životním cyklem a společnými procesy. Co je však pro destinace vždy společné, je určité území a souhrn služeb nabízených v tomto území. Zpravidla je destinace CR vnímána v administrativně vymezených hranicích (obec, kraj), účelově vymezeném území (sdružení obcí, mikroregion) či chráněných území (CHKO, NP). Destinace nejsou prostorově stálé, rozrůstají se či naopak zmenšují, podléhají vývoji. Destinace podobného typu, zaměřující se na určitý segment návštěvníků, poskytující podobné služby či využívající stejného potenciálu (např. přírodních podmínek) slouží k vymezení turistických regionů. Dříve byly zpravidla tyto regiony chápány jako homogenní, byly vymezovány na základě poměrně jednoduše vymezitelných fyzickogeografických jednotek odrážející reliéf, podobný typ krajiny apod. Důraz tedy byl kladen na vizuální odlišnosti území od okolní krajiny. V dnešní době je však nutné přihlídnout i k ostatním diferenciacím faktorům a vnitřním vazbám těchto regionů. Nicméně si myslím, že je vhodné kombinovat oba dva přístupy, respektovat lokality a regiony všeobecně vnímané za přirozené turistické celky (Šumava, Krkonoše, Český ráj apod). Přístupy při tvorbě rajonizace CR, která má na území Česka poměrně dlouholetou tradici (Dohnal a kol. 1985), mohou mít geografický, územně-plánovací či marketingový charakter (Vystoupil a kol. 2006).

2.4 Teoretické zarámování

Do jisté míry lze využít v problematice CR základní myšlenky modelu „push – pull“ faktorů, který byl vytvořen na základě výzkumů analytických nástrojů pro potřeby výzkumu v oboru mezinárodních migrací. Působení takových faktorů v problematice mezinárodní migrace bylo diskutováno v 50. a 60. letech Petersenem a Bogueem, myšlenky dále podrobněji rozpracovali Jansen a Lee (Drbohlav, Uhrek 2007). Základní myšlenkou je působení push faktorů v místě zdrojové oblasti, které daného jedince „vypuzují“ a pull faktory, které jedince naopak v cílové

oblasti (v případě CR destinaci) přitahují. Přestože se jedná v rámci CR pouze o dočasný pohyb aktérů z místa na místo, lze sledovat některé podobnosti v obou zmiňovaných fenoménech. V kontextu dnešní doby lze zasadit tento koncept z hlediska CR například do prostředí města s průmyslovou výrobou, zhoršenými podmínkami životního prostředí, vysokou hustotou zalidnění a s tím spojenými podněty představující určitou zejména psychickou zátěž pro každého jedince (zdrojová oblast). Typovou cílovou destinací s působícími pull faktory je zpravidla oblast s opačnými charakteristikami prostředí doplněná o specifické prvky prostředí vyhledávané konkrétními jedinci. Protože se ale jedná v rámci CR o dočasný pohyb, mnohdy pouze v řádu několika dnů maximálně týdnů, není analýza faktorů jedincem tak zásadní, jako je tomu v případě migrace. Push a pull faktory působí selektivně a na každého jedince s různou intenzitou a úrovní mezního prahu. Mají celou řadu subjektivních podmíněností. Větší heterogenitu souboru faktorů lze předpokládat spíše na straně pull faktorů, proto i cílové destinace návštěvníků a turistů jsou typově rozmanité. Dalším využitím tohoto modelu v mikropřístupu může být aplikace přímo na jednu konkrétní destinaci, kde se nachází obě skupiny faktorů. Na některé jedince mohou různé charakteristiky a typy prostředí působit protikladně na základě individuálně psychologických a kulturně podmíněných předpokladů jedince. Takovým příkladem může být destinace masového CR a její vliv na rozhodování potenciálních návštěvníků při výběru cílové destinace. Tímto se již dostáváme k Plogovi (1973 cit. Pásková 2003) a jeho studiu návštěvníků a turistů z hlediska psychografického. Potažmo pak celkově k behaviorálně geografickému přístupu studia CR objevujícím se v geografii CR od počátku 60. let. Zdůrazněna je percepce volného času, respektive chování rekreanta. Na základě svého výzkumu Plog navrhuje rozdělení typu návštěvníků podle typu přizpůsobivosti k místnímu prostředí a podle vyžadované kvalitativní a kvantitativní úrovně infrastruktury CR od nezávislých cestovatelů „objevitelů“ – alocentriků, přes relativně přizpůsobivé mezocentriky až k psychocentrikům s nejmenší mírou a motivací přizpůsobit se místnímu prostředí. Z hlediska rozložení objemu návštěvnosti ve vývoji destinace a typu návštěvníků pak podle něj vykazuje normální Gausovo rozložení. (Pásková 2003, Ryan 2003). Poměrně široce se zabýval ze sociologického hlediska chováním turistů (zastávání jejich rolí, motivací, sociálními kontakty, výběrem destinace apod.) ve své práci Pearce (2005).

Tato diplomová práce si klade za jeden z dílčích úkolů aplikovat koncept životního cyklu destinace na 4 blíže zkoumané oblasti a umístit je na vývojovou křivku charakterizovanou určitými stupni vývoje, tak jak je popsal Butler (1980 cit Pásková 2003). Poukazuje, že i destinace CR jsou součástí dynamického vývoje prostředí a procházejí

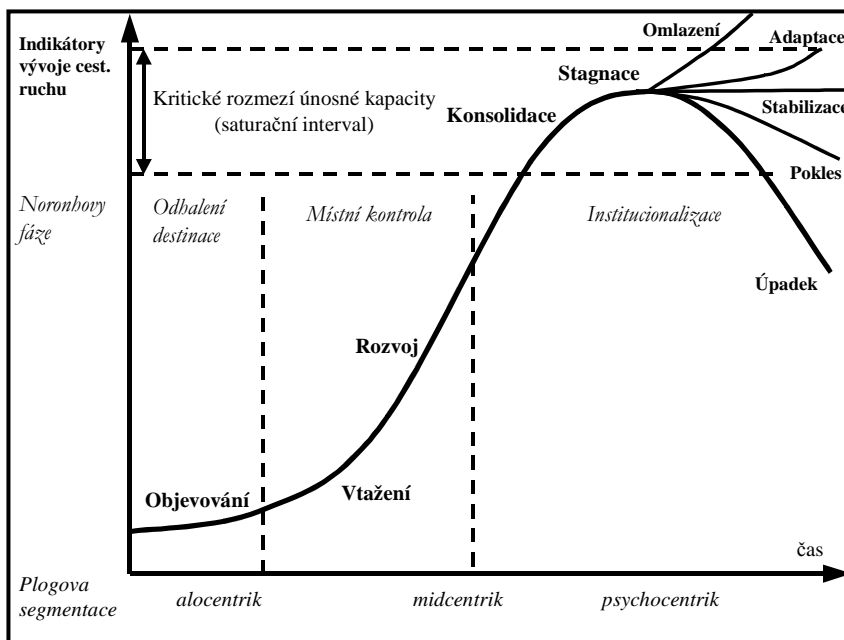
specifickým vývojem mající podobný charakter, který se dá popsat několika základními vývojovými etapami. Životní cyklus destinace je v podstatě analogií aplikace klasické křivky životního cyklu produktu primárně používanému v ekonomii či marketingu (Pásková 2003). Podle této autorky je jediným vlastním teoretickým konceptem studia CR, který leží na průniku konceptu únosné kapacity území pro rozvoj CR, teorie jádra a periferie, teorie sociální směny. Ve výsledku pak tento koncept sdružuje jejich hlavní teze do jednoho „konzistentního evolučního modelu“ (Pásková 2003 s. 41). Souhrnnou publikací věnující se uceleně problematice životního cyklu destinace je kniha *The Tourism Area Life Cycle*, kterou editoval sám autor tohoto konceptu Richard W. Butler (2006). Pojednává zde o teoretickém základu vzniku tohoto konceptu, zmiňuje jeho modifikace a rozšíření dalšími autory, dává prostor i pro jeho kritiku (např. Haywood 2006 in Butler 2006). Publikace je doplněna i o četné aplikace konceptu na konkrétní lokality zpravidla z prostředí Severní Ameriky, ale i na úrovni jejich různých typů – např. národní parky (Boyd 2006 in Butler 2006), pobřeží, ostrovů. V české literatuře se komplexně zabývá problematikou životního cyklu destinace a jeho návazností na základní geografické teorie ve své disertační práci „Změny geografického prostředí vyvolané rozvojem cestovního ruchu ve světle kriticko-realistické metodologie“ Martina Pásková (2003) a také následně z ní vycházející skriptum *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu* (Pásková 2008). Diskuze konceptu životního cyklu destinace zde uváděná je díky své šířce záběru v česky psané odborné literatuře ojedinělá. Koncept životního cyklu destinace byl aplikován v několika desítkách destinací CR, například v Lancasteru (Hovinen 2001) v USA, Ontario v Kanadě (Strapp 1988), karibských ostrovů (Weaver 2006 in Butler 2006) a mnoho dalších. V mnohých případech dochází k jeho modifikaci kvůli specifickým exogenním podmínkám jednotlivých destinací. Ucelený přehled aplikací tohoto konceptu uvádí ve své monografii Pásková (2008) či Lagiewski (2006 in Butler 2006). Patrně prvním, kdo se zabýval ideou vývojové dynamiky prostředí, byl německý geograf Walter Christaller zabývající se primárně výzkumem periferních oblastí. Popisuje životní cyklus destinace od prvních návštěv malířů, kteří hledají nedotčená a neobvyklá místa, až po masově známou turistickou destinaci vyhledávanou více městským obyvatelstvem díky rostoucímu povědomí o destinaci (Christaller 1963 cit. Butler 2006 in Butler 2006). Jako první tak zmínil měnící se obraz destinace v závislosti na preferencích a potřebách turistů. Zvýšený zájem o tento koncept vyvolal pozornost od 80. let 20. století, poté co Butler v roce 1980 podal první teoreticky ucelený výklad destinačního vývoje. Jak sám autor uvádí (Butler 2006 in Butler 2006), při vytváření konceptu vycházel z předcházejících prací Noronhi (1976 cit. Pásková 2003), Ploga (1972 cit. Butler 2006 in

Butler 2006) a Cohena (1972 cit Butler 2006 in Butler 2006). Noronha poukazuje na to, že turistický vývoj destinace se odehrává ve 3 základních stupních: a) objevení, b) lokální odezva a iniciativa, c) institucionalizace (Noronha 1976 cit Butler 2006 in Butler 2006). Podobně i Plog a Cohen tvrdí, že typy turistů se mění společně s měněním se charakterem prostředí turistické destinace. V základní diferenciaci rozděluje Cohen 2 skupiny turistů: institucionalizované a neinstitucionalizované, které dále dělí a označuje termínem a) „drifters“ – tj. turisté cestující bez větší vazby a cíleného výběru na konkrétní prostředí, jejichž hlavní náplní je právě samotný akt cestování, vyhýbají se kontaktu s turisticky zatíženými lokalitami a místy, žijí s místními obyvateli a snaží se přisvojit si jejich zvyky, b) „objevitel“ – snaží se poznávat jazyk, místní kulturu a zvyky, cestu plánuje sám, přesto zachovává standard při ubytování a svých běžných zvycích, místní komunitou je obvykle příznivě přijímán, c) masový individuální turista – k zajištění ubytování využívá služeb tour operátorů, má ale stále program pobytu ve své režii, navštěvuje však stejná místa jako organizovaný masový turista, d) masový organizovaný turista – typ návštěvníka bez zájmu o reálný život rezidentů, pobyt si kupuje formou zájezdu s „balíčkem služeb“, autenticita destinace nepředstavuje klíčovou motivaci k její návštěvě, vyhledává standardy služeb obvyklé v místě jeho trvalého bydliště, postoj místních obyvatel k tomuto typu návštěvníka začíná nabývat negativního charakteru (Cohen cit Ryan 2003, Pásková 2008). Obdobně obohatil koncept o psychologickou dimenzi turistů Plog (1972 cit Pásková 2003) (viz výše). Trochu jiný pohled související s vývojem destinace uvažující měnění se vztah místních obyvatel od euforie, přes apatii a znechucení až k antagonii k příjíždějícím turistům uvádí Doxey (1975 cit Pásková 2008). Tento vztah měří Doxey pomocí takzvaného iritačního indexu. Kvalitu vztahu místních k turistům ovlivňuje intenzita kontaktů, jak dalece jsou upřednostňovány potřeby návštěvníků před potřebami místních. V extrémnějších případech může docházet k územní segregaci a specializaci prostředí (Aronson 2004 in Hall, Müller 2004, Orams 1999 in Page, Connell 2008). Na počátku je vnímána přítomnost turistů jako pozitivní jev spojený s přílivem financí, později se toto nadšení posouvá k převážně obyvatelům participujícím na těchto příjmech. Destinace se začíná oddalovat místním obyvatelům a specializovat se na potřeby turistů (zboží v obchodech apod.). S tím se mění i postoj k apatii. Obchody začínají být plné, ve městech je hustší dopravní provoz s občasnými zácpami apod. Konec fáze rozvoje a počátek stagnace (viz obr. č. 1) je charakteristický přechodem od apatie ke znechucení. Záporný rozvoj CR začínají z pohledu místní komunity převažovat nad klady. V obchodech není dostupné zboží denní spotřeby, většina zisků z CR plyne mimo destinaci. Znechucení se začíná měnit na antagonismus. Začíná se projevovat otevřené nepřátelství vůči příjíždějícím

turistům, silněji pak vůči provozovatelům turistických zařízení, obzvláště nepocházejí-li z místní komunity (Ryan 2003).

Destinační vývoj je charakterizován vývojem od první do šesté fáze: objevení, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace, poststagnace (obr. č. 1). Jednotlivé fáze se vzájemně prolínají a mohou mít proměnlivou dobu trvání. Pohyb po S-křivce Butlerova životního cyklu destinace je doprovázen růstem počtu návštěvníků až po fázi stagnace. Následuje fáze poststagnace, v které je další vývoj podmíněn předchozím vývojem a kvalitou destinačního managementu. Vývoj je doprovázen kromě kvantitativních změn v počtu návštěvníků a rostoucí kapacitou ubytovacích zařízení také následujícími kvalitativními změnami: snižující se snaha o přizpůsobování se zvykům a kultuře místní komunity, růst sezónnosti, zkracující se délka pobytu, zvyšující se ekonomická závislost na CR, zvyšující se zátěž přírodního prostředí, zvyšující se koncentrace turistických aktivit, přechod z nesespecializovaných ubytovacích zařízení v soukromí k velkým ubytovacím zařízením mezinárodních řetězců, ztráta kontroly místních nad rozvojem CR, zvyšující se iritační index místního obyvatelstva, zvyšující se podíl příjmů z CR plynoucí mimo region (Butler 2006 in Butler 2006, Orams 1999 in Page, Connell 2008, Doxey 1975 cit. Pásková 2008).

Obr. č. 1: Jednotlivé fáze životního cyklu destinace

Zdroj: Pásková (2008)

Na opomíjení a nezahrnutí významu druhého bydlení při formulaci mnoha modelů CR včetně životního cyklu destinace poukazuje Strapp (1988). Pokles počtu návštěvníků totiž nemusí nutně znamenat úpadek destinace jako celku, ale pouze jeho segmentu, zvláště pokud

jde o oblast s významným podílem druhého bydlení. Cooperem je zdůrazňováno, že destinační vývoj je závislý také na faktorech, jako je úroveň rozvoje, politika vlády, konkurenční střediska (Cooper 1990 in Shaw, Williams 2004). Haywood vytýká nahlížení na CR jako na komplexní odvětví, poukazuje však na možný rozdílný vývoj segmentů trhu v tomto odvětví (Haywood 2006 in Butler 2006). Na druhou stranu je podle mě však možné zdůraznit také to, že koncept neuvažuje vývojovou reflexi CR na jiná hospodářská odvětví v rámci destinace či regionu. Dále si myslím, že návštěvnost a atraktivita destinace může souviset nejen s měnícím se prostředím, ale může podléhat i „módnosti“ destinací. Některé destinace jsou oblíbeny skupinami turistů z konkrétních zemí, které jim buď mohou či nemusí z různých důvodů zachovat přízeň.

Posledním konceptem, který bude diskutován vzhledem k tématu této diplomové práce je koncept udržitelného rozvoje CR. Mnohdy se setkáváme zejména v anglicky psané literatuře se synonymními výrazy zodpovědný či uvědomělý CR. Udržitelnost rozvoje se v současnosti stává důležitým politickým tématem nejen v oblasti CR, zároveň vzrůstají diskuze a kritiky na toto téma, stejně jako potřeby porozumět povaze limitů růstu (Saarinen 2008 in Page, Connell 2008). Řada autorů se shoduje, že rozvoj CR může s sebou nést řadu problémů environmentální, socio-kulturní, ekonomické a politické povahy. Publikacemi podrobně a komplexně věnující pozornost udržitelnosti CR je 4-dílná edice autorů Page a Connella s názvem „Sustainable tourism“ (Page, Connell 2008), v česky psané literatuře pak publikace Páskové „Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu“ (Pásková 2008). Významnější akademický zájem o negativní efekty a o únosnou kapacitu je zaznamenán od 60. let 20. století. Počáteční studie zaměřené na únosnou kapacitu byly nahrazeny v 90. letech myšlenkou udržitelnosti CR. Přesto se vědci nemohli dohodnout na definici udržitelného CR (Saarinen 2008 in Page, Connell 2008). Swarbrooke definoval udržitelný CR jako „turismus, který je ekonomicky životaschopný, ale neničí zdroje, na kterých je budoucnost turismu závislá“ (Swarbrooke 1999 cit. Saarinen 2008 in Page, Connell 2008). Někteří autoři upozorňují a preferují zahrnutí etických a společensko-kulturních aspektů. Na obecné úrovni byla udržitelnost rozvoje CR definována jako „rozvoj, který uspokojuje současné potřeby, aniž by přitom omezoval možnost budoucích generací naplňovat jejich potřeby“ zpráva Světové komise pro ŽP a rozvoj (WCED 1987 cit. Saarinen in Page 2008, Connell 2008). Tuto velmi obecnou formulaci udržitelného rozvoje zpřesňuje v aplikaci na CR Pásková, Zelenka (2002). Ti říkají, že se jedná o takové řízení aktivit a rozvoje, které vede k uspokojení současných i budoucích ekonomických, sociálních a zážitkových potřeb návštěvníků a rezidentů se zachováním kulturní integrity, biodiverzity, procesů a vazeb v ekosystémech.

Nejrannější studie o limitech růstu v CR souvisely s modelem únosné kapacity a hledaly růstové meze. Sama udržitelnost má několik dimenzí, nejčastěji jsou zmiňovány fyzická, ekologická, ekonomická, psychologická, socio-kulturní (Pásková 2008). Samotný koncept se ovšem nejčastěji potýká s problémem identifikace objektivních ukazatelů posuzujících udržitelnost rozvoje. Nejčastěji je udržitelnost autory vztahována směrem k životnímu prostředí. Tento vztah je obzvlášť důležitý tehdy, pokud je CR v oblasti založen na přírodních zdrojích, což v případě vodních nádrží tak je. Budowski poukazuje na to, že vztah CR a ŽP může mít 3 podoby – konflikt, soužití (koexistence) a symbiózu (Budowski 2008 in Page, Connell 2008). Na světě existují všechny tyto typy, nejčastější je však soužití, které mnohdy s růstem turismu a zmenšováním přírodních krajín vede ke konfliktu. Krippendorff (2008 in Page, Connell 2008) upozorňuje na několik základních bodů udržitelnosti CR: měl by být podporován jen do té míry, kdy přináší místním lidem žádané ekonomické výhody, především ve formě příjmů a pracovních příležitostí, u nichž je tento přínos trvalé povahy a nemá nepříznivý vliv na další kvalitu života. Na druhou stranu varuje před jednostranným zaměřením území na CR (ekonomická závislost regionu na CR). Rozvoj by se měl zaměřit na zájmy turistů a místních obyvatel a vzájemně je koordinovat. Cílem by mělo být udržet řízení majetku v místních rukách, zdůraznit a pečovat o to, co je typicky místní, spoléhat pokud možno na místní pracovní sílu. Zmiňuje také fakt, že místní občané by měli zastávat kvalifikované a manažerské pozice, i když je to často možné až po určité době. To osobně považují v mnohých případech za idealistické a nereálné (například v rozvojových zemích bez zkušenosti s řízením CR). Koncept udržitelnosti CR má i své kritiky. Například Wheeler (1991 in Page, Connell 2008) říká, že odpovědí na problém globálně rostoucího masového turismu, vymykajícího se vnější kontrole, nemůže být v malém měřítku realizovaný, pomalý, dlouhodobě stabilní a kontrolovaný rozvoj. Nepochybně lze nalézt regionální příklady, kde CR „v malém měřítku“ zaznamenal úspěchy. Autor netvrdí, že toto není vhodná cesta, nicméně nelze přejímat tento typ CR na globální úroveň a nelze brát tyto příklady jako důkaz úspěchu pro CR jako celek. Koncept neřeší globálně problém nárůstu a strmého rozvoje CR. Nereálnost a idealismus řešení na makroúrovni podle něj vyplývá ze stavu nerovné poptávky a nabídky, přičemž poptávka po turistických destinacích by daleko předčila nabídku. Poukazuje tak na základní ekonomická dilemata v zavádění těchto konceptů do reality. Čím slabší regionální ekonomická základna, tím slabší je jeho schopnost zodpovědně vybrat správný, přiměřený typ rozvoje CR. Příkladem jsou rozvojové země, kde slabší ekonomika a potřeba zahraničních deviz generuje obecně slabší pozici pro striktní kontrolu měřítka a forem CR. Jen ekonomicky stabilní země mohou aktivně rozhodovat, z relativně silné

pozice se bránit nechtěným formám CR, dovolit si být selektivní. Zároveň říká, že turismus ve velkém měřítku, prostorově koncentrovaný na určitém místě může působit jako záklopka potenciální poptávky po vzácných zdrojích jinde a může tak držet masový turismus ve svém prostoru. Nejpravděpodobnější situace tedy bude ta, že nejsilnější zůstanou silnými a nedotčenými, zatímco bude probíhat přibývání tlaku na slabší a zranitelnější společnosti. Problém se tak opět přesouvá k těm méně schopným se s problémem vyrovnat (Wheeler 1991 in Page, Connell 2008).

Dopadem turismu soustředěného do pobřežních oblastí se zabýval Orams (1999 in Page, Connell 2008). Přestože se jedná hierarchicky a významově o odlišné destinace, můžeme analogicky vysledovat i případné implikace na blíže studované oblasti. Autor třídí dopady do 3 skupin – ekologické, socio-kulturní a ekonomické, přičemž uvádí příklady konkrétních lokalit s dopadem CR na tyto složky prostředí. Poukazuje na příklady odlehlých pláží původně velice skromně navštěvovaných a udržujících si svou atmosféru. S výrazným nárůstem počtu návštěvníků se zásadně měnil i způsob rekreace. Vybudování dopravní infrastruktury zlepšující dostupnost lokality vyvolal impulsy pro další aktivity CR posilující její intenzitu rekreačního využití. S růstem této intenzity zpravidla dochází k negativnímu působení na přirozený vývoj prostředí (ekosystém). Posouzení míry vlivu je složité, neboť se jedná o dynamický systém se svým přirozeným vývojem. Nicméně změny v prostředí byly značně viditelné a identifikovatelné. S rostoucím komfortem poskytovaných služeb a množstvím rekreovaných rostl tlak na přirozený ekosystém, který se začal měnit. V případě vodních nádrží Česka můžeme poukázat na zhoršující se kvalitu vody v nádrži vlivem zvětšeného počtu přítomných lidí a zvýšené zátěže území v zázemí těchto nádrží. S tím se mnohdy zvětšuje i přísun fosforu odpadními vodami do těchto nádrží, který je limitujícím prvkem pro výskyt sinic (více kap. 6). Také díky neustálému navážení písku na pláže může docházet k zanášení nádrží a přispění ke změnám přirozeného prostředí. (např. Máchovo jezero). Na problémy z oblasti socio-kulturní poukazuje Orams (1999 in Page, Connell 2008) na měnící se vztah místních obyvatel k návštěvníkům v souladu s Butlerovým životním cyklem destinace a Doxeyho iritačním indexem. Atraktivní pláže se v některých přímořských oblastech postupně stávají přístupné pouze pro omezenou komunitu prostřednictvím budování luxusních plážových resortů. Vlastně se tak snaží za mnohdy vysoký poplatek nedostupný místním lidem vytvořit podmínky připomínající počáteční fázi objevení, kdy lokalitu navštěvovalo pouze několik málo turistů. Dochází tak k selekci uživatelů na základě sociálně-ekonomického postavení. Pokud je tento jev spojen s přesunutím místního obyvatelstva mimo tyto atraktivní oblasti, je to silný podnět pro negativní vnímání turismu a počátek sociálního

napětí mezi těmito dvěma komunitami. Dochází tak k silné turistifikaci území. Impulsů pro přesídlení může být více. Pocit fyzické blízkosti masového turismu ovlivňujícího tradiční způsob života, jeho hodnot a zvyků, turistická inflace – zvýšení cenové hladiny různých spotřebních komodit (včetně růstu cen nemovitostí, což může působit jako pozitivní i negativní externalita). Přechod od tradičních hodnot k hodnotám a způsobu života příjíždivších turistů a jeho imitaci je často uváděn jako jeden z příkladů změny etiky a způsobu života rezidentů (Orams 1999 in Page, Connell 2008). Dochází tak ke ztrátě vžitých tradic a kulturní identity, případně i ke zvýšení sociálně patologických jevů. Nutno podotknout, že markantně působí tento efekt spíše v lokalitách, kde se střetávají abnormálně rozdílné způsoby života, méně pak už pokud se interakce komunit odehrávají uvnitř makroregionu bez větších kulturních a ekonomických rozdílů. Paralelu u českých vodních nádrží lze sledovat na úrovni měnících se cen spotřebního zboží (během letní sezóny), na druhou stranu rozšíření jejího sortimentu, zvýšené kriminality (krádeže aut, krádeže v rámci kempů) díky vyšší koncentraci lidí. V případě Máchova jezera lze najít paralelu i ve vývoji využití pobřeží. Nejen nejlepší přístupy k vodě, ale i velké procento z celkového podílu pobřeží je zabráno placenými plážemi nebo ohraničenými plážemi patřícími k ubytovacím zařízením. Pláže nabízí různé atrakce, které by ani rekreant nechtěl využít, ale protože nemá jinde kvalitní přístup k vodě, nezbyvá mu téměř nic jiného. Na druhou stranu je třeba říci, že větší množství rekreantů na malé ploše vyžaduje poskytování nezbytných služeb a zázemí. V obci Lipno nad Vltavou v době vrcholné letní sezóny několikanásobně přesahuje počet turistů počet trvale bydlících obyvatel. To je možno vyjádřit turistickou (Defertovou) funkcí vyjadřující intenzitu turistické aktivity v dané destinaci poměrem počtu stálých lůžek a počtu rezidentů v destinaci (Pásková, Zelenka 2002). Je zřejmé, že intenzita popisovaných projevů se bude odvíjet od měřítka a významu destinace z pohledu různých hierarchických úrovní (globálního až po regionální). Atraktivita destinace a množství přítomných turistů budou určovat rozmanitost a různorodost kultur, které se v území střetnou. Jiné budou dopady v zemích či regionech, jejichž ekonomiky (obecní rozpočty) výrazně profitují z „přílivu“ peněz ze zahraniční (pocházejících mimo region) a jsou na něm mnohdy závislé. Udržitelnost je jednou ze základních komponent dlouhodobých ekonomických úspěchů při stanovování strategií rozvoje ČR. Ten mnohdy představuje z počátku celkové ekonomické povzbuzení oblasti – pracovní příležitosti, počet ekonomických subjektů, širší nabídka služeb, nicméně je potřeba jeho rozvoj udržet v přípustných mezích. Rozvoj musí být kontrolovatelný a pro hostitelské prostředí absorbovatelný.

3 Metodika a struktura práce

Po prostudování dostupné literatury zabývající se CR v obecné rovině i vztahující se k rekreaci u vodních nádrží, která je řádně citována v seznamu literatury (kap. 11), a získání základního přehledu o možných pohledech a konceptech CR následovalo posouzení možností rozvoje CR na různé typy vodních nádrží v Česku. Snahou bylo analyzovat celkové předpoklady Česka počtem, rozsahem, typem a obdobím výstavby těchto ploch, sledován byl původní účel výstavby vodních nádrží. Podle metodiky uvedené v Atlase cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2006) byly následně nádrže rozděleny do dvou kvalitativních kategorií dle významu rekreace v jejich zázemí (příloha č. 7). U kvalitativně významnější kategorie (nadregionálně významných VN – příloha č. 1) byly analyzovány různé aspekty a determinanty, které mohou mít vliv na kvantitativní i kvalitativní rozvoj CR v jejich zázemí. Snahou bylo nalézt jejich společné znaky, ale poukázat i na jedinečnosti území. Tímto problémem se zabývá první část diplomové práce (kap. 5). Analýza vybraných aspektů (obr. č. 2 s. 49) probíhala ve vymezených územích, která vznikla spojením k. ú. obcí těsně přiléhajících k vodní nádrži. Takto vzniklo souvislé území v nejbližším okolí nádrží. Za nutné považuji zmínit metodiku hodnocení dopravní dostupnosti území (tab. č. 4). Do vymezených území byl počítán počet vstupů dopravních komunikací, přičemž byla zohledněna jejich kvalitativní úroveň. Data v tab. č. 4 tudíž vyjadřují vnější dostupnost vytvořených území. Pro zachování přehlednosti nebyla hodnocena druhá stránka problematiky, kterou je vnitřní dopravní dostupnost území mezi jednotlivými obcemi. Vzdálenost krajského města byla hodnocena mezi nejbližším krajským městem a nejbližší obcí přiléhající k vodní nádrži. U všech nádrží s výjimkou Vranovské se jednalo o krajské město příslušného kraje, v němž se nachází vodní nádrž. Pro přehradní nádrž Vranov je nejbližší Jihlava. Fyzická vzdálenost i časová dostupnost byla hodnocena na základě dat vyhledávačů tras dvou internetových mapových serverů <http://www.mapy.cz> a <http://www.amapy.cz>. Časová dostupnost je uvažována při cestě osobním automobilem. Protože se hodnoty časové dostupnosti poměrně výrazně lišily, byl použit jejich aritmetický průměr.

Další část práce je věnována blíže sledovaným nádržím, v jejichž zázemí došlo či dochází k významnému rozvoji CR – Lipno, Máchovo jezero, Seč, Nové Mlýny. Prvním krokem byl sběr dat týkajících se základních informací o obcích a dat analyzujících stav CR v těchto obcích. V případě Lipna a Máchova jezera byla využita data z bakalářské práce s jejich patřičnou aktualizací (Frantál 2007). Některá data týkající se problematiky CR

poskytuje Český statistický úřad (ČSÚ). Základním zdrojem je Statistický lexikon obcí ČR s informacemi ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991, příp. 2001 (SLDB 1991, 2001). Aktuálnější data jsou uveřejněná prostřednictvím internetových stránek <http://www.czso.cz>. Prostřednictvím dat ČSÚ lze získat informace související s druhým bydlením (počet objektů individuální rekreace, dále jen OIR), počet hromadných ubytovacích zařízení, lůžkovou kapacitu a její vytíženost. Problémem je velikost administrativních jednotek, za které jsou data přístupná a jejich neaktualnost. Poslední podrobná data o OIR na úrovni obcí a základních sídelních jednotek jsou dostupná pouze za rok 1991, ve SLDB 2001 již byly sledovány pouze rekreační byty. Proto je nezbytné využít data Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK). Aktuální informace o počtech hromadných ubytovacích zařízení a lůžkové kapacitě na úrovni obcí je ještě složitější. ČSÚ poskytuje data za administrativní jednotky na úrovni krajů, okresů či za vymezené turistické regiony. Na úrovni obcí poskytuje seznam hromadných ubytovacích zařízení. Jak bylo zjištěno terénním šetřením, jsou tato data mnohdy nepřesná a zavádějící. Počet lůžkové kapacity není přesně stanovitelný ani prostřednictvím poplatku z ubytovacích kapacit, stejně jako počet přenocování prostřednictvím rekreačního poplatku. Ten se vztahuje pouze na některé fyzické osoby. Nejlepším způsobem zjištění těchto informací je kontaktování příslušných obecních úřadů. Kontakty na osoby, které jsou kompetentní sdělit informace spojené s rozvojem CR v obcích, byly získány prostřednictvím oficiálních internetových stránek obcí. Kromě výše zmíněných údajů byly zjišťovány i další informace spojené s aktivitou obce v oblasti rozvoje CR (počet OIR, ubytovací kapacity, příjmy z rekreačních poplatků a poplatků z ubytovací kapacity, informace o projektech souvisejících s rozvojem CR, na jejichž realizaci se nějakým způsobem obec podílí, členství v obecních svazcích a jejich aktivita). Kromě obecních úřadů lze získat informace prostřednictvím státních institucí. O rozpočtech všech obcí přes internetovou aplikaci Arisweb Ministerstva financí České republiky (MFF) (<http://www.info.mfcr.cz/aris/>), podrobná data o nezaměstnanosti na Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky (MPSV). Vnímání významu CR jednotlivými kraji bylo zjišťováno prostřednictvím rozvojových dokumentů krajských úřadů, na obecní a mikroregionální úrovni prostřednictvím svazků obcí, MAS a mikroregionů. Společně se získáváním těchto dat byla prostudována regionální literatura týkající se obou sledovaných lokalit za účelem analýzy dílčích předpokladů pro rozvoj CR. K základnímu pohledu do turistických regionů a profilu jejich návštěvníků byly využity materiály agentury Czech Tourism (<http://www.czechtourism.cz>).

Pro zjištění potenciálu CR v oblasti je vhodné užít některé ukazatele používané v sociální geografii i ukazatele konstruované speciálně pro potřeby CR a rekreace. Některými z nich tato práce využívá v případě nadregionálně významných nádrží: počet obyvatel, katastrální výměra, hustota zalidnění, dopravní dostupnost. Na základě bližšího výzkumu konkrétních oblastí bylo zhotoveno schéma faktorů ovlivňujících míru a intenzitu rekreačního využití VN s přihlédnutím k míře jejich ovlivnitelnosti z časového hlediska (obr. č. 2 s. 49). Pro blíže sledované lokality byly použity ukazatele pracující s lůžkovou kapacitou, počtem OIR, které jsou vztaženy na plochu katastrálního území, počet obyvatel, příslušnou vodní plochu, pro hodnocení finančního přínosu CR byly analyzovány příjmy z rekreačních poplatků a poplatků z ubytovací kapacity (graf č. 31).

Pro detailnější hodnocení rekreačního využití a analýzu CR obecně bylo v blíže sledovaných oblastech nezbytné provést terénní šetření. Získána tak byla celá řada subjektivních „měkkých“ dat o kvalitativní stránce a charakteru rekreace: kvalitě nabízených služeb, spokojenosti návštěvníků, preferovaných aktivitách, a o tom, co návštěvníci případně postrádají. Pro výzkum v této práci bylo z důvodu možnosti komparace výsledů použito totožné dotazníkové šetření, které bylo využito v bakalářské práci (Frantál 2007). Mělo za cíl identifikovat tyto hlavní body:

- a) strukturu rekreantů z různých pohledů (počet dnů, rekreantů, s kým, odkud)
- b) preferované aktivity a orientace na specifické služby v okolí
- c) hodnocení úrovně služeb a nedostatků
- d) celkové hodnocení pobytu respondenty, úvahy o další návštěvě oblasti

Dotazník byl vyhotoven ve 4 jazykových mutacích: češtině, němčině, angličtině a nizozemštině (příloha č. 17). Jeho struktura je členěna zhruba do 3 typů otázek. Úvodní část otázek je zaměřena na základní informace o pobytu rekreantů, následující část zjišťuje preferované aktivity návštěvníků, jejich priority a styl trávení dovolené, odhalení atraktivních míst v okolí vodních nádrží, hodnocení úrovně základních služeb CR a celkové hodnocení pobytu rekreantů v oblasti vůbec. Poslední část dotazníku obsahuje otázky identifikačního charakteru rekreantů pro možnost jejich kategorizace. Pro srovnání byly použity výsledky dotazníkových šetření z bakalářské práce v oblasti Lipna a Máchova jezera (Frantál 2007). Aktuálně bylo provedeno dotazníkové šetření v oblastech Seče a Nových Mlýnů. Dotazníkové šetření probíhalo v oblasti vodní nádrže Seč a Nových Mlýnů v průběhu letní sezóny 2008, přesněji v jejím období prázdnin (červenec + srpen), cílovou skupinou byli turisté rekreující se v těsném zázemí vodních nádrží. V uvedenou dobu je rekreační využití vodních nádrží nejintenzivnější jak ze strany domácích, tak i případně zahraničních návštěvníků a turistů.

Celkem bylo v zázemí obou nádrží získáno a následně zpracováno 130 plnohodnotně vyplněných dotazníků (Seč 65 dotazníků, Nové Mlýny 65 dotazníků). Obdobně tomu bylo v oblastech Lipna a Máchova jezera v rámci bakalářské práce (Lipno 85 dotazníků, Máchovo jezero 65 dotazníků) (Frantál 2007). Dotazování rekreantů probíhalo v bezprostředním zázemí vodních nádrží na několika místech lokalizovaných v přilehlých obcích a mělo prvky řízeného rozhovoru. Vybrána byla exponovaná místa, kde se soustředí nejvíce rekreantů (náměstí obcí, pláže, místa v blízkosti hromadných ubytovacích zařízení, nejvýznamnější turistické trasy pro pěší a cykloturisty). Snahou tak bylo získat vzorek respondentů z širšího okolí těchto nádrží a omezit tak prostorovou redukci vzorku návštěvníků. V oblasti každé z vodních nádrží probíhalo šetření ve dvou časových etapách, na začátku hlavní letní sezóny a v jejím vrcholu. Ze statistického hlediska výběru zkoumaného vzorku se nejednalo o čistý prostý náhodný výběr. Výběr respondentů byl prováděn na základě dobrovolnosti a ochotě dotazovaných, dochází tak ke zkreslení systematickou chybou. Přesto bylo snahou co možná nejvíce eliminovat subjektivitu získaných dat. Kromě uvedené prostorové redukce dat omezené množstvím míst, na nichž dotazníkové šetření probíhalo, byla dále při sběru dat částečně eliminována časoprostorová redukce spoluprací s informačními centry a některými vybranými ubytovacími zařízeními daných oblastí. Díky této spolupráci byl získán vzorek z delšího, časově kontinuálnějšího období. Statisticky zpracovaná data byla na vyžádání následně poskytnuta těmto subjektům a umožnila tak zpětnou vazbu o charakteru rekreace v jejich zájmové oblasti. Dále byla snaha o výběr respondentů tak, aby kvantitativní zastoupení v jednotlivých věkových kategoriích odpovídalo realitě, tudíž vybraný vzorek má částečně charakter kvótního výběru. Přes všechna výše uvedená fakta však nelze získaný vzorek respondentů považovat za zcela reprezentativní, čehož jsem si plně vědom. Menší míra reprezentativnosti plyne zejména z nedostatečného rozsahu šetření (redukce návštěvníků na jejich úzký vzorek), do kterého by muselo být zapojeno více aktivních tazatelů než jen autor sám a také z důvodu nesofistikované metody výběru tohoto vzorku. Proto není možná úplná generalizace platnosti výsledků pro širší populaci návštěvníků daných oblastí. Výsledky mají charakter explorační analýzy nikoliv statistické inference. Na dotazníkové šetření je nutné pohlížet jako na menší analytickou sondu do dané problematiky, stejně tak jako je zapotřebí kriticky přistupovat k nastíněným kauzálním vztahům mezi jednotlivými proměnnými. Spolehlivá výpověď o kauzálním charakteru vztahu mezi proměnnými mnohdy není možná. Nicméně dotazníkové šetření podobného charakteru mají svůj význam jako mnohá součást analytických podkladů pro široké spektrum subjektů zainteresovaných do rozvoje CR.

4 Význam cestovního ruchu pro Česko

Od počátku 90. let 20. století došlo v důsledku společenskopolitických změn a otevření hranic Česka k zvýšenému zájmu o Česko jako destinaci CR. Svůj podíl na tom má především růst zahraničního příjezdového CR, což dokládají i data dokumentující počet zahraničních návštěvníků přijíždějících do Česka prezentovaná agenturou Czech Tourism, ČSÚ i MMR. Po politické změně se otevřel celý blok zemí, který byl pro západní turisty doposud hůře přístupný a méně známý. Z nich bylo a stále je Česko nejbližší západním zemím z hlediska fyzické, ale i kulturní vzdálenosti. Nastala tak nová situace umožňující jak větší příliv návštěvníků ze zahraničí, tak i zahraničního kapitálu podporující rozvoj aktivit spojených s CR. To se odrazilo v rychle rostoucí infrastruktuře CR především v turisticky nejexponovanějších lokalitách.

Vývojové trendy v CR Česka lze popsat pomocí několika ukazatelů. Jedním ze základních ukazatelů sledujících vývoj počtu návštěvníků v dané zemi je počet turistů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních za určitou časovou jednotku (zpravidla za rok). Ten dosáhl v Česku v roce 2008 počtu více než 12,8 milionu, uvažujeme-li jak domácí, tak i zahraniční návštěvníky. Počet domácích turistů nezaznamenává od roku 2000 žádné větší výkyvy a je téměř konstantní s výjimkou mírného propadu v letech 2001 a 2002. Od zmíněných let se pohybuje v rozmezí 5,9 – 6,3 milionů turistů ročně (ČSÚ). Dlouhodobě je sledován zejména počet zahraničních turistů v hromadných ubytovacích zařízeních, přinášející pro českou ekonomiku devizové příjmy. V roce 2008 dosáhl počet těchto turistů téměř 6,7 milionu. Ve srovnání s počátkem 90. let se jedná o významný nárůst, když v roce 1992 činil tento počet pouhých 2,6 milionu. Počet zahraničních návštěvníků plynule rostl do roku 1999, následoval mírný propad v letech 2000-2002 způsobený menším zájmem o cestování po teroristických útocích v roce 2001 a také po srpnových povodních v roce 2002. Od tohoto roku vzrostl opět jejich počet o 1/3 do roku 2008. Tento vývoj se samozřejmě také projevil v počtu přenocování v těchto zařízeních, kde byl růst ještě o něco větší, z 6,6 milionu přenocování v roce 1992 na 20 milionů v roce 2008 v případě zahraničních turistů. Nárůst nebyl kontinuální, maxima dosáhl v polovině 90. let, kdy nastalo období mírného poklesu až do přelomu století, kdy počet zahraničních turistů i počet přenocování opět stoupal. Nutno podotknout, že více než polovina zahraničních turistů v současnosti připadá na Prahu, jenž je nejlákavější destinací Česka pro zahraniční turisty a jejíž podíl v posledních 5 letech stále rostl (ČSÚ, Czech Tourism). Zmíněný trend růstu počtu turistů měl bezprostřední odezvu v kvantitě i kvalitě nabídky ubytovacích zařízení. Kvantitativní nárůst byl v absolutní hodnotě

nejvíce zaznamenán v kategorii hotelů. Větší relativní růst v procentech ovšem zaznamenaly ubytovací zařízení typu kempů a chatových osad.

Domácí CR měl a stále má vybudovanou bohatou tradici v podobě VCR, druhého bydlení, zakořeněna byla také tradice vodáctví, trampingu. Působí zde řada dobrovolných organizací, jako je například Klub českých turistů (KČT) fungující již od konce 19. století a tak domácí CR nevykazoval výraznější nárůst. Počátkem 90. let byl charakteristický rozvoj a růst zahraničního CR především ze strany českých občanů. Zvýšený zájem byl dán změnou společenského systému po roce 1989, kdy občanům Česka bylo umožněno svobodně cestovat do zahraničí. Přesto dle statistik ČSÚ nijak dramaticky neoscilloval počet domácích návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních, který se pohybuje dlouhodobě kolem 6 milionů turistů za rok. Opačný trend nastal u domácích turistů v porovnání se zahraničními turisty v počtu přenocování. Jeho podíl klesá od roku 2000 a od roku 2006 již tvoří menší podíl ve srovnání se zahraničními turisty. Nutno však podotknout, že tato statistika nezahrnuje jednodenní návštěvníky. Ti představují značné procento mezi českými občany. Navíc statistiky nezahrnují druhé bydlení, které je v Česku napříč všemi generacemi stále velmi oblíbené a rozšířené. Rozložení příjezdů i přenocování během roku je dlouhodobě neměnné. Projevuje se letní sezónnost v období hlavních prázdnin s dominancí měsíců červen-srpen. V posledních letech došlo k posílení měsíců před i po tomto období. Měsíce květen-říjen dosáhly každý návštěvnosti přesahující 1 milion turistů.

Z ekonomického hlediska se CR podílí devizovými příjmy na HDP přibližně 3,5 %, což představuje 38 % devizových příjmů z celé oblasti služeb (Koncepte státní politiky cestovního ruchu České republiky na období 2007-2013). Díky rychlejšímu růstu HDP v posledních letech tento podíl klesal, v současné době ekonomické krize však lze očekávat růst podílu devizových příjmů CR na HDP Česka. Pravidelně dosahují devizové příjmy výše přes 100 mld Kč a pozitivně tak ovlivňují platební bilanci Česka zejména v oblasti služeb. Ve statistikách je však nutno přihlížet k vývoji směnného kurzu amerického dolaru vůči české koruně, který zaznamenává velké výkyvy. Také u domácích turistů došlo ke zlomu v poměru výdajů při cestách v tuzemsku a při cestování do zahraničí. V roce 2005 poprvé převýšily útraty v Česku výši úrovně výdajů v zahraničí. Celkové procento zaměstnaných v rámci odvětví CR je velmi těžko postižitelné. Podle údajů ČSÚ v sektoru ubytování a stravování, jenž nejvíce charakterizuje toto odvětví (ovšem zdaleka nezahrnuje všechna pracovní místa spojená s CR), pracovalo v roce 2005 3,6 % z celkového počtu zaměstnaných osob v Česku.

Regionální rozložení zaměstnanosti v pohostinství a ubytování odpovídá atraktivitě jednotlivých oblastí a jejich turistické návštěvnosti. Vysoké hodnoty podílu EA v tomto odvětví jsou tradičně dosahovány v turistických centrech horských oblastí, případně právě v destinacích letní rekreace u vody (Máchovo jezero, Povltaví, Posázaví, Seč, Vranov nad Dyjí, Nové Mlýny aj.). Nadprůměrné hodnoty jsou dosahovány také v tradičních turistických destinacích (Český ráj, České Švýcarsko, Chodsko), významných lázeňských střediscích (Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Jáchymov, Luhačovice) a některých centrech městského turismu (Český Krumlov, Znojmo, Mikulov) (Vystoupil a kol. 2006).

Dle mnoha průzkumů provedených na zakázku agentury Czech Tourism stále většina českých občanů preferuje více dovolenou v tuzemsku (např. Motivace k návštěvě turistických regionů v České republice 2004, Domácí cestovní ruch v České republice 2004). Samozřejmě se vyskytují rozdíly preferencí na základě věkové stratifikace. Zejména ve věkové skupině mladých lidí do 25 let převažuje preference zahraniční rekreace, která v sobě skrývá psychologický aspekt cestování, tj. poznávání něčeho nového, neznámého, exotického. Vysvětlení proč preferovat domácí rekreaci můžeme nalézt v ceně celkového pobytu, která se stále v mnoha oblastech pohybuje výrazně pod cenou zahraniční dovolené. V souvislosti se současnou ekonomickou krizí a s tím spojeným rozvážnějším finančním výdajům z rozpočtů domácností lze očekávat navýšení podílu dovolených strávených v tuzemsku. Dalším důvodem je pocit většího osobního bezpečí plynoucí ze známého sociokulturního prostředí, omezení možnosti vzniku nepříjemných zdravotních problémů a jejich následné řešení, vzdálenost do cílové destinace, která je limitující zejména pro generaci rodičů s mladšími dětmi, a nepřítomnost jazykové bariéry. Orientace na domácí turisty a návštěvníky by se tak neměla opomíjet. Růst domácího CR můžeme hodnotit z ekonomického hlediska jako pozitivní jev. Lidé utrací jimi vydělané finanční prostředky prostřednictvím služeb v tuzemsku a neutrácejí je za hranicemi Česka.

Na celostátní úrovni je řízen a podporován rozvoj CR Ministerstvem pro místní rozvoj České republiky (MMR) prostřednictvím základních strategických dokumentů a státní příspěvkové organizace Czech Tourism. Základním dokumentem je Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007-2013, která navazuje na koncepci z předešlého období. Primárně se jedná o základní střednědobý strategický dokument, jenž reflektuje stav a možnosti rozvoje CR v Česku a má podnítit jeho další rozvoj. Časově se kryje s programovacím obdobím Evropské unie. Vzhledem k dopadům CR na další hospodářská odvětví je vhodné jeho strategické provázání s dalšími sektorovými politikami, jenž budou vytvářet potřebné vztahy a vazby mezi klíčovými aktéry (veřejná správa na všech

úrovních, privátní zdroje). Hlavní problémy řízení spatřuji v nevyjasnění rozdělení kompetencí a činností mezi centrální a regionální úrovní veřejné správy, dále fakt, že turistické regiony, na jejichž úrovni je prováděno šetření návštěvnosti a marketingová podpora na národní úrovni prostřednictvím agentury Czech Tourism se neshodují s hranicemi krajů, což může představovat bariéru pro finanční podporu a řízení jednotlivých projektů. Na regionální úrovni je to pak malá propojenost mezi veřejným a soukromým sektorem. Málokdy je docíleno kooperace a souladu v řízení rozvoje CR na daném území. Žádoucí je také vznik a intenzifikace spolupráce mezi samosprávnými celky s podobným potenciálem a zaměřením CR prostřednictvím místních akčních skupin, sdružení obcí apod.

CR je mnohdy vnímán představiteli obcí za „univerzální“ prostředek pro nastartování nebo obnovení pozitivního regionálního vývoje. Jeho problematika je často integrována do strategických dokumentů mnoha obcí. Na jednu stranu je pozitivní komplexní vnímání problematiky rozvoje území, přičemž rekreační funkce a využití je jeho pevnou součástí, na druhou stranu je však nutný střízlivý pohled na vyhodnocení atraktivity dané oblasti v porovnání s ostatními lokalitami Česka a uvědomění si případných výjimečností prostředí. Mnohdy je přírodní potenciál daného území vysoký, nicméně v rámci Česka není ojedinělý a existují oblasti s lepší geografickou polohou, dostupností a dalšími faktory předurčujícími k intenzivnějšímu rekreačnímu využití území, byť s podobným charakterem a hodnotou prostředí. Proto by měly jednotlivé cíle, priority a konkrétní opatření obcí spojená s rozvojem CR vycházet z reálné možnosti přitáhnout určitý objem návštěvníků a turistů, který není nekonečný. Jednotlivé strategické body by měly reflektovat rekreační význam a v neposlední řadě finanční možnosti rozpočtů územních celků. Nezřídka se setkáváme s finančně náročnými projekty infrastrukturní povahy – např. cyklostezky, které mohou značně zatížit rozpočty obcí a představují riziko jejich dlouhodobého zadlužení za cenu malého počtu potenciálních uživatelů. Daný objem turistů by měl vycházet jednak z reálného počtu potenciálních domácích turistů mající svůj pevný základ a jednak z variabilnějšího počtu zahraničních turistů (rekreační význam oblasti v rámci širšího regionu, kraje, Česka). Pro přilákání zahraničních turistů je ovšem zapotřebí větší vynaložení úsilí na propagaci a informovanosti o oblasti. Zahraniční návštěvníci mají menší rozhled a znalost prostředí než domácí turisté a širší možnosti volby cílové destinace při níž se procento navštívení právě České republiky snižuje.

4. 1 Vodní nádrže v Česku a jejich význam pro cestovní ruch

Podle průzkumů agentury Czech Tourism si většina domácích turistů letní dovolenou spojuje s pobytem u vodních ploch. To potvrzují i ve svém článku Navrátil, Švec (2008), kteří uvádí, že pobyt u vody je nejoblíbenější volnočasovou aktivitou občanů České republiky na dovolené (90 %) a většina z nich (56 %) tráví dovolenou u vody často. Česko nedisponuje celým spektrem hydrologických prvků. To je dáno jeho fyzickogeografickou polohou, která by se dala charakterizovat jako pramenná oblast Evropy. Mnoho významných evropských řek zde pramení, nejsou zde vodní toky, které by mohly v evropském měřítku zadržovat větší množství vody. Nepříznivé podmínky pro přirozený vznik vodních nádrží přírodního původu byl nahrazen výstavbou umělých vodních nádrží. Jako vnitrozemský stát postrádá Česko nejvýznamnější lokalizační přírodní předpoklad pro rozvoj rekreačního CR vázaného na vodní plochy, kterým je teplé moře. Z tohoto důvodu nemůže kvantitou konkurovat v této formě CR evropským státům ležícím v klimaticky příhodných podmínkách u Středozemního moře, jejichž přímořské destinace patří k nejatraktivnějším v rámci Evropy. Není náhodou, že právě do těchto oblastí směřovaly první migrační proudy motivovány rekreací a vytvářely se zde první destinace CR evropského významu (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). Přesto i v Česku patří rekreace u vody spolu s vodní turistikou vázanou především na vodní toky mezi tradiční formy CR a může být poměrně příjemnou alternativou vůči mnohdy již tvrdému masovému CR některých přímořských resortů.

Rekreace u vodních ploch je v Česku vázána na vodní toky a vodní nádrže, které jsou dlouhodobě nedílnou součástí české krajiny. Na otázku, jaký je celkový „vodní“ potenciál Česka, není jednoznačná odpověď. Údaje z různých zdrojů se liší v závislosti na tom, které hydrologické prvky se do celkového úhrnu vodních ploch započítají. Uvažujeme-li všechna jezera, údolní nádrže, rybníky různých účelů: požární, zemědělské, průmyslové, záchytné, lesní, rekreační, okrasné a další, dostáváme se k počtu přes 25 000 vodních ploch. Na seznamu Světového soupisu přehrad zahrnující významnější vodní díla jich je uvedeno 120 (Broža a kol. 2005). Ve statistikách ČSÚ v přehledu základní struktury využití ploch v Česku (tab. č. 1) je uvedena k roku 2007 celková rozloha vodních ploch 162 tis. ha. Starší zdroje (Kestřánek a kol. 1984) se zmiňují o celkovém počtu 21 000 rybníků s plochou dohromady 49 000 ha bez ostatních nádrží. Z hlediska této diplomové práce není příliš důležité podchytit celkovou rozlohu vodních ploch, jedná se spíše o utvoření si hrubé představy o rozloze, protože samozřejmě ne všechny započítané vodní plochy jsou vhodné k rozvoji rekreace.

Tab. č. 1: Základní struktura využití ploch v Česku ve vybraných letech

Využití půdy v tis. ha	1845*	1948*	1990*	2000*	2003	2007
Celková výměra	7 875	7 877	7 866	7 877	7 877	7 877
Zemědělská půda	5 259	5 105	4 296	4 280	4 269	4 249
Nezemědělská půda	2 617	2 782	3 590	3 607	3 617	3 637
v tom:						
Lesní plochy	2 276	2 383	2 629	2 637	2 644	2651
Vodní plochy	113	90	156	159	160	162
Zastavěné plochy	46	85	125	131	131	131
Ostatní plochy	181	225	680	679	683	694

Zdroj: *IGU LUCC [<http://lucc.ic.cz>], ČÚZK [<http://www.cuzk.cz>]

V pojetí definice vodní nádrže uvedené v kapitole 2.2 můžeme rozdělit vodní nádrže na nádrže přírodního původu a uměle vytvořené (antropogenní). Za přírodní vodní nádrže považujeme jezera, kterých je na území Česka v evropském měřítku spíše málo a i jejich geneze není příliš pestrá. Plošně významnější jezera ledovcového původu se vyskytují na Šumavě, menší jezera vznikla v krasových oblastech (Macošské), v rašeliništích (např. Velké a Malé Mechové jezírko) či odškrcením starých říčních ramen (např. rezervace Křivé jezero) (Jánský, Šobr a kol. 2003, Kestřánek 1984). Samotná jezera z celkového pohledu patří mezi plošně i objemově menší vodní nádrže bez přímého rekreačního využití. Často se navíc nacházejí v chráněných územích s omezeným přístupem veřejnosti (v národních parcích, chráněných krajinných oblastech a rezervacích). Přesto plní významnou funkci přírodních hodnot, jejichž výskyt v blízkosti jiných turistických atraktivit může v součtu zvyšovat rekreační potenciál území. Takovým příkladem je Plešné jezero nacházející se v blízkosti lipenské vodní nádrže, která je intenzivně rekreačně využívána. Plešné jezero se tak může stát jedním z cílů při pěších či cyklistických výletech po okolí. Podrobněji se výskytu jezer a jejich původu věnují ve své publikaci Jánský, Šobr a kol. (2003).

Nedostatek přírodních vodních nádrží tak byl nahrazen výstavbou umělých. Nejdříve se jednalo o výstavbu rybníků, poté údolních přehradních nádrží. Právě tyto dvě kategorie vodních nádrží jsou díky svému počtu a rozlohám v Česku dominantními vodními plochami při rekreačním využití. Historie výstavby rybníků sahá v Česku do hluboké minulosti a rybníky se tak staly dlouholetou součástí krajiny českých zemí. První výstavba sahá až do 12. století, kdy byl postaven v roce 1115 nejstarší doložený rybník na území Čech na základě zakládací listiny kladrubského kláštera. Následně se začaly zakládat rybníky zejména v třeboňské oblasti za vlády Jana Lucemburského a Karla IV. Do této doby spadá i výstavba

nejstaršího jihočeského rybníku Dvořiště. Největšího rozmachu pak rybníkářství v Česku dosáhlo v 15. a 16. století, kdy u nás byly vybudovány největší rybníky a celé rybníční soustavy. Ve své době patřily rybníky k vrcholným vodohospodářským dílům evropského kontinentu vůbec. Zakládány byly kromě jihočeských pánví také v Polabí či na Přerovsku, které patřily k dalším oblastem s bohatým výskytem rybníků. S výstavbou rybníků jsou spojena jména významných českých rybníkářů – např. Jakuba Krčina z Jelčan, Mikuláše Rutharda z Malešova a dalších. Na výstavbě rybníků měly zájem především šlechtické rody, na jejichž panství se rybníky zakládaly. K neaktivnějším rodům v tomto směru patřili Rožmberkové, za jejichž patronace byla vytvořena jen v třeboňské pánvi rybníční soustava o rozloze 8 000 ha. O rekreačním využití rybníků v této době nelze moc uvažovat vzhledem k neexistujícímu CR jako takovému. Rybníky plnily funkci akumulční a zejména pak chovnou. Byly významným prostředkem pro tehdy ekonomicky lukrativní obchod s rybami. V době vrcholného rozvoje v 17. století existovalo v českých zemích na 75 000 rybníků, což je zhruba třikrát více než v současnosti (Broža a kol. 2005). Poté následovala vlna úpadku. V průběhu 17. a 18. století dochází vlivem menšího ekonomického profitu k zavážení a vysoušení rybníků. Velmi se na tom projevila jedna z Josefínských reforem, kdy se zvýhodnila cena pšenice a tak plocha rybníků ustupuje jejímu pěstování. Například počátkem 19. století bylo v jižních Čechách vysušeno 5 velkých a 12 malých rybníků, z Polabí rybníky téměř vymizely. Dalším důvodem pro výstavbu rybníků byla nutnost kumulace vody pro potřeby těžby stříbra. Takové rybníky vznikly na Kutnohorsku a Příbramsku v průběhu 18. a 19. století – např. nádrže Pílská a Láz. Vzhledem k dávne ztrátě jejich původního účelu si ani neuvědomujeme jejich tehdejší význam (Broža a kol. 2005). Ve 20. století se počet rybníků ustálil a místy došlo i k navýšení jejich počtu vlivem výstavby požárních nádrží, které se dají považovat za rybníky moderního ražení (Andreska 1997, Kříž 1996). V současnosti je hlavní úsilí vynakládáno na odbahnění rybníčních soustav a na zpevnění hrází, které byly během velkých povodní v roce 2002 poničeny. Nejvíce rybníků je v současnosti v soustavě řek Lužnice a Nežárky v Třeboňské a Českbudějovické pánvi, dále v Labské nížině a na Českomoravské vrchovině, v povodí dolní Dyje a Odry (Kříž 1996). Přestože byly rybníky prvotně stavěny za účelem rybního hospodářství, již od počátku plnily v krajině mnoho dalších funkcí. V současné době je touto funkcí i rekreace v jejich širším zázemí. Jasným příkladem toho jsou zejména rybníky v obou jihočeských pánvích.

Z hlediska rekreačního využití je nejvýznamnější v rámci Česka jiný typ umělých vodních nádrží – údolní (přehradní) nádrže. Na rozdíl od rybníků využívají jako nádržní prostor vždy říční údolí, proto vykazují značně liniové rozmístění. Podstatný podíl údolních

nádrží byl vybudován až ve druhé polovině 20. století, stejně jako v ostatních zemích Evropy. Mezi lety 1945-1990 bylo postaveno celkem 80 vodních nádrží. Přesto většina lokalit, kde byly následně přehradní nádrže budovány, byla mnohdy vyhledána a doporučena již na přelomu 19. a 20. století (Broža a kol. 2005). Většina českých vodních nádrží je z funkčního hlediska víceúčelová (včetně rekreace), základní funkcí je zpravidla akumulace vody pro různé účely. Z počátku se jednalo zejména o zabránění ničivým jarním povodním, nalepšení a ustálení průtoku na níže položených úsecích vodních toků. Pro některé údolní nádrže je však rekreační využití vyloučeno. Přehled funkčního využití údolních nádrží nám umožní základní rozdělení na vodárenské nádrže a ostatní nádrže (tabulka č. 2, přílohy č. 1, 2, 3, 4). Vodárenské nádrže slouží jako zdroj povrchové vody užívané k úpravě pitné vody pro zásobování obyvatelstva. V těchto nádržích je koupání, rekreační sporty včetně rybaření a přístup k vodní nádrži zakázán nebo do značné míry omezen. U ostatních nádrží je uplatňován princip ochrany vod vymezený příslušnými ustanoveními. Vodní nádrže jsou v tab. č. 2 rozděleny v souladu s dlouhodobou strukturou správy vodních děl u nás, nikoliv podle přirozených hydrologických povodí evropských veletoků Labe, Odry a Dunaje. Účely výstavby nadregionálně významných nádrží z hlediska rekreace je pak uveden v příloze č. 1.

Tab. č. 2: Umělé vodní nádrže v Česku (bez rybníků) v roce 2006

Povodí	do 1 mil. m ³		1 - 10 mil. m ³		11 - 99 mil. m ³		100 a více mil. m ³		celkem	
	VOD	OST	VOD	OST	VOD	OST	VOD	OST	VOD	OST
Vltava	5	5	4	6	3	6	1	3	13	20
Labe	0	10	4	5	1	3	0	0	5	18
Morava	2	5	10	3	2	5	0	1	14	14
Ohře	4	2	5	4	4	2	0	1	13	9
Odra	0	2	1	1	2	2	0	1	3	6
Celkem	11	24	24	19	12	18	1	6	48	67

Poznámka: VOD – vodárenské nádrže, OST – ostatní umělé nádrže

Zdroj: Broža a kol. 2005, <http://www.aquaforum.cz>

Vodní nádrže se sdružují do soustav, nejvýznamnější českou soustavou je Vltavská kaskáda. V současné době neprobíhá žádná intenzivní výstavba umělých vodních nádrží. Jejich budování je vázáno zejména na území s probíhající revitalizací prostředí, např. v oblastech postižených těžbou uhlí. Takovým případem má být nově budovaná nádrž u Mostu, která má být plošně rozsáhlejší než Máchovo jezero. Voda nádrže by měla zaplavit vytěžený uhelný důl v místech, kde původně stálo staré město Most. To bylo v době komunismu v 70. a 80. letech zbouráno z důvodu těžby hnědého uhlí. Jedná se tak o významný revitalizační projekt, jenž by mohl pozvednout přírodní hodnotu území. Rekreačně by měla sloužit zejména pro obyvatele města Most, pro nějž bude pěšky dostupná

z centra města. Na břehu jezera by měly být rekreantům k dispozici turistické stezky, přístav či velký model původního města. V plánu je vybudování pláží, promenády a restaurací. Maximální hloubka 75 metrů by mohla přilákat i rekreanty z řad potápěčů. Okolí nádrže by měly lemovat cyklostezky. Nádrž, která dosáhne plochy 312 hektarů, se již začala v roce 2008 plnit a konečné úrovně hladiny by měla dosáhnout do 3 let. Nádrž Most nebude první vodní plochou, která vznikla na místě bývalého dolu. Zejména návštěvníci vyhledávající windsurfing či jízdu na vodních skútrech si už oblíbili menší nádrž Matylda na severním okraji města. Podobně se revitalizuje území po důlní činnosti u Ústí nad Labem. Vodní nádrž s plochou stovek hektarů bylo založeno v roce 2001 na Ústecku. Stále se napouští, mělo by sloužit občanům Ústí k rekreaci. Nádrž se bude jmenovat Milada a i u ní bude vybudováno zázemí pro rekreanty (Černý, Pokorný 2008). Otázkou zůstává, zda při revitalizaci těchto území nezvolit pestřejší formu krajiny zahrnující kromě rozsáhlých vodních ploch například i lesy a další přírodní prvky. Blíže se tématu rekultivaci ploch pro účely CR na území Severočeské hnědouhelné pánve věnuje Kalauzová (2007). Mezi přehradními nádržemi je doposud nejmladší přehradní nádrž Slezská Harta na Bruntálsku. Vodní dílo na řece Moravici bylo dostavěno v roce 1997 a jeho výstavba probíhala plných 10 let. V současnosti je nejaktuálnějším projektem výstavba vodní nádrže v Nových Heřminovech, jež byl schválen vládou v roce 2008, ovšem jeho realizace nezačne dříve než v roce 2015. Projekt výstavby přehrady se setkává s odporem a negativními reakcemi místních obyvatel, přestože prvotní projekt přehrady v Nových Heřminovech se datuje už k roku 1923. Proběhnulší lidové hlasování s negativním výsledkem tak zřejmě nic na již odsouhlasenému projektu vládou nezmění. Zajímavá je samotná historie projektu. V roce 1960 byla vyhlášena stavební uzávěra v obci kvůli výstavbě nádrže, která se měla začít budovat v nejbližší době a sloužit jako zásobárna vody pro rozvíjející se ostravskou aglomeraci. Počátkem 90. let rozvoj průmyslu na Ostravsku upadl a klesla tak i poptávka po vodě. V obci úředníci povolili stavbu několika rodinných domů a rekonstrukci několika stávajících. Následovalo zanesení vodní nádrže do územního plánu velkého územního celku Jeseníky a znovuotevření myšlenky její výstavby po povodních v roce 1997. Poté bylo vypracováno několik studií posuzujících protipovodňové možnosti v povodí Odry. Studie dospěly k závěru, že v případě protipovodňové ochrany je nádrž Nové Heřminovy nezastupitelná (MŽP ČR). Z doporučených 3 variant nakonec v roce 2008 představilo Mze do jisté míry kompromisní variantu menší přehrady (Duszková 2008). Z hlediska objemu zadržované vody se jedná o více než poloviční variantu (16 mil m³ místo 37), tudíž zatopena bude místo celé obce jen její část. S tímto řešením souhlasilo i MŽP ČR a následně projekt schválila i vláda. Přehrada má

včetně dalších úprav koryta řeky stát 7,7 mld Kč. Za tuto sumu by měla být postavena nejen přehrada, ale i nová silnice a další úpravy koryta řeky. Celé dílo včetně přidružených staveb by mohlo být dokončeno v roce 2020 (MŽP, Mze).

Období po mimořádných povodňových událostech v roce 1997 a 2002 se otevřela otázka další výstavby nádrží omezující riziko výskytu povodní, zejména pak v povodí Odry a Moravy. Přesto se zdá, že přehradní nádrž Nové Heřminovy je na dlouhou dobu jeden z posledních realizovaných projektů. Dosavadní vývoj spíše vypadá, že kromě několika suchých nádrží (poldrů) se neplánují další výstavby vodních nádrží. Přes různá vyjádření ze strany ekologů označující přehrady za překonané dědictví, je zřejmé, že přehradní nádrže jsou v podstatě jediným prostředkem pro zlepšení odtokových poměrů, jehož efekt je možno věrohodně kvantitativně vyjádřit. Proto je dnes předmětem debat, zda hájit přehradní profily, které byly před mnoha lety vybrány pro výstavbu nádrží. Mnohde byla vyhlášena tzv. stavební uzávěra (Broža a kol. 2005). Vzhledem k tomu, že v současnosti nedokážeme s jistotou určit, jak intenzivně budou probíhat změny klimatu a jak naléhavá budou následná adaptační opatření, je nanejvýš vhodné uvažovat o těchto lokalitách jako o případných místech výstavby vodních nádrží. Nevnímat je jako problém omezující ekonomické či společenské aktivity.

Pro rozvoj rekreačního CR ovšem nestačí pouze samotná přítomnost dané vodní nádrže. V zázemí nádrže je potřeba mít další přírodní či kulturní atraktivity, které turisty do lokality přilákají a vytvoří tak celkový rekreační potenciál území. Destinace musí být následně vybavena patřičnou základní i vedlejší infrastrukturou CR. Podle studií Czech Tourism stále převládá trend poznávací turistiky následované relaxací v širokém pojetí smyslu slova. Lákavou a zajímavou kombinací přírodních předpokladů je horské prostředí v zázemí vodních nádrží. Tuto přírodní krajinu nabízí sousední Rakousko. Četná jezera ledovcového původu s charakteristickou čistotou vody, narozdíl od ledovcových jezer v Česku výrazněji plošně větší, jsou zde obklopena vrcholky Alp. Rekreační využití těchto jezer má bohatou tradici sahající do konce 19. století. Sešlo se zde totiž více faktorů vhodných pro rozvoj CR. Kromě samotného přírodního prostředí jsou v mnohých oblastech vhodné podmínky pro rozvoj lázeňství. Příkladem oblasti splňující výše zmíněné charakteristiky je jezerní oblast Trumersee, kde rekreační CR má dlouholetou tradici v podobě komerčního CR i druhého bydlení sahající do 2. poloviny 19. století (Salletmaier 1993). Díky kombinaci přírodních zajímavostí a možnosti rekreačního využití i v zimním období se zde v menší míře projevuje sezónnost, která je v Česku v lokalitách CR vázaných na vodní nádrže velkým problémem. Rekreační u vodních ploch je značně ovlivněná klimaticky a právě kombinací přírodních

podmínek v zázemí neumožňuje intenzivnější rozvoj CR v zimním období. Rekreační je tak v Česku výrazně orientována na letní období. Letní sezónnost komplikuje jednak ekonomický provoz služeb mnohdy závislých na přítomnosti určitého objemu turistů, ovlivňuje zaměstnanost v regionu a vůbec znesnadňuje investice do infrastruktury CR. Podnikatelské subjekty tak mnohdy provozují služby pouze přes letní sezónu a časově omezený finanční profit je příliš nemotivuje k dalším investicím vedoucím ke zkvalitňování nabízených služeb. Snad jedinou výraznější výjimkou je vodní nádrž Lipno, kde jsou zejména díky geografické poloze a přírodním předpokladům vhodné podmínky pro rekreaci i v zimním období. Místní obce se snaží sezónnost omezit prostřednictvím neustálým zkvalitňováním a zpestřením nabídky širokého spektra služeb. Projevy letní sezónnosti se tak v této oblasti neustále snižují a profilují se zde 2 vrcholné sezóny s druhotným maximem v zimním období. Přesto jsou zde výrazné prostorové difference mezi jednotlivými obcemi. Větší počet turistů je koncentrován v zimním období spíše do jižní části lipenské vodní nádrže (obce Frymburk, Lipno nad Vltavou), podrobněji viz. kapitola 7. Pro větší atraktivitu lokalit je však navíc nutné doplnit nabídku turistům dostatečným množstvím volnočasových aktivit, které jsou jimi vyhledávány a hrají při rozhodování o výběru destinace významnou roli. Podle četných průzkumů uveřejňovaných agenturou Czech Tourism jsou stále v popředí při rozhodování turistů právě podmínky k realizaci svých oblíbených volnočasových aktivit.

Výrazným problémem omezujícím rekreaci projevujícím se zejména v posledních letech je velký stupeň eutrofizace vodních nádrží. Vlivem činnosti člověka a koncentrace většího počtu lidí na malém území dochází ke znečišťování vody a tím ke zhoršování podmínek k využití vodních ploch pro CR. Specifickým problémem některých vodních nádrží je zvýšená tvorba sinic v letním období, blíže se tématu kvality vody věnuje kapitola 6.

4.2 Diferenciace vodních nádrží podle významu rekreačního využití

Pro základní diferenciaci vodních nádrží podle významu rekreačního využití byla využita v literatuře svým rozsahem hodnocených vodních nádrží ojedinělá a metodicky nejvhodnější analýza použitá v Atlase cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2006). Na základě hodnocení 276 vodních nádrží Česka jsou zde vymezeny z hlediska rekreačního využití 2 stupně významnosti vodních nádrží. Soubor hodnocených nádrží vychází z databáze koupacích oblastí a koupališť ve volné přírodě, tj. takových, na kterých je provozovateli a hygienickými stanicemi sledována kvalita vody. Tento soubor byl pak

doplněn o další významné vodní plochy nezařazené do výše uvedené skupiny nádrží. Kritérii pro diferenciaci významnosti byl počet středisek letní rekreace a jejich základní vybavenost, šíře nabídky služeb a sportovního vyžití, uvažována byla též kapacita ubytovacích zařízení. Přístup k diferenciaci byl tedy zvolen kombinací primárně kvantitativních a sekundárně i kvalitativních charakteristik. První stupeň významnosti představují vodní nádrže regionálního (resp. lokálního) významu. Toho dosahují ty nádrže, u kterých se nachází nějaké ubytovací zařízení poskytující alespoň omezenou nabídku služeb a sportovního vyžití. Druhý stupeň tvoří vodní nádrže nadregionálního významu. Za vodní plochy nadregionálního významu jsou považovány lokality, ve kterých se nachází alespoň dvě střediska rekreace u vody s nadprůměrnou nabídkou služeb a sportovního vyžití, včetně dostatečné kapacity ubytovacích zařízení. Na základě těchto kritérií dosáhlo alespoň jednoho stupně významnosti celkem 104 nádrží. Do skupiny vodních ploch nadregionálního významu se řadí 15 vodních nádrží včetně rybníků (příloha č. 1, 7). Nižšího stupně významnosti dosáhlo 89 vodních ploch (Vystoupil a kol. 2006). Bodově je zachycena lokalizace obou typů nádrží v příloze č. 7. Na tuto diferenciaci je nutné pohlížet jako na základní rozdělení vodních nádrží, jedná se i v rámci vymezených kategorií o heterogenní soubor vodních nádrží z hlediska jejich rekreačního významu. Existují poměrně značné rozdíly mezi jednotlivými nádržemi, tudíž by mohl být jejich rekreační význam posouzen citlivěji, což by se odrazilo ve větším počtu vymezených kategorií. Citlivěji by mohla být vyhodnocena nejen kapacita (kvantitativní přístup) ale i kvalita (resp. různorodost) ubytovacích zařízení. Je rozdíl mezi lokalitami, kde ubytovací zařízení tvoří pouze kemp či chatová osada a lokalitou s širším spektrem ubytovacích služeb zahrnující penziony, apartmány, či hotely. Zároveň nebyl uvažován při diferenciaci význam druhého bydlení. Na tyto rozdíly by pak měla poukázat i následná analýza a zhodnocení úrovně CR u blíže zkoumaných 4 vodních nádrží. Nicméně se v rámci dostupné literatury jedná o jedinou komplexní analýzu významnosti vodních nádrží Česka.

Význam takto rozdělených vybraných vodních nádrží částečně potvrdil i výzkum rekreace u některých vybraných vodních nádrží Česka provedený Navrátilem a Švecem (2008). V rámci své studie si autoři jako jeden z cílů vymezili zjistit, které konkrétní vodní plochy Česka jsou z hlediska rekreace u vody domácími turisty nejvyhledávanější. Jejich výzkum byl ale značně ovlivněn místy sběru dat, jednalo se „pouze“ o 5 jihočeských lokalit a 2 východočeské (viz kapitola 2.2). Tento výběr je jednak regionálně koncentrován a počtem sledovaných vodních ploch nedostatečný. I přes některé metodologické nedostatky, kterých jsou si autoři vědomi, lze jejich výsledky využít k částečné komparaci. Výsledky potvrdily dominantní rekreační význam údolních nádrží, následovaných řekami a rybníky. Na základě

dotazování turistů rekreujících se v daných lokalitách byl zjišťován význam nádrží formou otevřené otázky, které vodní plochy v rámci rekreace v posledních 5 letech turisté navštívili nebo je považují za ideální pro rekreaci u vody (uvést bylo možno maximálně 5 lokalit). Ve všech sledovaných lokalitách byly zmíněny z vodních nádrží Lipno, Máchovo jezero, Orlík, Rozkoš, Seč, Slapy a Vranov. Absolutním počtem odpovědí se ukázaly být nejvýznamnější nádrže Lipno, Vranov a Máchovo jezero (Navrátil, Švec 2008). Tzn. že tato regionálně omezená, leč počtem dotazovaných významná sonda rekreace u vody potvrdila výraznou měrou diferenciaci uvedenou ve zmiňovaném atlase.

Z prostorového hlediska jsou vodní nádrže relativně nerovnoměrně rozmístěny. Protože se jedná z pravidla o přehradní nádrže, vykazují liniovitý charakter výskytu. Nejvíce vodních nádrží významných z hlediska rekreačního využití tvoří Vltavskou kaskádu. Hodnocení jejich rozmístění podle krajů nám ukazuje na vysokou koncentraci vodních nádrží s rekreačním významem v Jihočeském kraji, dále v Jihomoravském, Libereckém, Karlovarském kraji a v kraji Vysočina. Naopak relativně málo vodních ploch vhodných k rekreaci je soustředěno na severní Moravě, konkrétně v Olomouckém, Moravskoslezském ale i Zlínském kraji. Uvažujeme-li pouze vodní plochy nadregionálního významu, pak pohled do krajů Česka je odlišný. Specifickým příkladem je kraj Vysočina. Ten patří ke krajům s velkým počtem vodních ploch, ale zároveň je jeden z pěti krajů (Praha, Ústecký, Zlínský, Vysočina a Olomoucký), který nedisponuje vodní plochou nadregionálního významu. Svoji pozici v tomto ohledu potvrdil kraj Jihočeský, ve kterém jsou lokalizovány čtyři nadregionálně významné vodní plochy (Lipno, Orlík, Hejtman a Staňkovský rybník). Dvě vodní nádrže nadregionálního významu se vyskytují v kraji Karlovarském (Jesenice, Skalka), Jihomoravském (Vranov, Nové Mlýny) a Pardubickém (Seč, Pastviny). Svou roli může hrát vzájemná vzdálenost vodních nádrží. Na jednu stranu vzájemná blízkost představuje možnost využívání stejné infrastruktury CR a kooperace, na druhou stranu přílišná vzdálenost může působit spíše ve smyslu dekoncentrace a disperze aktivit a tudíž jako vzájemné konkurování si a přitahování turistů pouze ze svého, různě velkého zázemí. Nedostatečná dominance některé z nádrží ústící k přitažení většího množství rekreantů je typické pro kraj Vysočina. Podrobnější náhled na rekreaci u vodních nádrží můžeme získat analýzou středisek v jejich okolí.

Uvažujeme-li za hlavní ukazatel významnosti kapacitu ubytovacích zařízení, pak mezi nejvýznamnější patří tyto obce (Vystoupil a kol. 2006):

1. Doksy (Máchovo jezero)	6. Vranov nad Dyjí (Vranov)
2. Seč (Seč)	7. Černá v Pošumaví (Lipno)
3. Lipno nad Vltavou (Lipno)	8. Frymburk (Lipno)
4. Horní Planá (Lipno)	9. Pastviny (Pastviny)
5. Chlum u Třeboně (Staňkovský rybník)	10. Slapy (Slapy)

Vzhledem k dynamickému vývoji a naopak stagnaci vývoje rekreace v některých oblastech lze předpokládat posuny v rámci pořadí této desítky obcí. Růst významu lze předpokládat zejména u některých lipenských obcí, kde probíhá intenzivní výstavba nových ubytovacích zařízení. Celkově je ve střediscích letní rekreace u vody soustředěno přibližně 16 % lůžkové kapacity ubytovacích zařízení Česka. Na střediska u vodních nádrží s nadregionálním významem připadá více než polovina této kapacity (Vystoupil a kol. 2006). Retrospektivní pohled na význam a dynamiku rekreace v oblasti kapacity ubytovacích zařízení nám poskytuje publikace (Wokoun, Vystoupil 1987). Zde jsou uvedeny nejvýznamnější střediska CR a rekreace v roce 1981 v tehdejší ČSSR. Mezi 25 nejvýznamnějších obcí z hlediska ubytovací kapacity volného a vázaného CR i počtu přenocování tehdy patřily obce Doksy, Vranov nad Dyjí a Lipno nad Vltavou.

5 Společné předpoklady a determinanty rozvoje cestovního ruchu v zázemí nadregionálně významných vodních nádrží Česka

Cílem této kapitoly je pokud možno odpovědět na otázku, proč zrovna výše uvedených 15 vodních nádrží (příloha č. 1, 7) se vyprofilovalo jako nadregionálně významné oblasti letního rekreačního CR a jsou pro turisty atraktivními oblastmi. Zda pro ně existují společné obecné faktory či determinanty vycházející z širšího geografického prostředí, které ovlivňují stav a intenzitu rekreačního využití, zda mají tyto lokality něco, co turisty láká k jejich návštěvě. Na druhou stranu bych rád chtěl poukázat na jedinečnosti prostředí konkrétních lokalit přitahující turisty, které se v ostatních oblastech nevyskytují a jsou v problematice CR neopomenutelné. To znamená, že ve výsledku budou uplatněny oba možné přístupy: nomotetický i idiografický. Při samotném hodnocení se nabízí analýza faktorů dle obecně respektovaných předpokladů rozvoje CR, jak je uvádí a vnímá ve svém funkčně chorologickém pojetí Mariot (1983). Jedná se vesměs o stav a charakteristiky geografického prostředí mající vliv na rekreační využití území, které je možno vztáhnout k různým měřítkům území. Do rozhodování o volbě destinace samozřejmě vstupuje i řada subjektivních faktorů ovlivňovaných osobními preferencemi konkrétních turistů. Ty se odvíjí od jejich osobnostních dispozic, vlastností a rysů (např. zdraví, vkus, hodnotová měřítko, potřeba odpočinku, poznávání, setkávání apod.). Rád bych se v této práci ovšem držel obecně platných determinantů, které je možné určitým způsobem generalizovat. Pro potřeby této práce bylo vytvořeno vlastní schéma, které zohledňuje míru ovlivnitelnosti jednotlivých vybraných faktorů z časového hlediska. Mnou uvedené faktory považuji dle svého mínění za jedny ze zásadních při analýze a koncepci rozvoje CR vázaného na vodní plochy (obr. č. 2). Většina z nich by se dala zařadit do struktury předpokladů, tak jak je dělí Mariot. Jednotlivé faktory nelze vnímat zcela odděleně, mnohdy jsou provázané, vzájemně se ovlivňují, spolupůsobí, vytváří synergické efekty. Základní údaje o velikosti území a demografické ukazatele jsou pro představu o zázemí jednotlivých nadregionálně významných nádrží uvedeny v tab. č. 3.

Tab. č. 3: Velikost území a základní demografické ukazatele v zázemí nadregionálně významných nádrží Česka v roce 2008

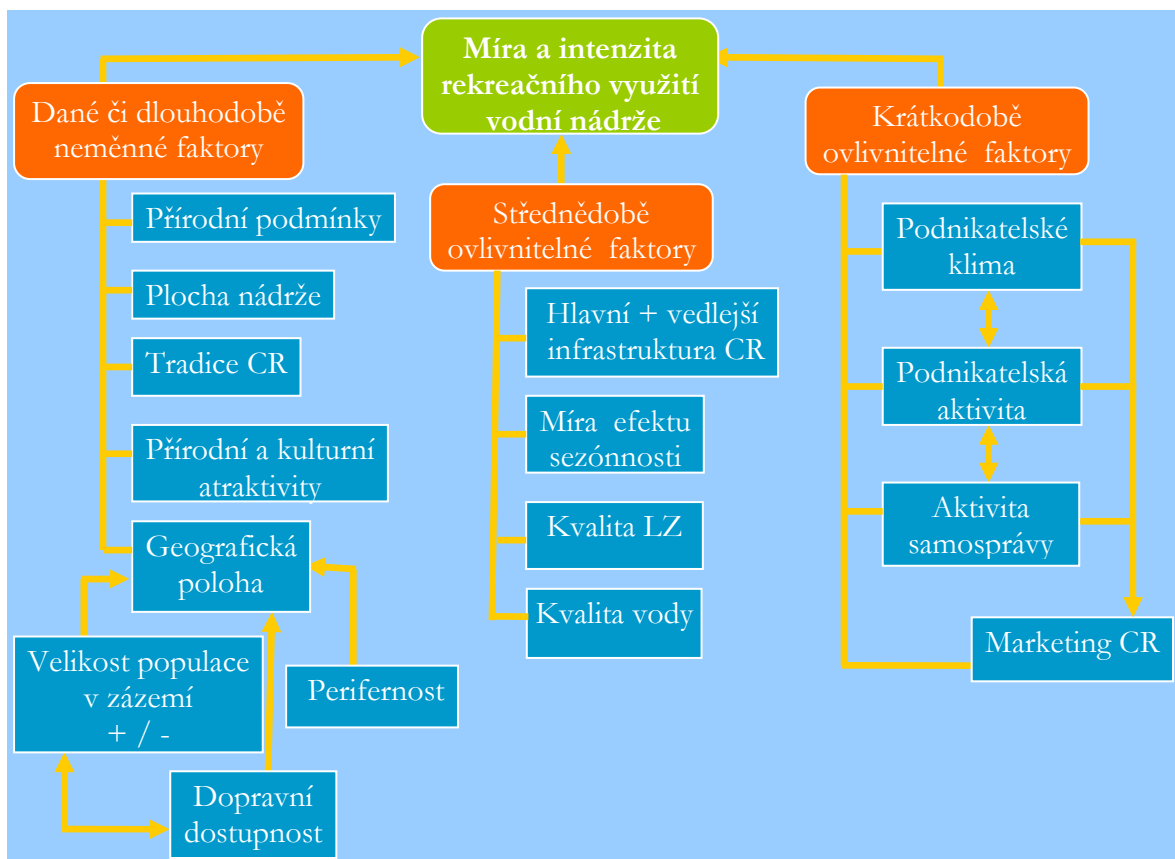
vodní nádrž	plocha VN v ha	katastrální území v ha	počet obcí v zázemí	počet obyvatel	hustota zalidnění obyv/km ²
Hracholusky	410	7 767	4	1 551	21
Jesenice	760	15 871	6	35 829	237
Lipno	4 870	36 741	4	5 668	18
Máchovo jezero	284	7 492	1	5 119	71
Nové Mlýny	3 232	13 148	11	7 533	76
Orlík	2 640	38 890	23	7 382	20
Pastviny	110	1 930	2	1 207	66
Rozkoš	1 001	6 242	4	7 737	148
Seč	220	3 668	1	1 640	48
Skalka	378	15 947	4	41 235	265
Slapy	1 162	25 552	14	7 756	32
Staňkovský rybník + Hejtmán	321	6 626	2	2 396	38
Vranov	763	7 696	6	2 119	31
Žermanice	248	2 696	5	3 988	163

Zdroj: ČSÚ [<http://www.czso.cz>]

V tabulce je uvedena plocha vodní nádrže, která do jisté míry dimenzuje potenciální objem počtu návštěvníků. Lze polemizovat, zda by nebyla přesnějším ukazatelem délka pobřežní čáry, ovšem tento údaj není v literatuře dostupný. Katastrální území (k. ú.), počet obyvatel a potažmo hustota zalidnění nám poskytují základní představu o tom, jak velké území musí dané obce spravovat, což se může projevit na efektivitě výdajů z obecního rozpočtu a finanční náročnosti řízení území. Finanční prostředky obce se tak mohou či naopak nemohou patřičně koncentrovat na určitou velikost území. Počet obyvatel v přilehlých obcích předurčuje míru kvantity a kvality veřejné vybavenosti a společné infrastruktury, která může sloužit pro místní obyvatele i pro turisty. Zároveň je tak stanovena stálost a intenzita jejího využívání. Počet obcí, jejichž součástí k. ú. je vodní nádrž nebo k ní těsně přiléhá, poukazuje na nutnost kooperace určitého počtu samosprávných subjektů při správě území s podobným charakterem přírodního prostředí (resp. v našem případě přírodního potenciálu pro CR). „Nutnost kooperace“ je zde myšlena jako vhodný nástroj pro efektivní řízení území, nikoliv jako nevyhnutelnost či závaznost. Větší počet subjektů může znamenat horší podmínky pro shodu či nutnost nalézat kompromisní řešení. Faktory uvedené ve schématu (obr. č. 2) jako dané či z dlouhodobého hlediska relativně neměnné budou posuzovány u všech nadregionálně významných nádrží. Snahou tak bude odhalit jejich případné společné rysy. Faktory ovlivnitelné ze střednědobého a krátkodobého časového horizontu budou analyzovány

u 4 blíže zkoumaných oblastí. Aby mohly být posouzeny co možná nejvíce objektivně, je třeba znát blíže studované prostředí.

Obr. č. 2: Schéma faktorů ovlivňujících míru a intenzitu rekreačního využití vodní nádrže

Pozn.: LZ – lidské zdroje

Zdroj: Vlastní schéma

Mezi prvními faktory ovlivňujícími intenzitu a míru rekreačního využití, které nás jistě napadnou, je vliv geografické polohy s jejími různorodými aspekty, jež zahrnuje. Jedním z nich je poloha v sídelním systému a poloha vůči regionálním centrům. Velikost populace v širším zázemí určuje základní objem potenciálních turistů. S rostoucím počtem obyvatel jednotlivých měst zpravidla roste potřeba pravidelného odpočinku a rekreace, s tím je spojen v Česku zejména fenomén druhého bydlení (tedy i růst potenciálních vlastníků OIR). Podobně jako u velikosti populace v zázemí vodních nádrží může blízkost větších měst sekundárně ovlivňovat kvalitu infrastruktury (např. dopravní spojení – kvalita i kvantita). Na druhou stranu přílišná blízkost měst snižuje atraktivitu prostředí z pohledu dlouhodobějších pobytů. Oblast je tak spíše vhodná pro příměstský druh rekreace, krátkodobé pobyty (jednodenní, dvoudenní), některé formy druhého bydlení či malé rekreační plochy typu

zahrádkových kolonií. Otázkou je, v jaké vzdálenosti se nachází tato případná „hranice“. Blízkost měst, potažmo velikost populace v zázemí působí selektivně na jednotlivé rekreační formy a předurčuje tak význam prostředí pro některé z nich. Může působit pozitivně i negativně na směr rozvoje CR u vodních nádrží. Vezměme v úvahu blízkost měst s počtem obyvatel nad 30 000 do vzdálenosti 20 km od vodní nádrže. Takové kritérium polohy splňuje pouze 8 vodních nádrží a nesplňuje je tak téměř polovina z nich. Konkrétně jsou to nádrže Lipno, oba jihočeské rybníky, Seč, Pastviny, Nové Mlýny a Slapy. V případě Slap však musíme zvážit mnohem větší vliv Prahy, stejně tak zřejmě vliv Brna pro nádrže Nové Mlýny a jedná se o jedinou větší vodní plochu v kraji. Vodní nádrž Lipno a oba jihočeské rybníky jsou na druhou stranu součástí oblastí, které jsou dlouhodobě domácími turisty vnímány jako jedny z nejatraktivnějších. V případě Lipna je významným faktorem fakt, že se jedná o největší vodní plochu Česka. Z hlediska sídelního systému má velice dobrou geografickou polohu Máchovo jezero. Leží uvnitř trojúhelníku měst Liberec – Ústí nad Labem – Praha s řadou dalších okresních měst v zázemí s dobrou dopravní dostupností. To se pak projevuje ve výsledcích monitoringu návštěvníků Máchova kraje i prováděného dotazníkového šetření, kdy pouze třetina turistů přijela ze vzdálenosti větší než 100 km (Czech Tourism 2006). Zároveň se jezero nachází v přírodně atraktivním území s tradicí CR a známým image romantické krajiny Máchova kraje. Podobně by tomu mohlo být i u vodní nádrže Žermanice v Moravskoslezském kraji. Ta byla postavena v letech 1951-58 pro účel zásobování vodou průmyslu v ostravské aglomeraci. Zde již ovšem není tak přírodně zajímavá krajina, podobně např. tradice druhého bydlení není tak silná, váže se více na nedaleké Beskydy (Havrlant 2004 in Vágner, Fialová 2004, Vystoupil a kol. 2006). Specifickou polohu mají i vodní nádrže Skalka a Jesenice uvnitř lázeňského trojúhelníku Karlovy Vary – Františkovy Lázně – Mariánské Lázně. Otázkou je, do jaké míry je tato poloha výhodou či nevýhodou (koncentrace turistů do lázeňských měst). V obou případech rekreaci zajisté významně ovlivňuje blízkost města Cheb, v případě vodní nádrže Skalka negativně také kvalita vody (blíže kap. 6). Jako argument proti významnějšímu vlivu blízkosti velkých měst je i v dnešní době vysoký stupeň mobility obyvatel. Vzdálenost cílové destinace tak ve valné většině nehraje příliš velkou roli. To potvrzují i výsledky průzkumů prováděných s rekreanty v jednotlivých turistických regionech CR. Ukazují, že v rámci všech turistických regionů v letní sezóně 2006 43 % domácích turistů přijelo do cílové destinace z větší vzdálenosti než 100 km a k přepravě využilo auto (Czech Tourism 2006). Podobné výsledky ze stejného výzkumu jsou k dispozici i z předešlého roku.

Blízkost měst jak již bylo uvedeno výše hraje roli v případě druhého bydlení, na což poukazují autoři předešlých prací zabývajících se touto problematikou. To platí jednak pro nádrže nadregionálního a zejména pak regionálního významu. Na příkladu nádrže Hracholusky dokumentuje tento fakt ve své práci Domalewski (2003), který se zabývá druhým bydlením na Plzeňsku. Autor uvádí, že nejvyššího podílu OIR na 100 trvale obydlených domů dosahuje oblast vodní nádrže Hracholusky. Koncentrováno je zde přibližně 10 % z celkového počtu OIR na Plzeňsku. Další výstavbě OIR v 90. letech bylo zamezeno v mnohých obcích vyhlášenou stavební uzávěrou. Zákazy byly zdůvodňovány hranicí CHKO Křivoklátsko, dalším faktem je přesycenost krajiny chatami (Domalewski 2003). Prostor se tak otevírá pro „komerční“ sféru CR. Rozvoj jiných forem CR nastal zejména až od 90. let 20. století. Podobným příkladem, ovšem na regionální úrovni, je Brněnská nádrž. Ta je využívána zejména obyvateli Brna k druhému bydlení či ke krátkodobým pobytům. OIR se zde stavěly zejména v 60. a 70. letech (Zatloukalová 2005), Brněnská přehrada se stala lokalitou s hlavní koncentrací OIR v zázemí Brna (Hynek, Sedláček 2004). K dalšímu růstu významu, jak poukazuje Zatloukalová (2005), by mohlo dojít v souvislosti s rozvojem kongresového CR v Brně, navíc je znát posun v problematice řešení otázky kvality vody a aktivita vyvíjená v tomto směru. Vodní nádrží využívanou po dlouhá léta především pro druhé bydlení byla i vodní nádrž Lipno, která sloužila jako rekreační oblast pro obyvatele Českého Krumlova a Českých Budějovic. Velmi specifická forma rekreace se vyvinula u vodních nádrží Nové Mlýny, jak dokumentuje příloha č. 18. (více kapitola 7.4).

Dalším aspektem naplňujícím celkové hodnocení geografické polohy je perifernost území. Do problematiky studia geometrické polarizace prostoru vstupuje „na úrovni objektivní reality celá řada aspektů perifernosti, které se však téměř nikdy nevyskytují v ryzí formě, ale coby výsledky složitých vnitřních vztahů a vlivů“ (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005 in Novotná s. 6). Tyto aspekty mohou mít povahu fyzickogeografickou (např. členitost terénu, klima, nadmořská výška), geometrickou (vzdálenost od centra, geografická poloha), ekonomickou (HDP/obyvatele, nezaměstnanost, výše mezd), sociálnědemografickou (vzdělání, věk, pohlaví), ekologickou, kulturní, náboženskou a politickou (míra autonomie, závislosti, administrativní uspořádání) (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005 in Novotná 2005). Jako fenomén vstupuje do problematiky vzhledem k historickému vývoji Česka státní hranice, resp. pohraničí a také území ve vnitrozemí, která vykazují odlišné výchozí podmínky pro regionální rozvoj (vnitřní periferie). Za periferní oblast v příhraničí z hlediska geometrického a ekonomického můžeme považovat oblast vodních nádrží Vranov (Bartošek 2008), Pastviny a částečně i Rozkoš. Před rokem 1989 by do této kategorie spadala i lipenská

oblast a oblast Staňkovského rybníka a rybníka Hejtman. Vnitřní periferní polohu vykazuje oblast vodní nádrže Seč, umocněná vývojem po roce 1989. Před ním byla neexistence výrazných rozdílů mezi jednotlivými regiony Česka podmíněna státem řízenou nivelizací. Regionální rozdíly tak byly relativně malé. Z hlediska CR byla tato oblast více protěžována, než je tomu v současnosti. Periferní poloha tak může zapříčinit kromě menšího počtu potenciálních turistů menší ochotu investovat finanční prostředky do projektů souvisejících s CR, kvalitu LZ uplatňujících se ve službách a řízení CR daných oblastí apod. To se následně projeví v množství a kvalitě poskytovaných služeb.

S periferní polohou je spojeno i hledisko dopravní dostupnosti (fyzická vzdálenost i časová dostupnost). Základní kvalitativní vybavenost a četnost dopravních komunikací a dostupnost vodních nádrží z nejbližšího krajského města je uvedena v tab. č. 4. V případě železničních tras byla uvažována jejich přítomnost pouze pokud byla součástí úseku dané trasy procházející územím železniční zastávka. Pokud vymezeným územím neprochází železnice, je v tabulce uvedena vzdálenost k nejbližší železniční stanici a v závorce uveden počet využitelných směrů. Podrobněji popis metodiky k tab. č. 4 je uveden v kapitole 3.

Tab. č. 4: Současná dopravní dostupnost nádrží Česka s nadregionálním významem

vodní nádrž	dopravní dostupnost kvalita a četnost dopravních komunikací					vzdálenost krajského města	
	D + R	I. třídy	II. třídy	III. třídy	železnice	v km	čas (min)
Hracholusky	0	0	2	4	3 (3 ž.st.)	20	27
Jesenice	1	3+P	1+P	7	5 (5 ž.st.)	36	30
Lipno	0	2	3	4+2P	3 (7 ž.st.)	45	42
Máchovo jezero	0	2	2	1	2 (2 ž.st.)	54	56
Nové Mlýny	* 0	2	4	8	2 (2 ž.st.)	38	31
Orlík	0	4	10	19	2 (2 ž.st.)	75	72
Pastviny	0	2	3	1	5 km (2 sm.)	62	58
Rozkoš	0	3	4	3	1 (2 ž.st.)***	33	30
Seč	0	0	6	2	9 km (1 směr)	31	36
Skalka	1	4+P	2+P	5	6 (5 ž.st.)	48	40
Slapy	0	2	7	12	0	36	45
Staňkovský rybník Hejtman	0	0	2	2	5 km (2 směry)	45	41
Vranov	0	0	4	5	2 (3 km ž.st.)	73	64
Žermanice	** 0	1	1	5	6 km (2 směry)	25	29

Pozn.: * dálnice 7 km, ** dálnice 5 km, *** do 5 km křižovatka železnic v Náchodě

D - dálnice, R - rychlostní silnice, P - hraniční přechod, ž. st. - železniční stanice

Zdroj: Portál veřejné správy České republiky [<http://geoportal.cenia.cz>],

Mapové internetové servery [<http://www.mapy.cz>], [<http://www.amapy.cz>]

Celkově lze považovat dopravní dostupnost u všech vodních nádrží nadregionálního významu za dobrou a odpovídající významu sídel v blízkém zázemí. Komunikace I. třídy

nevede pouze do zázemí vodních nádrží Hracholusky, Vranov a obou jihočeských rybníků. Minimálně vždy 2 komunikace II. a vyšší třídy do zázemí vedou. Obecně horší je dopravní dostupnost po železnici. Absolutním počtem komunikací je na tom nejlépe přehradní nádrž Orlík. Velký počet komunikací je ovlivněn protáhlým tvarem vodní nádrže s velkou délkou hlavní osy (zasahuje do dvou krajů), jedná se ovšem převážně o komunikace III. třídy. Nicméně její břehy jsou dobře dostupné i po komunikaci vyšších tříd hned ze tří krajů: Středočeského, Jihočeského a Plzeňského. Důležité je zohlednit význam (resp. přepravní kapacitu) dopravních komunikací vyjádřený její kategorií. V tomto ohledu jsou na tom nejlépe nádrže Skalka a Jesenice v těsném zázemí města Cheb, Nové Mlýny, kolem nichž vede dálnice z Brna na hranice s Rakouskem, dále Slapy díky blízkosti pražské aglomerace, nádrž Žermanice díky 4 okolním městům s více než 50 000 obyvateli. Dobrou dopravní dostupnost má díky své specifické geografické poloze v centru několika okresních měst a významu dopravních tahů Máchovo jezero. Navíc časová dostupnost z Prahy je z tohoto hlediska také velkým pozitivem.

Hraniční přechody se v zázemí vyskytují u třech vodních nádrží (Skalka, Jesenice a Lipno). Větší význam z hlediska CR mají ale pouze u vodní nádrže Lipno, kde se koncentruje větší množství zahraničních turistů. Hraniční přechody na pravém břehu v „klidové zóně“ umožňují propojení turistických a cykloturistických tras a zpřístupňují významnější přírodní a kulturní atraktivity na obou stranách hranice (např. stavební památku ojedinělého charakteru – Schwarzenberský plavební kanál).

Velikost vodní nádrže z hlediska významu jejího využití se nezdá být příliš rozhodující. Rozlohou nejmenší vodní nádrží nadregionálního významu je rybník Hejtman, který tvoří ovšem jakousi „dvojičku“ se Staňkovským rybníkem, proto uvažujeme jako nejmenší nádrž Pastviny se 110 ha. Tato rozloha jí řadí k středně velkým nádržím (Broža a kol. 2005). Podle mého mínění stupeň významnosti rekreačního využití spíše ovlivňuje rok ukončení výstavby. Mezi 15 nádržemi nadregionálního významu jsou „nejmladší“ nádrží Nové Mlýny uvedené do provozu v roce 1978. Plná třetina výstavby VD s nadregionálním významem spadá do 60. let, 8 vodních nádrží tohoto významu bylo dokončeno již před rokem 1960. Všechny tedy byly vybudovány před nebo v průběhu vrcholného vývoje druhého bydlení v Česku, který podnítl rozvoj infrastruktury pro CR a položil tak základ pro jeho další rozvoj v těchto oblastech. Vliv druhého bydlení na růst vybavenosti rekreačních lokalit nastiňuje i ve svém článku Bičík (2001 in Bičík 2001). Vývoj druhého bydlení byl ve srovnání s ostatními evropskými státy specifický. Jednak zde existovala primárně touha po individuální (rodinné) dovolené, která byla zpravidla vázána v době totality na domácí prostředí, touha po

seberealizaci umocněná po událostech koncem 60. let a jednak obrovský potenciál neosídlených domů (hlavně v pohraničí) vlivem odsunu Němců po 2. světové válce. Přesto existovala pásma kolem hranic bez možnosti výstavby či dosídlení zmíněných objektů (Vágner 2001 in Bičík 2001). To se projevilo např. v případě lipenské vodní nádrže (pravobřeží si dodnes zachovalo charakter „klidové zóny“ bez větších stavebních aktivit). Vybavenost našich domácností rekreačním objektem je vůbec po kvantitativní stránce jedna z nejvyšších v Evropě. Druhé bydlení je v Česku typické zejména pro městské obyvatelstvo (vybavenost městského obyvatelstva je více než trojnásobná proti venkovskému obyvatelstvu). Obyvatelé měst nad 10 000 obyvatel vlastnili v roce 2001 téměř 85 % všech objektů individuální rekreace. Rozhodující vliv zde má řádová velikost měst a jejich socioekonomická struktura, resp. funkce. Nejvyšší vybavenost mají naše velká města s významnou centrální funkcí a vzdělaností (Vágner, Fialová a kol. 2004). Tradici druhého bydlení mají v zázemí všechny vodní nádrže s výjimkou Nových Mlýnů. To lze vysvětlit jednak pozdní výstavbou nádrže s dlouholetým váháním nad jeho rekreačním využitím a také malou intenzitou druhého bydlení v této části jihomoravského regionu vůbec. Jedná se o venkovské území s intenzivním zemědělským využíváním (vinařská oblast). Navíc zdejší reliéf s výjimkou Pálavských vrchů není příliš členitý, což ubírá území na atraktivitě pro druhé bydlení. V menší míře je druhé bydlení zastoupeno také u Rozkoše a Žermanic. Zde je ale vázáno spíše na blízká horská prostředí (Havrlant 2004 in Vágner, Fialová 2004). Pro turisty zajímavou oblastí by se mohla v budoucnu stát i nejmladší vodní nádrž Slezská Harta. Její výstavba byla dokončena v roce 1997, po několika letech úvah, zda jí po roce 1989 vůbec dostavět. Rozvoj CR v jejím zázemí by mohl komplikovat prvotní účel stavby, kterým je zásobování pitnou vodou, ale i přesto se počítá s jejím regulovaným rekreačním využitím. Rozsáhlá vodní plocha leží v atraktivním podhorském prostředí a její rekreační potenciál se pomalu začíná za přispění okolních obcí pozvolna rozvíjet. Mohla by tak oživit Bruntálsko, které patří k periferním oblastem Česka. Díky patřičnému stupni ochrany zde nedojde k příliš masovému rekreačnímu využívání, mohly by se zde vyvíjet zejména šetrné formy CR nezatěžující příliš životní prostředí. Oblast by si tak mohla udržet svůj ráz. Problémem je poněkud horší dopravní dostupnost.

Podle mého zásadním aspektem pro rozvoj CR v zázemí vodních nádrží jsou přírodní a kulturně-historické atraktivity. Cílová destinace sama o sobě by měla mít přirozeně určitou míru atraktivity prostředí, u rekreačních forem CR zpravidla přírodního charakteru. Tyto atraktivity patří do skupiny lokalizačních předpokladů. Pro hodnocení těchto atraktivit byly

využity publikace Atlas cestovního ruchu Česka (Vystoupil a kol. 2006), Atlas pro volný čas (2001), Cykloatlas (2008) a Přírodní památky, rezervace a parky (Rubín 2004).

Přírodní atraktivitu území dokládá výskyt velkoplošných chráněných území v blízkosti všech nádrží s nadregionálním významem s výjimkou nádrží Hracholusky, Slapy a Orlík. I přesto je však Atlas cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2006) hodnotí společně s ostatními jako lokality s nadprůměrnou přírodní atraktivitou díky podílu lesních ploch přesahující 40 %. Některé vodní nádrže jsou přímo součástí velkoplošných chráněných území (Lipno, jihočeské rybníky, Seč), některé leží na jejich hranici (Vranov, Nové Mlýny). Všechny se však nalézají v okruhu do 15 km, což je přijatelná vzdálenost i pro provozování cykloturistiky s menšími dětmi. Přesto i u Hracholusek, Slap a Orlíku se nacházejí alespoň maloplošná chráněná území. Pochopitelně ne všechna musí být pro turisty přitažlivá, některá mohou mít spíše vědecký význam a pro širší veřejnost tak být nezajímavá nebo z ochrannářských důvodů k navštěvování nevhodná. Nejvýhodnější polohu z tohoto hlediska má vodní nádrž Lipno, jejíž vodní hladina zasahuje do CHKO Šumava a leží na hranici NP Šumava, který je zařazen do seznamu biosférických rezervací UNESCO. Na hranici NP leží také Vranovská přehradní nádrž. V blízkosti Máchova jezera se rozkládá hned několik CHKO, včetně biocentra evropského významu – Polomených hor (Školní atlas České republiky 2001). Tato vodní nádrž je navíc zasazena do kulturně zajímavé krajiny s velkým množstvím hradů a tvrzí. Přírodní předpoklady jsou vhodným lokalizačním prvkem a impulsem pro provozování oblíbených volnočasových aktivit, v jejichž popředí stojí pěší turistika a cykloturistika. V zázemí všech 15 nádrží se vyskytuje několik značených cyklotras či cyklostezek minimálně I. nebo II. řádu (Atlas pro volný čas 2001). Většina lokalit kolem vodních nádrží je hodnocena v rámci rajonizace ČR jako venkovská krajina s velmi příznivými předpoklady pro rozvoj ČR (celkem 9, podíl ploch vhodných k rekreaci dosahuje 50 % a více). Dvě lokality (spadají do oblasti venkovské krajiny s průměrnými předpoklady pro rozvoj ČR (20-49,9 % ploch vhodných k rekreaci: Žermanice, Hracholusky). Zde převažuje hledisko blízkosti významných sídel, dvě lokality spadají do horských oblastí (Lipno, Pastviny), 2 lokality do urbanizovaných prostorů (Jesenice, Skalka). Opět zde převažuje hledisko zázemí velkých sídel a lázeňství (Vystoupil a kol. 2006, Vystoupil a kol. 2007). Také z hlediska výskytu kulturně-historických památek na tom nejsou oblasti nádrží až na několik výjimek špatně. Nachází se zde v blízkosti městské památkové zóny mezinárodního a národního významu, hrady, zámky, lázně, památky technického rázu. Pouze u Žermanic a Hracholusek tyto atraktivity chybí, pomineme-li několik zřícenin v zázemí Hracholusek (Atlas pro volný čas 2001, Vystoupil a kol. 2006).

Samozřejmě velmi důležitým předpokladem pro rozvoj CR v těchto oblastech jsou realizační předpoklady, které představuje základní a vedlejší infrastruktura CR. Jedná se ovšem o ovlivnitelné předpoklady, jejichž přítomnost či kvalita záleží na iniciativě lidí (podnikatelských subjektů, samosprávy, veřejných organizací a dalších) a míře jejich zapojení do rozvoje CR. Za základní infrastrukturu jsou považovány ubytovací a stravovací služby, které generují další investice v oblasti služeb CR. Tím, co je pro všechny vodní nádrže nadregionálního významu společné, je přítomnost alespoň dvou kempů. Ty jsou tradičním (v Česku stále oblíbeným) typem ubytovacího zařízení. Směrem k vyšším kvalitativním stupňům ubytovacích zařízení heterogenita mezi jednotlivými oblastmi narůstá. Realizační předpoklady širšího charakteru si však vyžadují podrobnější studii a analýzu.

Míru a intenzitu rekreačního využití zázemí vodních nádrží ovlivňuje podnikatelské klima, aktivita podnikatelských subjektů, samosprávy a jejich vzájemná spolupráce. Pokud je místní podnikatelský potenciál nedostatečný nebo omezen finančními možnostmi, je nutno ho nahradit investicemi s finančním podílem pocházejícím mimo region. Takovými oblastmi byly v minulosti destinace s tradicí VCR. Při transformaci rekreačních objektů v 90. letech mnohdy docházelo k problémům tyto objekty udržet v provozu či renovovat. Asi nejmarkantnějším příkladem je vodní nádrž Seč. Zde byla v době totality uměle vytvořená nabídka doprovázená výstavbou rozsáhlých rekreačních komplexů. Mnoho objektů z této doby chátrá nebo se jen těžce udržují v provozu a potýkají se s nedostatečným finančním zázemím těch, jež je spravují. To dokládá registr ekonomických subjektů, v nichž jsou některé označeny za subjekty v likvidaci (MFF <http://www.info.mfcr.cz>). Potom je zásadní přítomnost kapitálu pocházejícího mimo region, pokud jsou podnikatelské subjekty přesvědčeny o výhodnosti investic. Negativem může být velmi pravděpodobná nižší míra motivace investovat zpět část vyprodukovaného zisku, protože zde chybí intenzivnější identifikace s prostředím. Zisky tak spíše plynou a jsou spotřebovávány v místě obvyklého pobytu. Pokud v regionu panuje pozitivní podnikatelské prostředí, je třeba poukazovat na významné, úspěšné projekty, poukázat na to, že zde existují a úspěšně fungují jiné subjekty. Vědomí, že nebudu první, kdo bude investovat v tomto regionu je důležitým psychologickým aspektem. Je zde tak nastoleno podnikatelské klima a primární zkušenost s podobnými aktivitami. Tím se dostáváme k úloze samosprávy, která by měla být partnerem soukromému sektoru, měla by být tím, kdo usměrňuje rozvoj území. Kromě koordinace a spolupráce při vytváření veřejné doprovodné infrastruktury by mělo být jejím úkolem stanovit reálné základní vize směřování rozvoje území včetně jeho rekreační funkce, stanovení priorit, ale i limitů a hranic žádoucího a nežádoucího rozvoje. Vytvářet vhodné zázemí a podmínky pro aktivity soukromého

sektoru: např. vymezení a příprava pozemků využitelných pro rekreační využití, odprodej či pronájem nemovitostí ve vlastnictví obce. Tím vším se spoluvytváří určitý image obce a širšího regionu. Tyto faktory jsou těžko postižitelné bez větší znalosti prostředí. Částečně jim bude věnována pozornost v kapitolách věnujících se blíže 4 zkoumaným lokalitám.

Rozvíjet CR v oblastech vodních nádrží zajisté má svůj smysl i podporu veřejných orgánů. Rozvoj je v souladu s koncepcí státní politiky CR v České republice pro období 2007-2013 uveřejněnou MMR. V rámci priority č. 1, která je zaměřena na podporu tvorby konkurenceschopných národních a regionálních produktů CR, jsou mezi nejvýznamnějšími typy CR, pro které jsou v Česku předpoklady, zmíněny 2 body z 5, dotýkající se rozvoje CR v oblastech s vodními nádržemi. Jedná se jednak o bod s názvem dovolená v přírodě, která mimo jiné zmiňuje dovolenou u vody, venkovský CR a agroturistiku, regionální a speciální turistické produkty. Druhým bodem je sportovní a aktivní dovolená zahrnující všechny formy nejrozšířenějších sportů, jako jsou turistika, cykloturistika, vodní sporty, hipoturistika, golf a další. Myslím si, že pro většinu z uvedených sportů jsou vhodné podmínky v zázemí vodních nádrží. V rámci jednotlivých opatření je důležité opatření č. 2 zaměřující se na podporu tvorby specifických regionálních produktů CR šetrných k životnímu prostředí. Mezi nimi jsou uváděny letní rekreace u vody, venkovský CR a vinařský CR, pěší turistika a cykloturistika. Finanční podpora CR by měla směřovat i ze strany evropských strukturálních fondů. Na národní úrovni bude finančně CR podporován Integrovaným operačním programem, jehož součástí je prioritní osa zaměřená na podporu CR. Ta je v důsledku vymezených nedostatků zaměřena zejména na zintenzivnění využití IT technologií v CR (např. zvýšení počtu subjektů napojených na rezervační systém CR). Zajištění zvýšení kvality poskytovaných služeb CR, jejich jednotnou certifikací, standardizací, marketing a propagaci ČR jako destinace CR se snahou o zvýšení povědomí o potenciálu kulturního a přírodního bohatství a jeho významu. Hlavním prostředníkem a příjemcem podpory je státní příspěvková organizace Czech Tourism zřízená MMR pro potřeby rozvoje CR. Opatření s regionálním dosahem (včetně projektů zaměřených na přímou podporu infrastruktury) budou realizována prostřednictvím regionálních operačních programů příslušných regionů soudržnosti (MMR – <http://www.strukturalni-fondy.cz>). Samozřejmě rozvoj CR má své dopady na okolní prostředí a proto je nutné rozvíjet tuto hospodářskou oblast koncepčně s ohledem na okolní charakter krajiny. Dopady CR na rozdíl od jiných hospodářských odvětví jsou méně zřetelné, mají odlišný průběh a často jsou nehmotné povahy. Plánování rozvoje CR vyžaduje holistický mezioborový přístup (Pásková 2003).

6 Kvalita vody ve vodních nádržích

Výrazným problémem omezujícím rekreaci projevujícím se zejména v posledních letech ve vrcholné letní sezóně je velký stupeň eutrofizace vodních nádrží. S tím je úzce spojena tvorba sinic v letním období na některých vodních nádržích v Česku, která má mnoho příčin. Vlivem činnosti člověka dochází ke znečišťování vody a tím ke zhoršování podmínek k využití vodních ploch pro CR. Jedním z dalších neméně významných důvodů, proč dbát na kvalitu vody v nádržích je fakt, že kromě rekreačních účelů mohou nádrže sloužit také jako zdroj pitné vody pro některé obce v jejich blízkém zázemí. Z podrobněji sledovaných 4 nádrží takto slouží přehradní nádrž Lipno (pro obec Loučovice ležící pod Lipnem) a vodní nádrž Seč. Z výše uvedených důvodů je v zájmu jednotlivých orgánů veřejné správy přistupovat k efektivním dlouhodobým opatřením vedoucím k zlepšování nebo alespoň omezení zhoršování kvality vody.

Pozitivním posunem je rostoucí zájem o problematiku kvality vody na úrovni vědecké, technické i rostoucí uvědomění si zodpovědnosti za čistotu vody ze strany místních obyvatel měst a obcí v zázemí. Poptávka po „čisté vodě“ stoupá zejména právě v rekreačně významných oblastech s dominancí letní rekreace u vody. Příkladem může být např. Brněnská přehradní nádrž, kde rekreační využití nádrže a jeho rozvoj značně omezuje kvalita vody (Zatloukalová 2005). Podle průzkumů, jež si nechalo zpracovat město Brno a Jihomoravský kraj, si drtivá většina místních obyvatel přeje vyčištění přehrady i za cenu toho, že celkové finanční náklady na zlepšení kvality v Brněnské nádrži a v povodí Svratky přesáhnou výši 5 mld Kč (Strnadová 2008). Na vnímání a citlivé posuzování otázky kvality vody v nádržích ze strany rekreatantů poukázaly i výsledky dotazníkového šetření v bakalářské práci z oblastí Lipna a Máchova jezera (Frantál 2007). V tomto dotazníkovém šetření rekreatanti odpovídali, zda je při jejich rekreaci pro ně důležitá kvalita vody v nádrži. V případě Máchova jezera označilo 47 % respondentů na čtyřstupňové škále odpověď ano velmi, 48 % respondentů označilo možnost ano. Obdobně dopadly výsledky i u přehradní nádrže Lipno – 38 % ano velmi, 59 % ano (Frantál 2007). Důsledkem toho je ochota utrácet nemalé finanční prostředky za opatření zlepšující kvalitu vody. Na oblibě rostou jednorázové aplikace látek omezující rozvoj sinic v očekávání rychlého efektu a vysoké úspěšnosti. Znatelný je posun i ve výzkumu využitelných nástrojů a šíři možných zásahů ve prospěch kvality vody. Aktuálním příkladem je unikátní metoda nazývaná elektroagulace, která byla celosvětově využita poprvé v letní sezóně 2008 při zásahu proti nadměrnému výskytu sinic ve vodní nádrži Mšeno u Jablonce nad Nisou. Technologie je sice málo produktivní a využitelná spíše

na menších vodních nádržích, ale její hlavní výhoda tkví v šetrnosti k vodnímu ekosystému. Další výhodou je finanční náročnost technologie, která je menší ve srovnání s aplikací chemických přípravků, nevýhodou je krátkodobý (jednosezónní) efekt (Frouzová 2008a, 2008b). Všechny tyto aplikace ovšem mají zpravidla krátkodobý efekt a neřeší příčinu rozvoje společenstva řas a sinic, ale pouze jejich následky. Proto je soustředění pouze na tyto formy zásahů krátkozraké.

K přemnožení fytoplanktonu, mezi který patří řasy a sinice (tzv. vodní květ), dochází nejčastěji ve vrcholné koupací sezóně v průběhu měsíců července a srpna. Fytoplankton je společenstvo drobných organismů přizpůsobené k volnému vznášení se ve vodě. Vlastní aktivitou není příliš schopen bránit se proudění vody. Ve stojatých vodách působí těmto organismům problém sedimentace, která brání udržení se v eufotické vrstvě (probíhá zde fotosyntetická činnost) a tak si vytvořily adaptační mechanismy bránící sedimentační rychlosti. Přesto jsou některé tyto organismy odkázány spíše na turbulenci vody. Rozvoj fytoplanktonu v letních měsících se výrazně odvíjí od průběhu počasí a teplot v pozdních jarních měsících, kdy se vlivem intenzivního slunečního záření vytváří teplotní stratifikace vodního sloupce, dochází k méně intenzivnímu promíchávání jednotlivých vrstev. To umožňuje setrvat společenstvu sinic v eufotické vrstvě. Naopak minimum výskytu sinic spadá do jarních měsíců, stejně tak k opětovnému úbytku sinic v podzimních měsících. Vodní masa nádrží je promíchávána (dimyktický režim) a tím dochází k jarní a podzimní homotermii vody s nízkým výskytem populací řas a sinic (Hejzlar 1998, Znachor 2005).

Zatímco řasy jsou při koupání nepříjemné a mohou vyvolat alergické reakce, sinice (cyanobakterie) produkují cyanotoxiny, tudíž jsou toxické a proto představují větší zdravotní riziko. Za dlouhou dobu existence se sinice přizpůsobily širokým podmínkám prostředí, nejčastěji je jejich výskyt vázán právě na vodní prostředí, kde jejich hromadný nárůst způsobuje největší problémy. Při vhodných životních podmínkách vytváří kolonie a v okamžiku, kdy se akumulují tak, že jsou vidět pouhým okem, nastávají problémy. Za rizikové se považuje dlouhodobější kontakt s vodou, kde došlo k přemnožení sinic. Riziko zdravotních problémů se zvětšuje s délkou a pravidelností pobytu ve vodě. Zpravidla je větší u citlivějších jedinců, tedy u dětí a alergiků. K negativnímu působení na organismus dojde při mechanickém narušení buněk, kdy se uvolňují toxiny. Proto je vhodné po aktivitách ve vodě s větší koncentrací sinic se raději osprchovat a nestírat vodu ručníkem z pokožky (Znachor 2005, SZÚ).

Hlavní příčinou nevyhovující kvality vody s následným vznikem vodního květu je nadměrné množství živin a další obohacování vod o biogenní prvky. Většina našich vodních nádrží je nadprůměrně eutrofizovaná – obsahuje velké množství živin. Hlavním biogenním prvkem limitující rozvoj řas a sinic je fosfor, resp. u některých druhů navíc i dusík a křemík. Jejich nadměrný přísun způsobuje nárůst eutrofizačních procesů. Tyto procesy se projevují tím více, čím je menší proudění vody ve vodní nádrži (delší doba zdržení vody v nádrži), promíchávání vodních mas, větší sluneční radiace a tím i teplota vody (Hejzlar 1998, Znachor 2005). Kromě vysokého přísunu fosforu z povodí negativně působí i příliš rychlá recyklace této živiny přímo ve vodním ekosystému, obvykle se obě příčiny kombinují (Duras a kol. 2008). Mnoho živin je uloženo též v sedimentu na dně nádrží, z nichž se mohou tyto živiny uvolňovat při intenzivnějším promíchávání vrstev vody.

Nejvýznamnější podíl fosforu se dostává do vodních nádrží prostřednictvím nedostatečně vyčištěných komunálních odpadních vod (absence nebo nedostatečně kvalitní čištění ČOV) z přilehlých obcí a z obcí nad ústím vodních toků do těchto nádrží. Mezi další nejčastější příčiny patří důsledek dřívějšího intenzivního zemědělského využívání blízkého zázemí nádrží a splachy z těchto zemědělských ploch (využívání hnojiv a jejich pronikání do vodotečí), nenapojení mnoha rekreačních objektů v zázemí nádrží na kanalizační síť, ale třeba i rybářské obhospodařování vodních ploch (Hejzlar 1998, Hejzlar, Vyhnálek, Čech 1991).

Existují metody, jak eliminovat výskyt sinic téměř okamžitě, avšak krátkodobě. Jedná se zejména o použití chemických prostředků, jejichž užití je přinejmenším s ohledem na vliv vodního ekosystému diskutabilní. Toxické látky obsažené v buňkách sinic se navíc uvolňují do vody, aniž by byly zničeny. V minulosti se jednalo zejména o zásahy modrou skalicí s algicidními účinky - Skalka u Chebu, Hamry na Chrudimce, Plumlov u Prostějova, případně o těžbu sedimentů - rybník Vajgar u Jindřichova Hradce. V současnosti jsou realizovány širěji zaměřené projekty – např. Bolevecký rybník, Máchovo jezero, laguny u horní Novomlýnské nádrže (Duras a kol. 2008). Bez omezení přísunu fosforu do vodních nádrží jsou ovšem účinky těchto opatření degradovány. Jak již bylo zmíněno, největší podíl tohoto biogenního prvku se do nádrží dostává prostřednictvím nedostatečně vyčištěných odpadních komunálních vod. V tomto smyslu lze pozitivně vnímat směrnici stanovenou Evropskou komisí, podle které do konce roku 2010 musí mít všechny obce (resp. vymezené aglomerace) přesahující 2 000 ekvivalentních obyvatel adekvátně zajištěno čištění odpadních vod (Zpravodaj Mze ČR 1/2008). Stejně tak je podle této směrnice nutné zajistit, aby odpadní vody odváděné stokovými soustavami v aglomeracích do 2000 obyvatel procházely před vypuštěním „přiměřeným čištěním“, tzn. takovým postupem nebo způsobem zneškodňování, který zajistí,

že při vypouštění odpadních vod budou splněny emisní limity. Na jednu stranu naplnění této směrnice představuje velké finanční zatížení pro rozpočty obcí, které je za pouhého využití vlastních finančních zdrojů jen těžko realizovatelné a představuje hrozbu zadlužení, na druhou stranu v lokalitách, kde v sezónním období je přítomno několikanásobně více lidí než je počet trvale bydlících obyvatel je podle mého názoru toto opatření nezbytné. K financování má přispět i jeden z tematicky zaměřených operačních programů České republiky určených pro čerpání financí z evropských strukturálních fondů – Operační program Životní prostředí prostřednictvím prioritní osy číslo 1: Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní. Projekty je možné kofinancovat i z národních dotačních titulů.

Z výše uvedeného vyplývá, že se jedná o problematiku vyžadující dlouhodobější koncepční řešení. Zdůrazňována by měla být důležitost komplexního zaměření projektů na zlepšení jakosti vod v přehradních nádržích, jež musí být podloženy adekvátními daty. Monitoring by měl zahrnovat nejdůležitější charakteristiky složek ekosystému jako celku a činitele přispívající k změnám jeho stavu a dynamiky. Dlouhodobá řešení tedy vyžadují kombinaci opatření sledující nejen následky ale také příčiny stavu kvality vody, dlouhodobě promyšlenou a finančně (tedy i politicky) podporovanou činnost. Efekt těchto opatření se však projevuje pozvolna, proto i podpora pro takové projekty se získává hůře.

6. 1 Hodnocení kvality vody nadregionálně významných vodních nádrží

Lokality vodních nádrží intenzivněji využívané k rekreaci podléhají povinnosti pravidelného sledování jakosti vody. Ty z nich, které jsou využívány ke koupání ve volné přírodě zahrnují jednak koupací oblasti (nemají provozovatele, ale jsou využívány ke koupání větším počtem osob) a také koupaliště ve volné přírodě (rekreační zařízení včetně zázemí na břehu mající provozovatele, na něž je vstup zpravidla zpoplatněn). V prvním případě povinnost kontroly kvality vody spadá do kompetence příslušných krajských hygienických stanic (KHS), jež mají povinnost periodicky odebírat vzorky, analyzovat je a uveřejňovat výsledky. V případě koupališť ve volné přírodě je povinován sledováním kvality vody na své náklady provozovatel rekreačního zařízení v předepsaném rozsahu a výsledky těchto analýz předkládat příslušné KHS. V průběhu koupací sezóny, která je nejčastěji vymezena od začátku června do konce srpna, se provádí kontrolní odběry jednou za 14 dní, v případě zhoršené kvality vody nebo podezření na zhoršení lze četnost odběrů zvýšit. Měření na mnohých vodních nádržích probíhá před, případně po tomto období. Kvalita vody je hodnocena

na základě 18 blíže specifikovaných ukazatelů sledující fyzikální, chemické, biologické a mikrobiologické vlastnosti vody. Při překročení limitů, kdy hrozí ohrožení zdraví, je příslušná KHS povinna vydat zákaz koupání, není však povinna dohlížet na jeho dodržování. Je věcí každého návštěvníka, zda vezme na vědomí údaje o nevhodnosti vody ke koupání a bude zákaz respektovat. Stupeň kvality vody je publikován na stránkách SZÚ, na stránkách Ministerstva zdravotnictví ČR i na stránkách jednotlivých KHS. Na ostatních vodních plochách je koupání „na vlastní nebezpečí“, kvalita vody zde není nikým sledována.

V rámci koupacích míst Česka je kvalita vody hodnocena na 5 stupňové jakostní škále:

- stupeň 1 😊 : voda vhodná ke koupání
 - nezávadná voda s nízkou pravděpodobností vzniku zdravotních problémů při vodní rekreaci s vyhovujícími smyslově postižitelnými vlastnostmi
- stupeň 2 😐 : voda vhodná ke koupání se zhoršenými smyslově postižitelnými vlastnostmi
 - nezávadná voda s nízkou pravděpodobností vzniku zdravotních problémů při vodní rekreaci se zhoršenými smyslově postižitelnými vlastnostmi, v případě možnosti je vhodné se osprchovat
- stupeň 3 😞 : zhoršená jakost vody
 - mírně zvýšená pravděpodobnost vzniku zdravotních problémů při vodní rekreaci, u některých vnímavých jedinců by se již mohly vyskytnout zdravotní obtíže, po koupání se doporučuje osprchovat
- stupeň 4 😡 : voda nevhodná ke koupání
 - voda neodpovídá hygienickým požadavkům a pro uživatele představuje zdravotní riziko, koupání nelze doporučit zejména pro citlivé jedince (tzn. zejména děti, těhotné ženy, osoby trpící alergií a osoby s oslabeným imunitním systémem)
- stupeň 5 ☹ : voda nebezpečná ke koupání
 - voda neodpovídá hygienickým požadavkům a hrozí akutní poškození zdraví, vyhláší se zákaz koupání

Zdroj: Krajské hygienické stanice 2008

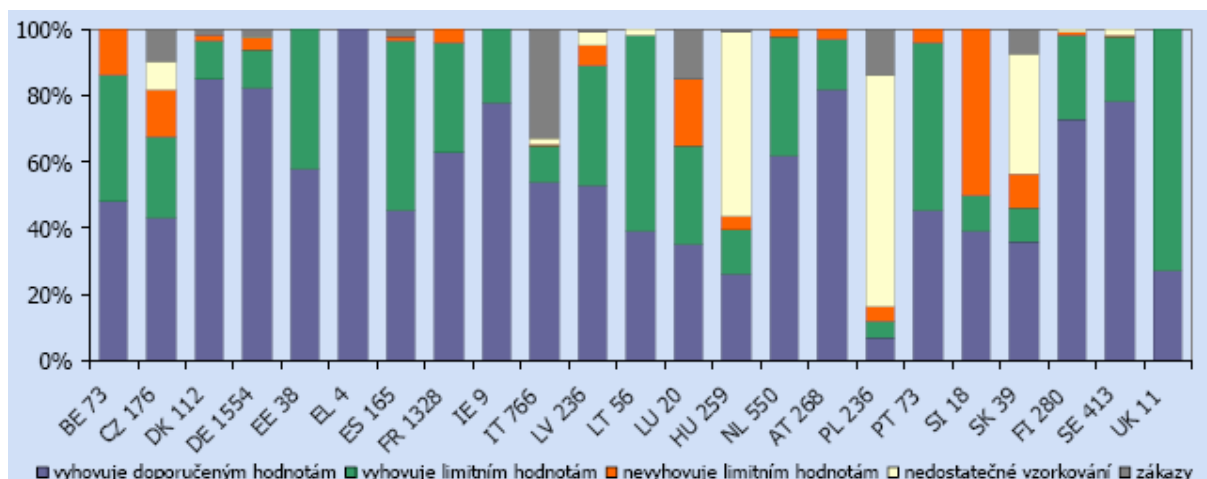
Tab. č. 5: Koupací vody a jejich kvalita v Česku v letech 2004 - 2006

Stupeň kvality	2004		2005		2006	
	celkem	VN nadregionálního významu	celkem	VN nadregionálního významu	celkem	VN nadregionálního významu
😊	109	4	101	3	85	2
😐	40	2	49	2	68	2
😞	36	4	52	8	62	7
😡	11	1	25	1	24	1
😖	13	4	19	1	20	3
celkem	209	15	246	15	259	15

* Pozn.: Z koupací sezóny 2004 nebyly k dispozici data za Středočeský kraj ve sloupci celkem

Zdroj: Státní zdravotní ústav (<http://www.szu.cz>), krajské hygienické stanice

Do tabulky č. 5 byla zahrnuta přírodní koupací místa, na nichž bylo prováděno měření jakosti vody. O zařazení do jednotlivých kategorií rozhodoval vždy nejhorší výsledek v koupací sezóně. Mezinárodní srovnání v rámci vnitrozemských koupacích vod států EU poskytuje graf č. 1.

Graf č. 1: Kvalita vnitrozemských koupacích vod v členských státech EU v roce 2005

Pozn.: Použity zkratky států (dle Evropské komise), za ní je uveden počet sledovaných koupacích vod

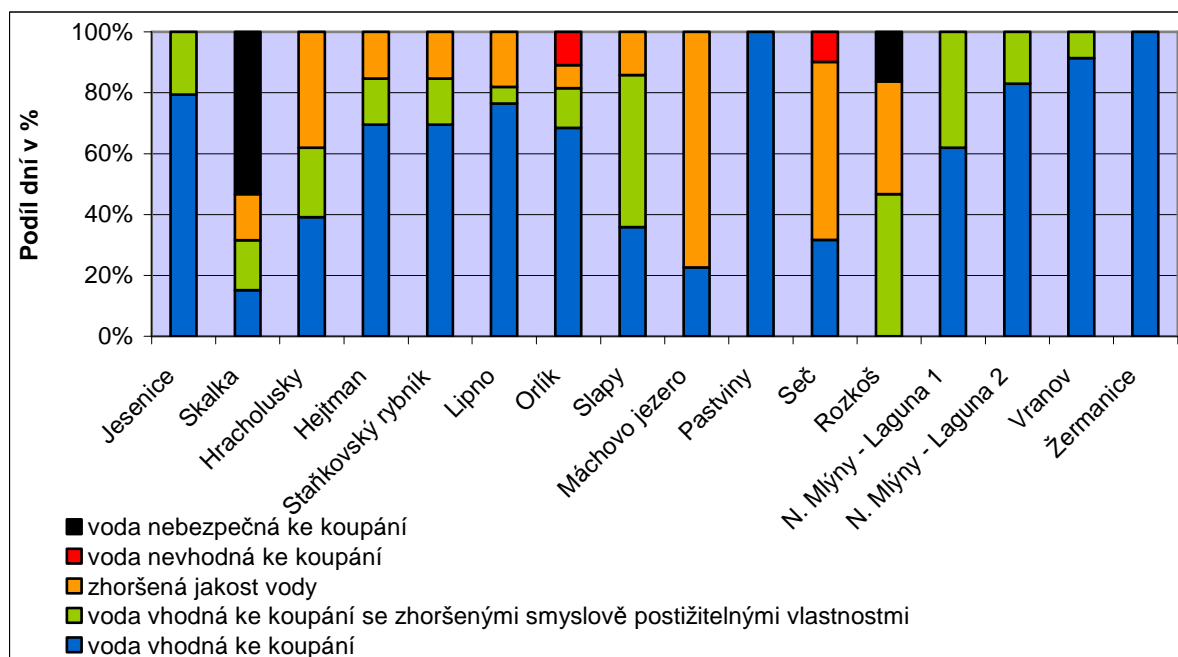
Zdroj: Evropská komise (http://ec.europa.eu/water/water-bathing/report_2006.html)

Státní zdravotní ústav (<http://www.szu.cz>)

Při kritickém hodnocení je nutné zohlednit jednak počet hodnocených koupacích vod a možnou absenci některých z nich. Od svého vstupu do EU musí Česko ke konci každého kalendářního roku zasílat zprávu o stavu koupacích vod Evropské komisi. Ta však vyhodnocuje kvalitu pouze na základě zjednodušených ukazatelů. Z grafu vyplývá, že nové členské státy střední Evropy mají ve srovnání s většinou starších členských zemí znatelně vyšší podíl nedostatečně vzorkovaných koupacích vod a vod nesplňujících požadované limity. Nicméně Česko si v rámci těchto středoevropských zemí nestojí příliš špatně. Nejaktuálnější stav z koupací sezóny 2008 v nadregionálně významných vodních nádrží zachycuje graf č. 2.

Ten byl sestrojen na základě dat získaných od příslušných KHS, pod něž administrativně spadají jednotlivé vodní nádrže. Uvažována byla koupací sezóna od začátku června do konce srpna (92 dní), měření jakosti probíhala zpravidla jednou za 14 dní. Období mezi jednotlivými měřeními byla pro přehlednost dat převedena na procentuální podíl počtu dní v jednotlivých jakostních kategoriích. Měření probíhala na několika koupacích místech vodních nádrží zároveň, data byla zaznamenávána pro každou lokalitu zvlášť (příloha č. 16). V grafu č. 2 byla měření z několika lokalit zprůměrována do jedné číselné hodnoty za jednu vodní nádrž. Počet dní v kategoriích byl počítán do nejbližšího dalšího měření, v kterém došlo ke změně jakostní kategorie. Jsem si vědom, že tato metodika je částečně nepřesná, protože může docházet ke změnám jakosti vody mezi jednotlivými měřeními, ale odpovídá možnostem při daném počtu měření KHS. Napovídá tomu i zhoršení či naopak zlepšení jakostní vody o více než jednu kategorii mezi jednotlivými měřeními. Při zhoršené jakosti vody mnohdy probíhala měření v kratších časových intervalech. V průběhu koupací sezóny není pravidlem, že se jakost vody stále zhoršuje, může dojít i k zlepšování jakosti vody (vliv na to má zejména ráz počasí a teploty, jak je uvedeno výše).

Graf č. 2: Jakost vody v nadregionálně významných vodních nádržích v koupací sezóně 2008

Zdroj: Krajské hygienické stanice 2008

K tomu, abychom mohli získat pohled za delší časové období, byla zohledněna měření jakosti vody ve vybraných vodních nádržích v posledních 5 letech, tedy od sezóny 2004 do roku 2008 včetně. Tím se částečně eliminuje zkreslení, které by bylo případně způsobeno

jednosezónní anomálií. V průběhu těchto let nebyl zaznamenán jeden ze dvou nejhorších stupňů jakosti klasifikovaných jako nevhodný ke koupání pouze u 3 vodních nádrží: Lipna, Jesenice a Pastvin. Dlouhodobě nejčistší vodu si udržuje vodní nádrž Pastviny. Naopak zákaz koupání v každé sledované sezóně byl zaznamenán na vodní nádrži Skalka a minimálně v jedné sezóně u dalších třech (Rozkoš, Hracholusky, Nové Mlýny – Laguna 1)(příloha č. 16). Konkrétní opatření ovlivňující kvalitu vody u 4 blíže sledovaných nádrží jsou stručně shrnuta následovně:

Máchovo jezero : komplexně zaměřený projekt, klíčové je omezení přísunu fosforu, Doksy, 284 ha regulace rybí obsádky, obnova ponořené vegetace, chemické opatření, (2004 - ?) předpoklad pokračování v dalších letech, zatím dílčí zlepšení cílem je stabilní ekosystém, dílčí zprávy dostupné, monitoring podrobný

Mělký rybník s původně přirozenou dobrou jakostí vody podlehl dlouhodobým intenzivním negativním vlivům odpadních vod z města Doksy a nevhodnému rybářskému obhospodařování. Zásadní pro úspěch opatření tedy bude odvrácení přísunu fosforu do nádrže. Nápravná opatření začala v roce 2004 výlovem s následnou aplikací přípravku PAX-18 a využíváním přednádrže (oddělený prostor v Dokeské zátce) pro redukcí vstupujícího znečištění. Zároveň byly paralelně nasazovány dravé ryby a podporovány vodní rostliny vysazováním. Částečně se tak podařilo zachránit koupací sezóny postupnou pomalou regenerací ekosystému. Po aplikaci přípravku se vždy koncentrace fosforu snížila, ovšem po měsíci se hodnoty zhruba opět vrátily na původní úroveň. Nicméně projekt by měl pokračovat i v dalších letech, aby se dostavil výsledný dlouhodobý efekt (Faina 2007 cit. Duras a kol. 2007).

Nové Mlýny : Aplikace PAX-18 jednorázově, cílem stržení vodního květu ke dnu, - malá laguna odstranění fosforu z vodního sloupce, Pasohlávky, 4 ha dobrá účinnost a stabilita dosaženého efektu, vyřešení celé sezóny, zprávy 2006/2007 nepublikovány

Novomlýnské nádrže se dlouhodobě potýkají s problémem kvality vody. Podle mého názoru je to jedna z nejvýznamnějších příčin omezující rozvoj CR. Pokud se bude přehlížet význam jakosti vody, bude i zájem ze strany podnikatelů menší o případné investice do zařízení a infrastruktury sloužící CR. Podpora a viditelný zájem o CR musí vzejít primárně z veřejných orgánů. Jakost vody je laboratorně sledována v současné době pouze v rámci lagun při horní nádrži. Již při první fázi výstavby se zde počítalo s rekreační funkcí a pro tento účel byla horní nádrž u obce Pasohlávky upravena vytvořením dvou umělých lagun oddělených od nádrže (Hanák 2003). Jakost vody byla chemicky upravována stejným

přípravkem jako v případě Máchova jezera v rámci malé laguny. Specifikem je absence povrchového přítoku a přítomnost ponořené vegetace v příbřeží. Voda byla chemicky ošetřena v letech 2006 a 2007 (5,6 t a 6 t přípravku), což vedlo k úspěšnému odstranění sinic z vodního sloupce a k značnému zvýšení průhlednosti vody. Efekt byl dlouhodobý, sinice se vyskytovaly v laguně v přijatelném množství po celý zbytek sezóny (Duras a kol. 2007).

Lipno

U plošně a objemově velkých nádrží jako je Lipno je jednorázové použití chemických prostředků neefektivní i z krátkodobého hlediska. Navíc zde existují limity v podobě ochrany prostředí, neboť značná část této vodní nádrže spadá do chráněné krajinné oblasti Šumava. To lze ovšem vnímat svým způsobem za pozitivní, protože hlavní opatření se soustředí na vyřešení nadměrného přísunu fosforu do nádrže. Opatření tedy byla zaměřena na projekty výstavby či modernizace ČOV v okolních obcích i v obcích na horním toku Vltavy, opatření v oblasti rybářského obhospodařování a vyřešení situace odpadních vod OIR. Každoročně se také koná z iniciativy místních občanů Setkání přátel čisté vody, při kterých se vedou diskuse a probíhají semináře s odborníky zabývajícími se kvalitou vody. Přispívají tak k povědomí a přiblížení této problematiky místním lidem a vytváří prostor pro diskusi mezi různými zájmovými skupinami využívajícími nádrž.

Seč

V rámci vodní nádrže Seč nejsou známy konkrétní opatření proti negativnímu vývoji kvality vody mimo čištění odpadních vod z okolních obcí. Několik informací je možno získat prostřednictvím Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací (PRVK) Pardubického kraje. Zde se hovoří v souvislosti s každoročním negativním vývojem kvality vody v nádrži o nutnosti podchytit splaškové vody produkované rekreačními objekty na levém břehu nádrže (Horní Ves, Hoješín, Dolní Ves a Ústupky). Na kanalizaci a ČOV je napojeno 90 % obyvatel obce Seč a 60 % rekreačních objektů. Ostatní splašky jsou shromažďovány v bezodtokových jímkách na vyvážení. Zásadní nutností je důsledná ochrana řeky Chrudimky v celé délce až po nádrž Seč. Eutrofizace kromě znehodnocení rekreačního využití již brzy v letních měsících ovlivňuje úpravu vody z nádrže na vodu pitnou. Do roku 2010 se počítá s podchycením splaškových vod produkovaných rekreačními objekty na levém břehu nádrže a s intenzifikací ČOV Seč na kapacitu 5000 ekvivalentních obyvatel (<http://www.pardubickykraj.cz>).

7 Charakteristika vodních nádrží a jejich předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu

Prvotním krokem pro stanovení významu jednotlivých obcí, středisek či regionů z pohledu jejich turisticko-rekreačního využití by měla být analýza a hodnocení předpokladů pro rozvoj CR. Ne každá obec či oblast je vhodná pro rozvoj CR. Ten by měl být rozvíjen tam, kde k tomu má nejlepší předpoklady. Teprve na základě těchto analýz je možné seriózně zvažovat rozvojové šance CR ve významnějším než lokálním měřítku. Úkolem této kapitoly je stručně zhodnotit předpoklady pro rozvoj CR v jednotlivých 4 blíže zkoumaných oblastech. Jedná se o poměrně heterogenní soubor oblastí, které se nacházejí v odlišném geografickém prostředí s rozdílnými přírodními i sociálními podmínkami. Zda má každá z vodních nádrží předpoklady pro jiné typy rekreačních aktivit, by měla napovědět právě tato kapitola společně s následujícím dotazníkovým šetřením. Podrobnější informace o předpokladech CR v oblastech Lipna a Máchova jezera byly již podrobně uvedeny v bakalářské práci v kapitole 5 a 6 (Frantál 2007), proto zde budou uvedena pouze nejvýznamnější fakta bez bližšího vysvětlení.

7.1 Vodní nádrž Lipno

Tato nádrž se nachází v jihovýchodní části Šumavské pahorkatiny při hranici s Rakouskem, kde se v širším zázemí střetávají vlivy tří různých kultur (německé, české a rakouské). Z hlediska rajonizace CR patří sledovaný region do oblasti Šumava (Dohnal 1985, Vystoupil 2006). Právě tato poloha byla dříve příčinnou, proč oblast patřila spíše k periferním oblastem Česka. Bezpochyby i díky omezenému pohybu v pohraničním pásmu si dodnes oblast pravého břehu Lipna uchovala charakter klidové zóny se zachovalou přírodou. Na druhou stranu bylo negativním rysem opomíjení oblasti z hospodářského hlediska. Po roce 1989 se oblast opět vrátila k historicky přirozenému vývoji. V současné době dostatek hraničních přechodů umožňuje infrastrukturní propojení přírodně zajímavé krajiny na obou stranách státní hranice. Přírodní hodnotu dokládá fakt, že část přilehlých obcí spadá do velkoplošného chráněného území CHKO Šumava. Celkově k vodní nádrži Lipno přiléhá celkem 6 obcí, s celkovou rozlohou jejich katastrálního území 367,41 km² (ČSÚ 2009). Jmenovitě se jedná o obce Nová Pec, Horní Planá, Černá v Pošumaví, Frymbruk, Přední Výtoň a Lipno nad Vltavou (dále Lipensko). Přehradní nádrž představuje dominantu v krajinném rázu této oblasti. Její přítomnost má pro místní obce mimořádný hospodářský význam. Samotná myšlenka vybudování nádrže nebyla nikterak nová (blíže Frantál 2007, Broža a kol. 2005).

Přehradní nádrž byla nakonec vybudována v letech 1952-1959 a tvoří tak v současnosti nejvýše položený stupeň Vltavské kaskády. Rozprostírá se na ploše 4 870 ha v širokém údolí mezi šumavskými hřebeny v nadmořské výšce 726 m n. m. (při maximálním vzdušném hladině). Hlavní osa nádrže je zhruba rovnoběžná se státní hranicí, od níž jí odděluje zalesněné horské pásmo. Nádrž je dlouhá 48 km a v některých místech dosahuje šířky až 10 km (Broža a kol. 2005). Jedná se o plošně nejrozsáhlejší vodní nádrž na území Česka.

Při rozhodování turistů o návštěvě regionu hrají u pobytových forem CR významnou roli lokalizační předpoklady (přírodní i kulturní). Přirozeně nám tak dělí více a méně atraktivní cílové oblasti. Atraktivita mohou mít charakter solitérů s bodovým výskytem (hrady, zámky, poutní místa apod.) či územně větších celků (NP, CHKO, urbanistické celky). Přírodní předpoklady mají relativně neměnný charakter. Klimaticky můžeme oblast Lipenska klasifikovat jako chladnou oblast s velmi krátkým až krátkým létem a dlouhou zimou, jejíž ráz značně ovlivňuje okolní reliéf (Albrecht a kol. 2003, Quitt 1971). Přírodní bohatství je zde založeno na rozmanitosti forem reliéfu (s nejvyšším bodem 1332 m n. m.). Většina území leží v CHKO Šumava, která je od roku 1963 největším velkoplošným chráněným územím Česka. Nejcenější části vyhlásila vláda České republiky v roce 1991 za NP Šumava. Ten ovšem zasahuje do popisované oblasti pouze v jejím severozápadním cípu. K nejcenějším lokalitám patří oblast Smrčiny s rozlehlými horskými smrčinami ležící na území národního parku, turisty uváděné Plešné jezero v oblasti Trojmezenské hornatiny a Čertova stěna (zajímavá z geomorfologického i botanického hlediska). Kromě uvedených chráněných území je v okolí lipenské nádrže přibližně 20 přírodních rezervací (Albrecht a kol. 2003).

Z kulturních zajímavostí v bezprostředním okolí nádrže bychom měli především jmenovat hrad Vítkův Kámen založený ve 13. století, který je nejvýše položeným hradem v Česku (Sedláček 1884) a turisty hojně navštěvovaný cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě. Technickou kulturní památkou je 45 km dlouhý Schwarzenberský plavební kanál, jedna z nejpodivuhodnějších vodních staveb z konce 18. a počátku 19. století na našem území. Umožnil dopravit do té doby nevyužitelné šumavské dřevo po Dunaji do Vídně a po Vltavě do Prahy (Záloha 1984). Dnes je turistickou zajímavostí, na níž se pořádají ukázky plavení dřeva. V blízkém okolí sledovaného území se nacházejí další významné kulturní památky – hrad Rožmberk a město Český Krumlov zařazené na seznam památek UNESCO. Město Český Krumlov je turisty této oblasti nejnavštěvovanější lokalitou vůbec (Frantál 2007).

Díky výše uvedenému má Lipensko výborné předpoklady pro pěší turistiku. Tvoří zázemí centrální Šumavy a stává se často výchozím bodem pro mnohé výlety do okolí. Právý břeh přehrady se zachovalou přírodou je vyhledáván milovníky cyklostistiky, která stále

získává v Česku na oblibě. Tok Vltavy pod přehradou překonává velmi vysoký spád a je tak využíván pro pořádání pravidelných českých i mezinárodních mistrovství ve vodním slalomu. V roce 2003 se zde dokonce konalo mistrovství světa v raftingu. Město Vyšší Brod je pak výchozím bodem mnohých rekreačních vodáků pro sjezd Vltavy. Jako jediná ze sledovaných lokalit má Lipensko předpoklady pro intenzivnější rozvoj CR i v zimním období. Velké finanční prostředky byly vynaloženy zejména v obci Lipno nad Vltavou. V roce 2003 bylo investováno do rekonstrukce lyžařského areálu 24,5 mil. Kč (podílela se firma Lipno Servis a obec Lipno nad Vltavou) (Gelná 2006), v roce 2007 dalších 200 mil. Kč na zvýšení kapacity přepravy i kvality obslužených lidí, prodloužení sjezdovek. Částečně (88 mil. Kč) byly tyto náklady hrazeny z evropských fondů (informace obecního úřadu). Jedná se o středisko vhodné pro rodiny s dětmi, nikoliv pro lyžaře hledající náročnější terény. Sjezdové lyžování je možné provozovat i v obci Frymburk. V jednaní je stále propojení lyžařského areálu Hochficht s českou stranou Smrčiny. V úvaze jsou 3 varianty, ovšem projektu brání ochránci přírody (jedná se o území zasahující do 1. zóny NP Šumava). Využitá bývá i vodní plocha vodní nádrže k různým sportům (bruslení, ice surfing, snow kiting). Letos poprvé byla upravena a udržována ledová bruslařská dráha a běžkařské stopy na vodní hladině Lipna spojující obce Frymburk a Lipno nad Vltavou. Tím vznikla nejdelší přírodní bruslařská dráha v Česku, kterou využívali turisté z širokého okolí (nejen rekreatanti), ale i týmy závodních rychlobruslařů (např. z Nizozemska). V okolí jsou udržovány i další běžkařské stopy v terénu. Dostupnost středisek je zajištěna výpravami zvláštních skibusů a vlaků z Českých Budějovic.

Obce Lipenska patří podle počtu obyvatel spíše k malým obcím a celkově tak vytvářejí venkovský ráz krajiny s poměrně roztržštěnou sídelní strukturou a s nejmenší hustotou zalidnění v Česku vůbec. Ta byla ovlivněna historickým vývojem (velká část území se nachází v hraničním pásmu). Mnohá sídla zanikla především v souvislosti s nuceným odsunem početně dominantního německého obyvatelstva po 2. světové válce, v souvislosti s pozdější koncentrací obyvatel do větších měst a obcí a také v souvislosti s výstavbou přehradní nádrže Lipno. Trvale osídlen tak zůstal pouze levý břeh. Míra nezaměstnanosti v jednotlivých obcích se během roku 2008 držela lehce nad průměrem okresu Český Krumlov (5,64 %), celkově za poslední dva roky významně klesla. Obvyklé sezónní výkyvy ve prospěch letních měsíců se v lipenských obcích projevují výrazněji, variační rozpětí je v průměru 5,4 %. To je ale méně ve srovnání s posledním sledováním před dvěma lety při zachování počtu ekonomicky aktivních (MPSV, Frantál 2007). Tuto oscilaci můžeme částečně přičíst i pracovním místům vázaným na CR. Vzhledem k tomu, že se oblast v posledních 10 letech stále více profiluje jako rekreační, roste význam zastoupení služeb CR.

Jedná se převážně o služby obchodní, ubytovací a stravovací. Mezi jednotlivými obcemi existují výrazné rozdíly. Výrazně odlišnou od ostatních lipenských obcí je obec Nová Pec. Již samotnou přítomností v obci je znát chudoba ve srovnání s ostatními obcemi Lipenska. Obec je dlužníkem a hrozila jí exekuce na majetek, zadlužila se při realizaci projektu centrálního zásobování teplem z biomasy. Projekt byl závislý na produkci pilin a štěpky z místní pily, která v následných majetkoprávních převodech krachovala. Projekt nebyl schopen zpětně produkovat peníze na umoření půjčky. Podobně se zadlužila i obec Přední Výtoň nacházející se na pravém břehu nedaleko Lipna nad Vlt. výstavbou areálu letních sportů (příloha č. 13).

V důsledku své periferní polohy v rámci Jihočeského kraje, tvořilo v minulosti Lipensko rekreační zázemí především pro obyvatele měst Český Krumlov a České Budějovice a tvoří jí v rámci druhého bydlení dodnes. Oblibě se zejména těšilo druhé bydlení ve formě chataření a tak vznikly v okolí Lipna zejména v 60. a 70. letech zóny s různou koncentrací OIR. Pozitivní roli hrála zejména relativně dobrá dostupnost z míst trvalého bydliště. Kromě chataření se v oblasti uplatňoval i vázaný CR. V dnešní době se majitelé objektů individuální rekreace neselektují pouze z řad českých občanů. V oblasti se objevují nové trendy druhého bydlení, příkladem může být time-sharing (Kadlecová 2006). Z důvodů vhodných lokalizačních podmínek, zachovalé přírody a kvalitního životního prostředí byla oblast vyhledávána pro ozdravné pobyty dětí ze strukturálně postižených regionů se špatnou kvalitou ovzduší a životním prostředím vůbec. Ozdravné pobyty byly realizovány především formou škol v přírodě a dětských táborů. Objekty škol v přírodě byly mnohdy ve vlastnictví měst mimo Jihočeský kraj. Nový impuls pro rozvoj CR zažila oblast v druhé polovině 90. let díky množství investic pocházejících mimo region. Velké investice z hlediska finančního objemu sem mířily a stále míří především ze strany zahraničních firem. Nejdynamičtější rozvoj se odehrává zejména v obci Lipno nad Vltavou a v JV části vůbec (Lipno, Frymburk, Černá v Pošumaví). Bohužel se jedná o velmi extenzivní formu rozvoje, kdy se často nedaří respektovat z architektonického hlediska ráz krajiny.

Vlastní infrastrukturu CR s potřebnými službami a možnostmi pro zužitkování všech ostatních předpokladů pro úspěšný rozvoj CR tvoří realizační předpoklady. Umožňují tak uskutečňovat nároky účastníků CR. Oblast je relativně dobře napojena na regionální centra. Autobusová doprava je v rámci Jihočeského kraje v letních měsících doplněna o možnost přepravy kol na několika linkách (cyklobusy). Železniční spojení je možné ve všech uvedených obcích s výjimkou obcí Frymburk a Přední Výtoň. Lodní doprava na přehradní nádrži v minulosti propojovala většinu obcí na pravidelných linkách. V současnosti je provozována formou okružních plaveb dvěma parníky. Pro mezinárodní CR mají velký

význam hraniční přechody. Počet stravovacích zařízení významně stoupl od poloviny devadesátých let a podle mého názoru plně odpovídá poptávce. Pozitivní roli v tomto ohledu hraje konkurenční prostředí a možnost provozu po celý rok. Významný podíl restauračních zařízení je součástí ubytovacích zařízení. V oblasti Lipenska je koncentrován velký počet ubytovacích zařízení (celková kapacita tabulka č. 6). Ubytovací kapacity se soustředí do hotelů, penzionů, apartmánů a kempů. Struktura ubytovacích zařízení se začala výrazně měnit od počátku 90. let. OIR, podniková zařízení a kempy začaly doplňovat ve větší míře hotely, penziony, ubytování v soukromí a v posledních letech také apartmány. Celkovou lůžkovou kapacitu je velmi složité určit. Statistická data jsou ČSÚ uveřejňována pouze na úrovni okresů, či v rámci regionů ČR. Pouze Atlas cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2006) obsahuje kartogramy s přibližným počtem lůžkové kapacity v jednotlivých obcích. Benešová (2005) zabývající se ve své diplomové práci CR na Lipensku odhaduje lůžkovou kapacitu na 32 000 lůžek včetně OIR. Nicméně relativně nejpřesnější údaje poskytují samotné obecní úřady (tab. č. 6, 10).

Tab. č. 6: Počet OIR a lůžková kapacita na Lipensku v roce 2008

Obec	OIR	lůžková kapacita OIR	Lůžková kapacita v hromadných ubytovacích zařízeních (kromě kempů)	Kempy
Černá v Pošumaví	510	2 040	2 600	2 200
Frymburk	1 050	4 200	1 470	1 000
Horní Planá	433	1 732	1 000	1 000
Lipno nad Vltavou	552	2 208	2 392	600
Nová Pec	127	508	380	600
Přední Výtoň	80	320	465	90
celkem	2 775	11 008	11 465	3 690

Pozn: lůžková kapacita OIR počítána počet OIR * 4 osoby

Zdroj: Informace poskytnuté příslušnými obecními úřady

Druhotnou otázkou je vytížení této lůžkové kapacity a jeho výkyvy v průběhu roku. Samozřejmě je vytíženost ovlivněna samotným typem ubytovacího zařízení. Ubytování v kempech je do značné míry ovlivněno počasím. Dalším faktorem je atraktivita polohy v rámci širšího zázemí z hlediska možnosti celoročního vyžití, kvality nabízených služeb, efektivní marketing a prezentace zařízení. Kvalita zařízení i nabízených služeb výrazněji roste v důsledku konkurence. Také kvalita některých kempů se nesmírně zlepšila.

Nový impuls pro rozvoj celého CR v oblasti Lipenska znamenala druhá polovina 90. let s počátkem přílivu investic zejména do obcí Lipno nad Vltavou a Frymburk s podílem zahraničního kapitálu (blíže Frantál 2007). Nejnovějším velkokapacitním ubytovacím zařízením otevřeným v roce 2008 se stal Wellness hotel Frymburk**** s prozatím nejširší

nabídkou služeb na Lipensku. Jedná se o bývalý areál školy v přírodě. Oblast má vhodné předpoklady i pro kongresový a incentivní CR (Lipno nad Vltavou, Frymburk). V plánu je i výstavba rekreační vesnice v blízkosti Hruštic v k. ú. obce Frymburk (Milsová 2007, Zuntých 2007).

Sportovní vyžití je v oblasti Lipenska víceméně závislé na počasí. V případě dobrého počasí Lipensko skýtá mnoho možností sportovního vyžití. Stále intenzivněji je oblast využívána cykloturisty. Bohatá síť cyklotras s návazností na síť cyklotras na rakouské straně se soustředí zejména na pravém břehu přehrady, kde je minimální silniční provoz nebo je zcela vyloučen. Pravý břeh je dostupnější díky třem převozům. V oblasti Lipenska byly cyklotrasy a cyklostezky budovány v nedávné době, dobře dostupné jsou i mapy s jejich značením. V současnosti je ve výstavbě cyklostezka vedoucí kolem břehu Lipna mezi obcemi Lipno nad Vltavou a Frymburk, díky níž bude ještě více propojena infrastruktura CR obou obcí. Výstavba počítá s rozpočtem 35 milionů Kč, projekt byl podpořen dotací 11,2 mil. Kč z programu Interreg III A (Gelná 2006). Výborné podmínky nabízí přehrada pro vodní sporty. Celé pobřeží je v podstatě přístupné každému s výjimkou kempů přiléhajících k břehům Lipna. V okolí nádrže je několik půjčoven, kde je možné si půjčit šlapadla, loďky, kanoe, windsurfy či plachetnice. Nejoblíbenější lokalitou pro vodní sporty je díky příznivým podmínkám s širokou vodní plochou obec Černá v Pošumaví. Ojedinelý potenciál v rámci Česka představuje rozsáhlá vodní plocha pro jachting, pro nějž je vybudováno kvalitní zázemí (v podstatě jediná vhodná plocha v ČR pro kajutové plachetnice). U břehů Lipna je několik Yacht klubů včetně nutného zázemí se spouštěcím zařízením. Protože je na Lipně zakázán kromě veřejné dopravy, policie a plavební správy jakýkoliv provoz motorových člunů, lze očekávat i nadále rozvoj jachtingu. K tomu má přispět i již zmiňovaný projekt v Hrušticích, který počítá s místem pro 118 jachet (Milsová 2007). Návštěvnost oblasti mají ke konci sezóny oživit různé sportovní závody (dálkové plavání, vodní slalom pod hrází). Kromě tradičních sportů je možné si zahrát golf (Lipno nad Vltavou), tenis, volejbal apod. V roce 2005 byla poblíž ski areálu Kramolín soukromou firmou vybudována letní bobová dráha (Gelná 2006). V Horní Plané mohou turisté poznávat přírodní krásy okolí prostřednictvím hipoturistiky. V obci Lipno nad Vltavou jsou pořádány sportovní programy zajišťující vyhlídkové lety či tandemové seskoky.

V oblasti Lipenska se nabídka kulturního vyžití zlepšuje jen pozvolna a mezi jednotlivými obcemi jsou velké rozdíly. O pořádání kulturních akcí se starají mnohdy místní občanská sdružení ve spolupráci s obecními úřady. Pořádají se obecní slavnosti, nepravidelné koncerty, případně letní festivaly. Pro kulturní vyžití je pozitivem blízkost města Český

Krumlov, hradu Rožmberk či kláštera a poštovního muzea ve Vyšším Brodě, což dokládají i výsledky dotazníkového šetření. V obci Lipno nad Vltavou jsou pro turisty pořádané zajímavé kulturní programy, např. výlety do Prahy, Rožmberka, prohlídky vodní elektrárny v Lipně nad Vltavou a další. Pro programy jsou zajištěni anglicky, německy a nizozemsky mluvící průvodci. Mezery lze spatřovat v nedostatečné síti informačních center, ty spíše supluje samotná ubytovací zařízení.

Na úrovni kraje je vypracována strategie rozvoje CR, která zejména klade důraz na problematiku marketingu CR a informačního systému (v souladu s Koncepcí na úrovni Česka). Konkrétní podpora pak bude směřovat zejména do třech oblastí: výstavby a modernizace infrastruktury pro volný čas nezávislé na počasí, tvorba regionálních produktů a programů s důrazem na produkty pro mimosezónní období a lidské zdroje (tj. harmonizace nabídky a poptávky po pracovních místech, vzdělání poskytující kvalitní přípravu pro pracovní místa vázaná na oblast CR). V současnosti jsou v rámci územně plánovacích dokumentů kraje aktuální 3 velké projekty související s CR v oblasti Lipenska. Jedním z nich je projekt šumavské elektrické dráhy (ŠED) rozdělený do několika etap. Cílem je kromě rekonstrukce stávajících železničních tratí i výstavba nové tratě Lipno n. Vlt. – Frymburk – Černá v Pošumaví, po níž by jezdily jakési vlakotramvaje. Tím by se docílilo propojení všech lipenských obcí železniční tratí. Náklady na výstavbu úseku dlouhého necelých 12 km mají dosáhnout 1,6 mld Kč. Počítá se totiž i s výstavbou 450 m dlouhého tunelu pro překonání výškového rozdílu hráze (Zimmelová 2008). Přestože je projekt zanesen do koridorů a ploch navrhovaných veřejně prospěšných staveb navržených v konceptu ÚP Jihočeského kraje, pro něj je možno vyvlastnění, lze očekávat odpor jednotlivých vlastníků pozemků při vykupování pozemků, přes které má dráha vést. Výrazně tak může být ovlivněn počátek výstavby či dokonce ve výsledku přehodnocení realizace celého projektu (jiné představitelé samosprávy). Hlavním problémem projektu je nekomunikace radnic s občany o tomto projektu. Podle harmonogramu má být úsek hotov v roce 2014, což osobně považuji za nereálné. Podle mého názoru (z pohledu občana trvale bydlícího v obci, pro niž se týká tato výstavba) se jedná o příliš ambiciózní projekt, který není naprosto postaven na reálných podkladech z hlediska ekonomické návratnosti a hlavně celkového využití. Dopravní obslužnost plně pokryjí autobusové linky, které by se vyhnuly problémům při výstavbě tratě. Druhým projektem je dlouhodobě uvažované vybudování lyžařského střediska na Smrčině, které by se propojilo s lyžařským areálem Hochficht na rakouské straně. Podařilo by se tak oživit CR v obci Nová Pec. Dva a půl kilometru dlouhé propojení české a rakouské strany by vyšlo na zhruba 300 mil. Kč. Místní obce jsou projektu nakloněny (Zimmelová 2008).

Vše zatím ztroskotalo na odporu ochránců přírody (Správa NP Šumava, MŽP), s nimiž se nepodařilo vyjednat ani jednu ze 3 uvažovaných kompromisních variant. Jako náhradu lze vnímat třetí projekt, kterým je vybudování lyžařského areálu v bývalém vojenském prostoru Boletice. Měl by však mnohem menší dopad na oblast Lipenska. Pod hrází VD Lipno I je uvažováno s vybudováním „Národního vodáckého stadionu“. Vybudování zařízení vodáckého stadionu je vhodné a potřebné a to v míře nezbytně nutné k zajištění pořádání špičkových akcí a závodů. (Strategie hospodářského rozvoje Jihočeského kraje). Na úrovni obecní samosprávy je CR koordinován v rámci Svazku lipenských obcí prostřednictvím integrovaného projektu „Lipensko – dovolená bez stresu“. Snahou je zejména alespoň částečné vyvážení návštěvnosti obou sezón (letní a zimní) prostřednictvím prosazování několika větších i menších projektů (podrobněji příloha č. 8-13).

7.2 Máchovo jezero

Máchovo jezero se nachází v centrální poloze několika větších měst - České Lípy, Litoměřic, Mladé Boleslavi, Jablonce nad Nisou, Liberce. Dobré je i dopravní spojení s Prahou. I proto se staly Doksy již v minulosti oblíbeným letoviskem a rekreačním střediskem a brzy i nejvyhledávanějším letním střediskem Libereckého kraje. Klimaticky patří region do mírně teplé podnebné oblasti (Quitt 1971, Školní atlas České republiky 2001). Oblast je zasazena do atraktivní zvlněné lesnaté krajiny Ralské pahorkatiny s nejvyšším vrcholem Ralsko (696 m n. m.). Centru oblasti dominuje dvojvrchol Bezdězů (Bezděz 604 m n. m., Malý Bezděz 577 m n. m.), přímo u Máchova jezera leží vrchol Borný. Zdejší lesy jsou převážně borové s písčitým podkladem (David, Soukup 1995). V okolí se nachází několik dalších rybníků, které zde byly vybudovány během 15. a 16. století (Broža a kol. 2005). Na sever i na jih od jezera leží rozlehlé pískovcové plošiny, rozrušené na mnoha místech hlubokými stržemi s četnými skalními věžemi, stěnami a terasami. Na rozdíl od jiných pískovcových oblastí Čech tu nenalezneme skalní města, i když některé lokality, jako jsou Hradčanské stěny, se k nim svým charakterem velmi blíží. Region je bohatý na přírodní zajímavosti, které jsou vyhlášeny jako maloplošná chráněná území. Některá přírodně zajímavá místa se vyskytují i v bývalém vojenském újezdu Ralsko, které teď stojí před otázkou svého územního využití (Baxa 2006). Nedaleko oblasti Máchova jezera se nachází CHKO Kokořínsko. Bezesporu nejznámější a velmi navštěvovanou kulturní památkou v okolí, jak dokázalo i dotazníkové šetření (Frantál 2007), je hrad Bezděz ze 13. století. Turisty hojně navštěvovaný je také hrad

či zámek Houska. Z mnoha dalších středověkých hradů, na které byla tato oblast poměrně bohatá, jsou v současnosti pouze zříceniny – Ralsko, Bernštejn, Děvín, Jestřebí. V řadě obcí se dochovaly ukázky lidové architektury s hrázděnými a roubenými domy, dokladem toho jsou četné památkové zóny (Levá 2007). Doksy a Staré Splavy mohou být výchozím bodem pro mnoho dalších výletů i ke vzdálenějším místům (Liberec, zámek Lemberk, sklářská města Nový Bor a Kamenický Šenov, Panská skála u Kamenického Šenova, skalní hrad Sloup).

Intenzivněji byla oblast Máchova jezera pro rekreační účely využívána již koncem 19. století. Ve městě Doksy byly v roce 1906 založeny lázně s celoročním provozem, které po 2. světové válce postupně ztrácely na významu, až zanikly. V této době se také začala rozmáhat výstavba hotelů a penzionů. Dobové prameny z 20. let 20. století píší o Doksech jako o severočeských lázních, rekreačním letovisku s hotely, penziony a ubytováním v soukromí (Burachovič, Wieser 2001). Započata byla prvorepubliková vilová zástavba, zejména ve Starých Splavech pro svou lukrativní polohu přímo u břehů nádrže. V roce 1928 byla zřízena na jižním břehu velká pláž, na vodní hladině začínají jezdit první motorové lodě. Význam Doks narozdíl od většiny dalších lokalit příliš nepoklesl ani po druhé světové válce a odsunu německého obyvatelstva. Po roce 1945 se začaly v okolí Máchova jezera stavět podnikové chaty a chatové osady sloužící k rekreaci zaměstnanců. Dále proběhlo znárodnění a konfiskace nemovitostí, které byly následně využity k VCR. Zároveň probíhá „romantizace“ krajiny a spojení oblasti s postavou K. H. Máchy, což se ukazuje jako dobrý „marketingový tah“ vedoucí až k přejmenování Velkého rybníka na Máchovo jezero. VCR má významné zastoupení dodnes. Doposud mají svá rekreační zařízení na břehu nádrže podniky z Prahy, Libereckého a Ústeckého kraje (např. podnik Preciosa, Česká spořitelna či Policie ČR Ústí nad Labem) (vlastní terénní šetření). Podle Levé (2007) zaznamenal největší rozkvět VCR mez lety 1960-1969 (vystavěno více než 100 nových objektů). Po roce 1989 byly mnohé nemovitosti navraceny do rukou původních vlastníků či privatizovány. Zatímco v Doksech byly některé přestavěny k obytným účelům, ve Starých Splavech si udržely rekreační funkci. Ubytovací zařízení typů rekreačních středisek a chatových osad zůstala co do počtu téměř beze změny. Nyní je počet objektů sloužící VCR na 48 % hodnoty z 80. let (Levá 2007), uvedena už bohužel není celková kapacita. Podle Levé (2007) nelze očekávat přílišný pokles významu VCR v této oblasti. Velké firmy si svá ubytovací zařízení drží (někdy dokonce rekonstruují), úbytek lze spíše čekat u menších firem, pro které bude údržba komplexů finančně náročnější. Ojedinelý není ani prodej zařízení jiné firmě. Forma rekreace VCR je stále oblíbenou u starších ročníků, u mladších již méně (Levá 2007).

Město Doksy mělo k 31. 12. 2008 celkem 5 119 obyvatel. Jedná se tak v rámci Česka spíše o menší město. Hustota zalidnění po odečtení vodních ploch je poměrně nízká, dosahuje 73 obyvatel/km² (ČSÚ). Průměrná roční míra nezaměstnanosti se dlouhodobě drží pod průměrem okresu Česká Lípa i pod celorepublikovým průměrem. Variační rozpětí mezi jednotlivými měsíci činily 4,1 % v roce 2008 (MPSV). To poukazuje pouze na mírný sezónní efekt s lepší zaměstnaností během letních měsíců. Na území obce bylo v roce 2004 registrováno celkem 1 237 podnikatelských subjektů. Podíváme-li se na jejich strukturu, zjistíme, že výrazným způsobem dominuje sektor služeb. Nejmenší podíl zastoupení mezi podnikatelskými subjekty má zemědělský sektor. Přesto je na místě poznamenat, že počet podnikatelských subjektů nevypovídá o velikosti podniků, to znamená ani o výsledné struktuře zaměstnanosti. Podle Programu rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje (2002) je v obci Doksy nadprůměrný počet ekonomicky aktivních v pohostinství a ubytování v rámci okresu i v rámci kraje. Podnikatelskou činnost v tomto odvětví pak klasifikuje jako velmi nadprůměrnou v rámci kraje i celého Česka.

Území má díky jeho dopravní poloze poměrně kvalitní síť veřejné odpravy. Frekventované jsou autobusové linky spojující Doksy s regionálními centry. Velmi dobré je autobusové spojení s Prahou (blíže Frantál 2007). Region je dostupný i po železnici. Bohužel železniční síť v rámci celého Libereckého kraje nelze hodnotit jako příliš exponovanou. Chybí napojení na národní železniční koridor, žádná železniční trať není elektrifikována ani zdvojkolejněna (Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje 2002 – analýza dopravní infrastruktury). V případě oblasti Máchova jezera stejně jako v oblasti přehradní nádrže Lipno však platí fakt, že většina turistů se do oblasti dopravuje autem. V provozu je na Máchově jezeře lodní doprava, která má svou tradici.

V okolí Máchova jezera je provozováno podle mého odhadu vycházejícího z terénního průzkumu kolem 30 větších stravovacích zařízení s možností posezení, z nichž většina je součástí ubytovacích zařízení. V letní sezóně jsou nejčastějším typem stravovacích zařízení kiosky a rychlá občerstvení koncentrované kolem hlavních pláží. Mnoho menších stravovacích zařízení se nachází v areálech větších rekreačních objektů – chatových osad a kempů, které slouží převážně ubytovaným turistům. Kvalita stravovacích zařízení je různorodá, většinou odpovídá typu ubytovacího zařízení v jeho okolí. Vysvětlení tohoto stavu lze hledat ve výrazné letní sezónnosti této oblasti. Sezóně limitované příjmy nemotivují příliš podnikatele ke zkvalitňování poskytovaných služeb. O ubytovacích zařízení a jejich kvantitě napovídají již charakteristiky za celý Liberecký kraj. Koncentrace turistických lůžek v přepočtu na obyvatele dosahuje nejvyšší hodnoty mezi všemi kraji České republiky (na

1000 obyvatel připadalo v roce 2001 přibližně 116 lůžek v ubytovacích zařízeních, v úhrnu ČR dosahuje tento ukazatel hodnoty 46,2 lůžek). V přepočtu lůžek na km² zaujímá Liberecký kraj po Praze druhé místo. Okres Česká Lípa, jehož je sledovaná oblast součástí je v lůžkové kapacitě celkově na 8. místě v rámci okresů Česka (ČSÚ). Samotné středisko Doksy představuje zhruba 13 % lůžkové kapacity celého kraje s celkovým počtem lůžek 5 618, z toho na hotely připadá 671 lůžek (12 %) (Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje). Toto procento zhruba odpovídá vlastnímu terénnímu šetření i údajům z Atlasu cestovního ruchu České republiky (Vystoupil a kol. 2006). Podle informací městského úřadu v Doksech je v území obce 173 subjektů poskytujících ubytování, OIR se v oblasti nachází podle týchž informací 560. Převážně se jedná o chaty a vyčleněné chalupy z bytového fondu (SLDB 1991). Mezi vlastníky dominují obyvatelé Prahy (Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje 2002). Kapacita ubytovacích zařízení byla v oblasti Máchova jezera v podstatě naplněna již v minulosti, čemuž odpovídá i charakter těchto zařízení. V bezprostředním okolí Máchova jezera se v současnosti příliš nové objekty sloužící k rekreaci již nestaví, maximálně probíhají rekonstrukce těch starších. Velké procento lůžkové kapacity tvoří chatové osady. Podle terénního šetření odhaduji, že podíl chatových osad včetně kempů poskytujících ubytování v chatkách na celkové lůžkové kapacitě tvoří až 60 %. Provoz těchto zařízení je většinou omezen na dobu od konce dubna do poloviny října. Kvalitní ubytování v hotelech či pensioonch se soustředí do vilové výstavby z první republiky či do novostaveb. Rozlehlé chatové osady se stavěly zejména v 60. až 80. letech, příkladem může být „srubové městečko“ Bílý Kámen v Doksech vybudované v 60. letech. V 90. letech došlo v souvislosti s politickými a ekonomickými změnami tak jako v ostatních turistických regionech Česka k zásadním změnám, jak již bylo naznačeno výše. Ty se týkaly vlastnických poměrů, nikoliv změny celkové kapacity. V oblasti je zastoupena v malé míře i agroturistika s ubytováním na statcích. Ta by se mohla v širší oblasti v budoucnu rozvíjet. Příkladem je soukromá zemědělská farma nedaleko Máchova jezera v bývalém vojenském újezdu Ralsko.

V oblasti Máchova jezera lze provozovat mnoho sportovně-rekreačních aktivit. Lokalizační předpoklady regionu jsou v podstatě předurčeny k pěším výletům a cykloturistice. Problémem je i přes lepší se situaci značení těchto tras včetně informačních tabulí s mapami oblasti. Hlavní nabídka vodních sportů a atrakcí je soustředěna na hlavní pláže v Doksech a Starých Splavech. Součástí pláží je mnoho vodních atrakcí, zejména pláž ve Starých Splavech je doslova přeplněna těmito atrakcemi (příloha č. 18). To vše je přístupné za vstupní poplatek. Pláže jsou v letních měsících masově návštěvníky využívány. Své pláže nabízí i ubytovací zařízení situovaná u břehu jezera. Negativem je téměř celé zabrání pobřeží

nádrže, bez možnosti individuálního koupání. Pro toho, kdo hledá trochu soukromí je v letních měsících téměř nemožné najít vhodné místo. Mimo placené pláže není příliš mnoho míst, kde by byl vhodný přístup ke koupání s možností následného odpočinku u vody. Velká část pobřeží spadá pod ubytovací zařízení a je tak nepřístupná. Na vodní nádrži Horka u Stráže pod Ralskem si lze vyzkoušet závěsné vodní lyžování, mezi vodáky je oblíbená řeka Ploučnice se svými meandry, celoročně splavná ze Stráže pod Ralskem až po soutok s Labem. Rybolov je na Máchově jezeře z důvodu ochrany kvality vody zakázán. Rybaření je tak vázáno na rybníky v okolí – Nový rybník, Čepelský rybník, Pateřinka, které jsou hojně zarybnované. Dostupné jsou i jiné sporty (tenis, volejbal, minigolf, hippoturistika, paintball apod.) V Doksech a Starých Splavech nedaleko pláží se nachází 2 lanové parky. O kulturní akce se starají místní občanská sdružení. Kulturní program zajišťuje také kino Máj v Doksech. Pro mladé návštěvníky jsou v okolí pořádány diskotéky. Informace o okolí podávají návštěvníkům informační centra v Doksech a Starých Splavech.

Problémem v Doksech je nedostatek parkovacích míst, které se město hodlá vyřešit výstavbou centrálního hlídaného parkoviště. Dále jsou to značné rozdíly v technickém stavu a vybavenosti ubytovacích kapacit, které mnohdy nesplňují základní hygienické standardy. Spokojenost turistů s kvalitou ubytovacích služeb byla zjišťována Agenturou regionálního rozvoje a.s. v roce 2005. Z výzkumu byla zjištěna všeobecně vysoká nespokojenost s kvalitou ubytovacím zařízením. Levá (2007) tento stav vysvětluje poválečnou výstavbou zařízení, která sloužila především odborářské rekreaci. Proto by měl v budoucnu být kladen důraz právě na zkvalitnění úrovně těchto zařízení, nikoliv na kvantitativní nárůst. Hlavním aspektem ovlivňujícím rekreaci v této oblasti a následně i hlavní prioritou je udržení kvality vody v nádrži. Aktivně se tato problematika začala řešit v sezoně 2004, kdy zákaz koupání byl vyhlášen již ze začátku koupací sezóny. Byl tak v podstatě spuštěn projekt k ozdravení Máchova jezera (kap. 6.1). Na úrovni kraje byla aktualizována Program rozvoje CR v Libereckém kraji vypracovaná v roce 2002, který poukazuje, jakým směrem by se měl ubírat další rozvoj CR. Zdůrazňuje, že centra pobytové rekreace, zvláště pak letní u vodních nádrží, jsou kapacitně limitována hygienickými předpisy. Jejich další rozvoj by se tak neměl ubírat výhradně cestou zvyšování kapacit, ale zvyšováním úrovně vybavenosti těchto středisek a poskytovaných služeb spojených s CR a rekreací. Budoucí směřování rozvoje CR lze spatřovat ve spolupráci a propojování infrastruktury s dosud rekreačně příliš nevyužitým bývalým vojenským prostorem Ralsko. Liberecký kraj vyhlásil v roce 2008 soutěž na záměr využití bývalého vojenského letiště Ralsko. Nepřípustnými aktivitami jsou takové, které nadměrně zatěžují a negativně působí na životní prostředí, činnosti snižující atraktivitu pro CR v zázemí a zároveň aktivity CR masové charakteru (typu Disneyland), plný letecký

provoz těžkých dopravních letadel (krajský úřad Libereckého kraje). Na regionální úrovni je rozvoj CR v zájmu Svazku obcí Máchův kraj. Cílem je i mimo hlavní letní sezonu přilákat specifické skupiny rekreantů, dosáhnout jednotného image Máchova kraje s cílem jeho efektivní propagace a prezentace v České republice. Podporován je vznik jakési platformy spolupráce s cílem zvýšit úroveň a nastavit pravidla vzájemné komunikace a spolupráce mezi zástupci veřejné správy a samosprávy, podnikatelské sféry a dalšími subjekty cestovního ruchu. Důraz je kladen i na stimulaci podnikatelských aktivit prostřednictvím tvorby proinvestičních podmínek ze strany veřejné sféry a samosprávy (např. úpravy stávajících nájemních smluv na pozemky a zařízení k podnikání v CR s cílem motivovat podnikatele k vyšší investici do infrastruktury), zvyšovat kvantitu v obcích mimo Doksy, zajistit dostatečné parkovací plochy a kvalitu silnic a vyprofilování nabídky CR v Máchově kraji ve vztahu k okolním destinacím a snaha o určitou vzájemnou komplementaritu této nabídky. Možnou z cest je tvorba produktových „balíčků“ orientujících se zejména na příliv vícedenních turistů. Pozitivem je zařazení a zpracovanost monitoringu jednotlivých opatření.

7.3 Vodní nádrž Seč

Obec Seč, jež tvoří zázemí stejnojmenné přehradní nádrže, leží v jihozápadní části Pardubického kraje v ORP Chrudim v nadmořské výšce 480-546 m n. m. Od tohoto správního centra je vzdálena přibližně 16 km na jihozápad. Obec leží v centru Železných hor, které byly vyhlášeny v roce 1991 CHKO. Obec je jinak obklopena převážně zemědělskou krajinou s venkovským charakterem. Zázemí vodní nádrže je v k. ú. jedné obce, což můžeme vnímat jako pozitivní prvek vzhledem ke správě a řízení území. Obec Seč společně s jejími 9 dalšími částmi obce spravuje katastrální území s plochou 36, 68 km², v níž žilo ke konci roku 2007 1640 obyvatel. Hustota zalidnění tak dosahuje po odečtení vodních ploch pouze 47 obyv./km², což je v porovnání s okresem Chrudim výrazně méně (105 obyvatel na km² je mírně i pod krajským průměrem (ČSÚ). V obci Seč byla v roce 2008 průměrná míra nezaměstnanosti 6,4 %, což je mírně nad průměrem okresu Chrudim, sousedního okresu Havlíčkův Brod i Pardubického kraje. Sezónní výkyvy se sníženou mírou v letí sezóně vyjádřené maximálním měsíčním variačním rozpětím nejsou nijak dramatické, dosáhly pouze 2 % (MPSV). Širší území oblasti vykazuje charakteristiky vnitřní periferie v rámci Česka. Zdejší krajina je zalesněná, lesy jsou smíšené mnohde s prvky jehličnatých smrkových

monokultur v níže položených částech přecházející v dubohabřiny. Přehrada Seč není ojedinělou vodní nádrží ležící na řece Chrudimce (další Hamry, Pařížov, Křižanovice), nicméně žádná z ostatních nedosahuje takového rekreačního významu. Vodní nádrž Seč je největším vodním dílem na řece Chrudimce a zároveň i největší vodní plochou v kraji vůbec (220 ha, délka 7 km). Myšlenka výstavby a projekty přehrad na dolním toku Chrudimky existovaly již od roku 1904. Výstavba byla odkládána zejména pro omezený objem finančních prostředků. Nakonec stavba přehrady, která byla reakcí na častou hrozbu povodní, byla započata a probíhala v letech 1924 - 1934 (Broža a kol. 2005). Zároveň funguje jako zdroj pro výrobu elektrické energie, vytváří zázemí pro rekreaci a v neposlední řadě je i zdrojem pitné vody pro obec Seč. Oblast vodní nádrže se postupem času stala největší a nejvyhledávanější rekreační oblastí v Pardubickém kraji.

Nejvýznamnější přírodní atraktivitou kromě samotné přehrady a jejího blízkého okolí je CHKO Železné hory společně s několika dalšími maloplošnými chráněnými územími. Železné hory tvoří severozápadní výběžek Českomoravské vrchoviny, za CHKO byly vahoášeny v roce 1991 s rozlohou 284 km². Na severu se pozvolna sklánějí k Polabské nížině, na jihozápadě se výrazným hřebenem, který kopíruje tok řeky Doubravy, zvedají nad Čáslavskou kotlinu. Nadmořská výška tohoto hřebene se od Týnce nad Labem postupně zvyšuje až k nejvyšším vrcholům Bučiny (606 m n. m.) u Prachovic, Spálavě (663 m n. m.) a Vestci (668 m n. m.) u Libice nad Doubravou. Součástí CHKO jsou Lovětínská rokle a Hedvičino údolí se skalními srázy. Díky tomuto hřebenu a jeho značnému převýšení oproti Čáslavské kotlině a Podoubraví je oblast označena jako hory, ve skutečnosti mají však Železné hory převážně ráz vrchoviny až pahorkatiny. V minulosti byla oblast hojně využívána k těžbě železných rud, pomístně se těžil i vápenec. V některých lomech byla již těžba ukončena a terény jsou porostlé lesy či jsou zatopeny vodou (okolí Trhové Kamenice, Petrkova, Nové Vsi). Dnes se významněji těží pouze kámen (Dibelková a kol. 2004). Přestože jsou Železné hory bezesporu přírodně zajímavé, patří spíše k méně vyhledávaným lokalitám a jsou turisticky opomíjeny. Přímo nad sečskou nádrží se nachází PR Oheb, skalní ostroh se stejnojmennou zříceninou hradu ze 14. století. Hned na protějším svahu jsou dochovány zbytky hrádku Vildštejn. Ten byl založen také ve 14. století, již v 15. století byl však pustý. Klimaticky lze oblast hodnotit jako mírně teplou s průměrnou teplotou v červenci 16-17 °C a poměrně dlouhou dobou sněhové pokrývky 60-100 dní (Quitt 1971), přesto zůstává zimní část roku turisticky nevyužita.

Z kulturního hlediska je oblast cenná zejména dochováním lidové architektury prostřednictvím vesnických památkových zón. V některých vesnicích jsou zachované roubené

domky, hospodářské a církevní stavby. Jak vypadaly vesnice v Železných horách a jak se v nich žilo dříve dokládá skanzen Veselý Kopec a další přilehlé lokality Hlinecka – např. vesnická památková zóna Betlém (Vystoupil a kol. 2006). Jedněmi z prvních trvalých obyvatel Železných hor byli ve 2. století př. n. l. prokazatelně Keltové. Dodnes se zachovaly zbytky dvojitého keltského valu v Hradišti u Nasavrk. Oblast je bohatá na výskyt zřícenin hradů. Nejznámější je asi Lichnice, na níž se v letní sezóně pořádají různé kulturní akce. Dalšími jsou např. Rabštejnec, Žumberk, Strádov a tvrze Svojšice, Lipka. Dle dotazníku rekreanty hojně navštěvovaný je již poměrně vzdálený zámek Žleby. Jedná se o původně středověký hrad přestavěný na novogotický zámek s přilehlým anglickým parkem. V podzámčí se nalézá zámecká obora s dravci a s daňky. Dále jsou uváděny také Slatiňany. Obec se zámkem s přilehlou zahradou, hipologickým muzeem a hřebčínem, kde se chová starokladrubský vraník. K turistické přitažlivosti regionu přispívá i židovský areál v Heřmanově Městci.

Oblast Seče je primárně významná svou rekreací vázanou na vodní nádrž. Kromě aktivit vázaných na vodní plochu je oblast vhodná pro provozování turistiky, případně cykloturistiky. V oblasti jsou značené nenáročné turistické trasy, při dobré viditelnosti jsou z kopců vidět Krkonoše, Orlické hory, Českomoravská vrchovina i Polabí. Mezery jsou prozatím ve značení cykloturistických tras. V zimním období je možné díky sněhové pokrývce oblast využít k běžkování, ale tento druh rekreace není příliš častý a má spíše lokální význam. Sjezdařské terény lze využívat zejména v okolí Hlinska a Trhové Kamenice, kde bývá většinou dostatek sněhu v hlavní zimní sezóně. Nalézají se zde i regionálně významné sjezdovky uměle zasněžované, rolbou upravované a osvětlené (Hlinsko). Menší vleky blíže k Seči v Trhové Kamenici, Horním Bradle, Vápenném Podole a Hořelci jsou spíše dětské a závislé pouze na přírodním sněhu (Jedličková 2007). Nutno zmínit, že všechny tyto vleky mají spíše lokální či regionální význam a rekreační vazba na okolí Seče bude zřejmě minimální. Případní rekreanti pocházející mimo region využívající vlek v Hlinsku budou vyhledávat spíše místní ubytovací zařízení. Známy jsou v oblasti i motoristický sport, zastoupený řadou motokrosové akce v blízkosti Třemošnice. V místní části Škvorád obce Slatiňany najdeme skalní výchozy pískovců, které jsou cvičným horolezeckým terénem. Hipoturistiku je možné provozovat v nedalekém ranči v Kovářově.

Hlavními dopravními osami okresu Chrudim jsou v západovýchodním směru silnice I. třídy Čáslav Chrudim – Vysoké Mýto, v severojižním pak silnice I. třídy Pardubice – Chrudim – Vysoké Mýto. Z nich vede několik komunikací přímo k sečské přehradě. Po železnici obec dostupná není, nejbližší železniční stanice jsou v Třemošnici a Prachovnicích

(cca 9 km). Autobusové linky spojují Seč s Chrudimí přímými spoji několikrát denně, dobře dostupná je obec i ze směrů Čáslav a Chotěboř. Autobusové linky jsou přes letní sezonu v době prázdnin méně frekventované, na druhou stranu umožňují přepravu kol. Intenzivní rekreační využití nádrže se koncentruje zejména do dvou oblastí. Jednou z nich je severní břeh s kempem Na Pláži, kde se nachází veřejná pláž s půjčovnami sportovních potřeb. Je to jeden ze dvou místních kempů, který je po několika letech opět spravován samotnou obcí Seč. Druhou lokalitou je břeh v části obce Ústupky ve střední části nádrže na východním břehu. Většina ubytovacích zařízení je situována k břehům či do jejich těsné blízkosti a jsou relativně vzdálena od samotného jádra obce. Nachází se mimo souvisle zastavěnou část. To klade i nároky na přítomnost doplňkových služeb (zejména stravování) v rámci komplexů těchto zařízení nebo v jejich těsné blízkosti. Vytváří se tak téměř samostatně fungující území a dochází k minimální vzájemné funkční propojenosti těchto celků. Část obce Ústupky v podstatě slouží výhradně pro potřeby CR. Oblasti s větší koncentrací OIR se soustředí také do těsné blízkosti nádrže a navazují na části s komerčními ubytovacími zařízeními (severozápadní a jihovýchodní břeh). Mnoho z těchto objektů je komerčně využíváno jejich pronájmem. Počet ubytovacích zařízení se prakticky již od 90. let příliš nemění a drží se na stejné úrovni. Vlastním šetřením společně s údaji o hromadných ubytovacích zařízeních poskytovaných ČSÚ byla zjištěna ubytovací kapacita zhruba 3,8 tisíc lůžek včetně kempů, které tvoří značně variabilní a spíše spekulativní počet lůžek. K tomu je ještě zapotřebí započítat lůžkovou kapacitu v OIR. Územní plán uvádí stávající lůžkovou kapacitu 14 tisíc lůžek, generel vodovodů VAK Chrudim 8,5 tisíce lůžek a obec Seč 6,7 tisíce lůžek (PRVKÚK Pardubický kraj). Nově vystavěným ubytovacím zařízením je hotel Jezerka, který byl postaven a uveden do provozu v roce 2002 (MFF – registr ekonomických subjektů). Nabízí služby na vysoké úrovni včetně venkovního bazénu, tenisového kurtu i pro neubytované hosty. Do roku 2010 má být hotel ještě rozšířen o kongresový a ubytovací blok. Hlavním důvodem dostavby je rozšíření poskytovaných služeb s ohledem na preferovanou oblast podpory kongresové turistiky. Protože se jedná o velký objekt poskytující služby na vysoké úrovni se snahou o přilákání incentivního a kongresového CR v přiměřeném měřítku, může přispět ke zviditelnění a „znovuobjevení“ oblasti pro rekreační účely. Zároveň tak vytváří tlak na okolní subjekty, aby zkvalitňovaly a rekonstruovaly své objekty. Oblast byla z rekreačního hlediska protěžována zejména před rokem 1989, kdy zde byly vystavěny plošně rozsáhlé objekty sloužící k rekreaci. Příkladem je rozsáhlý rekreační objekt s nynějším názvem Juniorcentrum. Takové objekty jsou náročné na správu a případnou rekonstrukci. Mnoho takových bývalých objektů v okolí chátrá a daří se je jen stěží rekonstruovat. Obec či

majitelé tak stojí před problémem oživení těchto objektů. Řešením může být postupná rekonstrukce a transformace objektů tak, aby sloužily více účelům a širší skupině uživatelů (nejen rekreantům). Ve výsledku vyžadují velké finanční náklady a pokud bude rekonstrukce probíhat, bude probíhat pozvolna. Velká lůžková kapacita je soustředěna do chatových osad a chat v okolí. Rychle se rozvíjející výstavbu rekreačních objektů po jejím obvodu zbrzdilo vodárenské využití nádrže. Úroveň z 60. let s výjimkou omezené oblasti v blízkosti přehrady však zůstala zachována (Broža a kol. 2005). Jsou zde objekty, které slouží dodnes k podnikové rekreaci, ovšem nejedná se o tak významný podíl a jev tak, jak je tomu v případě Máchova jezera. Podle údajů obecního úřadu je na území obce včetně jejich místních částí celkem 1097 OIR. Své rekreační objekty zde mají i rekreanti z Prahy, pro které tak mohla být oblast alternativou vůči atraktivním a koncentrovaným OIR při vodních tocích nedaleko Prahy. Vybavení domácností OIR je ale vysoká i v samotném okresu Chrudim a Pardubice (Vystoupil a kol. 2006, Kratochvíl 2007). Mezi lety 1971-1991 činil relativní přírůstek OIR v okresu Chrudim 400 % (Vágner 2001 in Bičík). Nejintenzivněji probíhala výstavba OIR v zázemí nádrže v 50.-70. letech s vrcholem v polovině 60. let jak v oblasti Seče, tak i na druhém břehu v místní části Ústupky (Kratochvíl 2007). Stravovací zařízení fungují zpravidla v rámci ubytovacích zařízení, doplňkové služby se soustředí do jejich blízkosti. V obci funguje informační centrum, které je součástí jejich poměrně kvalitní sítě v širším okolí.

Největším problémem v této oblasti spatřuji nedostatečnou propracovanost marketingu a řízení rozvoje CR. Propagace největších atraktivit a rekreačních příležitostí na regionální úrovni, ale i na krajské je podle mého názoru také nedostatečná. Problémem je malé množství investic, které může plynout z malého regionálního podnikatelského potenciálu s volným kapitálem či z nedostatečného stimulu ze strany veřejných orgánů. Na tyto nedostatky se zaměřuje v obecné rovině Program rozvoje Pardubického kraje, který vymezuje specifický cíl pro CR: vytvářet vhodné podmínky pro rozvoj CR – rozvoj infrastruktury, budování informačního systému CR v rámci kraje a turistického regionu Východní Čechy, propagace a marketing CR, standardizace služeb, tvorba nových produktů CR, rozvoj partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP). Bohužel se často jedná o obecný výčet bez patřičného rozpracování. Za účelem kooperace a řízení hospodářského rozvoje včetně CR byl založen v roce 1999 mikroregion Centrum Železných hor. Pro potřeby mikroregionu byla vypracována Strategická studie rozvoje mikroregionu obsahující popis jednotlivých obcí, SWOT analýzu a následnou strategii rozvoje se základní vizí. Ovšem ty jsou příliš obecné, bez podrobnějšího vysvětlení cílů a opatření, které povedou k jejímu naplnění. Podporována by měla být celá škála forem CR – cykloturistika, pěší turistika, agroturistika, církevní

a informační (zřejmě poznávací) turistika. V dokumentu ale chybí část obsahující konkrétních opatření vedoucí k naplnění vytčených cílů. Podle mého názoru je podceněn i stav základní infrastruktury. V roce 2005 se mikroregion stal členem MAS Železnohorský region sdružující více mikroregionů okresu Chrudim, jenž má za cíl obnovit pospolitost oblasti řešením projektů pomocí programu LEADER.

7. 4 Vodní nádrž Nové Mlýny

Novomlýnské nádrže leží v severozápadní části okresu Břeclav na významném dopravním tahu Brno – Mikulov. Nejvýznamnější obec z rekreačního hlediska, obec Pasohlávky, náleží již k okresu Brno-venkov. Dobou své výstavby jsou novomlýnské nádrže nejmladší z blíže sledovaných oblastí, nachází se navíc v poměrně specifickém prostředí. Již samotná výstavba, která proběhla mezi lety 1975-1988, byla velmi kontroverzní zejména z hlediska ekologického. Novomlýnské nádrže tvoří systém tří oddělených vodních nádrží. Jako první byly vystavěny horní s střední nádrž. Horní (Mušovská) nádrž (Nové Mlýny I.) byla napuštěna v roce 1979 (531 ha). Nese název zaniklé obce Mušov, která se však nacházela na místě střední nádrže. Na severní straně Mušovské nádrže byl od konce 70. let budován rekreační areál Pasohlávky. Na území Střední (Věstonická) nádrže (Nové Mlýny II., 1033 ha) byla roku 1994 vyhlášena PR Věstonická nádrž bez přímého rekreačního využití. Největší nádrží je dolní (Novomlýnská) nádrž (Nové Mlýny III.) s plochou 1668 ha, která je využívána pro výrobu elektrické energie, její rekreační využití bylo předmětem dlouholetých diskuzí (Broža a kol. 2005). Kritika výstavby se objevovala již před jejím zahájením a neustále dodnes. Vodní dílo bylo vybudováno v oblasti soutoku řek Dyje, Jihlavy a Svratky jako hlavní protipovodňový projekt komplexních vodohospodářských úprav na jižní Moravě. Oblast je specifická v tom, že dříve trpěla obdobími sucha s nedostatkem vody, která se pak střídala s častými povodněmi. Kromě zabránění povodním slouží nádrže také k rekreaci, chovu ryb a provozování vodních sportů. Tato oblast se stala jednou z nejvýznamnějších rybářských lokalit celé jižní Moravy. Nádrže se rozkládají celkově na ploše 3 232 ha, zatopily přes 560 ha lužního lesa, který podle mnohých ekologů neměl ve střední Evropě obdoby. Ostatní lesy byly dramaticky postiženy poklesem hladiny spodní vody po regulaci všech tří řek v 70. letech. V rámci revitalizačního projektu zde byl v letech 1994-1996 obnoven a zprůtočen systém starých říčních ramen. To zajistilo možnost zavodňování velké části těchto lesů. Podobně i v prostoru samotné nádrže byla snaha o obnovu původního lesa.

Snížením hladiny a vybudováním ostrovů napříč střední nádrže (biokoridor) vyrostl plnohodnotný základ lužního lesa. Po kolaudaci ostrovů v roce 2001 však byla opět hladina nádrže zvýšena a lesy vzniklé přirozenou sukcesí zničeny. Proinvestované desítky milionů Kč v tomto projektu byly znehodnoceny (CEV Pálava 2004). Na území dnešní prostřední nádrže stávala obec Mušov, která ustoupila výstavbě vodního díla. Památkou po zaniklé obci je pouze kostel sv. Linharta na ostrově uprostřed nádrže. Pro zachování dopravního spojení Brno – Mikulov a Strachotín – Dolní Věstonice bylo vodní dílo rozděleno dvěma hrázemi a vznikly tak 3 samostatné nádrže. První (horní, Mušovská) a třetí (dolní, Novomlýnská) nádrž slouží mimo jiné rekreaci. Střední (Věstonická) byla ponechána přírodě. Nejintenzivněji je rekreačně využívána horní nádrž. Hlavní příčinu méně intenzivního rozvoje CR dolní nádrže lze hledat v tom, že ihned po dokončení výstavby vodního díla koncem 80. let docházelo ke zpochybňování existence a funkce dolní nádrže a k tendencím vrátit lužní krajinu do původního stavu. Nejasnosti kolem existence dolní nádrže vedly ke stagnaci a opožděné výstavbě rekreační základny (Hanák 2003). Oblast se i přesto nakonec vyvinula v jednu z nejvyhledávanějších z hlediska CR v rámci Jihomoravského kraje. Otázkou zůstává, jakou roli a jakou měrou k tomu vývoji přispěla přítomnost novomlýnských nádrží.

Charakter zdejší krajiny je z hlediska významných oblastí CR Česka specifický. Jedná se o plochou nížinnou krajinu (zpravidla pro CR neatraktivní), pouze oblast směrem k Pavlovským vrchům přechází v pahorkatinu. Svými specifiky a mnohdy jedinečností je přesto vyhledávanou oblastí CR. Oblast leží v centru kulturní krajiny jižní Moravy, která patří k nejdéle osídleným regionům Česka. Výrazným rysem oblasti je pěstování vinné révy a ovocnářství, pro které jsou tu ideální podmínky. Oblast je nejteplejší částí Česka s dlouhým, teplým a suchým létem, krátkou a suchou zimou. Hlavními přírodními atraktivitami je dominantní území – vápencové Pavlovské vrchy, které jsou součástí CHKO Pálava a rekreanty nejčastěji zmiňovaný přírodně-kulturní prostor Lednicko-valtického areálu. Ten byl vyhlášený v roce 1996 za památku UNESCO. Pálava se nachází v severozápadním výběžku Panonské nížiny v nejteplejší a téměř nejsušší oblasti České republiky, což kromě zmíněného pěstování vinné révy, umožňuje rozvoj přírodně cenných stanovišť s vzácnými druhy rostlin. Pestrá mozaika skalní stepi, suchomilných křovin a teplomilných doubrav na svazích Děvína se označuje jako krasová lesostep. Na plošinách Milovického lesa převládají rozvolněné sprašové doubravy s druhově bohatým bylinným podrostem, na severně orientovaných svazích a v údolích je nahrazují panonské dubohabřiny. Pro svou cennost přírodního prostředí byly Pavlovské vrchy se svým okolím od roku 1988 biosférickou rezervací pod ochranou UNESCO. Součástí CHKO jsou i maloplošná chráněná území – např. NRP Děvín, Tabulová,

Křivé jezero (David a Soukup 2000). Druhou atraktivní lokalitou v blízkosti je Lednicko-valtický areál (od roku 1996 památka UNESCO). Tato oblast na pomezí Moravy a Dolního Rakouska byla v průběhu 18. a 19. století knížecím rodem Lichtenštejnů zformována do podoby přírodního parku s řadou drobných staveb. Dalšími významnými přírodními zajímavostmi jsou NPR Lednické rybníky, patří k nejstarším rybníčním soustavám na Moravě a od 15. století jsou trvale využívány k chovu ryb. Tvoří je největší moravský rybník Nesyt (325 ha) a dále rybníky Hlohovecký (104 ha), Prostřední (48,5 ha) a Mlýnský (107 ha). Ojedinelým biotopem je i NPR Pouzdřanská step. Významnou ornitologickou oblast tvoří sama střední nádrž prohlášená v soustavě Natura 2000 ptací oblastí.

Kulturní atraktivita a památky jsou dané historií osídlení území. Právě v této oblasti se objevili první zemědělci. Na návrší nad levým břehem Dyje nedaleko od zaniklého Mušova existoval v druhém století římský vojenský tábor (zbytky římské stanice z 2. století n.l. na vrchu Hradisko), na nedalekém Pohansku u Břeclavi existovalo jedno z významných středisek Velkomoravské říše. Dochovaly se zde zbytky obydlí z období starší doby kamenné u obcí Dolní Věstonice a Pavlov, i známě předměty této doby (Věstonická Venuše). Kulturní význam oblasti značně ovlivňuje fakt, že se jedná o oblast na pomezí dvou vinařských oblastí Moravy (Mikulovská a částečně Velkopavlovická oblast). Ve středověku patřil nedaleký Mikulov k nejvýznamnějším moravským městům a dodnes zůstává střediskem moravského vinařství. O pobytu Keltů na tomto území svědčí nálezy z Milovic, Přítluk a Dolních Věstonic. Samé město Mikulov je městskou památkovou rezervací. Nejzajímavějšími částmi města jsou kromě zámku a přilehlé zahrady, židovská část města s jedním z největších hřbitovů u nás, poutní místo Svátý Kopeček či nedaleké krasové jeskyně a bývalý lom Turolď. Atmosféru oblasti dotváří zříceniny hradů Pavlovských vrchů na vrcholu Děvín a vinné sklípky s typickou architekturou v mnoha okolních obcích.

Obcí přiléhajících k novomlýnským nádržím je celkem 10, přesto ČR se rozvíjí ve větší míře soudě podle ubytovací kapacity a finančního profitu odrážejícího se v příjmech obecních rozpočtů pouze ve dvou z nich – Pasohlávkách a Pavlově (graf č. 31). Tyto obce celkem tvoří území o výměře 13 148 ha na níž žilo ke konci roku 2008 celkem 7 533 obyvatel. Jedná se o obce s vinařskou tradicí, kde primární sektor má významné zastoupení (ČSÚ). Oblast dlouhodobě patří v rámci okresu Břeclav (stejně jako okres vůči kraji) k regionům s vyšší mírou nezaměstnanosti. Ta se zpravidla pohybuje o 2 % body výše než je průměr okresu. I zde lze hledat přirozený roční vývoj s minimem v letních měsících (MPSV).

Z dopravního hlediska je oblast velice dobře dostupná. Hlavním dopravním tahem je silnice I. třídy spojující Brno – Mikulov a dále pokračující na hranice s Rakouskem. Je to

jedna z hlavních cest při cestách do jižních zemí z této oblasti. Nedaleko území dále prochází dálnice Brno – Vídeň. Oblast je dostupná i po železnici. Pozdní výstavba nádrží z hlediska rozvoje CR ovlivnila rozvoj druhého bydlení a zároveň přispěla k nižší infrastrukturní vybavenosti pro CR. Nutno však podotknout, že se nejedná charakterem prostředí o typickou oblast atraktivní pro rozvoj druhého bydlení (reliéf, zemědělská krajina). Nicméně tento fakt nesnižuje její rekreační hodnotu. Ubytovací zařízení jsou málo diverzifikovaná. Sestávají se nejčastěji z kempů, typické je ubytování v rodinných penzionech či ubytování v soukromí. Zde se nabízí ideální propojení vinařství (vinné sklípky) s možností ubytovacích zařízení v přirozeném prostředí. Kvalitnější ubytovací zařízení typu hotelů téměř chybí, je zastoupeno pouze v obci Pavlov dvěma hotely. V obci Pasohlávky je typické kromě kempů také ubytování v rekreačních zařízeních. Velmi specifická forma rekreace se vyvinula u dolní nádrže, jak dokumentuje příloha č. 18. Při východním a severovýchodním břehu dolní nádrže se liniově vyskytují nevzhledné obytné buňky, obytné přívěsy a podobná zařízení bez kvalitního sociálního zázemí, které je povětšinou společné bez jakéhokoliv napojení na kanalizaci. Břehy jsou zde neupravené, mnohdy s množstvím odpadků. Za nedostatek lze považovat i kapacitně a kvalitativně nedostatečnou infrastrukturu stravovacích služeb v přilehlých obcích. Ta se koncentruje až ve větších městech.

Nekoncepčnost rozvoje plyne i z naplňování obsahu plánovacích dokumentů. V územně plánovací dokumentaci je v zájmové oblasti vodního díla stanoveno celkem pět rekreačních zón. V obecném pojetí širšímu rekreačnímu využití však slouží pouze rekreační zóna Pasohlávky, ostatní zóny se více přibližují jedné specializaci, a to rybolovu (Hanák 2003). Otázkou do budoucna tedy je, zda vzhledem k úrovni poptávky podporovat pouze stávající rekreačně významné obce (Pasohlávky, Pavlov) a ostatní území řídit spíše směrem k splnutí s přírodou. Pobyt u vody se váže zejména na obec Pasohlávky u horní nádrže. Zdejší rekreační areál autokempu ATC Merkur je budován postupně od roku 1978 a jeho nynější rozloha činí přibližně 42 ha. Areál je spravován samotnou obcí Pasohlávky. Vzhledem k problematické kvalitě vody zde byli vybudovány dvě laguny, které jsou odděleny hrázemi od dolní nádrže a napájeny podzemní vodou. Kvalita vody je zde ošetřena chemickými zásahy zaručující hygienicky přijatelnou jakost vody po celou dobu letní sezóny. Soustředěna je sem většina ubytovací kapacity, ubytování je možné nejen ve stanech či karavanech, ale i bungalovech a obytných buňkách. Vybudováno zde bylo i široké zázemí s restauracemi, půjčovnami sportovních potřeb, přes léto funguje letní kino. Jedná se tak o poměrně uzavřený, samostatně fungující rekreační areál. Rozvoj tohoto zařízení se vydal extenzivním směrem bez patřičného důrazu na kvalitu poskytovaných služeb. V rámci tohoto zařízení je možno

využít 350 lůžek v bungalovech či obytných buňkách a 1000 míst pro stany či karavany, z nichž 500 je vybaveno elektrickou přípojkou. Jedná se o kapacitně největší kemp jižní Moravy. Horní nádrž (podobně jako dolní) je vyhledávána rybáři. Dokonce zde dochází k jakémusi parcelování břehů a míst pro rybáře. Ti přijíždějí do oblasti na krátkou dobu, většinou si postaví v blízkosti stan či využijí provizorního přístřešku a nevyužívají nabízených stravovacích či ubytovacích služeb. V oblasti dolní nádrže je rozvoj rekreace směřován do oblasti mezi obce Nové Mlýny – Šakvice a Pavlov – Dolní Věstonice. Zde byly počátkem 90. let minulého století provedeny účelové úpravy přirozeného pobřeží. Kromě kempu při obci Pavlov spravovaným Yachtklubem Břeclav se zde nachází již zmíněné improvizované přístřešky. Dolní nádrž je využívána pro jachting, vodní sporty a rybaření. Z důvodu nevalné kvality vody není příliš vhodná ke koupání. V celé oblasti novomlýnských nádrží chybí prostory pro sportovní aktivity typu hřišť apod.

Zvýšený zájem o rekreaci v této oblasti mimo jiné souvisí také s nedostatkem jiných vodních ploch pro letní rekreaci u vody na jižní Moravě. Oblast je vhodná zejména pro rekreační a poznávací formy CR – vinařskou turistiku s poznáváním měst a obcí, pěší turistiku a cykloturistiku, případně jejich kombinace. Značení turistických a tras a cyklotras je na vysoké úrovni, mnohdy doplněné o zajímavé informační tabule. Z nich je patrné, že tyto investice byly širěji podporované a byl na ně kladen patřičný důraz. Projekty byly podporovány Jihomoravským krajem a finančními prostředky Evropské unie. Cyklotrasy vedou většinou v rovinném terénu (příhodné pro nenáročnou cykloturistiku i pro rodiny s dětmi). Hlavní z nich vede kolem novomlýnských nádrží spojující jednotlivé obce. Z ní je přímé napojení na moravskoslezskou dálkovou cyklotrasu (č. 41), po níž se může pokračovat až do Lednicko-valtického areálu. V Pasohlávkách cyklotrasa kopíruje další dálkovou cyklotrasu – Jantarovou stezku, která vede na rakouské hranice (hraniční přechod Hevlín/Laa an der Thaya) a dálková cyklotrasa Brno – Vídeň. Hlavní stezka, 280 km dlouhá Moravská vinná stezka, spojuje okresy Znojmo, Břeclav, Hodonín a Uherské Hradiště a na ni navazuje deset okruhů. Tyto okruhy vedou jednotlivými regiony a představují rekreantům jejich zvláštnosti a zajímavosti. Stezky nesou jména hlavních vinařských center a jejich trasy jsou značeny cykloturistickými značkami s logem vinařských stezek. Směrové značení tras je v každé obci doplněno informačními turistickými tabulemi. Ke každé stezce je vydána cykloturistická mapa. Z výše uvedeného plyne, že oblast je vhodná svým kvalitním zázemím pro rozvoj cykloturistiky, v kontrastu s tím je stav a kvalita služeb v bezprostřední blízkosti břehů nádrží. Pro rekreační účely je možné využít lodní dopravu na horní nádrži na pravidelné lince spojující ATC Merkur, Pasohlávky a Brod nad Dyjí.

Uskupením obcí, které se snaží o celkový hospodářský rozvoj obcí zahrnující i problematiku rozvoje CR je mikroregion Mikulovsko založený v roce 2000. V oblasti CR mají být podporovány tradiční okruhy jako podpora ucelené propagace Mikulovska jako celku, zlepšení infrastruktury. Poměrně kvalitním projektem je Zahrada Evropy. V současné době převzala iniciativu nad rozvojem oblasti MAS Mikulovsko, sestávající se z týchž obcí. V rámci fische zaměřené na podporou podniků a diverzifikaci hospodářských aktivit budou podporovány i projekty týkající se CR ve svém důsledku zvyšující nabídku a kvalitu služeb. Svou návaznost na CR mají i ostatní fische týkající se celkového zlepšení životní úrovně obyvatel (lidské zdroje, obnova a rozvoj vesnic, ochrana a rozvoj přírodního a historického dědictví regionu). V současnosti nejaktuálnějším projektem je lázeňský rozvoj obce Pasohlávky. V katastru obce se nachází dva termální vrty s teplotou vody přibližně 40°C. Projekt počítá v první etapě se zasít'ováním pozemků a přípravou potřebné infrastruktury. Tyto investice by měly vytvořit podmínky pro umístění následných veřejných i soukromých investic z oblasti CR a lázeňství. Tato investice podporovaná Jihomoravským krajem je největším rekreačním a turistickým rozvojovým projektem v regionu Jihomoravského kraje s prokazatelnými mezinárodními ambicemi. V připraveném území bude možno umístit soukromé investice v objemu cca 5 mld. Kč (Oficiální internetové stránky obce Pasohlávky).

Podle mého názoru by se CR rozvíjel i bez přítomnosti vodních nádrží. Pro mnohé rekreanty je „pouze“ krajinným prvkem dotvářející a podtrhující její osobitý charakter. Přesto se jedná o vodní plochu v rámci jihomoravského kraje ojedinělou. Novomlýnské nádrže jsou tak důležitým rekreačním prvkem, který by v budoucnu mohl být schopný vhodně stimulovat rekreační formy v oblasti směrem k dlouhodobějším pobytům. Pro to, aby se zde vyvíjel CR vázaný na vodní nádrže je vhodné zlepšit několik faktorů:

- kvalita vody (omezit zemědělské splachy, zajistit napojení a dostatečné čištění ČOV)
- vyřešení dlouhotrvajících sporů o nádržích a jejich funkci
- slabé finanční možnosti podnikatelské sféry – přilákat investory pocházející mimo region
- rozšíření nabídky volnočasových aktivit vytvářející podmínky pro udržení rekreantů pro delší pobyty
- jasné institucionální zajištění s jasně vymezenými kompetencemi (kraj, obce, mikroregiony)
- spolupráce veřejného a soukromého sektoru
- omezení komářích kalamit (faktor znepříjemňující rekreaci i u jihočeských rybníků Navrátil, Švec 2008)

8 Výsledky dotazníkového šetření – Seč, Nové Mlýny

V této kapitole budou přiblíženy výsledky dotazníkového šetření, jehož hlavní cíle, struktura a základní parametry jsou blíže specifikovány v kapitole č. 3 metodika práce. Pro prezentaci výsledků byla vybrána pouze nejdůležitější fakta zachycená v grafech, tabulkách a jednotlivých bodech.

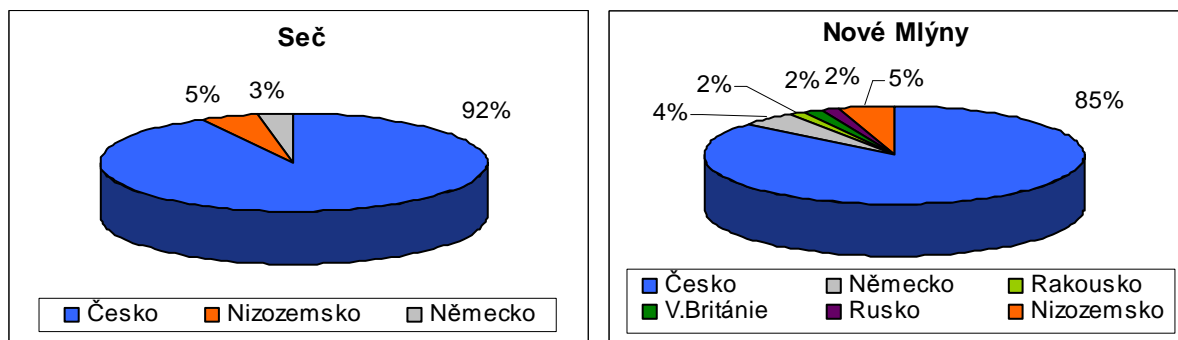
- Dotazováno bylo celkem:

Seč: 65 turistů, z toho 35 žen, 30 mužů, domácích 60 a 5 zahraničních

Nové Mlýny: 60 turistů, z toho 31 žen, 34 mužů, 56 domácích a 9 zahraničních

- V národnostní struktuře respondentů v obou sledovaných lokalitách výrazně dominují domácí turisté (Graf č. 3, 4). Na tento trend poukazují i studie prováděné agenturou Czech Tourism na úrovni turistických regionů i oblastí (Monitoring návštěvníků v turistických regionech České republiky 2006) a v případě jižní Moravy i šetření realizovaná pro potřeby Jihomoravského kraje Masarykovou univerzitou v Brně pro rok 2004 – Turistický barometr Barometr Jižní Moravy 2004 (Vystoupil a kol. 2004). Zahraniční turisté se navíc koncentrují v rámci tohoto kraje spíše do větších měst a jejich motivací návštěvy je kulturně-poznávací činnost. Celkově velmi malý podíl zahraničních návštěvníků v rámci celého kraje se může zdát vzhledem k příhraniční poloze regionu překvapivý. Nicméně je obecně známo, že rakouští turisté preferují domácí destinace (Rakouská národní turistická kancelář). Menší zájem zahraničních turistů o oblast vodní nádrže Seč lze vysvětlit jeho periferní polohou obecně i vzhledem k nejvýznamnějším atraktivitám CR České republiky. Pardubický kraj je obecně z hlediska CR Česka méně atraktivní oblastí.

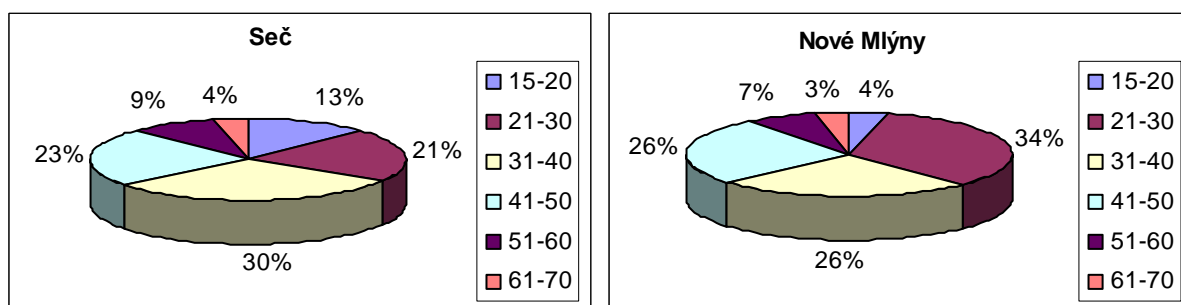
Graf č. 3, 4 : Země trvalého bydliště respondentů

Zdroj: Vlastní šetření

- Ve zkoumaném vzorku domácích turistů v oblasti Seče uvedli rekreanti celkem 11 krajů s různým trvalým bydlištěm, pomineme-li rekreanty využívající vlastní OIR nebo podnikovou chatu, pochází z jiného kraje Česka 78 % rekreantů: nejvíce z Prahy a Středočeského kraje, následuje Královehradecký kraj, posléze jsou podíly mezi dalšími kraji poměrně vyrovnané, z místního okresu pochází 11 %, ze sousedního 13 % rekreantů. Obdobně v případě Nových Mlýnů přijelo 78 % domácích turistů z jiného kraje (nejvíce shodně Praha, Moravskoslezský kraj, poté opět shodně Středočeský kraj, Pardubický kraj a Vysočina), v místním okrese (tedy Břeclavském či Brno-venkov) trvale bydlí 15 % a v některém ze sousedních 7 % respondentů. Ve skutečnosti bude v tomto případě regionální rozložení mírně odlišné vzhledem k malému podílu zahrnutých turistů – rybářů bydlících ve svých stanech či provizorních příbytcích na březích nádrže (nejdou vázání na žádné ubytovací zařízení ani nevyužívají ve větší míře jiných služeb), kteří budou určitě převážně z místního kraje. To částečně potvrzuje spíše regionální význam těchto nádrží.

Graf č. 5, 6 : Věková struktura respondentů

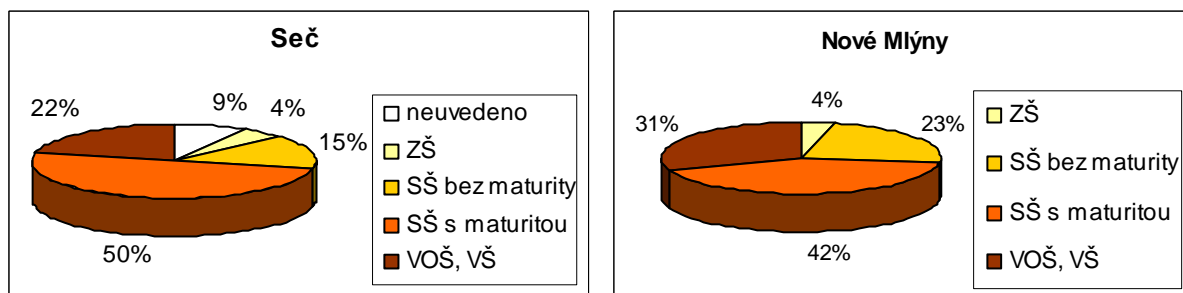
Zdroj: Vlastní šetření

- V oblasti Novomlýnských nádrží je zřejmý větší podíl respondentů mladších věkových kategorií, což podle mé zkušenosti odráží reálný stav ve vrcholné sezóně. Vysvětlení lze hledat jednak ve struktuře nabídky volnočasových aktivit i charakterem a úrovní nabídky služeb, které jsou vyhledávány spíše turisty mladších věkových kategorií.

Při tvorbě grafů vzdělanostní struktury respondentů byli uvažováni pouze domácí turisté (výrazně dominantní podíl) z důvodů komplikací při porovnatelnosti jednotlivých stupňů vzdělání se zahraničními turisty. U nich byl stupeň vzdělání také zjišťován, nicméně vzhledem k jejich malému zastoupení se nejedná o zásadní odchylku ve výsledných grafech. Vzdělanostní struktura má spíše charakter výpovědi o zkoumaném vzorku rekreantů. Přesto z ní lze vyvodit určitá doporučení. Je například možné přizpůsobit, případně zvolit vhodnou

formu a nástroje propagace konkrétních destinací. Vzdělanostní struktura již ale zpravidla nepoukazuje na vyhledávané aktivity a způsob trávení volného času.

Graf č. 7, 8: Vzdělanostní struktura respondentů

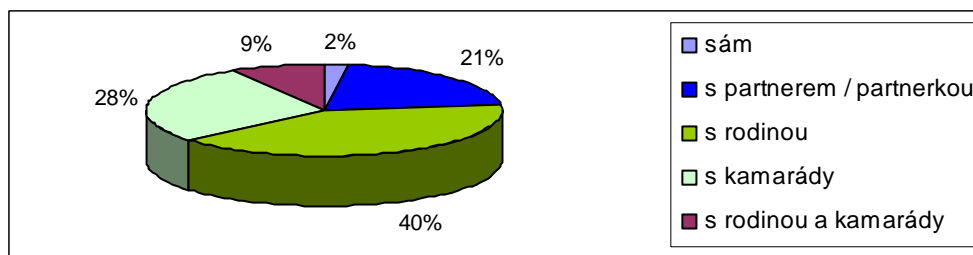

Zdroj: Vlastní šetření

8.1 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti přehradní nádrže Seč

Délka pobytu turistů v této oblasti podle více než poloviny (64 %) odpovědí respondentů nepřesahuje 7 dní. Nejčastěji turisté uvádí právě týdenní pobyty (30 %) a 5-ti denní pobyty. Rekreační s trváním do 7 dnů preferují především rodiny, delší pobyty převládají v mladších věkových kategoriích do 30 let rekreujících se s partnerem či s kamarády. Rekreanti pobývající ve vlastních OIR jezdí podle výpovědí do oblasti téměř každý víkend. Průměrná délka pobytu bez této specifické skupiny rekreantů činí 8 dní.

Graf č. 9: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Seč)

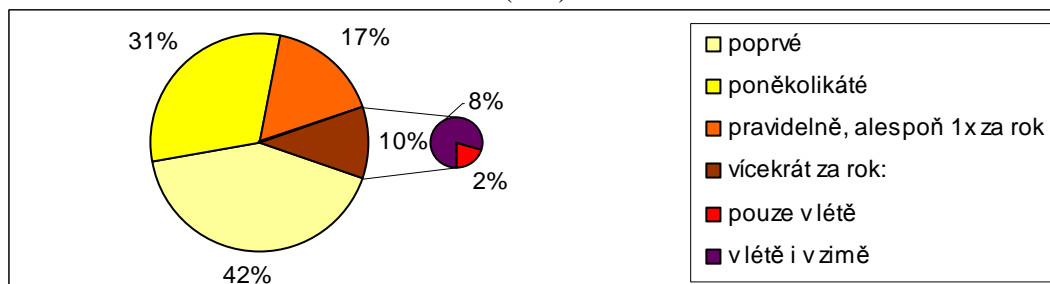

Zdroj: Vlastní šetření

- Mezi dotazovanými turisty poměrně jasně dominuje rekreace rodin s výraznějším podílem ve věkové kategorii 31 – 40 let, tzn. spíše s mladšími dětmi, ale výjimkou nejsou ani „vícegenerační“ dovolené, zejména v chatkách v rámci kempů, kterých je v této oblasti dostatek. Rekreace s přáteli, jak lze předpokládat, převažuje u mladších věkových kategorií. Mladí turisté rekreující se v páru či s kamarády zpravidla přijíždějí z blízkého zázemí. U středních a starších věkových kategorií je prostorová disperze původu trvalého bydliště

mnohem výraznější. Za zmínku stojí oblíbená forma rekreace rodin se staršími dětmi a s jejich kamarády ve vlastních OIR trvající nezdávka více než týden.

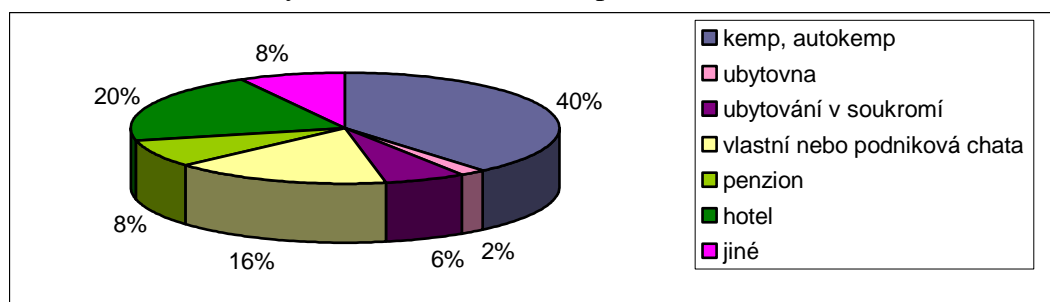
Graf č. 10: Frekvence návštěv oblasti (Seč)

Zdroj: Vlastní šetření

- Stejně jako u Lipna a Máchova jezera je i v této oblasti mírná převaha „prvonávštěvníků“, která je poměrově částečně snížena díky započítání rekreatantů využívající vlastní OIR. Prvonávštěvníci mají mírnou převahu nad kategorií „poněkoličaté“ v rámci kategorie rodin i přátel. Opačně je tomu v případě skupiny rekreatantů v párech s mírnou převahou kategorie „poněkoličaté“. Pravidelně alespoň jedenkrát za rok se v oblasti rekreují především početnější skupiny přátel, které se ubytovávají nejčastěji v kempech. Vícekrát za rok se výhradně rekreují majitelé OIR a jejich rodinní příslušníci, přátelé a známí. Pro zimní období tato oblast není příliš atraktivní vzhledem ke geografické poloze, okolnímu reliéfu a s nimi souvisejícími přírodními podmínkami (výše sněhové pokrývky, délka jejího udržení apod.), což reflektuje koneckonců i skladba ubytovacích zařízení a potřebná infrastruktura pro rozvoj CR v zimním období. Lákat mohou do oblasti blízké Železné hory s několika značenými běžeckými trasami. Ovšem vzhledem k poloze regionu a mnohem atraktivnějším oblastem pro provozování zimních volnočasových aktivit je podíl rekreace v zimním období zanedbatelný a váže se zejména na vlastníky OIR. To se samozřejmě projevuje následně i ve výrazné sezónnosti CR. Rekreační sezóna je výrazně na ústupu již koncem srpna, kdy některé podniky na tento jev reagují například otevíracími dobami a širší nabídky služeb.

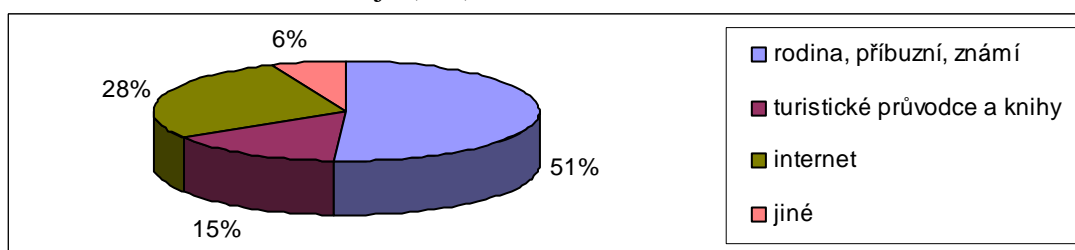
Graf č. 11: Forma ubytování turistů v oblasti přehradní nádrže Seč

Zdroj: Vlastní šetření

- Pro tuto oblast je charakteristické ubytování převážně v kempech, jejichž běžnou součástí bývají i chatové části. Mezi hotely či penziony převládají spíše starší objekty, které jsou pouze pozvolna rekonstruovány. V rámci sledovaného vzorku respondentů není zjevná výrazná podmíněnost mezi tím, s kým se člověk v oblasti rekreuje a tím, jakou formu ubytování preferuje. Mezi všemi skupinami v rámci dotazovaných respondentů je oblíbené ubytování v kempech. Dominantní se ukázalo v případě rekreace párů. Trochu překvapivé se může zdát, že ani příslušnost respondentů k věkovým kategoriím, stejně tak nadprůměrná délka pobytu patrně neovlivňuje výběr typu ubytovacího zařízení. Forma ubytování tak spíše odráží náročnost turistů na kvalitu služeb a sociální status. Roli podle mého názoru bude také hrát, zda je pobyt hlavní dovolenou v rámci roku.

Graf č. 12 : Informační zdroje (Seč)

Zdroj: Vlastní šetření

- Procentuální podíly jednotlivých zdrojů informací uvedené v grafu č. 12 (stejně jako v ostatních sledovaných oblastech) jsou mírně zkresleny tím, že 7 % respondentů uvedlo více než jeden zdroj, a tak je procento v grafu vypočítáno z většího základu než je počet respondentů. Pro získání informací o možnostech rekreace v oblasti vodní nádrže Seč rekreatanti nejvíce využívají zkušenosti rodiny, příbuzných a známých, případně v kombinaci s internetem. Ten využívají rekreatanti napříč všemi věkovými kategoriemi. Jeho menší podíl lze přičíst úrovni propagace, množství a kvalitě informací, které jsou na internetových stránkách rekreačních objektů, zařízení i samotné obce v porovnání s oblastí Lipna a Máchova jezera nižší. Dohromady tyto dva zdroje využívá 79 % respondentů. Prostřednictvím turistických průvodců a knih získávají informace více starší rekreatanti. Mezi jinými zdroji je uváděn fakt, že dotyčný již oblast zná z předchozího pobytu nebo byla oblast zcela náhodně vybrána. Propagace cestovních kancelářích zde nemá jako zdroj informací své zastoupení.

Cílem následující otázky bylo zjistit atraktivitu vybraných aktivit a dobu, kterou jim návštěvníci věnují, nikoliv kompletní výčet provozovaných aktivit. To potvrzuje i fakt, že u 27 % respondentů v oblasti přehradní nádrže Seč a 11 % respondentů v oblasti Novomlýnských nádrží uvedené aktivity nepředstavují 100 % trávení volného času. Přesto

pouze ve 2 případech za obě dvě oblasti tvoří vybrané aktivity v součtu méně než polovinu volného času respondentů. Celkově tedy lze říci, že aktivity byly vhodně vybrány a pokryly většinu podílu trávení volného času rekreatantů. Hlavním ukazatelem pro hodnocení aktivit byla zvolena četnost provozování dané aktivity a průměrné procento stráveného času danou aktivitou respondenty, kteří se jí věnují. Četnost lépe hodnotí atraktivitu než pouze samotné průměrné procento stráveného času danou aktivitou díky neporovnatelnosti časových dotací některých aktivit (např. vodní atrakce vers. cyklistika). Na vodních atrakcích nestráví respondenti tolik času, přesto jsou důležitou doplňkovou službou v oblasti vodních ploch. Délka provozování aktivity může být limitována počasím, protože se vesměs jedná o aktivity venkovní. Uvědomuji si, že pojem večerní zábava je nejednoznačný a představa o její náplni může být velice nestejnorodá a pestrá, stejně tak jako definice této aktivity vůbec. Podobně je diskutabilní, co považují respondenti za kulturní vyžití a co už nikoliv.

Tab. č. 7: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti přehradní nádrže Seč

aktivita	četnost	relativní četnost (%)	PČ v %	aktivita	četnost	relativní četnost (%)	PČ v %
rybaření	11	17	26	pěší výlety	59	91	31
plavání, slunění	57	88	30	cykloturistika	29	45	23
vodní atrakce, půjčovny	29	45	12	večerní zábava	44	68	22

Pozn.: PČ – průměrný čas v % volného času, který respondenti věnují dané aktivitě

Zdroj: Vlastní šetření

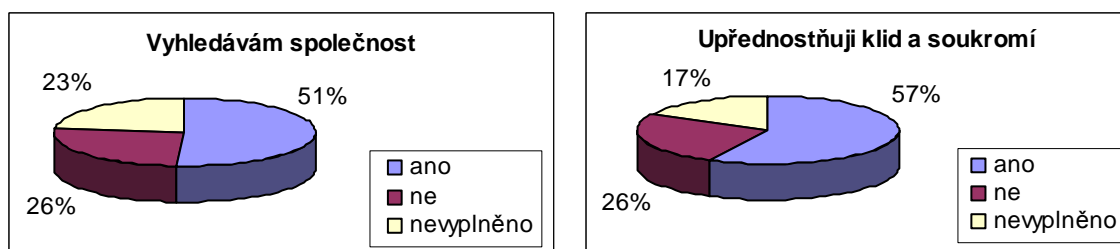
- Rybaření je vázáno více na období před a po hlavním vrcholu sezóny, kdy rekreační intenzita využití nádrže není tak vysoká a rybařit se může i v místech, která jsou ve vrcholné sezóně plně obsazena rekreanty. Podle očekávání je více oblíbenou aktivitou rekreujících se v OIR, provozování aktivity v konfrontaci s věkovou kategorií se nijak neukázalo být závislé.
- Plavání a slunění věnuje 23 % dotázaných polovinu svého volného času, přesto u žádného z dotazovaných tato aktivita nepřesahuje právě více než polovinu tohoto času. Více je tato aktivita vyhledávána v případě rodin s dětmi. Aktivita je značně ovlivněna aktuálním stavem počasím a kvalitou vody.
- Vodní atrakce, půjčovny jsou vyhledávány všemi kategoriemi uvedenými v grafu č. 9., ve větší míře rodinami (60 % z nich). Přestože se nejedná o aktivitu s větším časovým podílem v rámci trávení volného času, je důležitým prvkem rozšiřujícím nabídku služeb v oblasti.
- Pěší výlety jsou nejčastěji provozovanou aktivitou typickou zejména pro rekreaci párů, které jí věnují největší podíl ze svého volného času. Časový podíl aktivity roste s věkem dotazovaných.

- Cykloturistika není typickou aktivitou pro tuto oblast, i když je v okolí vyznačeno několik cyklotras. Je spíše aktivitou mladých párů či přátel a zejména pak rekreantů využívajících vlastní OIR (mají menší problémy s dopravou, případně i úschovou kol). Pouze ve dvou případech tato aktivita přesáhla 30 % volného času, v obou případech se jednalo o mladé páry.
- Večerní zábava je jak četností, tak i podílem času aktivitou mladých skupin přátel do 30 let. Nicméně se jí věnují i ostatní skupiny rekreantů, ovšem zpravidla s menším časovým podílem. Zajisté i program a náplň této aktivity se značně liší.
- Kromě uvedených aktivit, k nimž mohli respondenti přiřadit časovou dotaci, byly několikrát uvedeny sportovní hry.

Následující grafy č. 13, 14 jsou výsledkem otázek, jež měly odhalit, jaké typy turistů navštěvují dané oblasti s ohledem na vnímání přítomnosti ostatních rekreantů v oblasti. Zda se rekreují s cílem si odpočinout v klidu a soukromí nebo rádi tráví svůj volný čas ve společnosti ostatních lidí. Jak se ukázalo ve výsledcích, respondenti v několika málo případech tyto dvě otázky nepovažovali za vzájemně protikladné. Tento náhled na významový obsah otázek ale nelze vyloučit a vnímat tak jako znehodnocení výpovědí. Ve 12 % odpovědí byly obě otázky zodpovězeny kladně, dvě negativní odpovědi se nevyskytly. Nezodpovězena zůstala zpravidla jen jedna otázka z uvedených dvou (z nichž alespoň jedna zodpovězena kladně), což může poukazovat na původně zamýšlené vnímání protikladu obou otázek. Relativně by tak mohl být podíl záporných odpovědí v druhé ze sledovaných otázek o toto procento posílen. Nicméně tento pohled je pouze domněnkou, proto byla proporcionalita v odpovědích zachována dle přesného stavu odpovědí respondentů. Pouze ve dvou případech zůstaly obě otázky nezodpovězeny.

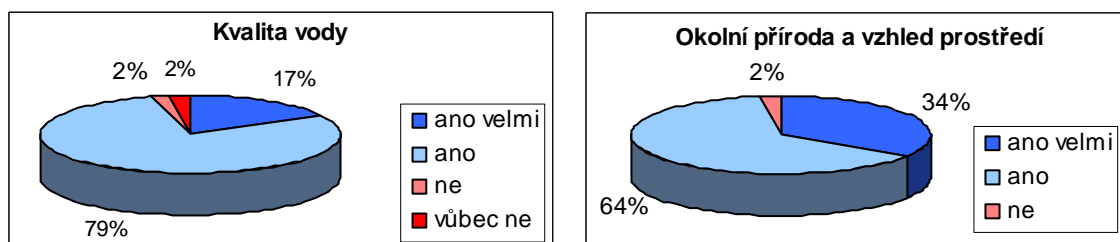
- Nebyla prokázána významná závislost mezi odpověďmi a tím, s kým se respondent rekreuje. Vždy byly podíly kladné či záporné odpovědi vyrovnané nebo pouze mírně převažující, z čehož nelze vyvozovat obecně platnější závěry. Částečně snad lze poukázat jen na očekávané výsledky ve věkové kategorii nad 50 let. Tito respondenti upřednostňují při rekreaci klid a soukromí (nutno ovšem přihlídnout k podílu resp. počtu dotazovaných v celkovém vzorku). V ostatních věkových kategoriích nelze prokazatelně poukázat na nějaký trend.

Graf č. 13, 14: Charakter trávení volného času (Seč)

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 15, 16: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Seč)

Zdroj: Vlastní šetření

- Jak lze předpokládat, turisté vnímají jako důležitý faktor při výběru cílové destinace kvalitu vody i okolní přírodu a vzhled prostředí. V odpovědi „spíše ne“ v případě kvality vody odpovídal respondent ubytovaný v hotelu, v němž je k dispozici bazén vnitřní i venkovní. Odpověď „vůbec ne“ byla uvedena rekreantem, který aktivity spojené s využitím plochy vodní nádrže nevyhledává.

V tabulce č. 8 jsou zahrnuty lokality, které byly uvedeny alespoň 5 respondenty (tj. u necelých 8 % dotazovaných). Některé lokality byly uvedené v obecné rovině (hrady a zámky, okolí přehrady, či lesy). Z důvodu jejich obecného vymezení tak nebyly započítány do tabulky ke konkrétním lokalitám. Respondenty bylo celkem uvedeno 30 konkrétních lokalit různě vzdálených od místa rekreace. Zpravidla se jedná o kulturní památky (hrady, zámky či města). Mnohdy nejsou uvedena místa v blízkém okolí vůbec, téměř polovina míst (14) byla uvedena pouze jednou. To může poukazovat jednak na špatnou informovanost jedinců o takových místech, tj. na roztříštěnost či malé zacílení propagace na zajímavosti v okolí, či na to, že tato místa nejsou vyhledávána a jsou upřednostňovány rekreační aktivity v blízkém zázemí nádrže. Neuvedení žádné konkrétní lokality se v takové míře neobjevilo u žádné z ostatních sledovaných lokalit a to i s ohledem na započítání rekreantů využívající vlastní OIR.

- 8 míst je vzdálených do 10 km – tedy relativně dostupných při pěších výletech (do 20 km při cestě tam a zpátky), 12 míst je vzdálených do 25 km (do 50 km tam a zpět), tzn. dostupných při výletech na kole, 3 místa jsou vzdálena nad 50 km, žádné více než 100 km.
- Mnohé z uvedených lokalit byly podle výpovědí respondentů navštíveny při cestě do nebo z místa rekreace domů.

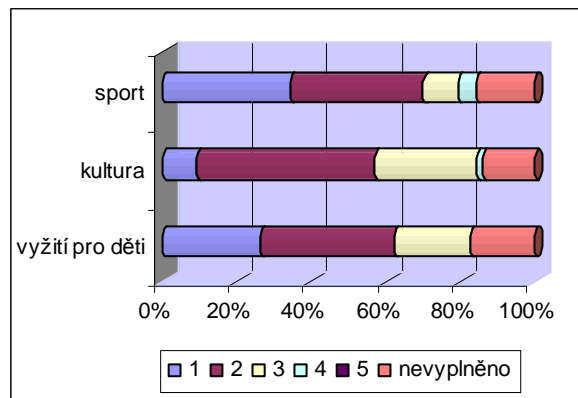
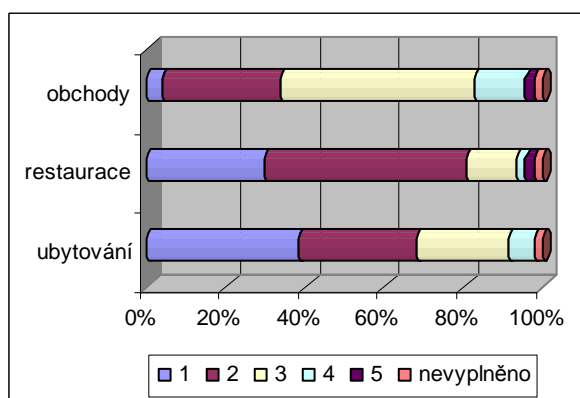
Tab. č. 8: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti přehradní nádrže Seč

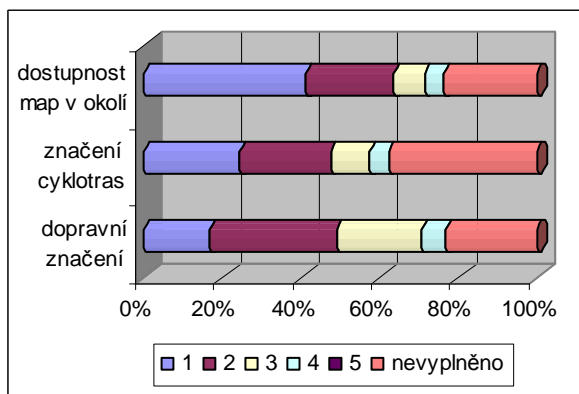
lokalita	četnost	%	lokalita	četnost	%	lokalita	četnost	%
Oheb	26	40	Veselý Kopec	15	23	Kovářov	7	11
Žleby	19	30	Chrudim	15	23			
Lichnice	17	26	Slatiňany	10	16			

Zdroj: Vlastní šetření

- Na otázku, zda jsou turisté spokojeni s nabídkou a úrovní služeb odpovědělo: 32 % určitě ano, 57 % uvádí odpověď spíše ano, 11 % spíše ne.
- 40 % respondentů zmiňuje, že jim chybí v oblasti nějaká služba (což je ve srovnání s ostatními lokalitami vysoké procento). Nejčastěji je uváděn bankomat, dále již spíše ojediněle kulturní zařízení, obchody se širším sortimentem, obecně zábavní podniky, večerní zábava v blízkosti, kino, půjčovna šlapadel, loděk, tobogán, golf a několik služeb v rámci konkrétních ubytovacích zařízení (např. fitness). Nutno říci, že nepřítomnost mnohých zařízení může odrážet malý počet potenciálních uživatelů (v průběhu celého roku nebo v jeho větším časovém segmentu). Podnikatelé jsou vždy motivováni vidinou ekonomické efektivnosti a přítomnost služeb je tak vztažena k výši finančního profitu. Nelze provozovat aktivity v oblasti služeb, které jsou finančně ztrátové. Proto je nutné přihlídnout ke „střízlivosti“ požadavků chybějících služeb. Smysl má poskytovat zejména služby, které budou případně bez větších provozních komplikací a bariér využitelné i pro místní obyvatele.

Graf č. 17, 18, 19 : Hodnocení kvality služeb v oblasti přehradní nádrže Seč

Průměrná známka:

obchody	2,8
restaurační zařízení	1,9
ubytování	2,1
sportovní vyžití	2,2
kulturní vyžití	2,8
vyžití pro děti	2,3
dostupnost map v okolí	1,8
značení cyklotras a cyklostezek	2,3
dopravní značení v okolí	2,6

Zdroj: Vlastní šetření

- V rámci hodnocení kvality ubytování byly ze sledovaného vzorku z důvodu objektivnosti výpovědi vyřazeni rekreanti využívající OIR, v ostatních hodnocených kategoriích byly jejich odpovědi započítány. Většina nevyplněných odpovědí je vysvětlena nekompetentností respondentů k hodnocení z důvodu neznalosti daných podmínek.

Pro zjištění důležité tendence z hlediska udržení významu CR v dané lokalitě byla zařazena otázka, zda jsou návštěvníci jednak spokojeni s celkovým pobytem a zároveň jestli uvažují o další návštěvě tohoto regionu. Pro rozvoj CR v dané oblasti je nutné zaujmout návštěvníka natolik, aby měl tendenci se opět v rámci rekreace vracet. Takoví turisté jsou pro oblast důležití, neboť na jejich přilákání již nemusí být vynaloženo větší úsilí ze strany propagace a marketingu. Primárním úkolem je návštěvníka do oblasti přilákat, sekundárním poskytnout mu širokou nabídku služeb s dostatečnou kvalitou, aby uvažoval o další návštěvě oblasti nebo o ní alespoň pozitivně referoval mezi dalšími potenciálními návštěvníky.

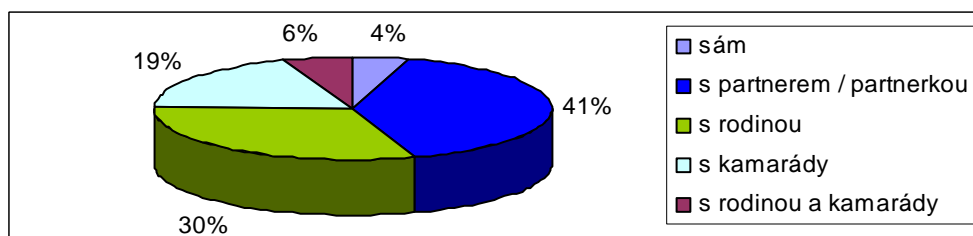
- S celkovým pobytem je velmi spokojeno 38 % dotazovaných turistů, 53 % je spíše spokojeno, 7 % spíše nespokojeno, 2 % nespokojeno.
- 82 % respondentů uvažuje o tom, že znovu navštíví tuto oblast. Otázkou zůstává, nakolik jsou tyto odpovědi reliabilní a nejsou pouze jakýmsi momentálním „zdvořilým gestem“, jinou pak v jakém časovém horizontu je v budoucnu další rekreace zamýšlena.

8.2 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti Novomlýnských nádrží

Ve sledovaném vzorku v oblasti novomlýnských nádrží převažují pobyty trvající do jednoho týdne (85 %), zpravidla se jedná o pobyty na prodloužený víkend nebo právě týdenní pobyty (20 %). Do 5 dnů včetně se rekreují všichni dotazovaní, kteří uvedli rekreaci s kamarády. Týdenní a delší pobyty nejsou vázány na specifickou skupinu ani na konkrétní formu

ubytování. V malém vzorku rekreantů pocházejících ze zahraničí jsou uvedeny pobyty nepřesahující 7 dní. Většinou se jedná o mladé páry projíždějící oblastí v rámci delšího výletu. Průměrná doba pobytu se pohybuje mezi 5 a 6 dny.

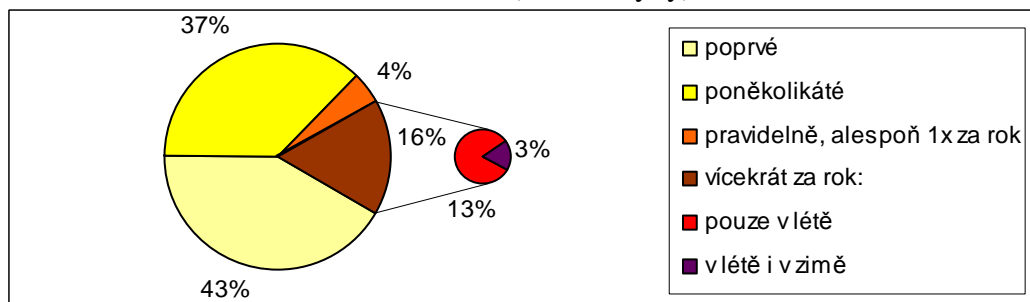
Graf č. 20: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Nové Mlýny)

Zdroj: Vlastní šetření

- Dominuje rekreace párů se zastoupením ve všech věkových kategoriích s převahou ve věkové kategorii 21-30 let, která se rekreuje v oblasti zpravidla v délce do 5 dní. Rodiny se rekreují většinou v počtu 3-4 členů. Specifická a oblíbená je pro tuto oblast i rekreace skupin přátel středních věkových kategorií. Vysvětlení lze najít v rostoucí oblibě cykloturistiky provozované ve větší skupině lidí a vhodným podmínkám k jejímu rozvoji, ale také třeba přitažlivost oblasti z hlediska turistiky „za vinnými sklípky“.

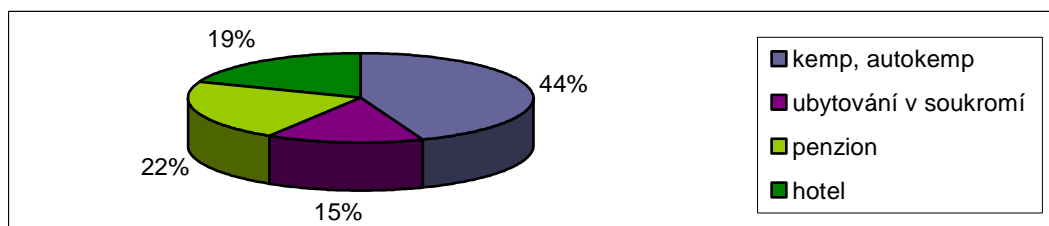
Graf č. 21: Frekvence návštěv oblasti (Nové Mlýny)

Zdroj: Vlastní šetření

- Více než u ostatních nádrží se projevil větší podíl návštěvníků, kteří se v oblasti rekreují poněkolkáté. Způsobeno to může být delší sezónou, atraktivitami a specifickými formami CR vázanými na různé roční období (např. vinařská turistika, cykloturistika). Zajímavým faktem je, že dotazovaní uvádějící rekreaci „poněkolkáté“ jsou vázáni spíše na ubytovací zařízení v soukromí, penzionech či hotelu. Vysvětlení může být v masové charakteristice ubytování v kempu i mnohdy nepříliš velké kvalitě poskytovaných služeb v nich, resp. dopřání si většího klidu a soukromí. Poněkolkáté se zde rekreují páry, rodiny i skupiny přátel.

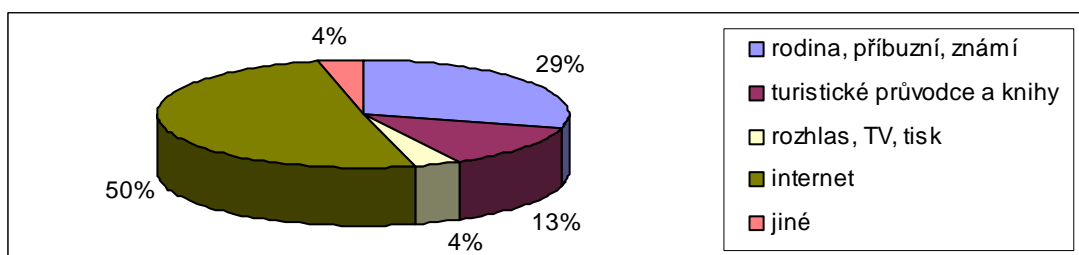
Graf č. 22: Forma ubytování turistů v oblasti přehradní nádrže Nové Mlýny

Zdroj: Vlastní šetření

- Převažující podíl ubytovaných v rámci kempů odpovídá zhruba podílu lůžek v ubytovacích zařízeních. Častá je v okolních obcích nabídka ubytování v soukromí či menších rodinných penzionech. Tím se tato oblast odlišuje od ostatních sledovaných. Ubytovacích zařízení klasifikovaných jako hotely je v přilehlých obcích málo. Podle vlastního terénního průzkumu a informací z příslušných obecních úřadů jsou pouze dva v obci Pavlov. Tato kategorie ubytovacích zařízení je zastoupena spíše ve vzdálenějších větších městech (např. Mikulov) a v turisticky atraktivnějších lokalitách s větší poptávkou (např. Lednice, Valtice).

Graf č. 23 : Informační zdroje (Nové Mlýny)

Zdroj: Vlastní šetření

- 30 % respondentů čerpá informace o oblasti z více než jednoho zdroje, specifické je využívání průvodců a knih zahraničními návštěvníky, stejně jako v ostatních oblastech je nejčastějším zdrojem internet či informace od příbuzných, známých nebo jejich kombinace (silné zastoupení i v případě zahraničních návštěvníků). Mezi jiné zdroje patří autoatlasy nebo náhodný výběr lokality.

Tab. č. 9: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti novomlýnských nádrží

aktivita	četnost	relativní četnost (%)	PČ v %	aktivita	četnost	relativní četnost (%)	PČ v %
rybaření	11	17	40	pěší výlety	53	81	35
plavání, slunění	47	72	25	cykloturistika	40	62	51
vodní atrakce, půjčovny	23	35	16	večerní zábava	38	58	16

Pozn.: PČ – průměrný čas v % volného času, který respondenti věnují dané aktivitě

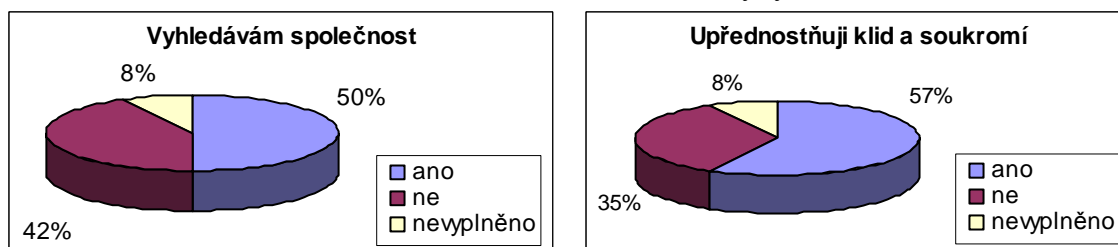
Zdroj: Vlastní šetření

- Rybaření je zde velice oblíbenou aktivitou, která se v takové míře nevyskytuje u žádné jiné ze sledovaných vodních nádrží. Mnohdy mají rybáři na březích nádrží vyznačena svá místa, v blízkosti postaveny stany, provizorní přístřešky či stálější přístřešky blížící se svým charakterem OIR. Ve výsledku do dotazníkového šetření nebylo zahrnuto tolik rybářů z důvodů absence využití ubytovacích i jiných služeb v rámci jejich pobytu. Přesto jsem si vědom jejich významného zastoupení. Díky jejich počtu a specifickému využívání nádrží jsem se setkal mezi ostatními dotazovanými s negativním vnímáním jejich přítomnosti a zvláště vlivu na pobyt ostatních skupin rekreantů. Může tak docházet k sociálnímu napětí mezi jednotlivými skupinami rekreantů, využívajících oblast k jiným aktivitám (výsledné vzájemné omezování). Rybaření a uvedený způsob rekreace je vyhledáván většinou muži ve středním věku nebo páry v této věkové kategorii.
- Plavání a slunění je v rámci novomlýnských nádrží výrazně koncentrováno s ohledem na kvalitu vody a nabízené doprovodné služby do autokempu Merkur, kde jsou od nádrží odděleny svými hrázemi velká a malá laguna. Zde je voda na náklady provozovatele, kterým je obec Pasohlávky, chemicky čištěna a je tak v době letní sezóny zajištěna její hygienická nezávadnost. Vstup je pro neubytované v rámci kempu zpoplatněn. Například vybudovaná veřejná obecní pláž v obci Pasohlávky mimo oblast lagun zela v mé přítomnosti prázdnou. Tato aktivita se podílí na volném čase u více než 3/4 dotázaných, kteří uvedli, že se aktivitě věnují, do 30 % volného času. Celkově nepřesáhla u žádného z dotazovaných 50 % tohoto času.
- Vodní atrakce vyhledávají zejména skupiny přátel, případně rodiny, podíl času trávený těmito atrakcemi není výrazný, pokud se dotyční nevěnují windsurfingu či jachtingu (někdy v rámci pořádaných závodů).
- Oblast je vhodná díky svým vzdálenostem mezi jednotlivými turistickými zajímavostmi, cíli a svým profilem krajiny spíše pro cykloturistiku. Přesto jsou pěší výlety pevnou součástí volnočasového programu všech skupin rekreantů.
- Cykloturistika je vyhledávanou aktivitou této oblasti typickou zejména pro páry a větší skupiny přátel. Získaná data mohou být zkreslena vůči reálnému stavu ve smyslu většího zastoupení rekreantů věnujících se primárně cykloturistice problematičtějším podchycením tohoto segmentu turistů při dotazování. Pokud se rekreanti věnují cykloturistice, tak jí věnují velkou část svého volného času přesahující mnohdy jeho polovinu. Jejím intenzivnímu zastoupení napomáhá mimo jiné nenáročný terén, prodloužená turistická sezóna způsobená

příhodnějšími klimatickými podmínkami a hlavně početné tzv. vinné stezky s možností navštívení vinných sklípků. Oblíbené je vinobraní časově spadající mimo hlavní letní sezónu.

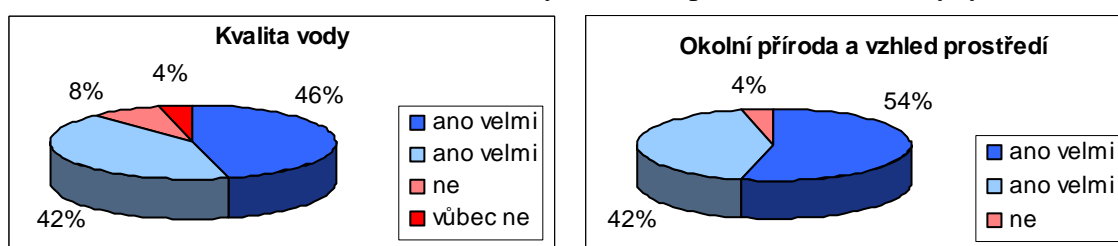
- Problematika vymezení náplně aktivity večerní zábavy byla zmíněna již výše. Na základě výsledků nelze zdůraznit význam aktivity pro jednotlivé skupiny rekreatantů ani její časovou dotaci snad kromě skupiny přátel věnující této činnosti větší podíl času ve srovnání s ostatními skupinami. Není to ovšem pravidlem a podíl se často nevymyká průměru.

Graf č. 24, 25: Charakter trávení volného času (Nové Mlýny)

Zdroj: Vlastní šetření

Graf č. 26, 27: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Nové Mlýny)

Zdroj: Vlastní šetření

- V případě grafu kvality vody může být větší procentuální podíl záporných odpovědí způsoben přímým nevyužíváním vodních ploch jednotlivými rekreanty. Nádrže tak mnohdy mohou plnit více funkcí významného krajinnotvorného prvku dotvářejícího její charakter, než prioritní cíl rekreačního využití. Nebudou to tedy rekreatanti, jejichž prioritou je trávení volného času u vody, ale skupiny rekreatantů vnímající krajinu jako celek, jejichž výběr cílové destinace byl ovlivněn preferencí jiných aktivit – cykloturistika, vinný CR apod. Krajina je tak vnímána dominantně jako vinařská. Tento fakt lze vnímat jako pozitivní, neboť ukazuje na přítomnost širšího rekreačního potenciálu než je jen samotná rekreace u vody. Tento trend se neprojevil v takové míře u žádné z dalších nádrží. V případě grafu č. 27 se již potvrdil význam vnímání důležitosti okolní přírody a vzhledu prostředí ze strany rekreatantů.

Tab. č. 10: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti novomlýnských nádrží

lokality	četnost	%	lokality	četnost	%	lokality	četnost	%
Lednice	48	74	Pavlov	15	23	ATC Merkur	7	11
Mikulov	44	68	Pálava + Děvín	13	20	Dolní Dunajovice	5	8
Valtice	38	58	Tuřold	10	15	Bulhary	5	8
Dolní Věstonice	15	23	Perná	7	11			

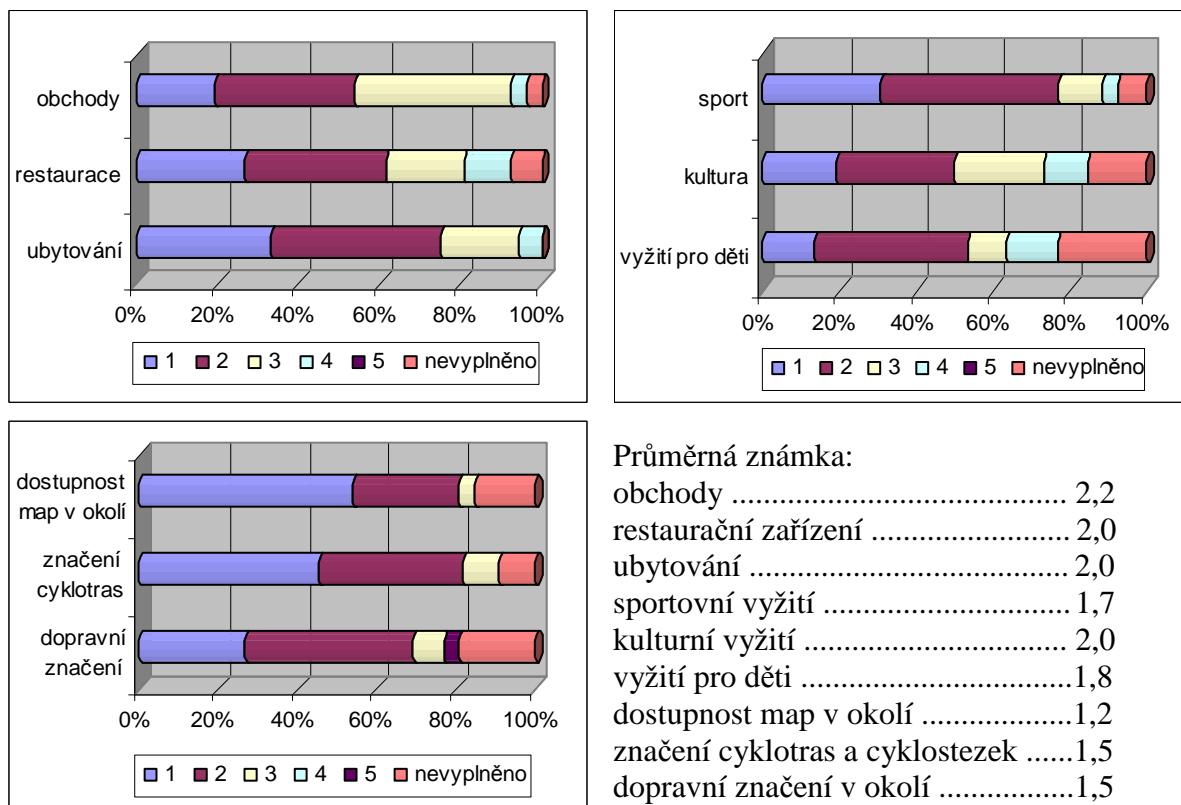
Zdroj: Vlastní šetření

• Do tabulky č. 10 byly zahrnuty opět pouze lokality zmíněné alespoň 5 turisty. Vesměs se jedná o významná přírodně i historicky cenná území v rámci Česka. Celkem bylo v odpovědích uvedeno 33 konkrétních lokalit, z nichž několik je součástí většího územního celku (např. konkrétní objekty a lokality v rámci Lednicko-Valtického areálu, či ve městě Mikulov Svatý Kopeček apod). Není překvapivé přední umístění nedalekých měst, z nichž Lednice a Valtice jsou součástí výše zmíněného areálu, který je od roku 1996 jednou z 12 nemovitých památek Česka pod ochranou mezinárodní organizace UNESCO. V několika případech byl uveden v odpovědích dotazovaných turistů přímo Lednicko-Valtický areál, v tomto případě byla četnost přidělena městu Lednice a Valtice. V tabulce je zmíněn i autokemp Merkur, kde se nachází dvě laguny, které jsou v podstatě jedinými místy vhodnými ke koupání a místy intenzivnějšího využívání vodních atrakcí. Uvážíme-li vzdálenost z nejintenzivněji využívané obce Pasohlávek, pak se jedná o lokality dostupné spíše na kole či autem. Některá místa jsou v bližším zázemí ostatních obcí (např. Děvín u obce Pavlov).

• Na otázku, zda jsou turisté spokojeni s nabídkou a úrovní služeb odpovědělo: 46 % určitě ano, 50 % uvádí odpověď spíše ano, 4 % spíše ne. Velmi spokojeni jsou především turisté ubytovaní v soukromí či hotelu.

• 19 % respondentů postrádá nějakou službu, jedná se většinou o sportovní zařízení (hřiště, sportovní areál, tenisové hřiště), půjčovny loděk, vodních skútrů, kvalita a kvantita stravovacích zařízení, absence kvalitnějšího ubytovacího zařízení v blízkosti vodní nádrže (typu penzion, hotel). V odpovědích se objevily i drobné služby konkrétních zařízení. (v ATC Merkur například možnost půjčení slunečníků).

Graf č. 28, 29, 30 : Hodnocení kvality služeb v oblasti novomlýnských nádrží

Zdroj: Vlastní šetření

- S celkovým pobytem je velmi spokojeno 63 % dotázaných turistů, 27 % spíše spokojeno a 10 % spíše nespokojeno
- 78 % respondentů uvádí, že uvažují o možnosti další návštěvy oblasti, 20 % nedokázalo v danou chvíli na tuto otázku objektivně odpovědět.

9 Srovnání sledovaných lokalit z hlediska cestovního ruchu

Skupina 4 blíže zkoumaných nádrží je poměrně heterogenní vzhledem k podmínkám, tradici CR, formám rekreace a možnostem rozvoje některých rekreačních aktivit. Lokality se nacházejí v územích s odlišným hospodářským prostředím i geografickou polohou vzhledem k významným sídelním centrům. Přesto je jejich dopravní dostupnost na dobré úrovni. Všechny lokality jsou dostupné jízdou autem do jedné hodiny od nejbližšího krajského města. Periferní polohu vykazuje vodní nádrž Seč. Dříve podobné znaky měla i vodní nádrž Lipno. Ovšem ve prospěch této lokality hraje roli fakt, že se jedná o největší vodní plochu Česka a zároveň i příhraniční poloha se po roce 1989 proměnila spíše ve výhodu. Počet obyvatel v zázemí je poměrně variabilní, stejně jako rozloha k. ú. Z toho pramení i rozdílná hustota zalidnění a následné zatížení území. Přibližně stejný počet obyvatel mají nejvíce rekreačně využívané vodní plochy – Lipno, Máchovo jezero, ale výrazně odlišnou rozlohu k. ú. Společný je pro lokality hospodářský význam CR. Svůj nevyužitý potenciál v této oblasti mají ve větší míře vodní nádrže Nové Mlýny.

Pokud bychom měli porovnat návštěvnost zahraničními turisty, pak dominuje mezi těmito lokalitami Lipno, výrazný podíl z nich se rekreuje i v zázemí Máchova jezera. U Seče i Nových Mlýnů je prozatím podíl zahraničních turistů nevýrazný. Větší potenciál pro růst tohoto podílu mají Nové Mlýny za předpokladu splnění některých podmínek. Těmi zásadními jsou zejména infrastrukturní napojení na nejvýznamnější atraktivitu oblasti a patřičná propagace území, zkvalitnění poskytovaných služeb. Částečné vysvětlení dominance zahraničních turistů v oblasti lipenské nádrže lze hledat v investicích zahraničních firem (převážně nizozemských) zejména do velkokapacitních ubytovacích zařízení s vysokou úrovní poskytovaných služeb. Sem jsou pak lákáni zahraniční návštěvníci prostřednictvím reklamy v zahraničí a propagaci těchto zařízení na zahraničních veletrzích CR. Ubytovací zařízení v oblasti Máchova jezera odpovídají svou skladbou více preferencím domácích turistů. Výhodou je dobrá dopravní dostupnost z více sídelních center a známý „image“.

V případě oblasti Máchova jezera je zřejmá mírná převaha podílu respondentů mladších věkových kategorií, což v podstatě odpovídá realitě. Podle mého názoru lze říci, že Máchovo jezero je atraktivnější lokalitou pro mladší návštěvníky, čemuž odpovídá i charakter nabízených služeb v okolí nádrže a způsob trávení volného času. Klidnějším místem pro rekreaci jsou ostatní nádrže. Ve větší míře mladšími lidmi je vyhledávána i oblast Nových Mlýnů. Zde se jeví jako problém převaha krátkodobých pobytů. Chybí zde ve větší míře infrastrukturní základna vázaná do blízkosti vodních nádrží. U všech nádrží se ve větší či

menší míře projevuje sezónnost. Dominanci letní sezóny se v posledních 5 letech daří tlumit v oblasti Lipna. To jako jediné má přiměřeně vhodné podmínky pro rozvoj zimních sportů. Regionální význam mají i drobná lyžařská střediska na Chrudimsku, ale zpravidla se nacházejí dále od vodní nádrže Seč. Specifické předpoklady pro delší sezónu mají Nové Mlýny. Jednak vzhledem ke klimatickým podmínkám a jednak díky vinařské turistice, která má svůj vrchol mimo hlavní letní prázdniny (podzimní vinobraní). Jiným nástrojem, zatím více využívaným na Lipně a u Máchova jezera, jak prodloužit sezónu je pořádání kulturních akcí či sportovních klání. V případě všech lokalit, nejvíce však Seče a Nových Mlýnů hraje roli nedostatečná šíře nabídky služeb a aktivit pro vyžití v případě špatného počasí. Návštěvníci tak musejí za zábavou či sportem do větších center. Vzhledem k tomu, že většina z nich přijíždí do oblastí autem, není zas až takovým problémem. Nabízí se návštěva kulturních zajímavostí v okolí, které se vyskytují v nižší míře pouze u nádrže Seč.

Tabulka č. 10: Zatíženost území CR a příjmy z CR ve sledovaných oblastech v roce 2008

Obec	Lůžková kapacita	Počet lůžek/obyv.	Počet lůžek/km ²	Příjmy z rekreačních poplatků v Kč	Příjmy/obyv. v Kč
Černá v Pošumaví	6 840	8,5	136	916 000	1 139
Frymburk	6 670	5,0	123	608 411	460
Horní Planá	3 748	1,7	38	1 554 000	710
Lipno nad Vltavou	5 080	8,7	261	4 399 347	7 533
Nová Pec	1 488	2,6	22	174 000	309
Přední Výtoň	1010	5,0	13	313 000	1 534
celkem Lipensko	24 836	4,4	68	7 964 758	1 405
Doksy	5 724	1,1	76	2 499 000	488
Seč	5 188	3,2	141	1 184 990	723
Pasohlávky	3 950	5,4	149	*1 564 000	2 154
Pavlov	653	1,2	50	* 178 000	330

Pozn.: * 2007, příjmy – jedná se o příjmy obecních rozpočtů z rekreačních poplatků

Zdroj: ČSÚ, informace z obecních úřadů, terénní šetření

V tabulce č. 10 jsou do celkové lůžkové kapacity započítány i OIR s předpokladem obsazenosti 4 lůžky na každý tento objekt. Stejně tak byla započítána i kapacita kempů. Pokud byl uveden místo přesné kapacity pouze počet míst pro stany či karavany, bylo počítáno s obsazením 3 lůžek na každé z nich. Uvažujeme-li vodní nádrž jako hlavní motivační prvek k rekreaci, můžeme vztáhnout počet lůžek na plochu vodní nádrže. V případě Lipenska se dostáváme na počet 5 lůžek/ha vodní plochy, u Máchova jezera činí tento ukazatel 20 lůžek/ha, Seče 24 lůžek/ha, Nových Mlýnů 1,5 lůžka/ha vodní plochy. U Nových Mlýnů bude podíl ve skutečnosti větší, započítány byly pouze lůžkové kapacity dvou nejvíce rekreačně využívaných obcí. Zajímavé je vztáhnout příjmy obcí z CR (součet příjmů z rekreačních poplatků a příjmů z poplatku za ubytovací kapacitu) na jednoho obyvatele.

Extrémní hodnotu potvrzující dynamický rozvoj v posledních letech vykazuje obec Lipno nad Vltavou.

V následující tabulce č. 11 jsou zhodnoceny některé aspekty rozvoje CR v zázemí vodních nádrží. Hodnocení vychází z analýzy oblastí a poznatků předchozích kapitol, terénního šetření autora a komunikace s jednotlivými obecními úřady.

Tab. č. 11: Srovnání vybraných aspektů rozvoje CR v zázemí sledovaných nádrží

charakteristika	Lipno	Máchovo jezero	Seč	Nové Mlýny
geografická poloha	-	++	-	+
dopravní dostupnost	-	+	0	++
perifernost	-	+	--	++
přírodní atraktivita	+++	+++	+	++
kulturní atraktivita	++	++	+	++
solitéry	++	++	+	++
vázaný CR	+	++	+	--
OIR	++	++	++	--
základní infrastruktura				
kvantita (nasycenost území)	++	+++	++	+
kvalita poskytovaných služeb	++	+	0	-
samospráva (aktivita)	++	+++	-	+
podnikatelské prostředí (počet nových investic, rekonstrukce)	++	+	-	-
sezónnost				
projevující se efekt	+	---	---	--
možnost ovlivnění	+++	-	-	--
vodní sporty				
stav	++	+	-	0
podmínky pro rozvoj	+++	++	+	++

Pozn.: max. +++, min. ---, 0 – neutrální stav (nejedná se o pozitivum či negativum)

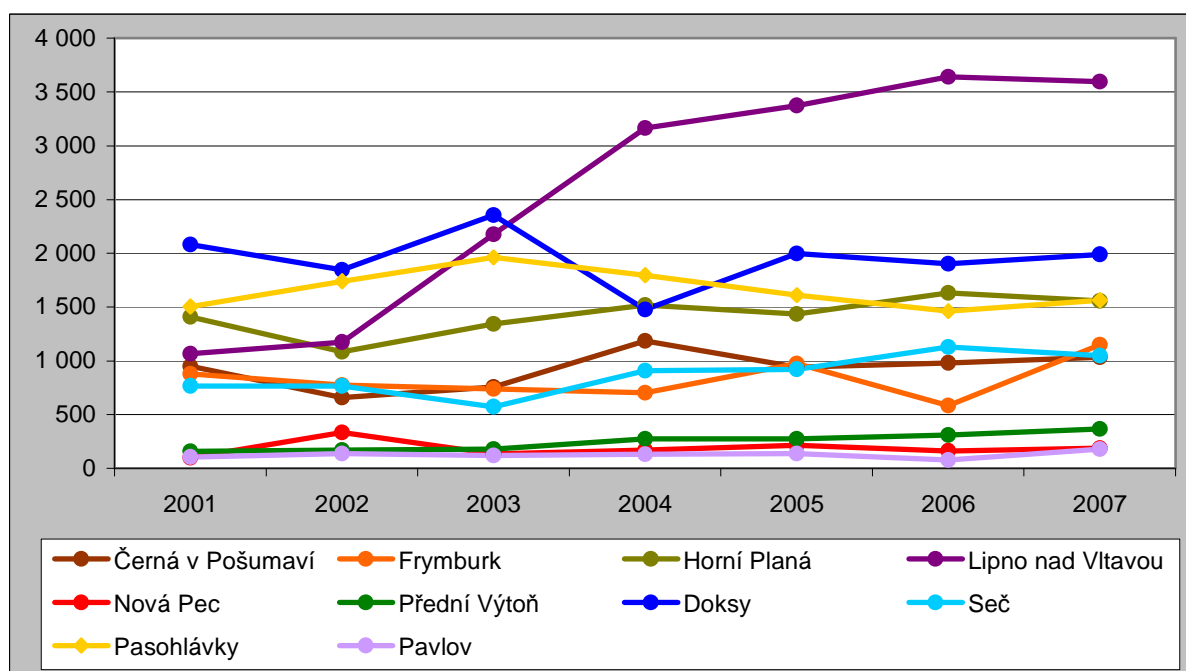
Zdroj: Vlastní šetření

V případě hodnocení geografické polohy je nutné přihlídnout k poloze nejen v rámci Česka (nejbližší sídelní a hospodářská centra), ale i v rámci nejbližších sousedních zahraničních regionů (případ Lipna) vzhledem k návštěvnosti oblastí zahraničními turisty. Dopravní dostupnost byla hodnocena na základě analýzy v kap. 5, hodnocen byl počet vstupů komunikací a zohledněn byl i jejich význam (řádovost komunikací) a dále frekvence pravidelných spojů autobusových linek. V rámci samosprávy byla hodnocena aktivita představitelů obcí směrem k regionálnímu rozvoji území s důrazem na CR (propracovanost a úroveň územně plánovacích dokumentů), jednak na obecní úrovni, na úrovni mikroregionů (svazků obcí, MAS) i krajské úrovni a dále míra participace samosprávných orgánů na podnikatelských aktivitách a projektech ovlivňujících CR. Podnikatelské prostředí bylo hodnoceno na základě vývoje v posledních 10 letech (nové projekty, údržba a rekonstrukce širší infrastruktury CR soukromými subjekty). Vodní sporty jsou hodnoceny jednak z pohledu

již vybudované infrastruktury (půjčovny, zázemí, pořádané akce), tak i z pohledu jejího možného rozvoje (i vzhledem k profilu a vlastnostem nádrže ovlivňující podmínky rozvoje některých sportů).

Vývoj lůžkové kapacity můžeme částečně zhodnotit na základě srovnání dat z roku 1981 a současného stavu na příkladech obcí Doks a Lipna nad Vltavou. Vystoupil, Wokoun (1987) uvádějí největší střediska CR v Československu k roku 1981, mezi nimiž se obě obce vyskytují. Lůžková kapacita je uváděna v případě Doks 1 559 lůžek volného CR a 3 036 lůžek vázaného CR, u Lipna nad Vltavou pak 552 lůžek a 779 lůžek. Všechny oblasti s výjimkou Nových Mlýnů jsou intenzivně využívány k druhému bydlení a různou měrou i VCR. Ten je významný zejména u Máchova jezera a stále ještě u vodní nádrže Seč. Přihlédneme-li k transformaci mezi oběma odvětvími CR, tak se lůžková kapacita v případě Doks vzhledem k současnosti dramaticky neměnila. U obce Lipno nad Vltavou je tomu naopak, stejně jako upadající význam této formy CR u nádrže Seč. OIR jsou nejvíce zastoupeny u Seče a Lipna (Vystoupil a kol. 2006). Lůžková kapacita u Máchova jezera je v podstatě při její horní hranici. Cesta dalšího rozvoje by se tak měla ubírat zkvalitňováním nabízených služeb a růstem lůžkové kapacity spíše v sousedních obcích v rámci regionu Máchova kraje. Lůžková kapacita u vodní nádrže Seč spíše stagnuje, novým projektem je pouze hotel Jezerka, který by se mimo jiné chtěl zaměřit na státem podporovanou oblast kongresové turistiky. Růstová je z pohledu počtu lůžek oblast Lipna, především její jižní část. Mnohdy je to však na úkor vzájemně necitlivého architektonického sladění ubytovacích objektů, nicméně poskytované služby jsou na vysoké úrovni. Ubytovací a jiné služby se v případě Nových Mlýnů téměř výhradně koncentrují do dvou obcí – Pasohlávek a Pavlova. Rekreační využití má zatím i vzhledem k „pozdní“ výstavbě nádrží své rezervy. Do provozování některých ubytovacích zařízení u Seče a Nových Mlýnů jsou zapojeny i místní obce. Jedná se o kempy v Seči a Pasohlávkách. V první jmenované obci se po několika letech vrátil nájem kempu do rukou obce, v druhé se jedná o kapacitně nejvýznamnější ubytovací zařízení v oblasti a zároveň největší kemp Jihomoravského kraje budovaný od konce 70. let (Hanák 2003). Nahrazován je tím částečně nedostatek soukromých podnikatelských aktivit a investic.

Graf č. 31: Příjmy jednotlivých obcí z rekreačních poplatků v letech 2001- 2007 v tis. Kč

Zdroj: MFF (<http://www.info.mfcr.cz>)

V příjmech uvedených v tabulce jsou započítány dva poplatky spojené s rekreačním využitím území, které plynou do rozpočtů obcí. Těmi jsou pobytový rekreační poplatek a poplatek za ubytovací kapacitu. Z příjmů bohužel nelze vypočítat počet přenocování a to hned z několika důvodů. Rekreační poplatek platí fyzické osoby, které přechodně a za úplaty pobývají v místech soustředěného turistického ruchu za účelem rekreace, pokud tyto osoby neprokáží jiný důvod svého pobytu. Existuje však několik výjimek. Z placení poplatků jsou osvobozeni osoby zdravotně postižené a jejich průvodci, osoby mladší 18 let a starší 70 let. Dalším zkrácením je fakt, že mnoho turistů může být ubytováno u známých či na černo a ubytovatel za ně tak neplatí žádný poplatek.

Nejvíce respondentů postrádá nějakou službu u vodní nádrže Seč (40 %), Máchova jezera (30 %), méně pak u Nových Mlýnů (19 %) a Lipna (13 %). Zpravidla se jedná o nedostatky podobného charakteru. U nádrží Seč a Máchova jezera je to nejčastěji zmiňovaná absence bankomatu, dále kulturních zařízení, obchodů se širším sortimentem či v blízkosti některých ubytovacích zařízení, zábavní podniky, večerní zábava v blízkosti, nabídka některých atrakcí, sportovních hřišť. U Máchova jezera jsou to pak anglicky mluvící průvodci na okolních hradech a zámcích, taxi, u Lipna chybějící informace o památkách, historii oblasti v angličtině, značené kratší turistické trasy (cca do 1 hodiny), širší nabídka večerní zábavy. Jeden ze zahraničních turistů kladl důraz na zachování identity a vznesl obavy před příliš velkým turistickým využitím oblasti. U Nových Mlýnů se jedná právě

nejvíce o sportovní zařízení (hřiště, sportovní areál, tenisové hřiště), půjčovny loděk, kvalita a kvantita stravovacích zařízení, absence kvalitnějšího ubytovacího zařízení v blízkosti vodní nádrže (typu penzion, hotel). Odlišné jsou oblasti i v rámci vyhledávaných volnočasových aktivit. Zdůrazněna zde budou pouze největší specifika (více kap. 8). Oblasti Lipna a Nových Mlýnů jsou vyhledávány cykloturisty, novomlýnské nádrže jsou velmi intenzivně využívány rybáři. V tomto ohledu se těmto nádržím přibližuje pouze Seč, u Máchova jezera je rybolov zakázán a je vázán pouze na sousední rybníky. Vybavení a zázemí pro sportovní aktivity jsou nejrozvinutější u Lipna a Máchova jezera, následně Seče a Nových Mlýnů.

Lipno

Typický návštěvník: rodina s dětmi, páry (zahraniční turisté)

Dominantní aktivity: pěší turistika, vodní sporty, cykloturistika, kulturně-poznávací činnost

Alternativa k letní sezóně: sportovní závody, běžky, sjezdové lyžování, aktivity na zamrzlé ploše nádrže

Cíl pro CR: Zaměření se na širší spektrum cílových skupin turistů díky velké rozloze, diverzifikaci nabídky služeb. Důležité je vnímat typ, úroveň a cenovou hladinu nabízených služeb obcí „dolního“ Lipna a nabídnout alternativní a jinak orientované služby. V opačném případě hrozí riziko „přetahování“ si či pouze akumulaci většího počtu stejně zaměřených turistů a větší náchylnost na působení vývojových recesí, které pak postihnou většinu území

Máchovo jezero:

Typický návštěvník: rodina s dětmi, mladší věkové skupiny

Dominantní aktivity: pěší turistika, cykloturistika, vodní sporty, kulturně-poznávací činnost

Alternativa k letní sezóně: sportovní a kulturní klání vedoucí k prodloužení sezóny

Cíl pro CR: Postupné zkvalitňování nabídky služeb základní infrastruktury (motivační podnikatelské prostředí), pokračovat v úspěšném projektu řešení kvality vody, vyřešit parkovací kapacitu, nabídka mimosezónních programů (např. pro seniory či školní výlety), zapojení širšího území do CR.

Seč

Typický návštěvník: rodina, skupina přátel

Dominantní aktivity: vázané na vodní plochu a blízké okolí, turistika, rybaření

Alternativa k letní sezóně: nízký potenciál, využít širšího zázemí Železných hor, kongresová a incentivní turistika

Cíl pro CR: Zkvalitnit propagaci a vymezit image oblasti, poukázat na hlavní atraktivitu, vyřešit problematiku chátrajících komplexů, které byly dříve chloubou domácího CR, vytvořit pozitivní podnikatelské prostředí, zintenzivnit spolupráci mezi dalšími obcemi v rámci svazků

Nové Mlýny

Typický návštěvník: rodina s dětmi, mladé páry, skupiny přátel

Dominantní aktivity: rybaření, vodní sporty, (cyklo)turistika, vinařská turistika, kulturně-poznávací činnost

Alternativa k letní sezóně: akce spojené s vinařstvím prodlužující sezonu, kulturně-sportovní klání

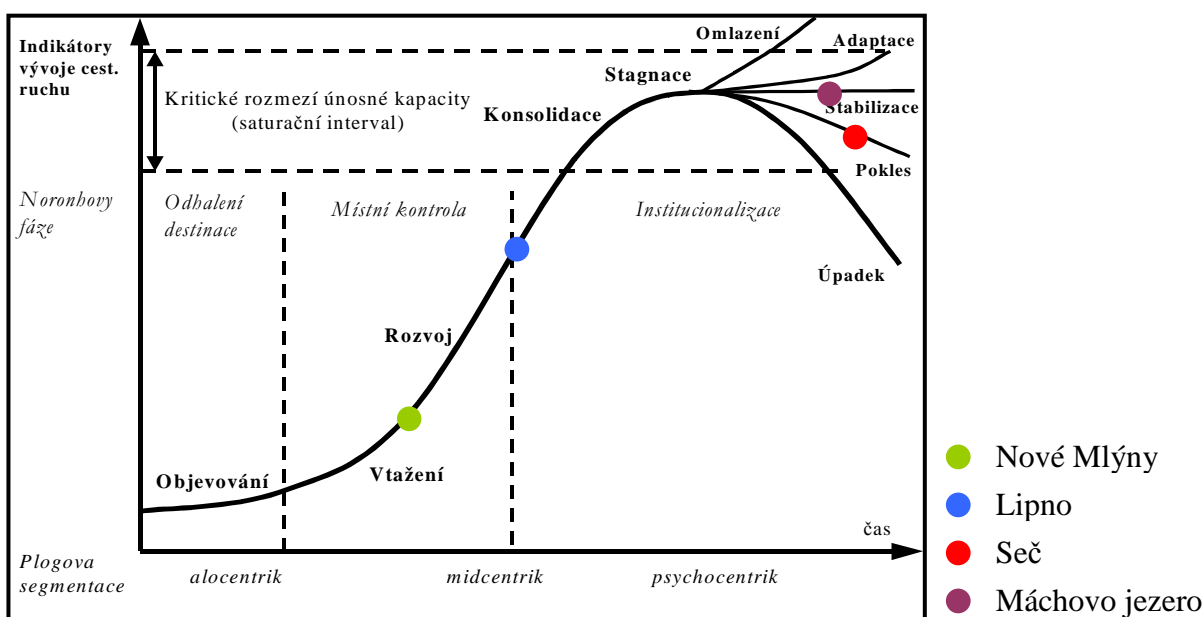
Cíl pro CR: Vyřešit otázku přítomnosti rekreace u nádrží a následně kvalitu vody, rozšířit základní i doplňkovou infrastrukturu služeb, rozšíření nabídky sportovních aktivit (opatření k prodloužení pobytu). Ve srovnání s ostatními sledovanými nádržemi je zde významným fenoménem rybaření. Do budoucna bude úkolem nějakým vhodným způsobem regulovat a koordinovat rybaření s jinými způsoby rekreačního využívání. Lze předpokládat, že vyšší míra aktivace potenciálu prostřednictvím podnikatelských aktivit zvyšuje předpoklad dalšího rozvoje, resp. zájem investorů, drobných podnikatelů a návštěvníků (kumulativní efekt).

9.1 Aplikace Butlerova destinačního cyklu

Následující obrázek č. 3 zachycuje stav CR v jednotlivých oblastech dle Butlerova životního cyklu. Zařazení do jednotlivých fází vychází z předchozích kapitol, analýzy kapacity ubytovacích zařízení, nasycenosti rekreačního využívání území, charakterem poskytovaných služeb. Fázi vývoje oblastí můžeme zhodnotit podle obr. č. 1. Každá z oblastí má odlišnou mezní kapacitu rozvoje CR i rozdílnou historii, počátky a dynamiku rozvoje CR, což je v grafu nutné si uvědomit. Tvar křivky je tak nutno vnímat jako modelovou, jednotlivé fáze u každé nádrže trvají rozdílnou dobu a mají odlišný průběh. Oblast Nových Mlýnů stojí před otázkou intenzivnějšího rekreačního využití, je zde dosud nevyužitý růstový potenciál. Otázkou je, jaká je míra motivace různých subjektů tento potenciál využít, reálnost intenzivnějšího rekreačního využití vzhledem k nákladům na nezbytná opatření, nejistá je i následná větší úroveň poptávky. Jednou z možností je podporovat a cíleně rozvíjet CR v nejvíce turisticky exponovaných obcích Pasohlávky a Pavlov, v ostatních obcích přizpůsobit

podmínky CR pro lokálně či regionálně významné aktivity. Oblast Lipenska zažívá nový rozvojový impuls. Diskutabilní je, zda tedy nezařadit oblast Lipna až do fáze omlazení. Lipno v podstatě zažívá od poloviny 90. let nový cyklus a v něm je právě ve fázi „pozdního“ rozvoje. Značně nerovnoměrný je rozvoj CR mezi jednotlivými obcemi. Dynamický rozvoj se soustředí zejména do obcí Lipno nad Vltavou, Frymburk a Černá v Pošumaví. Jednou ze zásadních otázek bude řešení rozvoje na pravém břehu této nádrže. Podle mého názoru by měla být zachována jeho funkce „klidové zóny“ bez velkých projektů s výjimkou případné realizace projektu lyžařského střediska na Smrčině. Ta by výrazně oživila CR v obci Nová Pec a potažmo v „horní“ části Lipenska. Oblast Máchova jezera se nachází na úrovni stagnace, rozvoj CR u vodní nádrže Seč se nachází v mírném úpadku. Nicméně i zde může dojít v následujících letech k oživení, nejedná se o nevratný proces. Při rozvoji všech oblastí by se nemělo zapomínat na určitou mezní využitelnost území a základní principy udržitelného rozvoje. V úvahu by měly být brány možné negativní dopady CR na okolní prostředí.

Obr. č. 3: Aplikace životního cyklu destinace na sledované vodní nádrže

Zdroj: Pásková (2003), vlastní šetření

9 Závěr

Od 90. let zájem o Česko jako destinaci CR výrazně stoupl. Svou zásluhu na tom má především růst příjezdů zahraničních turistů. Přestože jejich cesty směřují nejčastěji do turisticky nejznámějších lokalit (zpravidla do větších center), tak i u některých vodních ploch v Česku dochází k nárůstu jejich podílu v rámci celkové struktury rekreantů. Zároveň se v některých obcích začínají realizovat projekty s podílem zahraničního kapitálu směřující zejména do výstavby ubytovacích kapacit v zázemí nádrží. Přibývá i počet zahraničních vlastníků nemovitostí určených k rekreačním účelům. V okolí vodních ploch Česka se tak již nerekreují pouze domácí turisté. Mezi nimi má letní dovolená stále dominantní postavení a mnozí si jí spojují právě s pobytem u vody, jak dokládají mnohé regionální studie uvedené v práci. Dlouholetou tradici má u domácích turistů rekreace u vody zejména v podobě druhého bydlení či vázaného CR. Tyto formy CR lze vnímat jako alternativu k pobytům u teplého moře, jejichž možnost realizace byla v minulosti velmi omezená. Zájem o rekreační pobyty zažívaly oblasti především v průběhu 60. let 20. století a mnohdy tento zájem podnítil vznik základní infrastruktury CR v zázemí vodních nádrží. Oblibu domácí rekreace lze vysvětlit stále výhodnější cenovou relací vůči zahraničním pobytům, vzdáleností cílových destinací, pocitem většího bezpečí ve známém prostředí, nepřítomností jazykové bariéry. Existují samozřejmě rozdíly v preferencích domácích a zahraniční dovolené na základě příslušnosti k určité věkové kategorii, vzdělání či sociálnímu postavení.

Česko jako vnitrozemský stát nedisponuje širším spektrem hydrologických prvků. Absence moře a nedostatečný počet jezer, které u nás plní funkci přírodních atraktivit, byl kompenzován nejdříve výstavbou rybníků, jejich soustav a následně přehradních nádrží. A právě na tato vodní díla (kromě řek) je rekreace u vody v Česku nejvýznamněji vázána. Tradice rybníkářství v Česku je obecně známa, přehradní nádrže byly budovány zejména až od poloviny 20. století, i když záměry jejich výstavby se datují mnohem dříve. Přestože účel výstavby těchto vodních děl sledoval primárně vodohospodářský význam (měl především zabránit povodňovým situacím, sloužit chovu ryb v případě rybníků), u mnohých z nich se již při výstavbě počítalo s jejich rekreačním využitím, případně se rekreace v jejich zázemí začala záhy rozvíjet. V následujících letech nelze v Česku počítat s výrazným nárůstem počtu přehradních nádrží či jiných významných vodních děl. Do budoucna je plánována pouze výstavba přehradní nádrže u Nových Heřminov na řece Opavě. Nově budovaná vodní díla jsou spojena s revitalizací území a vážou se zejména na bývalé těžební lokality. Napomáhají

tak k obnově krajiny a svůj účel bezpochyby naleznou i v různě intenzivním rekreačním využití.

Samotný výskyt dostatečně velké vodní nádrže ovšem pro rozvoj CR v jejím zázemí nestačí, jak je poukazováno u 15 nadregionálně významných nádrží Česka. Ty se sestávají z 12 přehradních nádrží a třech rybníků (včetně Máchova jezera). Jejich rozmístění v rámci území Česka je krajně nerovnoměrné. Jelikož se jedná převážně o přehradní nádrže, vykazuje rozmístění liniový charakter. Nejvíce rekreačně významných nádrží tvoří Vltavská kaskáda. Z hlediska krajů se nejvíce vodních nádrží nadregionálního významu nachází v Jihočeském kraji, který tak má i díky mnoha dalším regionálně významným nádržím nejlepší předpoklady pro rozvoj letní rekreace u vody. Celkově je ve střediscích letní rekreace u vody soustředěno 16 % celkové lůžkové kapacity Česka. Společným znakem rozvoje CR v okolí nadregionálně významných nádrží je kombinace několika vzájemně spolupůsobících faktorů. Jistá míra přírodních atraktivit je pro rekreační formy pochopitelná. Bezvýhradně společné pro všech 15 zmíněných vodních nádrží jsou výjimečné přírodní předpoklady a dostatečně kvantitativně i kvalitativně rozvinuté realizační předpoklady. U většiny zmíněných 15 vodních nádrží se v blízkosti nalézají velkoplošné chráněné území, případně je jeho absence nahrazena jinými hodnotnými formami přírodního prostředí. Mnohdy se v blízkém zázemí vodních nádrží vyskytují významné kulturní památky. V těsné blízkosti měst se nachází pouze dvě nádrže – Skalka a Jesenice. Jsou tak více lokalitami pro příměstský CR a některé formy rekreace spojené s OIR. Společné rysy vykazuje i geografická poloha v zázemí větších měst, která v minulosti podminila rozvoj druhého bydlení a zpravidla dobrou dopravní dostupnost. V neposlední řadě ovlivňuje míru rozvoje a formy CR v zázemí rok výstavby nádrže. V případě rekreace u vodních nádrží Česka se uplatňuje výrazný efekt letní sezónnosti a jen málo lokalit má předpoklady tuto situaci zásadnějším způsobem změnit. Výrazným problémem posledních let omezující rekreaci je stupeň eutrofizace vody podporující rozvoj sinic v nádržích ovlivňujících následně kvalitu vody. Tento problém si vyžaduje dlouhodobé a koncepční řešení příčin tohoto stavu vzhledem k výsledkům jednotlivých opatření, které se dostavují s časovou prodlevou.

U čtyř blíže analyzovaných lokalit Lipna, Máchova jezera, Seče a Nových Mlýnů lze sledovat různorodé podmínky pro rozvoj CR vycházející z odlišného fyzickogeografického i sociálněgeografického prostředí. Ty předurčují využitelnost území pro některé druhy rekreačních aktivit, jejich intenzitu a možnosti dalšího rozvoje. Následně se pak promítají do skladby turistů, kterou lze sledovat z nejrůznějších hledisek. Vzhledem k odlišným geografickým polohám a době výstavby nádrže determinujícím tradici rozvoje CR došlo

v minulosti k různě intenzivnímu rozvoji rekreace v zázemí nádrží. Tomu odpovídá i rozdílná struktura ubytovacích zařízení, stupeň rozvoje infrastruktury. Nejvýznamnějšími lokalitami z hlediska kapacity ubytovacích zařízení, šířkou a kvalitou nabízených služeb jsou vodní nádrže Lipno a Máchovo jezero. Do budoucna lze očekávat i nadále kvantitativní i kvalitativní rozvoj rekreace v zázemí Lipna. Realizovány nebo naplánovány jsou mnohé projekty spojené s rozvojem CR, ve větší míře se však koncentrují pouze do obcí Lipno nad Vltavou a Frymburk. Více než v ostatních oblastech navštěvují lipenskou oblast zahraniční turisté. Příčinu lze hledat mimo jiné v zahraničních investicích do ubytovacích kapacit a infrastruktury CR a následné propagaci oblasti v zahraničí. Zároveň se jedná o oblast, která má vhodné podmínky pro rozvoj CR v zimním období a aktivně je využívá. Svou rozlohou je jedinečná oblast také pro rozvoj jachtingu v kategorii kajutových plachetnic, pro které je budováno zázemí. V oblasti Máchova jezera lze předpokládat vzhledem k využití území při horní hranici únosné kapacity, že rozvoj se bude více ubírat směrem ke kvalitativní přeměně poskytovaných služeb. Řízený extenzivní rozvoj se bude vázat spíše na sousední obce. Možností, která se nabízí, je propojení rekreační funkce na území bývalého vojenského prostoru Ralsko. Významově níže z pohledu CR jsou oblasti Seč a Nové Mlýny. První zmíněná oblast se nachází ve vývojové recesi. Tuto oblast postihl zejména pokles významu VCR, mnohá ubytovací zařízení jsou nevyužívaná a chátrají. Nepříznivě se zde projevuje nedostatek volného investičního kapitálu v rámci regionu ochota investovat ho do oblasti CR i nepřilíživá aktivita samosprávy při přípravě podmínek k rozvoji CR v oblasti. Svůj velký význam si oblast udržela v rámci druhého bydlení. Oblast Nových Mlýnů nemá ještě dostatečně vybudované zázemí pro rozvoj CR vázaný na vodní nádrže vzhledem k pozdní výstavbě nádrží a sporům o jejich rekreační využití. Nicméně je to oblast s mnoha výjimečnostmi. Počínaje vinařskou turistikou, přítomností ojedinělých přírodně-kulturních atraktivit konče.

Ve struktuře preferovaných aktivit nejsou podle výsledků dotazníkových šetření výraznější rozdíly. Nejprovozovanější aktivitou jsou pěší výlety, následuje pak v jednotlivých oblastech plavání, slunění či cykloturistika. Lipensko a Nové Mlýny jsou více vyhledávány domácími turisty za účelem cykloturistiky, pro kterou mají výborné lokalizační i realizační předpoklady. Dominantní aktivitou Nových Mlýnů, která se v méně intenzivní podobě nachází i u Seče je rybaření. Všechny lokality jsou hojně navštěvovány turisty rekreujícími se v párech a rodinami s dětmi, ve větší míře u Seče také rekreujícími se s přáteli. To co je rozdílné, je charakter trávení dovolené. Na Máchově jezeře není v letních měsících možné najít místo na břehu jezera, kde by měl člověk větší soukromí. Většina pobřeží je zabrána

ubytovacími zařízeními nebo je součástí placených pláží. To u ostatních nádrží neplatí. Specifická situace je v případě Nových Mlýnů, kde provozování aktivit s přímým kontaktem s plochou vodních nádrží se koncentruje kvůli kvalitě vody zejména do lagun v rámci ATC Merkur.

Hodnocení kvality služeb respondenty je velmi podobné, přesto existují výrazné kvalitativní rozdíly. Nicméně výsledky šetření vychází zřejmě z rozdílných očekávání úrovně služeb. Pro vzájemnou porovnatelnost dat kvality rekreace by museli hodnotit svůj pobyt ti samí respondenti u všech sledovaných nádrží. U Nových Mlýnů a Máchova jezera je lépe hodnoceno značení cyklotras, u Máchova jezera vyžití pro děti. Naopak u Seče je hůře hodnoceno kulturní vyžití a dopravní značení v okolí. Ve větší míře chybí nějaká služba rekreantům u vodní nádrže Seč a Máchova jezera. Velmi spokojeno nebo spíše spokojeno s celkovým pobytem je vždy vysoké procento rekreantů. Nespokojenost rekreantů s pobytem se ve větší míře projevila u Seče a Nových Mlýnů. Drtivá většina respondentů všech oblastí uvádí, že uvažuje o další návštěvě tohoto regionu.

Rekreační využití zázemí vodních nádrží má svou tradici a bude i nadále rozvíjeno. Tento rozvoj má smysl a je v souladu s koncepcí rozvoje CR uveřejněnou MMR. Nutné je však mít na zřeteli, že každý rozvoj má své udržitelné hranice. Přesahování únosné kapacity území s sebou nese negativní dopady na prostředí destinace. Udržitelná kapacita se odvíjí od forem, úrovně a intenzity CR. Pro oblast Lipna bude i v příštích letech příznačný kvantitativní i kvalitativní nárůst významu CR. Rozvoj je nutný koordinovat v souladu se zachováním krajinného rázu a ochrany přírody, vyvarovat by se měl masovému charakteru CR. Důraz by měl být kladen na diverzifikaci nabídky služeb a diferencovaný přístup jednotlivých obcí k rozvoji CR, tak aby nabídka pokryla širší spektrum cílových skupin turistů. V případě Máchova jezera je úkolem i nadále zabezpečit kvalitu vody, podporovány by měly být kvalitativní změny infrastruktury CR. Seč stojí před problémem volby strategie rozvoje CR, určení hlavních atraktivit a následné zacílení propagace, stanovení jednotné image destinace. Potřeba je spolupráce i v rámci hierarchicky vyšších jednotek veřejné správy, celý Pardubický kraj patří k méně vyhledávaným oblastem CR v rámci Česka. V oblasti novomlýnských nádrží se řeší otázka rekreačního využití některých zón přiléhajících k nádržím. Vzhledem k současnému stavu se nabízí podpora rozvoje CR pouze v nejvíce turisticky exponovaných obcích (Pasohlávky, Pavlov) a ostatní území řídit z hlediska CR k podmínkám pro lokálně či regionálně významné aktivity s potřebným zázemím a v souladu s přírodním prostředím. I tak jsou zde nutné investice především do kvalitativních změn infrastruktury.

Směr rozvoje se v neposlední řadě odvíjí od kvality a propracovanosti destinačního managementu, řízení a kooperace veřejných orgánů i privátního sektoru na různých úrovních. Otázkou zůstává, zda hledat konečné rozvojové limity nebo zvolit cestu kontrolovatelného rozvoje s patřičným řešením negativních dopadů. Ty jsou na rozdíl od jiných hospodářských odvětví méně zřetelné, mají odlišný průběh a často jsou nehmotné povahy. Protože se jedná o odvětví ovlivňující ostatní hospodářská odvětví regionu a přesahující obsah a meze nejedné vědních disciplíny, vyžaduje plánování rozvoje CR holistický mezioborový přístup.

11 Seznam literatury a zdrojů

- ALBRECHT, J. a kol. (2003): Chráněná území ČR, svazek VIII. Českobudějovicko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, s. 163-215
- ANDRESKA, J. (1997): Lesk a sláva českého rybářství. Nuga, Pacov, 166 s.
- ARONSON, L. (2004): Place Attachment of Vacation Residents: Between Tourist and Permanent Resident. In: Hall, M, C. , Müller, K., H. (eds.): Tourism, Mobility and second Homes. Channel View Publication, Clevedon, Bufalo, Toronto, s. 75-86
- Atlas pro volný čas (2001). Kartografie Praha, Praha, 94 s.
- ATTIL, P., NEJDL, K. (2004): Turismus. Vysoká škola hotelová, Praha, 178 s.
- BARTOŠEK, P. (2008): Vývoj, stav a perspektivy ubytovacích zařízení u Vranovské přehrady. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 77 s.
- BAXA, J. (2006): Problémy periferních oblastí: Komparace možností revitalizace bývalého VVP Ralsko, Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 58 s.
- BENEŠOVÁ, K. (2005): Cestovní ruch a rekreace v oblasti Lipenska. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 106 s.
- BIČÍK, I. (2001): Postavení, změny a perspektivy druhého bydlení v Česku. In: Bičík, I. a kol. (ed): Druhé bydlení v Česku, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, s. 25-39
- BÍNA, J. a kol. (2001): Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území České republiky. Ústav územního rozvoje, Brno, 22 s. – dostupný z [http://www.uur.cz – 7. 8. 2007]
- BOYD, W. S. (2006): The TALC Model and its Application to National Parks: A Canadian Example. In: Butler, W., R (ed): The Tourism Area Life Cycle, č.1, s. 119-138
- BROŽA, V. a kol. (2005): Přehradý Čech, Moravy a Slezska. Knihy 555, Liberec, 251 s.
- BUDOWSKI, G. (1976): Tourism or environmental conservation: Conflict, coexistence, or symbiosis? In: Page, S., Connell, J. (eds) (2008): Sustainable tourism. č. 1, Precursors of the sustainable tourism koncept. Routledge, London, s. 199-206
- BURACHOVIČ, S., WIESER, S. (2001): Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Libri, Praha, 456 s.
- BUTLER, W. R. (ed) (2006): The Tourism Area Life Cycle, č. 1, 385 s.
- BUTLER, W. R. (2006): The Origin of the Tourism Area Life Cycle. In: Butler, W., R. (ed): The Tourism Area Life Cycle, č. 1, s. 13-26

COPPOCK, J. T., DUFFIELD, B. S. (1975): Recreation in the Countryside. Macmillan Press, London, 262 s.

Cykloatlas Česko 1: 75 000 (2008): ShowCart, Vizovice 101s.

ČERNÝ, O., POKORNÝ, J. (2008): Nad mosteckými doly se zavře voda. Vznikne nové jezero. [<http://www.idnes.cz> – 26. 10. 2008]

DAVID, P., SOUKUP, V. (1995): Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku: Máchovo jezero – Ralsko. Soukup a David, Praha, 138 s.

DAVID, P., SOUKUP, V. (2000): Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku: Pálava a Břeclavsko. Soukup a David, Praha, 148 s.

DIBELKOVÁ, I. a kol. (2004): Železné Hory. Olympia, Praha, 95 s.

DISMAN, M. (2000): Jak se vyrábí sociologická znalost. Karolinum, Praha, 374 s.

DOHNAL, V. a kol. (1985): Rajonizace cestovního ruchu ČSR. Merkur, Praha, 167 s.

DOMALEWSKI, P. (2003): Druhé bydlení v zázemí města Plzně. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 97 s.

DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. Sborník České geografické společnosti, roč. 112, č. 2, s. 121-141

DURAS, J. a kol. (2008): Ekotechnologické zásahy ve prospěch jakosti vody v ČR – stručný přehled. In: Říhová Ambrožová, J. : Sborník konference Vodárenská biologie 2008, Praha, s. 73 - 79.

DUSZKOVÁ, P. (2008): O přehradě v Nových Heřminovech se jedná už přes 80 let. [<http://www.ekolist.cz> – 21. 4. 2008]

FRANTÁL, L. (2007): Rekreační využití vodních nádrží v Česku se zaměřením na přehradní nádrž Lipno a Máchovo jezero. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, 69 s.

FRANTÁL, L. (2008): Kam v létě v Česku za rekreací u vody. COT Business, roč. 3, č. 10, s. 50-52

FROUZOVÁ, K. (2008): Unikátní metoda pošle sinice ke dnu jablonecké přehrady. [<http://www.idnes.cz> – 18. 7. 2008]

FROUZOVÁ, K. (2008): Světový experiment: sinice v jablonecké přehradě zničila elektřina. [<http://www.idnes.cz> – 7. 8. 2008]

GARDAVSKÝ, V. (1986): Ke geografii rekreace. In: Sborník referátů 6. Semináře „Rekreace a volný čas“. Znojmo, s. 1-4

GELNÁ, T. (2006): Tematické parky – využití v cestovním ruchu, dopady na rozvoj území. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 76 s.

GOLDOVÁ, D. (2004): Cestovní ruch v okrese Znojmo. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 128 s.

HALL, C. M., MÜLLER, K. D. (2004): Tourism, Mobility and second Homes. Chanel view publication, Clevedon, 304 s.

HANÁK, L. (2003): Současný stav a možnosti dalšího rozvoje cestovního ruchu v oblasti Novomlýnských nádrží. Urbanismus a územní rozvoj, roč. VI., č. 5, Brno, s. 20 - 25

HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M. (2005): Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In: Novotná, M. (ed): Problémy periferních oblastí. UK Praha, PřF, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 6-25

HAVRLANT, J. (2004): Vývoj druhého bydlení v Moravskoslezských Beskydech, In: Vágner, J., Fialová, D. (eds): Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, s.131-138

HAYWOOD, M. K. (2006): Evolution of Tourism Areas and The Tourism Industry. In: Butler, W. R. (ed): The Tourism Area Life Cycle, č. 1, s. 51-71

HEJZLAR, J. (1998): Jakost vody v nádrži Lipno v letech 1991-1997 a prognóza jejího dalšího vývoje. HBÚ AV ČR, České Budějovice, 28 s.

HEJZLAR, J., VYHNÁLEK, V., ČECH, S. (1991): Prognóza eutrofizace a výskytu vodních květů v údolní nádrži Lipno se zřetelem k pobřežním zónám využívaným k rekreaci a návrh zásahů k zamezení nepříznivého vývoje. HBÚ AV ČR, České Budějovice, 22 s.

HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum. Portál, Praha, 403 s.

HESKOVÁ, M. a kol. (2006): Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy. Fortuna, Praha, 223 s.

HOLEČEK, M., MARIOT, P., STRÍDA, M. (2001): Zeměpis cestovního ruchu. Nakladatelství ČGS, Praha, 99 s.

HOVINEN, R. G. (2001): Revisiting the destination lifecycle model. Annals of Tourism Research, 29, č.1, s. 209-230

HRALA, M. (2005): Geografie cestovního ruchu. Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 109 s.

HYNEK, A., SEDLÁČEK, P. (2004): Vývoj druhého bydlení v zázemí Brna, In: Vágner, J., Fialová, D. (eds): Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, s. 108-147

JÁNSKÝ, B., ŠOBR, M. a kol. (2003): Jezera České republiky. Katedra fyzické geografie a geoekologie PřF UK, Praha, 199 s.

JEDLIČKOVÁ, T. (2007): Stav a rozvoj zimní rekreace na Vysočině. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 42 s.

KADLECOVÁ, V. (2006): Nové trendy v druhém bydlení se zaměřením na rekreační byty. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 50 s.

KALAUZOVÁ, L. (2007): Využití rekultivovaných ploch pro účely cestovního ruchu a rekreace na území Severočeské hnědouhelné pánve. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 113 s.

KESTŘÁNEK, J. a kol. (1984): Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže, Academia Praha, Praha, 315 s.

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007-2013. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 138 s.

KRATOCHVÍL, P. (2007): Transformace vázaného cestovního ruchu v Česku: Srovnávací studie modelových oblastí Východních Čech. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 98 s.

KRATOCHVÍL, S. (1961): Vodní nádrže a přehrady. Nakladatelství ČSAV, Praha, 954 s.

KRIPPENDORF, J. (2008): About the concept of a balanced tourist development. In: Page, S., Connell, J. (eds): Sustainable tourism. č.1, Evolution and context of sustainable tourism, Routledge, London, s. 233-242

KŘÍŽ, V. (1996): Vodní nádrže a jezera České republiky. Schola Forum, Praha, 32 s.

LAGIEWSKI, R. M. (2006): The Application of the TALC Model: A Literature Survey. In: Butler, W. R. (ed): The Tourism Area Life Cycle, č. 1, s. 27-50

LEVÁ, P. (2007): Transformace vázaného cestovního ruchu v oblasti Máchova jezera. Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, 72 s.

MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda Bratislava, Bratislava, 249 s.

MAŘÍKOVÁ, H. a kol. (1996): Velký sociologický slovník. Univerzita Karlova v Praze, Vydavatelství Karolinum, Praha, s. 919

MILSOVÁ, L. (2007): Přístav pojme 118 jachet, Mladá Fronta Dnes – Jihočeský kraj. 23. 1. 2007, roč. 18, č. 19, s. C3.

NAVRÁTIL, J., ŠVEC, R. (2008): Rekreace u vodních ploch v České republice. Czech Hospitality and Tourism Papers, Vysoká škola hotelová v Praze, roč. IV., č. 8, s. 69 – 79

- NEJDL, K. (2008): Českokrumlovsko – model opatření k rozvoji domácího a příjezdového zahraničního cestovního ruchu ve vhodných oblastech – oblast s převažujícími kulturně-historickými předpoklady – region Jižní Čechy, Česká republika. Česká republika. Czech Hospitality and Tourism Papers - Hotelnictví, lázeňství, turismus, Vysoká škola hotelová v Praze, č. 3, s. 37-61
- ORAMS, M. (1999): Impacts of Marine Tourism. In: Page, S., Connell, J. (eds): Sustainable tourism. č. 2, Environmental perspectives, London, s. 216-238
- PAGE, S., CONNELL, J. (eds) (2008): Sustainable Tourism. Routledge, New York, č. 1, 508 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo místního rozvoje ČR, Praha, 448 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2003): Změny geografického prostředí vyvolané rozvojem cestovního ruchu ve světle kriticko-realistické metodologie. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 201 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2008): Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Gaudeamus, Hradec Králové, 297 s.
- PEARCE L., P. (2005): Tourist Behaviour: Themes and Conceptual Schemes, View Publication, Buffalo, 241 s.
- QUITT, E. (1971): Klimatické oblasti Československa. Geografický ústav ČSAV, Brno, 82 s.
- RUBÍN, J. (2004): Přírodní památky, rezervace a parky. Olympia, Praha, 186 s.
- RYAN, CH. (2003): Recreational Tourism. Demand and Impacts, Channel View Publications, Aspects of Tourism, 11, Channel View Publications, 358 s.
- ŘÍHA, J. (ed) (1974): VI. Konference o biosféře: Využívání vodních ploch k rekreaci, Dům techniky ČVTS, Praha, 294 s.
- SAARINEN J. (2008): Traditions of sustainability in tourism studies. In: Page, S., Connell, J. (eds): Sustainable Tourism. Critical Concepts in the Social Science. Routledge, New York, č. 1, s. 313-333
- SALLETMAIER, CH. (1993): Der Fremdenverkehr im Trumber Seengebiet. Tourismus und Zweitwohnsitze in einem stadtnahen Erholungsraum. Institut für Geographie der Universität Salzburg, Salzburg, 247 s.
- SEDLÁČEK, A. (1884): Hrady, zámky a tvrze díl III., Knihotiskárna Františka Šimáčka, Praha, s. 72-178

SEMIENIUK, P. (2008): Oblast Lipenské přehrady – region Jižní Čechy, Česká republika sousedící s Rakouskem – oblast s převažujícími přírodními předpoklady navazující na oblast Českokrumlovsko, s možností využití koexistence k cílené spolupráci k rozvoji cestovního ruchu s oblastí Českokrumlovsko. Czech Hospitality and Tourism Papers - Hotelnictví, lázeňství, turismus, Vysoká škola hotelová v Praze, č. 3, s. 62-76

SHAW, B., WILLIAMS, M. A. (2004): Tourism a tourism spaces. Sage, London, 311 s.

STRAPP, J. D. (1988): The resort cycle and second homes. Annals of Tourism Research. roč.15, č. 15, s. 504-516

STRNADOVÁ, T. (2008): Brňané si přejí vyčištění přehrady. I za miliardy. [http://www.idnes.cz – 2. 4. 2008]

Školní atlas České republiky (2001). Kartografie Praha, Praha, 32 s.

ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. Karolinum, Praha, 228 s.

ŠTÝRSKÝ, J. (2005): Geografie cestovního ruchu Evropy a světa. Fakulta informatiky a managementu, Univerzita Hradec Králové, Gaudeamus, Hradec Králové, 195 s.

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 416 s.

TRNKOVÁ, O. a kol. (1995): Území a cestovní ruch. Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha, 95 s.

VÁGNER, J. (1999): Geografické aspekty druhého bydlení v České republice. Disertační práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 201 s.

VÁGNER, J. (2001): Vývoj druhého bydlení v Česku. In: Bičík (ed.): Druhé bydlení v Česku, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, s. 42-54

VÁGNER, J., FIALOVÁ D. (2004): Prostorové rozmístění druhého bydlení v Česku – základní charakteristiky, In: Vágner, J., Fialová, D. (eds): Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku, s. 49-56

VOBORNÍKOVÁ, J. (2005): Vázaný cestovní ruch v Česku – srovnávací studie modelových oblastí Jilemnicko a Příbramsko. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 109 s.

VYSTOUPIL, J. a kol. (2004): Turistický barometr Jižní Moravy. Výzkumné centrum regionálního rozvoje, Masarykova Univerzita, Brno, 94 s.
dostupné na [http://www.kr-jihomoravsky.cz – 13. 2. 2009]

VYSTOUPIL, J. a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu České republiky 2006, MMR ČR, Olomouc, 157 s.

VYSTOUPIL, J. a kol. (2007): Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR. ESF MU, Brno, 98 s.

VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M., HOLEŠÍNSKÁ, A. (2008): Mikulovsko - model opatření k rozvoji domácího a příjezdového zahraničního cestovního ruchu ve vhodných oblastech - oblast s převažujícími přírodními předpoklady - region Jižní Morava, Česká republika. Czech Hospitality and Tourism Papers - Hotelnictví, lázeňství, turismus, Vysoká škola hotelová v Praze, č. 3, s. 77-104

VYSTOUPIL, J., WOKOUN, R. (1987): Geografie cestovního ruchu I. Univerzita J. E. Purkyně v Brně, Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha, 250 s.

WEAVER, D. B. (2006): The „Plantation“ Variant of the TALC in the Small-island Caribbean. In: Butler, W. R. (ed): The Tourist Area Life Cycle, č. 1, s. 185-197

WHEELER, B. (1991): Tourism's troubled times: responsible tourism is not the answer. In: Page, S., Connell, J. (eds): Sustainable tourism. č. 1, Defining and conceptualising sustainable tourism. Routledge, London, s. 538 - 545

ZATLOUKALOVÁ, T. (2005): Cestovní ruch a rekreace v zázemí Brna na příkladu Brněnské přehrady. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 117 s.

ZIMMELOVÁ, L. (2008): Jak se z Lipna dělá Davos. Na Šumavu míří vlakotramvaje. [http://cestovani.idnes.cz – 17. 1. 2008]

ZNACHOR, P. (2005): Vodní květy řas a sinic. Scientific American, roč. 4, č. 7, s. 42-51 - dostupný na [http://www.fytoplankton.cz – 12. 3. 2009]

ZUNTYCH, Z. (2007): U Lipna vyrostou vesnice pro turisty. Hospodářské noviny, 19.1. 2007, roč. 11, č. 14, s. 17

Ostatní zdroje:

Agentura Czech Tourism [http://www.czechtourism.cz – 12. 3. 2009]

Analýza příjezdového cestovního ruchu 1992-2005. Czech Tourism, Praha.

[http://www.czechtourism.cz – 12. 3. 2009]

Domácí cestovní ruch v České republice (2004). Czech Tourism, Praha.

[http://www.czechtourism.cz – 12. 3. 2009]

Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Šumava – vyhodnocení etapy léto 2006. Czech Tourism, Praha [http://www.czechtourism.cz – 12. 3. 2009]

Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Český sever – vyhodnocení etapy léto 2006. Czech Tourism, Praha [http://www.czechtourism.cz – 12. 3. 2009]

Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Východní Čechy – vyhodnocení etapy léto 2006. Czech Tourism, Praha [http://www.czechtourism.cz – 12. 3. 2009]

Monitoring návštěvníků v turistickém regionu Jižní Morava – vyhodnocení etapy léto 2006.
Czech Tourism, Praha [<http://www.czechtourism.cz> – 12. 3. 2009]

Motivace k návštěvě turistických regionů v České republice – domácí cestovní ruch (2004).
Stemmark, Praha. [<http://www.czechtourism.cz> – 12. 3. 2009]

Český statistický úřad [<http://www.czso.cz> – 10. 2. 2009]

Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v ČR a krajích
[[http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/i/tab_2_3_1_cru/\\$File/crucr032309_231.xls](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/i/tab_2_3_1_cru/$File/crucr032309_231.xls) – 10.2. 2009]

Český úřad zeměměřičský a katastrální [<http://www.cuzk.cz> – 10. 2. 2009]

Deník veřejné správy – zpravodaj Mze 1/2008: Strategie financování čištění městských
odpadních vod. [<http://denik.obce.cz> – 8. 1. 2009]

Ekonomický server ČTK: Protipovodňová ochrana na horním toku řeky Opavy.
[<http://www.financninoviny.cz> – 22. 11. 2008]

Evropská komise [http://ec.europa.eu/water/water-bathing/report_2006.html – 10. 2. 2009]

Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. M.
[<http://www.aquaforum.cz/nadrze/cz> – 21. 5. 2007]

CEV Pálava 2004 - Informační tabule v okolí novomlýnských nádrží

IGU LUCC [<http://www.luccprague.cz/> – 21. 2. 2009]

KHS Jihočeského kraje [<http://www.khscb.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Jihomoravského kraje [<http://www.khsbrno.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Karlovarského kraje [<http://www.khskv.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Královehradeckého kraje [<http://www.khshk.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Libereckého kraje [<http://www.khslbc.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Pardubického kraje [<http://www.khspce.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Moravskoslezského kraje [<http://www.khssova.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Plzeňského kraje [<http://www.khsplzen.cz> – 21. 1. 2009]

KHS Středočeského kraje [<http://www.khsstc.cz> – 21. 1. 2009]

Mapový server [<http://www.amapy.cz> – 12. 2. 2009]

Mapový server [<http://www.mapy.cz> – 12. 2. 2009]

MAS Mikulovsko [<http://www.masmikulovsko.cz> – 14. 3. 2009]

MAS Železnohorský region [<http://www.maszr.oblast.cz> – 14. 3. 2009]

Mikroregion Centrum Železných hor [<http://www.czh.cz> – 14. 3. 2009]

Strategická studie rozvoje mikroregionu [<http://www.czh.cz> – 14. 3. 2009]

Mikroregion Mikulovsko [<http://www.mikulovskoregion.cz> – 12. 2. 2009]

Ministerstvo financí České republiky [<http://www.mfcr.cz> – 15. 2. 2008]

Arisweb [<http://www.info.mfcr.cz/aris/> – 15. 2. 2008]

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [<http://www.mpsv.cz> – 15. 2. 2008]

Ministerstvo pro místní rozvoj [<http://www.mmr.cz> – 12. 1. 2009]

[<http://www.strukturalni-fondy.cz> – 10. 2. 2009]

Ministerstvo zemědělství České republiky [<http://www.mze.cz> – 15. 2. 2009]

Oficiální internetové stránky města Doksy [<http://www.doksy.com> – 21. 3. 2009]

Oficiální stránky obce Pavlov [<http://www.obec-pavlov.cz> – 21. 3. 2009]

Oficiální stránky obce Pasohlávky [<http://www.pasohlavky.cz> – 21. 3. 2009]

Oficiální stránky obce Seč [<http://www.mestosec.cz> – 21. 3. 2009]

Plán rozvoje města Doksy [<http://www.doksy.com> – 14. 3. 2009]

Plán rozvoje cestovního ruchu Máchova kraje [<http://www.machuvkraj.cz> – 21. 3. 2009]

Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje [<http://www.kraj-lbc.cz> – 10. 5. 2009]

Program rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje pro roky 2007 – 2013

[<http://www.kr-jihomoravsky.cz> – 14. 3. 2009]

Program rozvoje Pardubického kraje [<http://www.pardubickykraj.cz> – 14. 3. 2009]

PRVK Pardubického kraje [<http://www.pardubickykraj.cz> – 20. 2. 2009]

Rakouská národní turistická kancelář [<http://www.tourmis.info> – 1. 2. 2009]

Registr ekonomických subjektů [<http://www.info.mfcr.cz> – 10. 2. 2009]

Sčítání lidu, domů a bytů 1991. Jihočeský kraj. ČSÚ. Praha.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Jihočeský kraj. ČSÚ. Praha.

Statistický lexikon obcí ČR 2005, Český statistický úřad. Praha. 2005.

Státní podnik Povodí Labe [<http://www.plav.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Vltavy [<http://www.pvl.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Moravy [<http://www.pmo.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Odry [<http://www.pod.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Ohře [<http://www.poh.cz> – 20. 4. 2007]

Státní zdravotní ústav [<http://www.szu.cz> – 20. 2. 2009]

Strategie rozvoje cestovního ruchu v Jihočeském kraji

[<http://www.kraj-jihocesky.cz> – 21. 3. 2009]

Svazek lipenských obcí [<http://www.lipensko.cz> – 10. 3. 2009]

Svazek obcí Máchův kraj [<http://www.machuvkraj.cz> – 10. 3. 2009]

ÚP Jihočeského kraje [<http://www.kraj-jihocesky.cz> – 21. 3. 2009]

11 Přílohy

Příloha č. 1: Vodní nádrže nadregionálního významu v roce 2008

Název	Plocha v ha	Celkový objem v mil. m ³	Rok výstavby	Účel výstavby	Povodí	Kraj
Skalka	378	19,56	1962- 1964	AVP, N, ZV, E, R	Ohře	Karlovarský
Jesenice	760	60,15	1957-1961	AVP, N, ZV, E, RH	Ohře	Karlovarský
Hracholusky	410	56,64	1959 - 1964	AVH, AV, E, R	Vltava	Plzeňský
Lipno	4870	309,50	1952-1960	AV, E, N, R, RH, P	Vltava	Jihočeský
Orlík	2640	703,80	1956- 1966	N, AV, E, R, RH, P	Vltava	Jihočeský
Slapy	1162	269,30	1949-1957	N, E, OV, AV, R,RH	Vltava	Středočeský
Máchovo jezero	284	6,30	1366	AV, RH	Ohře	Liberecký
Hejtman	80	1,46	1554	RH	Vltava	Jihočeský
Staňkovský rybník	241	6,33	1554	RH	Vltava	Jihočeský
Seč	220	22,10	1924 - 1934	OV, ZV, E, N, R	Labe	Pardubický
Pastviny	110	10,82	1933 - 1938	ZV, N, E, R	Labe	Pardubický
Vranov	763	132,70	1930-1934	N, OV, R, RH	Morava	Jihomoravský
Nové Mlýny (H,S,D)	531+ 1 033 + 1 668	12,19 + 34+ 87,75	1974-1978	N, AVH, AV, R, RH, E	Morava	Jihomoravský
Žermanice	248	25,27	1951-1958	AVP, N (R)	Odra	Moravskoslezský

Poznámka: AV - akumulace vody k ochraně území před povodním

AVH – akumulace vody pro hospodářské účely

AVP – akumulace vody pro nadlepšení průtoku pro průmyslové účely

N – akumulace vody pro nadlepšení průtoku, zajištění minimálního průtoku

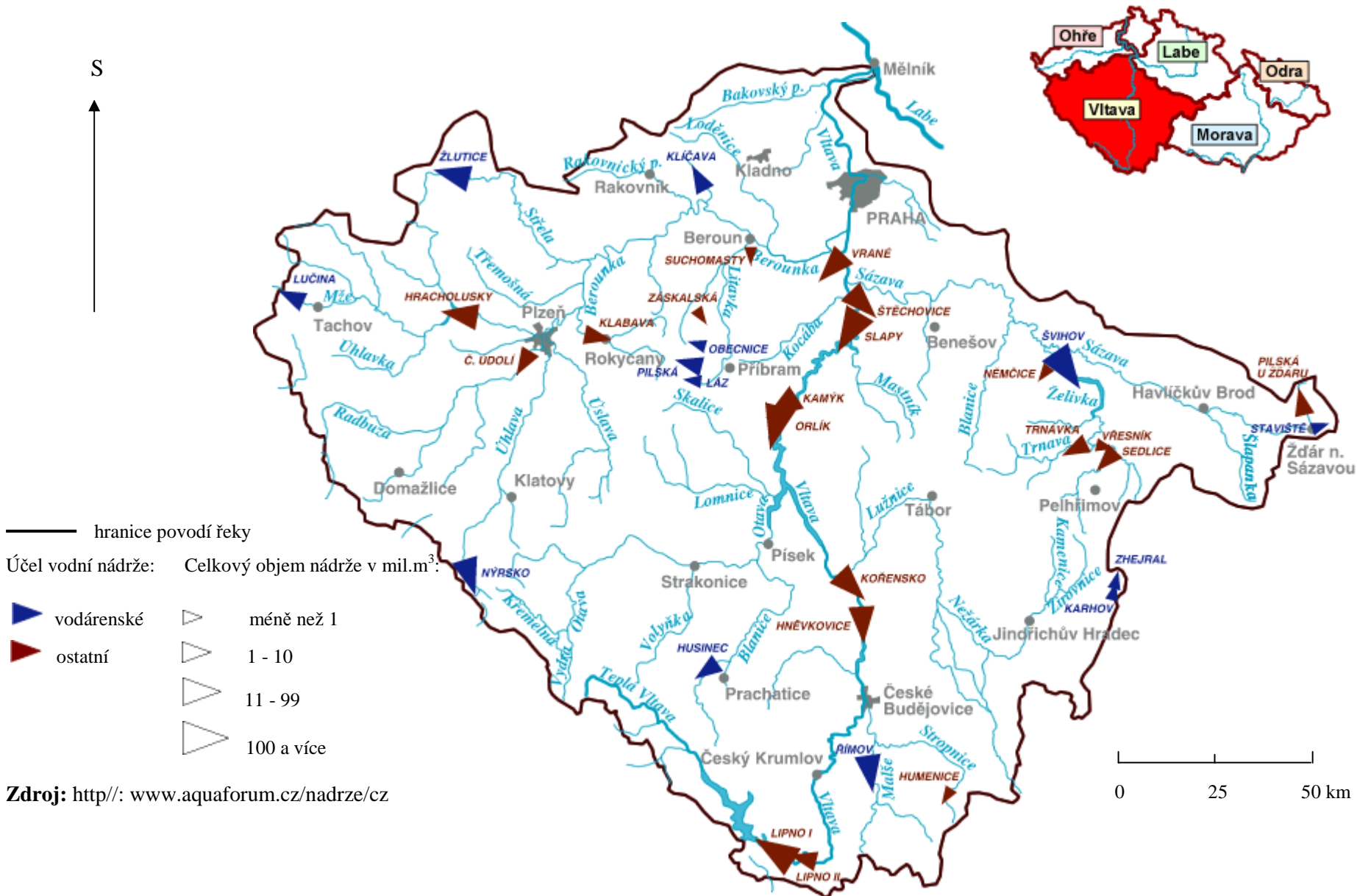
OV – akumulace vody pro odběr a úpravu vody

E - výroba elektrické energie, R – rekreace, RH – rybní hospodářství, P – plavba

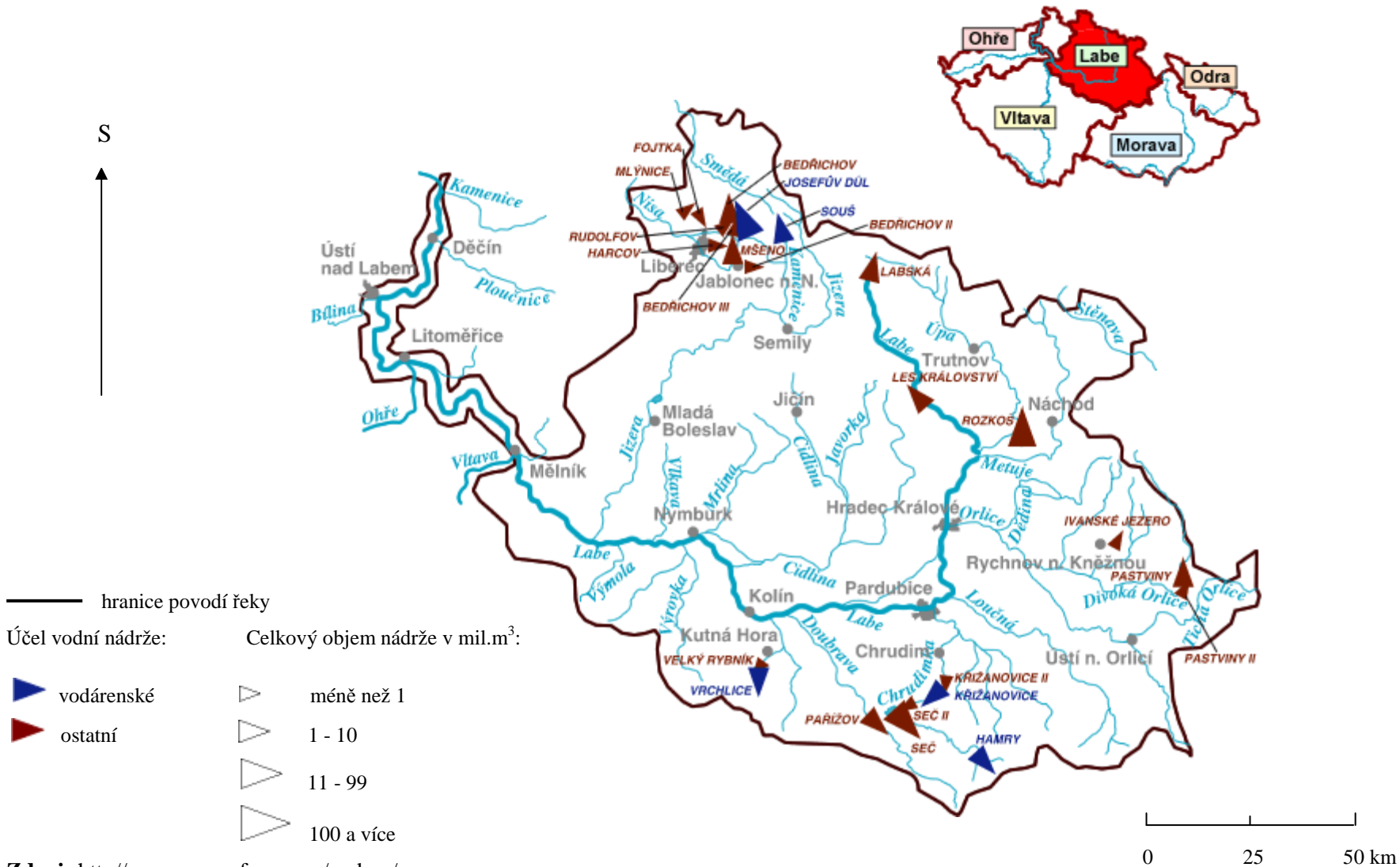
Zdroj: Vystoupil a kol. 2006, Broža a kol. 2005,

<http://www.pla.cz>, <http://www.poh.cz>, <http://www.pvl.cz>

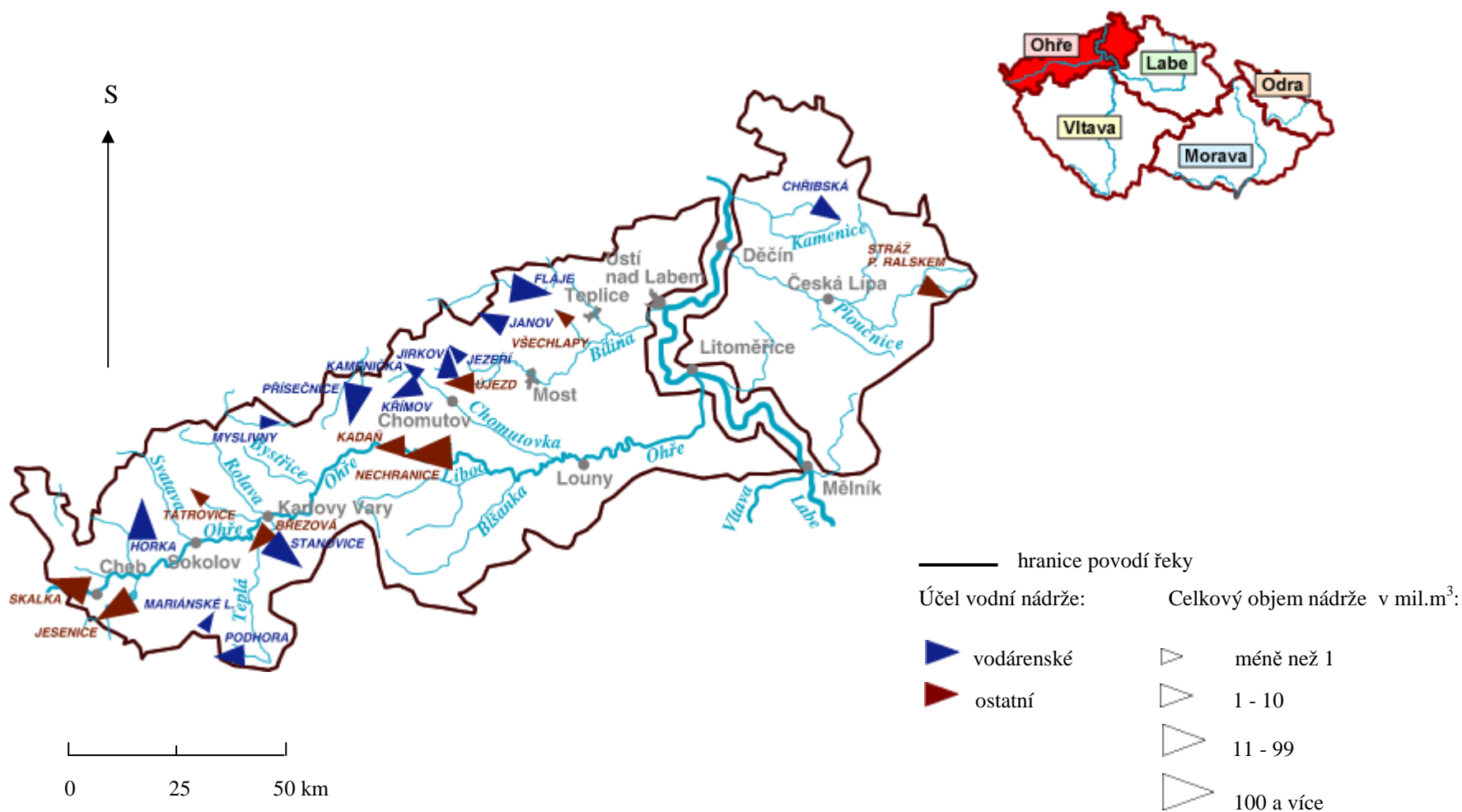
Příloha č. 2: Vodní nádrže v povodí řeky Vltavy (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Příloha č. 3: Vodní nádrže v povodí řeky Labe (podle české správy vodních děl) v roce 2008

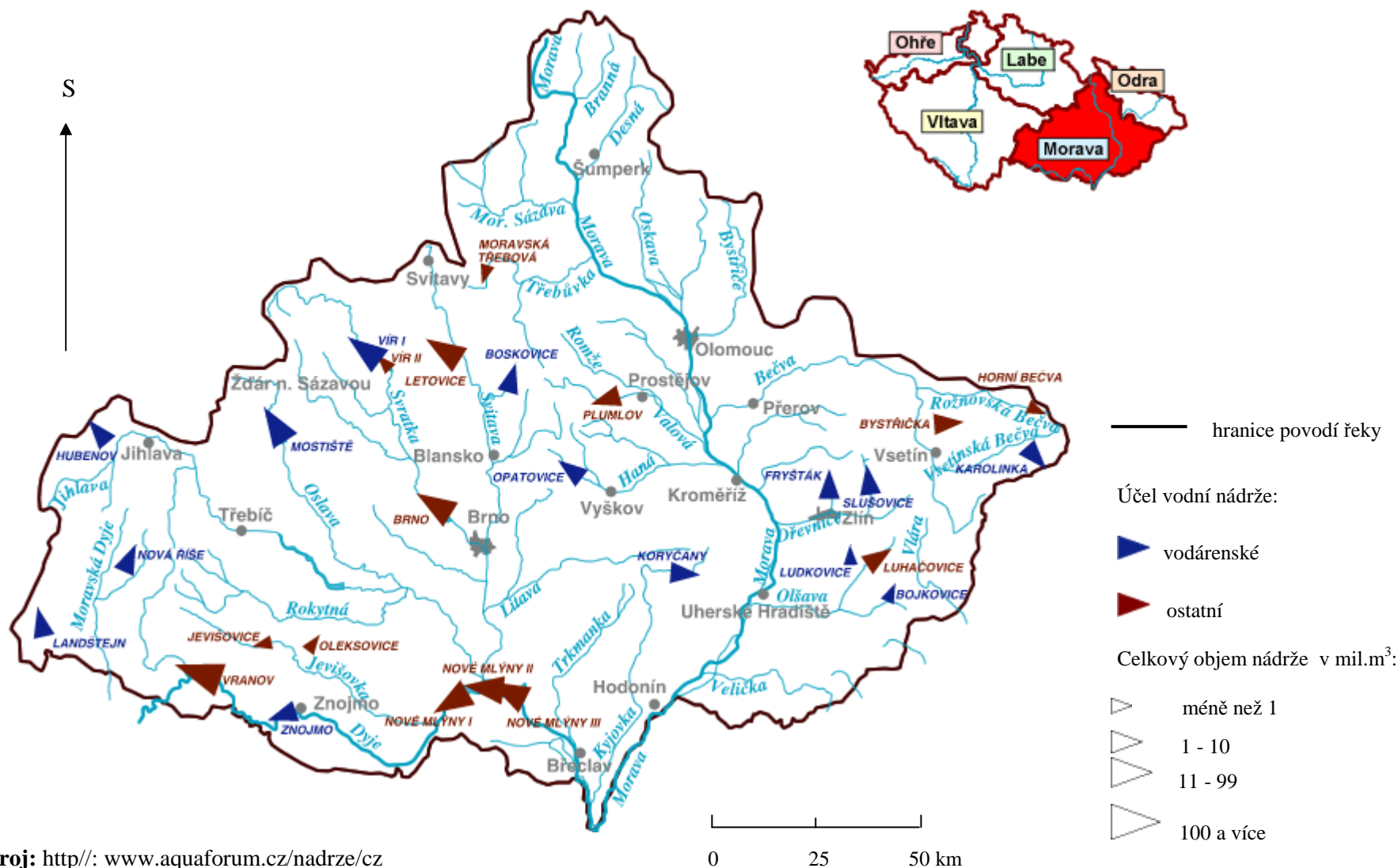

Příloha č. 4: Vodní nádrže v povodí řeky Ohře (podle české správy vodních děl) v roce 2008

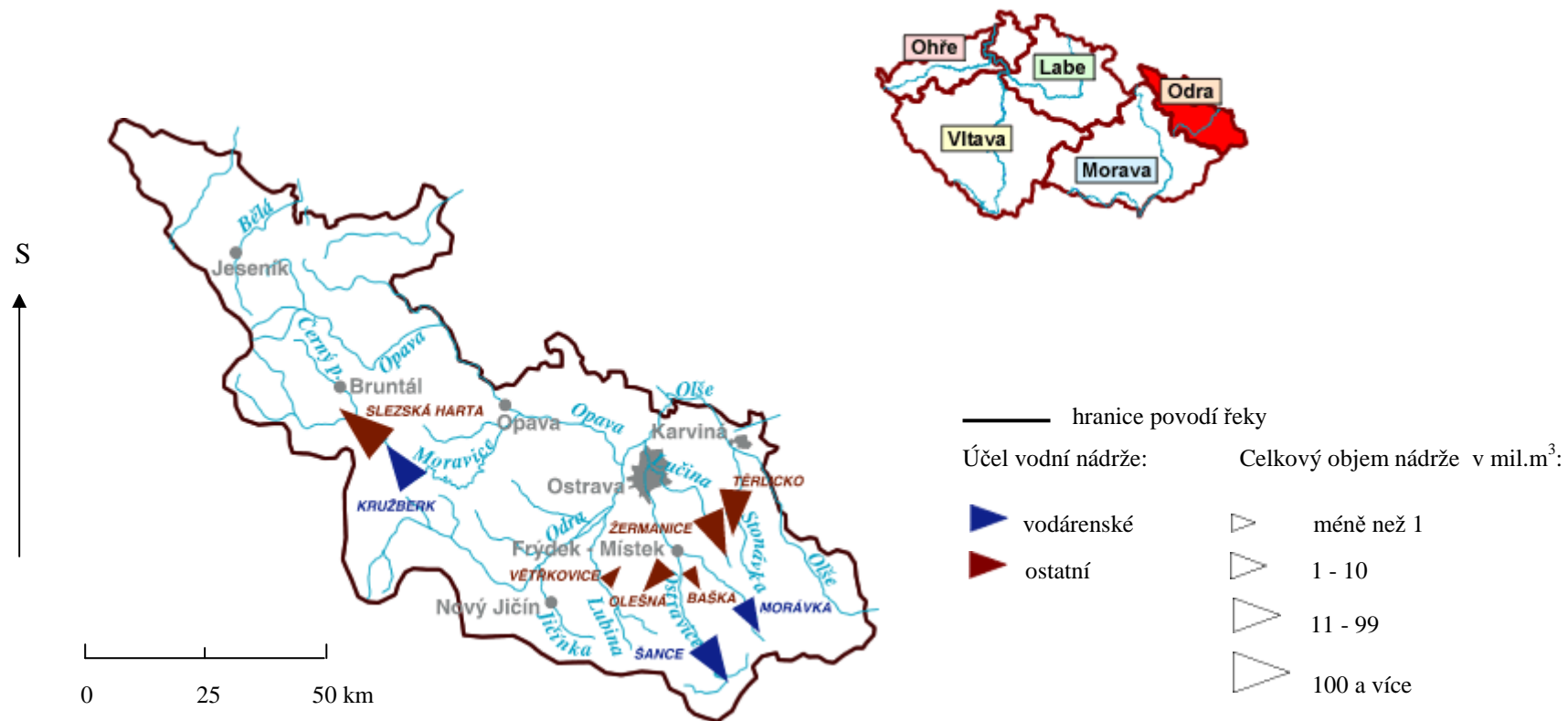

Zdroj: <http://www.aquaforum.cz/nadrze/cz>

Příloha č. 5: Vodní nádrže v povodí řeky Moravy (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Příloha č. 6: Vodní nádrže v povodí řeky Odry (podle české správy vodních děl) v roce 2008

Zdroj: <http://www.aquaforum.cz/nadrze/cz>

Příloha č. 7: Letní rekreace a turistika u vody v Česku v roce 2006

Zdroj: Vystoupil a kol. 2006

Příloha č. 8: CR v obci Černá v Pošumaví v letech 2005-2009

Černá v Pošumaví	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	500	500	500	510	510
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	2750	2750	2750	2600	2600
Kempy	2200	2200	2200	2200	2200**
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	168 000	199 000	193 000	173 000	130 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	775 000	783 000	841 000	750 000 743 000	750 000
Obec investorem projektu CR	0	soc.zařízení kemp Olšina	soc.zařízení kemp Jestřábí I	soc.zařízení kemp Jestřábí I.	dostavba ČOV
Rozpočet v Kč	0	6 mil.	0,4 mil.	0,11 mil.	-
Období realizace	0	2006-2007	2007	2008	2008-2010
Obec investorem projektu CR	-	-	-	vstupní objekt kemp Olšina	-
	-	-	-	5,52 mil. (dot.50%)	-
Rozpočet v Kč	-	-	-	2007-2008	-
Období realizace	-	-	-		-

Pozn.: * plánovaný rozpočet, ** v restituci přijde nejspíše obec o Jestřábí I. (400 míst)

Zdroj: Informace obecního úřadu Černá v Pošumaví

Příloha č. 9: CR v obci Frymburk v letech 2005-2009

Frymburk	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	1000	1000	1000	1050	1050
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	1000	1000	1260	1470	1470
Kempy	1000	1000	1000	1000	1000
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	203 000	83 000	279 000	116 868	243 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	770 000	500 000	872 000	491 543	700 000
Obec investorem projektu CR	sportovní hřiště u ZŠ	cyklostezka Lipno nad Vlt.- Frymburk	cyklostezka Lipno nad Vlt.- Frymburk	lední bruslařská dráha 0,1 mil. (napůl s Lipnem n. Vlt.)	muzeum (rekonstrukce čp. 5)
Rozpočet v Kč	7,5 mil.	0,3 mil.	0,3 mil.		12 mil.
Období realizace	2004-2006	2006	2007-2008	2008-2009	2008-2010
Obec investorem projektu CR	-	-	-	úprava pláže	cyklostezka Lipno - Frymburk
Rozpočet v Kč	-	-	-	1,1 mil.	29 mil**
Období realizace	-	-	-	2007-2008	2009-2010
Obec investorem projektu CR	-	-	-	-	cyklopoint
Rozpočet v Kč	-	-	-	-	2,3 mil***
Období realizace	-	-	-	-	2009-2010

Pozn.: * plánovaný rozpočet, ** dotace 20 mil. Kč, o 9 mil. Kč se podělí obce Lipno nad Vltavou a Frymburk, *** zázemí pro cyklisty na frymburské pláži dotace 2 mil. Kč

Zdroj: Informace obecního úřadu Frymburk

Příloha č. 10: CR v obci Nová Pec v letech 2005-2009

Nová Pec	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	125	125	125	127	127
Ubytovací kapacita: hotely, penziony	395	395	395	380	380
Kempy	600	600	600	600	600
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	23 500	20 000	29 000	33 000	30 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	192 000	141 700	159 000	141 000	100 000
Obec investorem projektu CR			lyžařské stopy	0	0
Rozpočet v Kč	0	0	0,015 mil.	0	0
Období realizace	0	0	2007	0	0

Pozn.: * plánovaný rozpočet

Obec je dlužníkem, hrozila jí exekuce na majetek (zadlužení při realizaci projektu centrálního zásobování teplem z biomasy), projekt závislý na produkci pilin a štěpky z místní pily (v majetkoprávních převodech zkrachovala - neschopnost zpětně umořit půjčku). Časté střídání starostů, evidentně přibýly ubytovací kapacity (hotel Merlin, na řadě objektů cedule ubytování), na obci však číslo klesá (nepřihlášení ubytovací kapacity), obec nemá vytvořené funkční kontrolní mechanismy.

Zdroj: Informace obecního úřadu Nová Pec

Příloha č. 11: CR v obci Horní Planá v letech 2005-2009

Horní Planá	2005	2006	2007	2008	2009**
Objekty individuální rekreace	620	620	620	437	433
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	1000	1000	1000	1000	1000
Kempy	1000	1000	1000	1000	1000
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	278 541	277 578	301 000	291 000	300 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	1 154 138	1 352 327	1 256 000	1 263 000	1 300 000
Obec investorem projektu CR	dětské hřiště	rozvoj CR v oblasti vodní nádrže Lipno *	WC pláž	plážový volejbal	
Rozpočet v Kč	96 000	1,2483 mil.	2,082 mil.	0,221 mil.	
Období realizace	2005	2006-2007	2006-2007	2008	
Název		skatepark		restaurant Jenišov	
Rozpočet v Kč		133 tis.		7,53 mil.	
Období realizace		2006		2008	
Název		WC pláž			
Rozpočet v Kč		144 tis.			
Období realizace		2006 - 2007			
Název		rolba na úpravu běžeckých stop	úprava běžeckých stop	úprava běžeckých stop	úprava běžeckých stop
Rozpočet v Kč		0,2 mil.	0,004 mil.	0,005 mil.	není stanoven
Období realizace		2006	2007	2008	2009

Pozn.: * Obecní projekt "Rozvoj CR v oblasti vodní nádrže Lipno" za 1 248 300,-Kč zpracovává firma EC Consulting, hlavní investicí obce je rekonstrukce ZŠ za 19 mil. Kč (2009-2010)

Zdroj: Informace obecního úřadu Horní Planá

Příloha č. 12: CR v obci Lipno nad Vltavou v letech 2005-2009

Lipno nad Vltavou	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	450	450	450	532	552
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	2000	2000	2200	2352	2392
Kempy	600	600	600	600	600
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	819 560	921 655	911 000	1 123 852	1 300 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	2 553 840	2 717 823	2 718 000	3 275 495	3 000 000
Obec investorem projektu CR	lanovka	cyklostezka Lipno nad Vlt. - Frymburk	golfové hřiště	cyklostezka Lipno n. Vlt.- Frymburk	lední bruslařská dráha
Rozpočet v Kč	35 mil.	35 mil.	40 mil.	14,88 mil.	0,1 mil**
Období realizace	2004-2005	2006-2007	2007	2007-2008	2008-2009
Název	promenáda	kemp Modřín	0	kanalizace, osvětlení cyklostezky	cyklostezka Lipno n. Vlt.- Frymburk
Rozpočet	8 mil.	1 mil.	0	5,5 mil.	29 mil***
Období realizace	2005-2006	2006	0	2008	2009-2010
Název					kanalizace,osvětlení cyklostezky
Rozpočet					8 mil.
Období realizace					2008

Pozn.: * plánovaný rozpočet, ** polovinu nákladů zaplatí obec Frymburk, *** dotace 20 mil. Kč, o 9 mil. Kč se podělí obce Lipno n. Vlt. a Frymburk

Zdroj: Informace obecního úřadu Lipno nad Vltavou

Příloha č. 13: CR v obci Přední Výtoň v letech 2005-2009

Přední Výtoň	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	80	80	80	120	120
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	300	340	360	440	465
Kempy a tábořiště	90	90	90	90	90
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	87 000	101 000	123 000	105 000	100 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	187 000	210 000	243 000	208 000	200 000

Pozn.: * plánovaný rozpočet

V r. 2001 realizovala obec projekt Areál letních sportů za 27,5 mil.Kč a ten ji zadlužil na dlouhá léta, pro obec to byla nereálná investice, po dostavbě až do současnosti je slabě využívána. V obci rostou nové rekreační objekty pro CR, stávající se renovují. Investory nejsou místní, ani obec. Devizou je neporušená příroda a krajina v okolí. Místní občané jsou spíše dělníci v zemědělství a lesnictví, podnikatelský duch chybí.

Zdroj: Informace obecního úřadu Přední Výtoň

Příloha č. 14: CR v obci Doksy v letech 2005-2009

Doksy	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	541	566	560	591	591
Počet subjektů poskytujících ubytování	171	172	173	181	181
poplatek ubyt.kapacita (obecní rozpočet) v Kč	324 000	304 000	267 000	544	700
rekreační poplatek (obecní rozpočet) v Kč	1 673 000	1 599 000	1 721 000	1 955	1 955
obec investorem projektu CR	0	propagace Máchova kraje na veletrzích CR (SROP)	Rekonstrukce infocentra (spolufinancováno Leader)	Komunikací ke společnému rozvoji bez hranic	Komunikací ke společnému rozvoji bez hranic
název	0			Interre IIIA	Interre IIIA
rozpočet v Kč	0	1,168 mil.	0,380 mil.	0,02 mil	0,5 mil
období realizace	0	2006	2007	2008	2009
název	0	Tur.infosystém	Tur.infosystém	Tur.infosystém	Tur.infosystém
		TV panoramakamera	TV panoramakamera	TV panoramakamera	TV panoramakamera
rozpočet v Kč	0	1,134 mil.	410 tis.	410 tis.	410 tis.
období realizace	0	IV-X 2006	IV-X 2006	IV-X 08	IV-X. 09
název	0	most Klůček,přístupové cesty k jezeru	projekt cyklostezky		rekonstrukce centrálního parkoviště
rozpočet v Kč	0	Interreg IIIA 9,945 mil.	Doksy-S.Splavy 0,229 mil.		ROP 13 mil
období realizace	0	2006	2007		2009
název	0	aplikace chemie proti sinicím	aplikace chemie proti sinicím	aplikace chemie proti sinicím	aplikace chemie proti sinicím
rozpočet v Kč	0	4,5 mil.	4,5 mil.	1 mil.	1 mil.
období realizace	0	2006	2007	2008	2009

Pozn.: * plánovaný rozpočet, aplikaci chem.láték do v r.2006 spolufinancovala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Krajský úřad Libereckého kraje 3,5 mil. Kč, město dalo 1 mil. Kč

Zdroj: Informace městského úřadu Doksy

Příloha č. 15: CR v obci Seč v letech 2005-2009

Seč	2005	2006	2007	2008	2009*
Objekty individuální rekreace	1 097	1 097	1 097	1 097	1 097
nelesní pozemky	590	590	590	590	590
lesní pozemky	507	507	507	507	507
počet ubytovaných osob	125 723	140 118	126 040	-	-
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	478 840	594 940	553 370	545 290	500 000
Rekreační poplatek v tis. Kč (obecní rozpočet)	441 750	532 440	493 740	639 700	500 000
Obec investorem projektu CR	-	-	-	-	autokemp Seč Pláž
Název					projekt koupaliště + zpracování projektové dokumentace **
Rozpočet v Kč					510 000
Období realizace					od 2010
Název	-	-	-	-	úpravy WC v kempu
Rozpočet v Kč					500 000
Období realizace					od 2010
Název	-	-	-	-	nákup bazénu
Rozpočet v Kč					120 000
Období realizace					2010
Název	-	-	-	-	bezpečnostní zařízení
Rozpočet v Kč					50 000
Období realizace					2010

Pozn.: * plánovaný rozpočet, ** jedná se o přípravné projektové práce pro zpracování žádosti dotace a realizace pouze po obdržení dotace, příspěvek 70 Kč/ obyvatele/rok do společného fondu: Centrum Železných hor

Zdroj: Informace městského úřadu Seč

Příloha č. 16: Kvalita vody nadregionálně významných nádrží Ceska v letech 2004 - 2008

rok	2004					2005					2006					2007					2008												
stupeň kvality vody																																	
KV kraj																																	
Jesenice																																	
koupaliště Dřenice	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	64	28	-	-	-								
kemp Václav	63	14	15	-	-	91	-	1	-	-	50	42	-	-	-	92	-	-	-	-	78	14	-	-	-								
Rybářské bašty	63	14	15	-	-	76	-	16	-	-	74	28	-	-	-	92	-	-	-	-	78	14	-	-	-								
průměr	73	9	10	-	-	86	-	6	-	-	72	23	-	-	-	92	-	-	-	-	73	19	-	-	-								
Skalka																																	
kemp Podhoří	21	14	15	-	42	6	14	28	7	37	35	11	14	14	18	14	-	3	7	68	14	15	14	-	49								
PZ kraj																																	
Hracholusky																																	
hráz	92	-	-	-	-	53	39	-	-	-	39	46	7	-	-	24	14	7	7	39	36	28	28	-	-								
Radost	92	-	-	-	-	42	15	35	-	-	35	50	7	-	-	-	38	-	-	54	36	14	42	-	-								
průměr	92	-	-	-	-	48	27	17	-	-	37	48	7	-	-	12	26	4	4	47	36	21	35	-	-								
JČ kraj																																	
Hejtmán	92	-	-	-	-	55	24	13	-	-	53	11	28	-	-	10	14	35	33	-	64	14	14	-	-								
Staňkovský rybník	84	8	-	-	-	61	7	24	-	-	53	32	7	-	-	24	-	28	40	-	64	14	14	-	-								
Lipno																																	
pláž Černá v Pošumaví	70	14	8	-	-	92	-	-	-	-	85	7	-	-	-	59	33	-	-	-	74	-	18	-	-								
pláž Horní Planá	86	6	0	-	-	85	7	-	-	-	92	-	-	-	-	52	40	-	-	-	64	14	14	-	-								
pláž Lipno n. Vltavou	63	21	8	-	-	92	-	-	-	-	85	7	-	-	-	85	7	-	-	-	74	-	18	-	-								
průměr	73	14	5	-	-	90	2	-	-	-	87	5	-	-	-	65	27	-	-	-	71	5	17	-	-								
Orlík																																	
ATC Radava	92	-	-	-	-	78	14	-	-	-	71	21	-	-	-	39	-	28	-	25	92	-	-	-	-								
Podolsko (veř. tábořiště)	78	-	14	-	-	63	21	8	-	-	14	60	11	-	7	52	-	7	-	33	28	14	22	28	-								
Vojníkov (veř. tábořiště)	92	-	-	-	-	71	21	-	-	-	-	35	36	14	7	24	-	42	26	-	22	14	14	42	-								
SC kraj																																	
Orlík																																	
Lavičky	20	29	29	14	-	69	23	-	-	-	64	28	-	-	-	78	14	-	-	-	78	14	-	-	-								
Podskalí	6	27	32	27	-	26	58	8	-	-	28	64	-	-	-	26	26	40	-	-	78	14	-	-	-								
Popelíky	20	26	33	13	-	41	42	9	-	-	67	25	-	-	-	78	-	14	-	-	64	14	14	-	-								
Trhovky	20	25	34	13	-	41	42	9	-	-	28	64	-	-	-	52	40	-	-	-	78	14	-	-	-								
průměr	47	15	20	10	-	55	32	5	-	-	39	42	7	2	2	50	11	19	4	8	63	12	7	10	-								
Slapy																																	
Měřín	92	-	-	-	-	12	70	10	-	-	14	67	11	-	-	42	50	-	-	-	28	50	14	-	-								
Nová Rabyně	92	-	-	-	-	12	70	10	-	-	25	56	-	11	-	56	36	-	-	-	28	50	14	-	-								
Nová Živohošť	92	-	-	-	-	12	70	10	-	-	14	53	14	11	-	52	14	26	-	-	28	50	14	-	-								
Živohošť	33	50	9	-	-	26	66	0	-	-	14	25	53	-	-	78	14	-	-	-	14	78	-	-	-								
Županovice	36	40	16	-	-	40	42	10	-	-	0	57	35	-	-	87	5	-	-	-	38	47	7	-	-								
Žďán	92	-	-	-	-	90	0	2	-	-	39	53	-	-	-	66	26	-	-	-	60	-	32	-	-								
průměr	73	15	4	-	-	32	53	7	-	-	18	52	19	3	-	64	24	4	-	-	33	46	14	-	-								
LB kraj																																	
Máchovo jezero																																	
pláž Pod Borným	-	-	-	14	78	14	40	38	-	-	27	34	31	-	-	19	12	54	7	-	18	-	74	-	-								
pláž Doksy, Klůček	-	-	-	14	78	12	42	38	-	-	27	34	31	-	-	19	12	54	7	-	17	-	75	-	-								
Staré Splavy	-	-	-	14	78	12	43	37	-	-	27	34	31	-	-	18	6	54	14	-	30	-	62	-	-								
pláž u hotelu Port	-	-	-	14	78	-	-	-	-	-	27	34	31	-	-	19	12	54	7	-	18	-	74	-	-								
průměr	-	-	-	14	78	13	41	38	-	-	27	34	31	-	-	19	10	54	9	-	21	-	71	-	-								
KH kraj																																	
Rozkoš	-	34	49	-	9	24	68	-	-	-	11	25	28	-	28	-	78	14	-	-	-	43	34	-	15								
PB kraj																																	
Pastviny	měření neprováděno					měření neprováděno																											
Šlechtův palouk											92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	-	-	
Petrův palouk											92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	92	-	-	-	-	-	-	-
Panelovka											92	-	-	-	-	92	-	-	-	-													

Příloha č. 17: Dotazník pro návštěvníky blíže zkoumaných oblastí (v češtině)

Dotazník pro návštěvníky oblastí vodních nádrží:

Dobrý den,

jmenuji se Lukáš Frantál a jsem studentem regionální geografie na **Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy**. Do rukou se Vám dostal dotazník, který slouží k vypracování diplomové práce, která se zabývá rekreačním využitím vodních ploch v Česku. Její součástí je studie struktury návštěvníků a jejich orientace na specifické služby v okolí, jejich spokojenost při rekreaci. Dotazník je určen pro návštěvníky oblasti Lipenské vodní nádrže, Máchova jezera, Seče a Nových Mlýnů. Výsledky ze všech zkoumaných oblastí budou vyhodnocovány a vzájemně porovnávány. Prosím Vás tedy o pravdivé vyplnění dotazníku, který Vám zabere cca 10 minut. Dotazníky jsou anonymní a jejich výsledky budou využity výhradně ke zpracování zmíněné diplomové práce.

Velice Vám děkuji za ochotu a přeji příjemný pobyt!!

1. Rekreujete se zde: počet dní

a) sám	c) s rodinou (počet)
b) s partnerem / partnerkou	d) s kamarády (počet)

2. Kolikrát jste se již v této lokalitě rekreoval/a?

- a) jsem tu poprvé
- b) jsem tu již poněkolikáté
- c) jezdím sem pravidelně každý rok alespoň 1 x
- d) vícekrát za rok - 1) pouze v létě 2) pouze v zimě 3) v létě i v zimě

3. Forma ubytování:

a) kemp, autokemp	d) vlastní nebo podniková chata	g) jiné
b) ubytovna	e) penzion	
c) ubytování v soukromí	f) hotel	

4. Z jakých zdrojů jste čerpal/a informace, na jejichž základě jste se rozhodl/a pro návštěvu této oblasti?

a) rodina, příbuzní, známí	d) rozhlas, televize, tisk
b) turistické průvodce a knihy	e) internet
c) propagace cestovních kancelář	f) jiné:

5. Vyhledávám tyto aktivity (pokud možno uveďte v % volného času, který jim věnujete):

a) rybaření%	d) pěší výlety%
b) plavání, slunění%	e) cykloturistika%
c) vodní atrakce, půjčovny%	f) večerní zábava%
vyhledávám společnost ano / ne	upřednostňuji klid a soukromí ano / ne

6. Je pro mě důležité:

- čistota vody v nádrži: a) ano velmi
b) ano
c) ne
d) vůbec ne

- okolní příroda a vzhled prostředí: a) ano velmi
b) ano
c) ne
d) vůbec ne

7. Která místa jste v blízkém okolí navštívil/a či hodláte navštívit ?

- 1) 4)
2) 5)
3) 6)

8. Jste spokojeni s nabídkou a úrovní poskytovaných služeb v této oblasti?

- a) určitě ano
b) spíše ano
c) spíše ne, důvod
d) rozhodně ne, důvod

9. Postrádáte v blízkosti nějaké zařízení, služby? ano / ne

jaké

10. Oznámkuje: 1 – velmi dobré, 2 – dobré, 3 – průměrné, 4 – špatné, 5 – velmi špatné

....ubytování

....restaurační zařízení

....obchody (potravin a další)

....dopravní dostupnost a dopravní značení v okolí

....značení cyklotras a cyklostezek

.... vyžití pro děti

.... kulturní vyžití

.... sportovní vyžití

.... dostupnost map okolí

12. S pobytem jsem celkově: a) velmi spokojen

- b) spíše spokojen
c) spíše nespokojen
d) nespokojen

13. Uvažujete o tom, že znovu navštívíte tuto oblast? ano / ne

Pohlaví: muž / žena

Věk: do 15

41 – 50

Vzdělání: základní

15 – 20

51 – 60

střední bez maturity

21 – 30

61 – 70

střední s maturitou

31 – 40

nad 70

VOŠ, VŠ

Místo trvalého bydliště (okres):

To je vše, ještě jednou děkuji za spolupráci!

*případné dotazy či připomínky zasílejte na: lukas.fra@centrum.cz

Příloha č. 18: Obrazová galerie

Obr. 1: Pláž v Doksech
Obrázek dokumentuje sezónnost rekreace
Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 2: Muzeum K. H. Máchy v Doksech
Je ukázkou místní lidové architektury.
Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 3, 4: Pláž ve Starých Splavech a její vodní atrakce, kromě letních měsíců zeje prázdnotou.
Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 5: Chatová osada u Máchova jezera
Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 6: Penzion u Máchova jezera
Foto: autor, 8. 5. 2007

Chatové osady patří k velmi rozšířeným ubytovacím zařízením v oblasti Máchova jezera, penziony jsou soustředěny do vilové zástavby z období první republiky.

Obr. č. 7, 8: Marina Lipno v obci Lipno nad Vltavou

Foto: autor, 25. 5. 2007

První ze zahraničních investic, která odstartovala dynamický rozvoj CR v této obci.

Obr. 9: Riviera Lipno v obci Lipno nad Vlt.

Foto: autor, 25. 5. 2007

Obr. 10: Doky Lipno v obci Lipno nad Vlt.

Foto: autor, 25. 5. 2007

Obr. č. 11, 12: Sportovní akce v obci Lipno nad Vltavou mají oživit konec sezóny.

Foto: autor, 3. 9. 2008, 26. 8. 2007 (Mistrovství ČR ve slalomu, v dálkovém plavání)

Obr. č. 13, 14: Nejen lyžařský areál, ale i hladina Lipna se využívá k zimním aktivitám
Foto: autor, 6. 1. 2009, 12. 2. 2009

Obr. 15: Juniorcentrum

Obr. 16: Hotel Jezerka

Foto: autor, 18. 8. 2008

Foto: autor, 19.8. 2008

Velký počet ubytovacích zařízení u přehradní nádrže Seč vyžaduje rekonstrukci, ojedinělým nově vystavěným ubytovacím zařízením je hotel Jezerka

Obr.17: Kemp a přilehlá pláž u Seče v sezóně

Obr.: 18: Pláž Ústupky u Seče ke konci sezóny

Foto: Oficiální stránky města Seč

Foto: autor, 26. 8. 2008

Stejně jako v případě Máchova jezera i u Seče se projevuje výrazná sezónnost rekreace

Obr. 19, 20: Rybaření u Nových Mlýnů je velmi oblíbenou aktivitou spojenou se specifickým pobytem
Foto: autor, 10. 7. 2008, 29. 9. 2006

Obr. 21: Specifický způsob rekreace u N. Mlýnů
Foto: autor, 11. 7. 2008

Obr. 22: OIR v Pasohlávkách
Foto: autor, 11. 7. 2008

Kontrast mezi jednotlivými rekreačními zónami a jejich OIR u novomlýnských nádrží

Obr. 23: Starý vinný lis v Pavlově
Foto: autor, 11. 7. 2008
Vinařská turistika je doménou oblasti N. Mlýnů

Obr. 24: Areál ATC Merkur
Foto: autor, 11. 7. 2009
Komplex má prvky destinace masového turismu